

พ.ร.บ. 9304

ปี 2477

ร. 2

การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ
เพื่อหาแนวทางการกระจายนักท่องเที่ยว

ปริญญานิพนธ์

ของ

ประชุมพร วิสารทวิศิษฐ์

L-6 ต.ล. 2549

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว
เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

กันยายน 2549

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประชุมพร วิสารทวิศิษฐ์

การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่
เพื่อหาแนวทางการกระจายนักท่องเที่ยว

บทคัดย่อ
ของ
ประชุมพร วิจารณ์ศิษย์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว
เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
กันยายน 2549

ประชุมพร วิชาธรพิศิษฐ์. (2548). การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทาง

ธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ว่าหาแนวทางการกระจายนักท่องเที่ยว

ปริญญาานิพนธ์ วท.ม. (การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม)

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร. เสรีวัฒน์ สมินทร์ปัญญา, นายชลธร ชำนาญคิด

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว และหาแนวทางการกระจายนักท่องเที่ยว วิธีการวิจัยมี 3 ส่วน คือ 1) การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 14 แห่ง โดยใช้แบบสำรวจศักยภาพ และสมการถ่วงน้ำหนัก (RRP: Recreation resource potential) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว 400 คน ที่พักแรม ณ สถานที่กางเต็นท์ ผากกล้วยไม้ และลำตะคอง ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และ 3) การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 18 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผลการประเมินศักยภาพ พบว่ามี 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มศักยภาพปานกลาง 7 แห่ง และกลุ่มศักยภาพต่ำ 7 แห่ง ทั้ง 14 แห่งดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวประสงค์จะไปเยือนมากที่สุด 3 ใน 5 อันดับ มีความสอดคล้องกับผลการประเมินระดับศักยภาพสูงสุด 5 อันดับ กลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นว่า สภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 14 แห่ง ยังสมบูรณ์ และสวยงามเป็นธรรมชาติ แต่มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการท่องเที่ยวน้อย งานวิจัยได้เสนอให้ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวภายใต้กรอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กล่าวคือ มีการประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรมสื่อความหมาย ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และชุมชนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว รวมทั้งเน้นพัฒนาในประเด็นที่มีค่าระดับศักยภาพของดัชนีชี้วัดต่ำ และแหล่งที่แม้ว่ามีระดับศักยภาพต่ำแต่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกที่จะไป ท้ายสุดได้เสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา 6 โปรแกรมที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อเป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วม

AN EVALUATION OF ATTRACTION SITES IN THE WORLD NATURAL HERITAGE
DONGPHAYAYEN-KHAO YAI FOREST COMPLEX AREA FOR
DISTRIBUTING TOURISTS.

AN ABSTRACT
BY
PRACHUMPORN WISARTTAVISIT

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Planning and Management for Ecotourism
at Srinakharinwirot University
September 2006

Prachumporn Wisarttavisit. (2006). *An Evaluation of Attraction Sites in the World Natural Heritage Dongphayayen–Khao Yai Forest Complex Area for Distributing Tourists*. Master thesis, M.Sc.(Planning and Management for Ecotourism). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Dr. Seriwat Saminpanya, Mr. Chonlathorn Chumnankid

The objectives are to evaluate 14 attraction sites and to propose the guidelines for distributing tourists. Methodology has 3 parts: 1) the potential evaluation on 14 attraction sites 2) a questionnaire enquiry with 400 tourist samples camping at the Pha Kluay Mai and Lam Ta Khong campsites of Khao Yai National Park and 3) the interview done with 18 stakeholder samples. Fourteen attraction sites fall in 2 potential levels (7 for moderate level and 7 for low level). Three out of five sites where the tourist samples expecting to visit most other than Pha Kluay Mai and Lam Ta Khong campsites are in the same categories of the top-five high potential sites. The opinions of stakeholder samples indicate that the 14 attraction sites are still in good conditions with beautiful nature but lacking of the convenient facilities for tourism. The research proposes the ecotourism development plans. Public relation, interpretation activities, community participation and the promotion of tourism activities should be continuously done by government sectors. The development plans emphasize on the low potential indicators of the sites and even though low potential sites but in the top-five list chosen by the tourist samples are still in the target of development. Six ecotourism network programmes in the area are provided.

ปริญญาบัตร
เรื่อง

การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ว่า
หาแนวทางการกระจายนักท่องเที่ยว
ของ

ประชุมพร วิสารทวิศิษฐ์

ได้รับอนุมัติ จากบัณฑิตวิทยาลัย ให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยว
เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)

วันที่ 26 เดือน กันยายน พ.ศ. 2549

.....ประธานควบคุมปริญญาบัตร

(รองศาสตราจารย์ ดร. เสรีวัฒน์ สมิทธิ์ปัญญา)

.....กรรมการควบคุมปริญญาบัตร

(นายชลธร ชำนาญคิด)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์ ดร. กฤตกรณ์ ประทุมวงษ์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นำชัย เลวลย์)

ประกาศคุณประการ

ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดีเป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.เสรีวัฒน์ สมิทธิ์ปัญญา ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ คุณชลธร ชำนาญคิด หัวหน้าอุทยานแห่งชาติกุยบุรี กรรมการควบคุมการปริญญานิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลาให้คำปรึกษาในการทำงานวิจัยครั้งนี้ทุกขั้นตอน และรองศาสตราจารย์ ดร.พยอม ธรรมบุตร อาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้การท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์จิตศักดิ์ พุฒจรรย์ และ คณะผู้เชี่ยวชาญด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ให้คำแนะนำและแก้ไขเครื่องมือการวิจัย ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลทำงานภาคสนาม คุณอนุชยา ชำนาญคิด ที่ช่วยเหลือประสานงานและจัดหาข้อมูลของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ผู้ช่วยหัวหน้าและเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติฯ ทุกท่านที่ได้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ และอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวภาคสนาม ท่านอื่นๆ ที่มีจากกล่าวนามได้หมด รวมทั้งคณะนักศึกษาศาखाโทรมนาคมชั้นปี 3 สาขาการท่องเที่ยว สาขาการบัญชี คุณไพโรจน์ ทับทอง คุณแจษฎา ที่ช่วยเก็บข้อมูล จึงทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี และขอขอบคุณครอบครัววิสารทวิศิษฎ์ที่เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยตลอดเวลา

ประทุมพร วิสารทวิศิษฎ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา.....	6
ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	6
ขอบเขตด้านระยะเวลา.....	8
ตัวแปรและข้อมูลที่ศึกษา.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
แนวคิดเรื่องศักยภาพ และการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว.....	13
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.....	16
แนวคิดการพัฒนา และการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	23
แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว.....	26
แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว.....	29
พื้นที่ศึกษา:แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ๋.....	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	68
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	73
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	73
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	73

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
วิธีการเลือกจำนวนตัวอย่าง.....	74
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	74
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	79
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
4 ผลการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	82
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 14 แหล่ง.....	82
ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลก ทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ๋.....	97
ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยว.....	100
ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย.....	113
5 สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ.....	115
สรุป.....	115
การอภิปรายผล.....	118
ข้อเสนอแนะ.....	122
บรรณานุกรม.....	146
ภาคผนวก.....	152
ภาคผนวก ก แบบสำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ.....	152
ภาคผนวก ข รายงานและสังกัดของผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิง นิเวศในการตรวจเครื่องมือการวิจัย.....	170
ภาคผนวก ค แบบสอบถามนักท่องเที่ยว.....	172
ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย.....	179
ภาคผนวก จ รายงานและสังกัดของผู้เชี่ยวชาญและผู้ร่วมประเมินศักยภาพ แหล่งท่องเที่ยว.....	182

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก ฉ รายนามและสังกัดของผู้ให้สัมภาษณ์.....	184
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	186

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่า ดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ในแต่ละพื้นที่ของปีงบประมาณ 2547.....	2
2 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดง พญาเย็น - เขาใหญ่แต่ละเดือนของปีงบประมาณ 2547	3
3 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาพักแรมในพื้นที่บริการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่.....	3
4 แสดงพื้นที่เขตการปกครอง และขนาดพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติกลุ่มป่า ดงพญาเย็น-เขาใหญ่.....	35
5 แสดงข้อมูลอุตุนิยมวิทยาของสถานีตรวจวัดอากาศบึงทรัพย์ในคาบ 10 ปี (พ.ศ. 2539-2548).....	43
6 ข้อมูลอุตุนิยมวิทยาของสถานีตรวจวัดอากาศปราจีนบุรีในคาบ 10 ปี (พ.ศ. 2539- 2548).....	44
7 ข้อมูลอุตุนิยมวิทยาของสถานีตรวจวัดอากาศนครราชสีมาในคาบ10 ปี (พ.ศ.2539- 2548).....	45
8 แสดงลักษณะทางธรณีวิทยาและภูมิหินในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่า ดงพญาเย็น-เขาใหญ่.....	49
9 แสดงชุดดินในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่.....	50
10 แสดงลักษณะของสังคมพืชแต่ละประเภทในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่ม ป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่.....	63
11 แสดงประเภทสัตว์ป่าจำแนกตามชนิดและตัวอย่างชนิดสัตว์ป่าที่สำคัญในเขตพื้นที่ แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่.....	67
12 แสดงความถี่และน้ำหนักรวมของดัชนีชี้วัดแต่ละด้าน.....	76
13 สรุปค่าคะแนนศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติ กลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่.....	98
14 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาพักแรมที่ สถานที่กางเต็นท์ผากกล้วยไม้ และลำตะคอง อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่.....	100

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
15 จำนวนและร้อยละของการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่.....	103
16 จำนวนและร้อยละของจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา.....	103
17 จำนวนและร้อยละของผู้แนะนำให้มาเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่.....	104
18 จำนวนและร้อยละของแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่...	104
19 จำนวนและร้อยละวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางของนักท่องเที่ยวตาราง.....	105
20 จำนวนและร้อยละของช่วงเวลาที่มาท่องเที่ยว.....	105
21 จำนวนและร้อยละผู้ร่วมเดินทางมากับนักท่องเที่ยว.....	106
22 จำนวนและร้อยละของการพักค้างคืนในการมาท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว.....	106
23 จำนวนและร้อยละของสถานที่ที่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวพักค้างคืน.....	107
24 จำนวนและร้อยละของค่าใช้จ่ายต่อครั้งของการท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว.....	107
25 จำนวนและร้อยละของกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต้องการกระทำ ใน แหล่ง ท่องเที่ยวอื่นนอกจากพื้นที่เขตบริการที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่.....	108
26 จำนวนความถี่และร้อยละของแหล่งท่องเที่ยวที่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต้องการไป ท่องเที่ยวจากมากไปหาน้อย.....	109
27 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน เรื่องผลกระทบ จากการท่องเที่ยวที่มีต่อพื้นที่เขตบริการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่.....	110
28 จำนวนความถี่ และร้อยละของปัญหาและข้อเสนอแนะที่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ประสบในการเดินทางมา ท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่.....	112
29 การเปรียบเทียบอันดับของแหล่งท่องเที่ยว ระหว่างผลการประเมินระดับศักยภาพ แหล่งท่องเที่ยวกับความถี่ความต้องการไปของนักท่องเที่ยว.....	121
30 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามดัชนีขององค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ...	125
31 เส้นทางที่นำเสนอในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่แหล่งมรดกโลกกลุ่มป่าดงพญา เย็น-เขาใหญ่.....	137

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนที่แสดงที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญา เย็น-เขาใหญ่.....	7
2 แผนที่แสดงที่ตั้งพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่.....	36
3 แผนที่ลักษณะทางธรณีวิทยาของพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญา เย็น-เขาใหญ่.....	48
4 แผนที่แสดงลักษณะของปฐพีวิทยาในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดง พญาเย็น-เขาใหญ่.....	52
5 แผนที่ลักษณะของลำน้ำบริเวณพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น- เขาใหญ่.....	60
6 แผนที่ที่ตั้งสังคมพืชของพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขา ใหญ่.....	62
7 ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของอ่างเก็บน้ำพระปรอง.....	83
8 ที่ตั้งและลักษณะของน้ำตกเหวนรก.....	84
9 ที่ตั้งของแก่งหินเพิงและการล่องแก่ง.....	85
10 ที่ตั้งและสภาพทั่วไปของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขญ4 (คลองปลากั้ง)..	86
11 แสดงที่ตั้งของป่าลานบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลานและลักษณะของป่า ลาน.....	87
12 ที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของน้ำตกตะคร้อ.....	88
13 ที่ตั้งและสภาพของน้ำตกปางสีดา.....	89
14 ที่ตั้งและบางจุดของเขาแผงม้า.....	90
15 แสดงที่ตั้งและลักษณะของอ่างเก็บน้ำท่ากระบาก.....	91
16 แสดงที่ตั้งและลักษณะทั่วไปของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติปางสีดา ปด 5 (ห้วยน้ำ เย็น).....	92
17 แสดงที่ตั้งและสภาพของน้ำตกสวนห้อม.....	92
18 แสดงที่ตั้งและสภาพทั่วไปของอ่างเก็บน้ำวังบอน.....	94

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ

หน้า

19	แสดงที่ตั้งและสภาพทั่วไปของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล11 (ไทยสามัคคี).....	95
20	ที่ตั้งของน้ำตกธารรัตนา.....	96
21	แสดงเส้นทางการดูนกเขาใหญ่-ปางสีดา-พระปรัง.....	133
22	เส้นทางจักรยานเขาใหญ่-ปางสีดา.....	134
23	เส้นทางของโปรแกรมล่องแก่งผจญภัย-ชมไร่-ดูกระทิง.....	134
24	เส้นทางของโปรแกรมล่องแก่งและปั่นจักรยาน.....	135
25	เส้นทางของโปรแกรมปั่นจักรยาน-พายเรือ-รอยตัวลงตามน้ำตก.....	135
26	เส้นทางการเข้าถึงน้ำตกตะคร้อ.....	136

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่เติบโตอย่างรวดเร็วและสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยได้ไม่ต่ำกว่า 300,000 – 400,000 ล้านบาทต่อปี จัดเป็นรายได้หลักของประเทศ ซึ่งรัฐบาลจึงมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวให้มากขึ้นในแต่ละปี โดยตั้งเป้าหมายให้มีนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะชาวต่างชาติ จำนวน 20 ล้านคนภายในปี พ.ศ. 2551 และมีรายได้จากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวน 690,000 ล้านบาท (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2547: 8) สำหรับคนไทย รัฐบาลส่งเสริมให้ท่องเที่ยวภายในประเทศด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ เช่น เที่ยวเมืองไทยในมุมมองที่ไม่เคยเห็น (Unseen in Thailand) ไทยเที่ยวไทย เที่ยวในวันธรรมดาได้ราคาประหยัด เป็นต้น ซึ่งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศแทนการไปเที่ยวต่างประเทศ

การท่องเที่ยวภายในประเทศ นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่นิยมไปเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากที่สุด ร้อยละ 64.79 เมื่อเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และโบราณสถาน หรือแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542: 30) แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ในปีงบประมาณ 2547 มีนักท่องเที่ยวที่เข้าไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ 145 แห่ง จำนวนรวมทั้งสิ้น 13,433,057 คน (ส่วนศึกษาและวิจัยแห่งอุทยานแห่งชาติ, 2548: ออนไลน์) โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุทยานแห่งชาติที่อยู่ในพื้นที่กลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ซึ่งเป็นกลุ่มป่าที่องค์การยูเนสโก (UNESCO: United Nations Educational Scientific and Cultural Organization) ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติแห่งชาติที่ 2 ของประเทศไทย (แห่งแรกคือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง) เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 (Environnetnew, 2548: ออนไลน์) ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร โดยมีระยะทางห่างออกไปทางทิศเหนือประมาณ 190 กิโลเมตร ซึ่งคาดว่า จะมีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในแต่ละปี หลังจากได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติแล้ว

พื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ประกอบด้วยอุทยานแห่งชาติ 4 แห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 1 แห่ง ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ ในระยะเวลาที่ผ่านมา พบว่านักท่องเที่ยวเข้ามายังพื้นที่เหล่านี้ ในจำนวนที่ต่างกันในแต่ละแหล่ง (ตาราง 1) ซึ่งจะเห็นว่า

ในปีงบประมาณ 2547 พื้นที่ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีนักท่องเที่ยวมากที่สุดถึง 771,922 คน คิดเป็นร้อยละ 89.7 ของพื้นที่ทุกแห่งในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติดังกล่าว รองลงไปได้แก่อุทยานแห่งชาติทับลานมีนักท่องเที่ยว 45,093 คนคิดเป็น ร้อยละ 5.2 อุทยานแห่งชาติปางสีดามีนักท่องเที่ยว 40,850 คน คิดเป็นร้อยละ 4.8 ที่เหลือเป็นนักท่องเที่ยวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่และอุทยานแห่งชาติตาพระยา (ส่วนศึกษาและวิจัยแห่งอุทยานแห่งชาติ. 2548)

ตาราง 1 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่า ดงพญาเย็น-เขาใหญ่ แต่ละพื้นที่ ในปีงบประมาณ 2547

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	พื้นที่ (ตาราง กิโลเมตร)	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)				รวม	ร้อยละ
		ไป-กลับ		ค้างแรม			
		ชาวไทย	ชาวต่างชาติ	ชาวไทย	ชาวต่างชาติ		
อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	2,151.05	645,984	20,747	101,526	3,665	771,922	89.70
อุทยานแห่งชาติทับลาน	2,235.80	35,042	129	9,922	-	45,093	5.20
อุทยานแห่งชาติปางสีดา	847.71	27,963	85	12,769	33	40,850	4.80
อุทยานแห่งชาติตาพระยา	625.00	935	-	1,021	-	1,956	0.23
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่	312.70	143	-	486	1	630	0.07
รวม	8,986.56	710,067	20,961	125,724	3,699	860,451	100

ที่มา : ดัดแปลงจากส่วนศึกษาและวิจัยแห่งอุทยานแห่งชาติ. (2548).

การที่ประชาชนสนใจท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติภายในประเทศ นับว่ามีผลดี เช่น ลดการสูญเสียเงินตราไปต่างประเทศ ประชาชนได้สัมผัสธรรมชาติอย่างแท้จริง เกิดความภูมิใจ และห่วงแหนในทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นสมบัติส่วนรวม อันจะมีส่วนช่วยให้ดำรงความสมดุลของระบบนิเวศธรรมชาติเอาไว้ได้อย่างยั่งยืน แต่หากมีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมาก จะเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวหลายด้าน ดังเช่นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีจำนวนมากที่สุดในช่วงฤดูกาลการท่องเที่ยว คือ ตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม และเดือนกรกฎาคม ของทุกปี โดยเฉพาะช่วงที่ตรงกับวันหยุดเทศกาลสำคัญหรือมีวันหยุดติดต่อกันมากกว่า 2 วัน เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา เป็นต้น (ตาราง 2)

ตาราง 2 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ว่าแต่ละเดือนของปีงบประมาณ 2547

แหล่งท่องเที่ยว	ต.ค. 46	พ.ย. 46	ธ.ค. 46	ม.ค. 47	ก.พ. 47	มี.ค. 47	เม.ย. 47	พ.ค. 47	มิ.ย. 47	ก.ค. 47	ส.ค. 47	ก.ย. 47	รวม
ช.เขาใหญ่	70,196	69,697	118,470	112,011	41,109	40,840	48,236	47,690	41,758	80,020	59,792	42,103	771,922
ช.พันนา	4,568	-	4,668	7,061	5,212	-	12,362	3,341	2,488	3,191	2,212	-	45,093
ช.ปางศิลา	9,028	4,095	3,267	3,352	1,380	1,151	1,062	2,563	2,504	-	7,395	5,053	40,850
ช.ผาแดง	21	43	45	71	331	7	11	-	7	47	30	17	360
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่างูใหญ่	-	-	-	-	807	116	65	95	-	181	432	60	1,956

ที่มา : ส่วนศึกษาและวิจัยแห่งอุทยานแห่งชาติ. (2548)

ในวันหยุดดังกล่าวมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้นมาท่องเที่ยวและกางเต็นท์พักแรมในเขตบริการสถานที่กางเต็นท์ผากล้วยไม้ และลำตะคองของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นจำนวนมาก เกินกว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่พื้นที่เขตบริการสามารถรองรับได้สูงสุดถึง 3-4 เท่าต่อวัน เช่น จำนวนนักท่องเที่ยวในวันที่ 4-12 ธันวาคม พ.ศ. 2548 ที่แสดงใน ตาราง 3 แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าพื้นที่รองรับการกางเต็นท์พักแรม ในเขตบริการที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่จัดไว้ให้ ไม่เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในการกางเต็นท์พักแรม ทางอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จึงจำเป็นต้องเปิดลานกางเต็นท์สำรองในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงเพิ่มเติมคือ บริเวณลานต้นมะม่วงหน้าศูนย์ฝึกอบรม หน้าค่ายเยาวยวน และด่านเก็บเงินอำเภอปากช่อง (ข้อมูลดังกล่าวเป็นสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่ขึ้นมาพักค้างแรม รวบรวมได้จากการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการกางเต็นท์ การเช่าบ้านพักและค่ายพัก และจากสัมภาษณ์ ดวงฤทัย เรืองเทศา. 2548) ในความเป็นจริงแล้วยังมีข้อมูลบางส่วนที่ไม่สามารถจัดเก็บได้เนื่องจากความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวและปริมาณรถที่จอด มีมากจึงขาดความเป็นระเบียบ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง ซึ่งในช่วงดังกล่าวคาดว่าจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวรวมสูงถึงประมาณ 9,000 คนต่อวัน

ตาราง 3 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาพักแรมในพื้นที่บริการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

สถานที่กางเต็นท์	พื้นที่ (ตร. กม.)	จำนวนรับได้สูงสุด (คน)	วันที่ 4-6 ธันวาคม 2548	วันที่ 10-12 ธันวาคม 2548
			จำนวนพักจริง (คน)	จำนวนพักจริง (คน)
ผากล้วยไม้	0.5	800	2,200	1,600
ลำตะคอง	0.5	600	2,400	1,750
ลานต้นมะม่วง (สำรอง)	-	-	1,400	1,650
หน้าค่ายเยาวยวน (สำรอง)	-	-	1,500	700

ตาราง 3 (ต่อ)

สถานที่ทางเดินที่	พื้นที่ (ตร. กม.)	จำนวนขับได้สูงสุด (คน)	วันที่ 4-6 ธันวาคม 2548	วันที่ 10-12 ธันวาคม 2548
			จำนวนหักจริง (คน)	จำนวนหักจริง (คน)
บริเวณด่านเก็บเงิน อ.ปากช่อง (ดำรง)	0.1	200	200	-
บ้านพักและค่ายพัก	30 หน่วย	573	573	573
รวม		2,173	8,273	5,273

ที่มา: ดัดแปลงจาก อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. (2548), ดวงฤทัย เรืองเกศา. 2548: สัมภาษณ์.

การที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ย่อมส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวหลายด้าน นักท่องเที่ยวประสบกับสภาพความแออัดแย่งกันใช้ทรัพยากรที่เป็นสิ่งซึ่งนักท่องเที่ยวไม่ได้คาดหวัง เอาไว้ล่วงหน้าว่าจะพบกับสภาพดังกล่าว ปัญหาห้องน้ำห้องสุขา และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ไม่เพียงพอและต้องลงไปกางเต็นท์ในบริเวณทุ่งหญ้าอาหารสัตว์ หรือบริเวณป่าละเมาะ ข้างทาง อาจไม่ปลอดภัยเท่าที่ควร ทำให้สูญเสียความประทับใจในการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนั้นได้ ในด้านการจัดการ และสิ่งแวดล้อมด้วยจำนวนรถยนต์ที่มากจึงทำให้เกิดสภาพการจราจรติดขัดเป็นระยะทางยาวประมาณ ถึง 1 กิโลเมตรบริเวณด่านเก็บเงินหรือทางเข้าทั้งสองแห่ง รวมทั้งบริเวณเส้นทางใกล้แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จนบางครั้งต้องเปิดให้รถยนต์วิ่งได้ในเส้นทางที่เป็นทุ่งหญ้าหากินของสัตว์ การที่มีปริมาณรถยนต์มาก รวมทั้งแสงไฟสปอร์ตไลท์จากรถยนต์ที่กำลังปฏิบัติกิจกรรมส่องสัตว์ของนักท่องเที่ยวในเวลากลางคืน ทำให้มีเสียงเครื่องยนต์ดังก้องตลอดเวลาและแสงไฟในป่า ทำให้สูญเสียบรรยากาศความเป็นธรรมชาติไป เป็นการรบกวนการดำรงชีวิตของสัตว์ป่าและโอกาสจะพบเจอสัตว์ป่ามียาก กลับเป็นการเพิ่มมลพิษขึ้นในบริเวณอุทยานฯ มากขึ้น นอกจากนั้นปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้นกว่าปกติทำให้เจ้าหน้าที่จัดเก็บไม่ทัน รวมถึงการทำความสะอาดห้องน้ำและพื้นที่โดยรวม ซึ่งสภาพการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวดังกล่าวมานี้ เกิดขึ้นทุกครั้งที่มีการหยุดติดต่อกันหลายวันหรือตรงกับเทศกาลสำคัญ

การกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวและสภาพความแออัดเช่นนี้ (ตาราง 3) เกิดขึ้นเฉพาะในพื้นที่เขตบริการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งส่งผลกระทบในทางลบหรือเกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การกางป่าสมบุรณ์เพื่อเพิ่มพื้นที่ลานกางเต็นท์และสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้าไปเหยียบย่ำพันธุ์ไม้ตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ สัตว์ป่ามีพฤติกรรมเปลี่ยนไป เช่น กวางชอบมาคูดัยหาอาหารกินจากขยะ และตามเต็นท์นักท่องเที่ยว จนทำให้มีกวางตายโดยไม่ทราบสาเหตุบ่อยขึ้น รวมถึงลิงออกมาขอ และขโมยอาหารกินจากนักท่องเที่ยว

ไม่ยอมเข้าไปหากินในป่า เป็นต้น ผลกระทบทางลบเหล่านี้นับวันยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นด้วยจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น แม้จะมีการสร้างพื้นที่นันทนาการ สิ่งอำนวยความสะดวก ลานกางเต็นท์ ที่พัก ร้านอาหาร เพิ่มอีก ก็ยังคงมีจำนวนนักท่องเที่ยวหนาแน่นเช่นเดิม ในขณะที่แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ยังมีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในระดับต่ำ จึงทำให้เกิดปัญหาความไม่สมดุลของจำนวนนักท่องเที่ยวกับความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ผู้วิจัยจึงมองเห็นความจำเป็นที่จะต้องหาสาเหตุของปัญหา และศึกษาหาแนวทางการแก้ปัญหาการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่กลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ในอันที่จะทำให้นักท่องเที่ยวกระจายออกไปเที่ยวในแหล่งอื่นในเขตรมรดกโลกเดียวกัน ในฤดูกาลการท่องเที่ยวได้มากขึ้น และหวังว่าจะช่วยให้ทรัพยากรธรรมชาติอันมีคุณค่าของพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติแห่งนี้คงอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืน

ความมุ่งหมายของการวิจัย

- 1) เพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว
- 2) เพื่อหาแนวทางในการกระจายนักท่องเที่ยวไปในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ตามฤดูกาลท่องเที่ยว

ความสำคัญของการวิจัย

หากการวิจัยเรื่องนี้ สำเร็จลุล่วงไปตามความมุ่งหมายแล้วน่าจะส่งผลให้เกิดคุณค่าต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ดังนี้

- 1) ทราบถึงระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในการจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับมาตรฐานสูงขึ้น
- 2) ทำให้ได้แนวทางในการกระจายนักท่องเที่ยวไปในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ตามฤดูกาลท่องเที่ยว
- 3) ทำให้มีแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้วยรูปแบบกิจกรรม เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เป็นทางเลือกในการท่องเที่ยว

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

สภาพปัญหาความแออัดของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้พิจารณาถึงความแออัดของพื้นที่เขตบริการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และนักท่องเที่ยวเหล่านั้นมาพักแรมที่สถานที่กางเต็นท์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาคือ แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา โดยใช้เกณฑ์ในการเลือกพื้นที่คือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีทางรถยนต์เข้าถึง โดยใช้เวลาในการเดินทางจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นไม่ควรเกิน 2 ชั่วโมง ทำให้ได้แหล่งท่องเที่ยว จำนวน 14 แหล่ง (ภาพประกอบ 1) ได้แก่

- 1) น้ำตกธารรัตนา
- 2) น้ำตกเหวนรก
- 3) อ่างเก็บน้ำวังบอน
- 4) น้ำตกตะคร้อ
- 5) แก่งหินเพิง
- 6) ป่าลานบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน
- 7) น้ำตกสวนห้อม
- 8) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล 11 (ไทยสามัคคี)
- 9) โครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ (เขาแผงม้า)
- 10) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขญ 4 (คลองปลากั้ง)
- 11) น้ำตกปางสีดา
- 12) หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติปางสีดา ปด 5 (ห้วยน้ำเย็น)
- 13) อ่างเก็บน้ำท่ากระบาก
- 14) อ่างเก็บน้ำพระปรัง

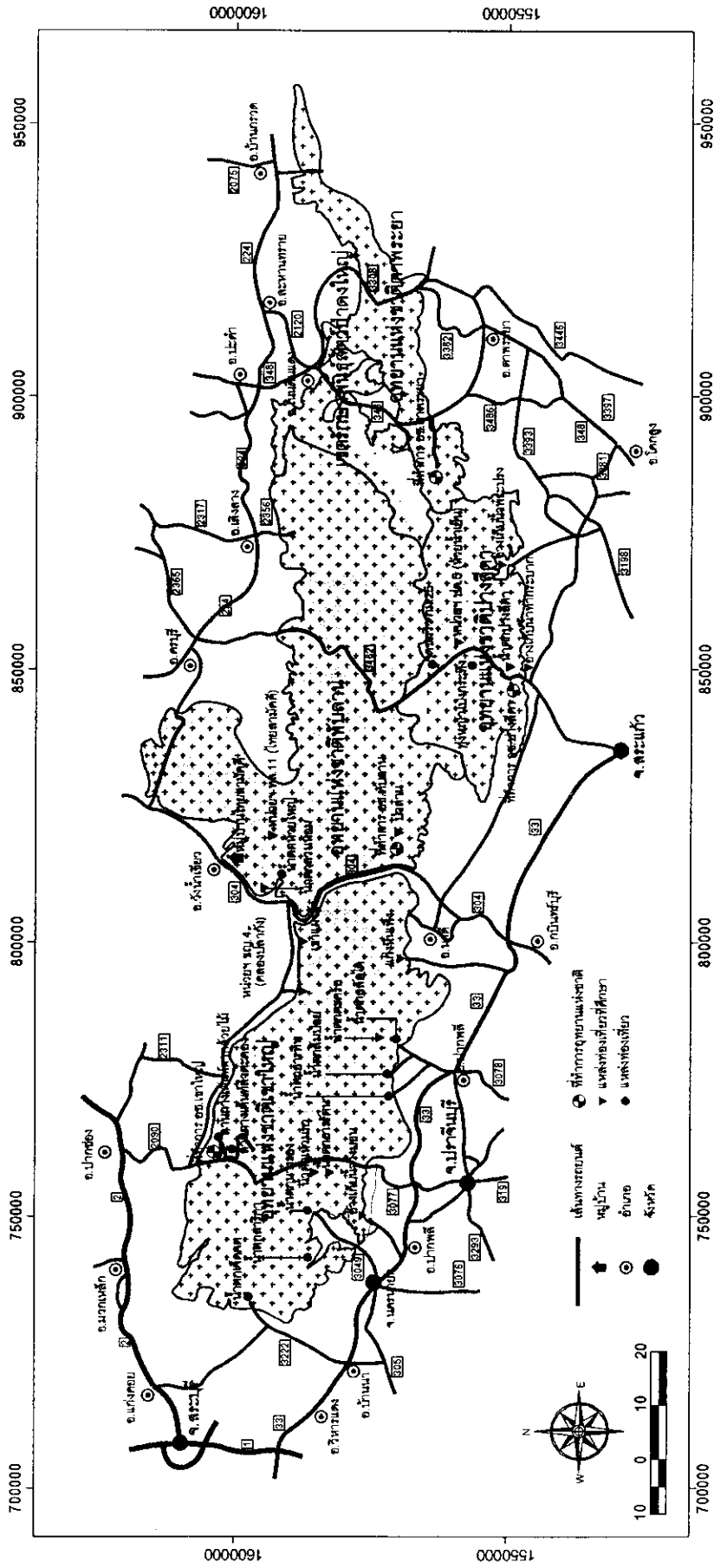
หมายเหตุ น้ำตกธารรัตนา และน้ำตกเหวนรกเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่มีที่พักแรมแต่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทางผ่านสามารถเดินทางเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

- 1) นักท่องเที่ยว เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่พักแรมที่สถานที่กางเต็นท์ผากล้วยไม้ และสถานที่กางเต็นท์ลำตะคอง ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
- 2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประกอบด้วย
  - 2.1) เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่ดูแลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษา

ภาพประกอบ 1 แผนที่ที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ

ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช (2548)

2.2) ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษา เช่น ผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์ ประธานกลุ่มแม่บ้านขายของในแหล่งท่องเที่ยว

2.3) ผู้นำชุมชนท้องถิ่นที่มีประชากรอาศัยอยู่ในพื้นที่ ใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษา

ขอบเขตด้านระยะเวลา

การเก็บข้อมูลภาคสนามใช้เวลาทั้งสิ้น 6 เดือนระหว่างวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2548 ถึง

3 พฤษภาคม พ.ศ. 2549

ตัวแปรและข้อมูลที่ศึกษา

ตัวแปรและข้อมูลที่ศึกษา ประกอบด้วยด้านต่างๆ ดังนี้

1) สภาพและการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว มีตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

1.1) ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยว 14 แหล่ง เช่น ที่ตั้ง จุดเด่น รายละเอียดที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น

1.2) ส่วนที่ 2 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย

1.2.1) ด้านสภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ดัชนีชี้วัดดังนี้

- ความสมบูรณ์ของสังคมพืช
- ความหลากหลายชนิดของสังคมพืช
- โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า
- ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่
- สภาพทัศนียภาพและความสวยงามของทรัพยากรการท่องเที่ยว
- โอกาสในการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลายในพื้นที่

1.2.2) ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ดัชนีชี้วัดดังนี้

- การจัดการขยะมูลฝอย
- ความกลมกลืนและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวก

1.2.3) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ดัชนีชี้วัดดังนี้

- เส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับถนนสายหลัก สายรอง
- ลักษณะและสภาพของถนนเหมาะสมทุกฤดูกาล
- ความเหมาะสมทั้งในเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว
- ความเหมาะสมของป้ายบอกเส้นทาง

1.2.4) ด้านคุณค่าทางการเรียนรู้และการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

ดัชนีดังนี้

- ผลประโยชน์และความคุ้มค่าในการเรียนรู้
- วิธีการเผยแพร่เนื้อหาความรู้

1.2.5) ด้านเศรษฐกิจ และสังคม ประกอบด้วย ดัชนีชี้วัดดังนี้

- ชุมชนมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ
- การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน

1.2.6) ระดับศักยภาพ

2) ข้อมูลจากนักท่องเที่ยว

- 2.1) ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษาอาชีพ รายได้ ที่อยู่อาศัย
- 2.2) พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว
- 2.3) ความต้องการไปเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่น
- 2.4) ความคิดเห็นเรื่องผลกระทบจากนักท่องเที่ยวต่อพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

3) ข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

- 3.1) ข้อมูลส่วนตัว ประกอบด้วย ชื่อ-สกุล อายุ เพศ ระยะเวลาที่ทำงาน/อาศัยอยู่
- 3.2) ข้อมูลด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว
- 3.3) ความคิดเห็นและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว
- 3.4) ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

4) แนวทางการกระจายนักท่องเที่ยว

- 4.1) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อกระจายนักท่องเที่ยว
- 4.2) โปรแกรมการท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่

นิยามศัพท์เฉพาะ

เนื่องจากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีคำหรือตัวแปรที่เป็นนามธรรมหลายคำ ผู้วิจัยจึงนำมานิยามเพื่อให้เข้าใจตรงกันดังนี้

1) การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การหาระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ จากดัชนีชี้วัด 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านคุณค่าทางการเรียนรู้และการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจและสังคม

2) **แนวทางการกระจายนักท่องเที่ยว** หมายถึง ข้อเสนอในการการกระจายนักท่องเที่ยวโดยจะนำเสนอให้นักท่องเที่ยวไปพักค้างแรมยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ทำการศึกษาจากบริเวณสถานที่ทางเดินที่ผากล้วยไม้ และสถานที่ทางเดินที่ลำตะคองในพื้นที่เขตบริการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

3) **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ** หมายถึง การท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ อย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศ

4) **แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่** หมายถึง พื้นที่ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่

5) **ฤดูกาลท่องเที่ยว** หมายถึง ช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อย่างต่อเนื่องและเป็นจำนวนมาก เช่น เทศกาลปีใหม่ วันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม วันเข้าพรรษา เป็นต้น

6) **การกระจุกตัวของนักท่องเที่ยว** หมายถึง ช่วงที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวหนาแน่นอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวจนเกิดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว

7) **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยว** หมายถึง ปัจจัยที่นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาท่องเที่ยวประกอบด้วย การรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ความสะดวกของเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ช่วงเวลาที่มาท่องเที่ยว วัตถุประสงค์หลักในการท่องเที่ยว

8) **วัตถุประสงค์หลัก** หมายถึง จุดมุ่งหมายของนักท่องเที่ยวในการมาเพื่อ พักผ่อน/ท่องเที่ยว เยี่ยมญาติ/เพื่อน ประชุม/สัมมนา การศึกษา/กีฬา เป็นทางผ่านในการเดินทาง ปฏิบัติงาน /ติดต่อธุรกิจ

9) **ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder)** หมายถึง เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ประชากรในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ซึ่งเป็นบุคคล กลุ่มคน หรือนิติบุคคล ที่อาจได้รับผลกระทบจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

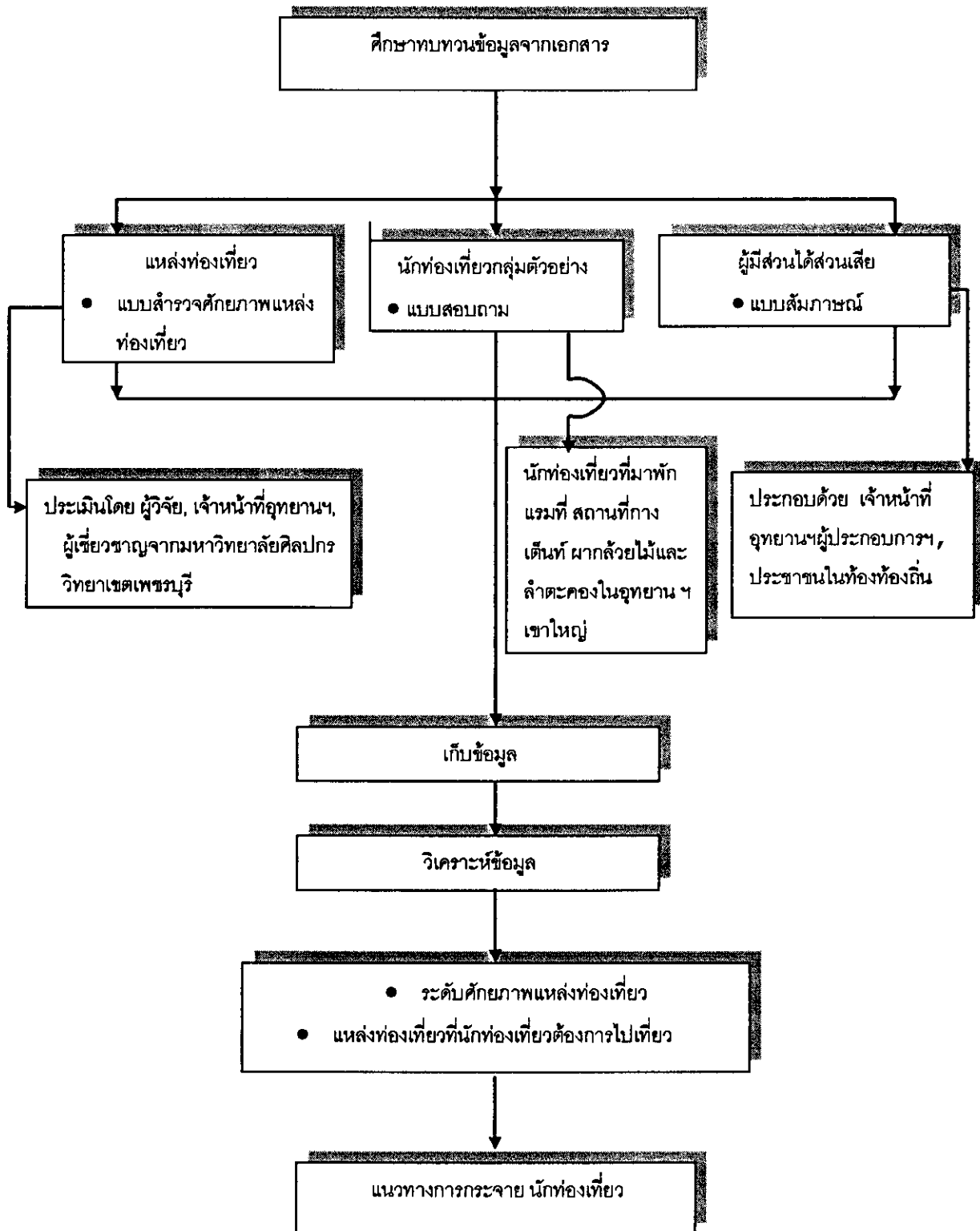
10) **ดัชนีชี้วัด** หมายถึง ปัจจัยหรือตัวแปรที่ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อใช้วัดหรือกำหนดค่าคุณลักษณะต่างๆ ของแต่ละด้าน ซึ่งค่าของดัชนีชี้วัดทั้งหมดของแต่ละด้านจะถูกนำไปประมวลเข้ากับค่าน้ำหนัก แล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อกำหนดระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

11) **ค่าน้ำหนัก** หมายถึง ตัวเลขแสดงระดับความสำคัญหรือความเหมาะสมของแต่ละดัชนี ค่าน้ำหนักของแต่ละดัชนีมีความแตกต่างกันออกไปแล้วแต่ความสำคัญของดัชนี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องนี้หลังจากได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแล้วได้จัดทำกรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ขึ้นดังต่อไปนี้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดเรื่องศักยภาพและการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา และการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
4. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว
5. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว
6. พื้นที่ศึกษา: แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเรื่องศักยภาพ และการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

1.1 ความหมายของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

จากการประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่าผู้ให้ความหมายของคำว่า "ศักยภาพ" (Potential) ไว้ดังต่อไปนี้

วิวัฒน์ชัย บุญยศักดิ์ (2532: 42) ได้ให้คำนิยามคำว่า ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถหรือความพร้อมในตัวของสิ่งหนึ่งสิ่งใด ที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุงการจัดการ หรือการเข้ามาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ ขึ้น ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะมีศักยภาพในตัวเองซึ่งมีความแตกต่างกัน การพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวจึงเป็นการพิจารณาความสามารถหรือความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในเบื้องต้น ว่าสมควรปรับปรุงหรือพัฒนาในระดับใดที่เหมาะสม

ความหมายของ "ศักยภาพ" ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน 2546: 756) หมายถึง อำนาจหรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ ซึ่งอาจทำให้พัฒนาหรือแสดงให้ปรากฏเป็นที่ประจักษ์ได้

จากการศึกษาทบทวนความหมายของศักยภาพ และศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมาสามารถสรุปคำจำกัดความของ ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวหมายถึง ความสามารถหรือความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่จะเอื้อต่อการพัฒนา ปรับปรุงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอย่างเหมาะสมกับสภาพพื้นที่อย่างยั่งยืน และในที่นี้จะใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศประกอบการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

จุฬามาต ไชยคร (2536: 32-33) ได้แบ่งองค์ประกอบที่สำคัญที่นำมาเป็นตัวบ่งชี้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว 4 ประการ คือ

1) ปัจจัยจุดใจหลักของการท่องเที่ยว พิจารณาจากความสำคัญของสถานที่ตั้ง และลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยจุดใจหลัก แบ่งได้เป็น 3 ชนิด คือ

1.1) ปัจจัยด้านธรรมชาติ (Natural assets) ได้แก่ หาดทราย ชายทะเล ป่าไม้ น้ำตก เป็นต้น

1.2) ปัจจัยจุดใจทางด้านประวัติศาสตร์และศาสนา (Historical and Religious assets) ได้แก่ แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดี วัด อนุสาวรีย์ เป็นต้น

1.3) ปัจจัยจุดใจทางด้านกิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Contemporary human product) ได้แก่ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การดำเนินชีวิต เป็นต้น

2) ปัจจัยประกอบ ได้แก่ สภาพแวดล้อม ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และลักษณะภูมิทัศน์ อันเป็นเอกลักษณ์ สภาพเศรษฐกิจและสังคม ความปลอดภัย ภัยธรรมชาติ และการเมือง

3) ปัจจัยสนับสนุน และสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านที่พัก และอาหารแก่นักท่องเที่ยว การให้ข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านบันเทิง และร้านค้าของที่ระลึก

4) ปัจจัยในด้านโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม พิจารณาจากโครงข่ายการคมนาคมทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ที่สะดวก บริการสาธารณะ เช่น ไฟฟ้า การกำจัดขยะสิ่งปฏิกูล ตลอดจนระบบสื่อสารโทรคมนาคม

1.2 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเป็นการหาระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยได้ทำการศึกษาเกณฑ์การประเมินเพื่อให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ มีการจัดการที่ยั่งยืน มุ่งให้การส่งเสริมกระบวนการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมรวมทั้งจัดให้มี การมีส่วนร่วมของประชาชน และได้กำหนดเกณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเบื้องต้นดังนี้ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540: 3-12 - 3-14)

1) ศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากสภาพทรัพยากรที่เหมาะสมมีเอกลักษณ์เฉพาะ โดยเน้นความสำคัญของระบบนิเวศหรือวัฒนธรรมของการท่องเที่ยว และความดึงดูดใจว่ามีมากน้อยเพียงใด เพื่อให้ความสำคัญที่แตกต่างกันในแต่ละปัจจัยดังนี้

1.1) ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพธรรมชาติดั้งเดิม หรือเป็นแหล่งธรรมชาติที่สภาพแวดล้อมถูกดัดแปลงตกแต่งบางส่วนแต่ยังคงสภาพเดิมเป็นหลัก หรือเป็นแหล่งธรรมชาติที่สร้างขึ้นโดยการผสมผสานจำลอง หรือตกแต่งใหม่โดยไม่มีลักษณะเป็นระบบนิเวศที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่มีค่าต่อความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อยลงตามลำดับ

1.2) องค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ พิจารณาจากความสำคัญของระบบนิเวศ ความสมบูรณ์ ความหลากหลาย ความสัมพันธ์ที่เป็นระบบในพื้นที่ ความโดดเด่นลดลงตามลำดับ มีองค์ประกอบด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ผสมผสาน หรือเพิ่มความดึงดูดใจมาน้อยเพียงไร

2) ศักยภาพของการจัดการ พิจารณาจากสภาพการจัดการในปัจจุบันที่มุ่งสู่ความยั่งยืน และอยู่ในกรอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากน้อยเพียงใด การพิจารณาการจัดการนี้จะบ่งชี้ถึงโอกาสในการเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้สูงขึ้นได้ ประกอบด้วย

2.1) มีการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการจัดการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้สร้างจิตสำนึกที่ถูกต้อง พิจารณาจากรูปแบบการจัดสื่อความหมาย กิจกรรมด้านการศึกษามีลักษณะของการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว

2.2) การจัดการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากการมีการรักษาและคุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยมีมาตรการควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และมีมาตรการควบคุมจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว และการบริการอย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

2.3) องค์การการจัดการโดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม พิจารณาจากรูปแบบองค์การในการจัดการ เน้นความเป็นองค์กรของประชาชน รัฐและเอกชน และดูระดับของการมีส่วนร่วมว่า ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด

วิวัฒน์ชัย บุญยศักดิ์ (2532: 42-43) ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว โดยการพิจารณาองค์ประกอบหลัก 2 ประการ คือ

1) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่เสริมสร้างหรือปรับปรุงเพิ่มเติมเพื่อที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ และเป็นสิ่งที่ยากจะสร้างเสริมหรือปรับปรุงเพิ่มเติมได้

2) ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่จะดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวที่จะเลือกเดินทางมาแหล่งท่องเที่ยวมี 5 ประการ คือ สภาพการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว และความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน

จารุณี กลิ่นดีปี่ (2541: 32-33) ได้สรุปเกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ที่ครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยว 4 ด้านคือ

1) ด้านพื้นที่ คือการดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะหรือมีความเป็นเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์โบราณวัตถุสถานที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ วัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่น รวมทั้งต้องมีปัจจัยอื่นที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ ลักษณะภูมิทัศน์ ความยากง่ายในการเข้าถึง เช่น สภาพของเส้นทาง ระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นต้น

2) ด้านการจัดการ คือ ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่ และบริเวณใกล้เคียง การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง เช่น ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำ การจัดการควบคุมนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวไม่ให้เกิดความสามารถในการรองรับ การจัดการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่

3) ด้านกิจกรรมและกระบวนการ คือ การพิจารณาถึงความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยว

4) ด้านการมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาว่าองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบใดบ้าง และประชาชนในท้องถิ่นมีความต้องการหรือสนใจที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งเที่ยว

2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

คำว่า การท่องเที่ยวมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

แม็ค อินทอช (McIntosh, 1986: 133-135) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม โดยมีแรงกระตุ้นจากความต้องการใน ด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะหรือเกียรติคุณ

มิลล์ (Mill, 1990: 359) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การจัดกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความประทับใจ การบริการ และการสร้างความพอใจให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน

เสรี วงศ์ไพจิตร (2534: 12) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง ผลรวมของปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกับปฏิสัมพันธ์ หรือการกระทำต่อกันและกัน ของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ รัฐบาลและชุมชนผู้เป็นเจ้าของบ้าน ในกระบวนการดึงดูดใจ และต้อนรับขับสู้ นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนอื่นๆ

ความหมายของ “การท่องเที่ยว” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 510) หมายถึง การเที่ยวไป

จากการศึกษาแนวคิด ความหมายของบุคคลต่างๆ ในเรื่องการท่องเที่ยวสามารถสรุปได้ว่าการท่องเที่ยว เป็นการเดินทางออกจากที่พักเป็นการชั่วคราว เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมญาติหรือวัตถุประสงค่อื่นๆ แต่มิใช่ประกอบอาชีพและตั้งถิ่นฐานเป็นการถาวร และการท่องเที่ยวเป็นผลรวมของกิจกรรมที่เกิดจากการผสมผสานในการให้บริการต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว

2.1.1 ประเภทของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท). 2540: 2-14) คือ

1) การท่องเที่ยวธรรมชาติ (Natural tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ สนุกสนาน ชื่นชม ศึกษาหาความรู้ในแหล่งธรรมชาติเป็นหลัก

2) การท่องเที่ยววัฒนธรรม (Cultural tourism) เป็นการท่องเที่ยวมุ่งเน้นนำเสนอลักษณะทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดีและสถานที่ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นและเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม เป็นการท่องเที่ยวในเชิงให้ความรู้และความภาคภูมิใจ

3) การท่องเที่ยวแบบบันเทิงและการกีฬา (Sport and entertainment tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่สนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยว และความพึงพอใจในการพักผ่อน สนุกสนานรื่นเริง บันเทิงใจ ที่มุ่งเน้นการได้รับบริการที่เหมาะสม

4) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและสัมมนา (Business and convention tourism) เป็นการเดินทางที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อการประชุมสัมมนา การติดต่อธุรกิจ ซึ่งอาจจะมีการดูงานหรือทัศนศึกษารวมอยู่ด้วย

จากประเภทของการท่องเที่ยวสามารถแบ่งระดับของกิจกรรมการท่องเที่ยวออกเป็น 4 รูปแบบ คือ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) 2540: 2-15)

1) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรให้คงไว้ยาวนานที่สุด ซึ่งครอบคลุมการท่องเที่ยวทุกประเภท เช่น การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม รวมทั้งวิถีชีวิตของมนุษย์

2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการศึกษาในแหล่งธรรมชาติเพื่อการรักษาระบบนิเวศ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นมากเป็นพิเศษ ทั้งนี้อาจจะเป็นส่วนหนึ่งหรือบางส่วนของกรท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์

3) การท่องเที่ยวเน้นันทนาการ ประชุมและสัมมนา (Recreation and convention tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจ การทัศนศึกษา การประชุมสัมมนา การติดต่อธุรกิจให้ความสำคัญในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก

4) การท่องเที่ยวที่ขัดต่อศีลธรรม (Immorality tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่ขัดต่อศีลธรรม จริยธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งยังคงมีแอบแฝงอยู่ในทุกส่วน เช่น การท่องเที่ยวเพื่อกิจกรรมทางเพศ การดื่มของมึนเมา การพนันหรือกาสิโน การล่าสัตว์ การตกปลา และเกมกีฬาบางประเภท

2.1.2 องค์ประกอบพื้นฐานของการท่องเที่ยว

องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวแบ่งได้ 3 ส่วน คือ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท). 2540: 2-7)

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว ตามแนวความคิดในการจัดแบ่งประเภทของทรัพยากร สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

ก. แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เช่น ทะเล น้ำตก ภูเขา อุทยานแห่งชาติ ฯลฯ

ข. แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น โบราณสถาน วัด ศูนย์วัฒนธรรม โรงละคร ศูนย์การค้า สวนสนุก ฯลฯ

2) ตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง นักท่องเที่ยว ระยะเวลาพำนัก รูปแบบวิธีการ กิจกรรมและพฤติกรรม ฯลฯ

3) บริการการท่องเที่ยว ได้แก่ การคมนาคมขนส่ง ที่พัก ร้านอาหาร ภัตตาคาร บริการนำเที่ยว มัคคุเทศก์ กิจกรรมการท่องเที่ยว ฯลฯ

2.1.3 แหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วยองค์ประกอบของ 4 ประการคือ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท). 2540: 3-2 - 3-3)

1) สิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม ชาติพันธุ์ และการให้ความบันเทิงในแหล่งท่องเที่ยว

2) สิ่งอำนวยความสะดวก ในเรื่องที่พัก อาหาร การบริการด้านสาธารณูปโภค สนามกีฬา หรือสถานที่นันทนาการด้านอื่นๆ

3) การขนส่ง การขนส่งเป็นปัจจัยสำคัญในการนำนักท่องเที่ยวมายังแหล่งท่องเที่ยว และการนำนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมจุดต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว

4) การต้อนรับ การต้อนรับจากผู้ประกอบการ พนักงาน และประชาชนในท้องถิ่น เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ คิดถึงแหล่งท่องเที่ยวและต้องการกลับมาอีก

2.1.4 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว

แรงจูงใจในการท่องเที่ยวของคนเกิดจากสาเหตุ 3 ประการ (เสรี วังสีไพจิตร. 2534: 20)

- 1) การท่องเที่ยวในวันหยุด เช่น การเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ การเดินทางไปเยี่ยมญาติมิตร
- 2) การท่องเที่ยวด้านธุรกิจ เช่น การเดินทางเพื่อการประชุม สัมมนา ฯลฯ
- 3) การท่องเที่ยวเพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ เช่น การศึกษา การรักษาสุขภาพ การเล่นกีฬา การศาสนา ฯลฯ

2.1.5 ลักษณะการเดินทางท่องเที่ยวของคนไทยในประเทศ

ลักษณะการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว มีรูปแบบที่แตกต่างกันไป เช่น การเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่ตนเองต้องการสัมผัส การเลือกช่วงเวลา การเลือกทำกิจกรรม เป็นต้น นักท่องเที่ยวจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2542ข: 30)

1) นักท่องเที่ยวที่ค้างคืน ได้แก่ ผู้เดินทางมาเยือนชั่วคราว ซึ่งพักอยู่ในประเทศที่มาเยือนตั้งแต่ 24 ชั่วโมงขึ้นไป และเดินทางมาเยือนเพื่อพักผ่อน พักฟื้น ทัศนศึกษา ประกอบศาสนกิจ ร่วมการแข่งขันกีฬา ติดต่อ ธุรกิจหรือร่วมการประชุมสัมมนา เป็นต้น

2) นักท่องเที่ยวที่ไม่ค้างคืน หรือนักทัศนอาจร ได้แก่ ผู้เดินทางมาเยือนชั่วคราว และอยู่ในประเทศที่มาเยือนน้อยกว่า 24 ชั่วโมง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542ข: 35-36) พบว่าลักษณะการท่องเที่ยวของคนไทยภายในประเทศโดยภาพรวม เป็นดังนี้

1) ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวที่สนใจมากที่สุด คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ร้อยละ 64.79 รองลงมา คือ แหล่งประวัติศาสตร์หรือโบราณสถานโบราณวัตถุ ร้อยละ 16.34 ในขณะที่แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมหรือประเพณี เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงกว่าแหล่งบันเทิงหรือศูนย์การค้าไม่มากนัก คือ ร้อยละ 9.15 และ 8.34 ตามลำดับ

2) สิ่งกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวนั้นส่วนใหญ่เป็นสื่อใกล้ตัว ได้แก่ การบอกเล่าปากต่อปาก ร้อยละ 49.96 และโฆษณาหรือรายการโทรทัศน์ ร้อยละ 20.21

3) บุคคลที่มีอิทธิพลสูงสุดในการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว คือ ครอบครัว/ญาติ ร้อยละ 43.20 รองลงมา คือการตัดสินใจด้วยตนเอง ร้อยละ 30.31 และเพื่อนหรือคู่วัก ร้อยละ 25.25

4) ช่วงเดือนที่เป็นที่นิยมเดินทางท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูงคือ เดือนเมษายน และเดือนตุลาคม-มกราคม นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่นิยมเดินทางอยู่ภายในภูมิภาคเดียวกับภูมิลำเนา ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ นิยมเดินทางไปจังหวัดที่อยู่ในภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ ตามลำดับ

5) ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวชาวไทยใช้ยานพาหนะ เช่น รถยนต์และรถจักรยานยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 44.84 และเดินทางโดยไม่ใช้ยานพาหนะส่วนตัว เช่น รถโดยสารประจำทาง เครื่องบิน เรือโดยสาร ร้อยละ 42.46

6) ช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุด คือ ช่วงเทศกาลหรือวันหยุดติดต่อกันหลายๆ วัน เช่น สงกรานต์ปีใหม่ และวันหยุดราชการต่างๆ

7) วัตถุประสงค์หลักในการเดินทาง มีความหลากหลาย คือ ร้อยละ 58.01 มีการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวหรือพักผ่อน ร้อยละ 20.29 เพื่อไปเยี่ยมครอบครัวหรือเยี่ยมญาติ และร้อยละ 11.36 ร่วมงานเทศกาล หรือศาสนพิธีหรือนมัสการศาสนสถาน

8) กิจกรรมที่กระทำในการท่องเที่ยว พบว่ากิจกรรมที่นักท่องเที่ยวกระทำเป็นหลักสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยวนั้นๆ กล่าวคือ ชมวิวทิวทัศน์ พักผ่อนในที่พักร้านอาหาร และทำบุญหรือนมัสการศาสนสถาน คิดเป็นร้อยละ 28.71 ร้อยละ 20.24 และร้อยละ 15.3 ตามลำดับ

9) ผู้ร่วมเดินทางหรือบุคคลที่ร่วมเดินทาง ร้อยละ 52.31 ของนักท่องเที่ยวเดินทางกับครอบครัวหรือญาติ ร้อยละ 29.93 เดินทางเป็นคณะเดินทาง (เดินทางไปทำงานภาคสนาม) และร้อยละ 10.90 เดินทางไปกับเพื่อนหรือคู่รัก

10) นักท่องเที่ยวมีการเดินทางค้างคืน นิยมพักในสถานที่ที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายเป็นส่วนใหญ่

11) นักท่องเที่ยวไทยจำนวนมากถึงร้อยละ 74.74 นิยมรับประทานอาหารในร้านอาหารตามสั่ง ร้านข้าวแกงหรือร้านก๋วยเตี๋ยว ส่วนระหว่างการเดินทาง ร้อยละ 54.09 รับประทานอาหาร ในสถานบริการน้ำมัน ร้อยละ 23.52 และนำอาหารไปรับประทานเองร้อยละ 17.65

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความเป็นมาและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกิดขึ้นจากแนวคิด 3 กระแส คือ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย(วท). 2540: 2-17 - 2-26)

- 1) กระแสต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ
- 2) กระแสต้องการของนักท่องเที่ยวในการศึกษาเรียนรู้สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ
- 3) กระแสความต้องการพัฒนาคนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

ทั้ง 3 กระแสทำให้เกิดแนวคิดที่จะพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท). 2540: 2-17)

เสรี วังสีไพจิตร (2534: 429-439) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า เป็นรูปแบบของการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เจริญเติบโตไปในทิศทางที่เหมาะสม โดยรักษาสภาพแวดล้อมที่ดั้งเดิมให้คงอยู่ ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่มุ่งอนุรักษ์คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการพัฒนาโดยถือว่าการ

ท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมในระบบนิเวศ สามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมของระบบนิเวศโดยไม่ให้เป็นการเปลี่ยนแปลงหรือทำลาย

บัคเลย์ (Buckley, 1993) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า เป็นการท่องเที่ยวที่ถูกจัดการดูแลอย่างยั่งยืน อยู่บนพื้นฐานของธรรมชาติ มีการศึกษาเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและ/หรือสิ่งแวดล้อม เป็นการเอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ และสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

การ์ดเนอร์ และแมคอาร์เธอร์ (Gardner and McArthur, 1994) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ การท่องเที่ยวที่อยู่บนพื้นฐานของธรรมชาติซึ่งมุ่งความสนใจที่การให้โอกาสศึกษาเรียนรู้ ขณะเดียวกันก็เอื้อประโยชน์ต่อท้องถิ่นและภูมิภาคโดยสาธิตการรักษาสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท) . (2540: 2-26) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างจริงจัง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542ก: 21) ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็นการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตคนในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรู้ และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ

จากการศึกษาทบทวนความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมา สามารถสรุปคำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีการศึกษาหาความรู้จากแหล่งท่องเที่ยว และให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

2.2.1 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ลักษณะพื้นฐานขององค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 4 ด้าน คือ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท), 2540: 3-1 - 3-5)

- 1) องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติเป็นหลักและมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ
- 2) องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการมุ่งสู่ความยั่งยืน

3) องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อปลูกจิตสำนึก ที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว

4) องค์ประกอบการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาชนในท้องถิ่น เพื่อเป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยเฉพาะระดับรากหญ้า

2.2.2 ลักษณะขององค์ประกอบที่ชี้วัดความเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีระบบนิเวศที่สมบูรณ์ มีความสำคัญสูงต่อการศึกษาเรียนรู้ และการอนุรักษ์ รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ในพื้นที่ที่มีความดึงดูดใจและมีโอกาสจัดกิจกรรมเชิงนิเวศได้มาก ถ้ามีการจัดการดีก็จะมีศักยภาพสูงในการนำมาใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่

2) ตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและบริการการท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งสะท้อนออกมาในลักษณะรูปแบบของกิจกรรม และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ปัจจัยชี้วัดว่าเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ วิถีปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

3) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ เกิดผลิตภัณฑ์ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบ่งออกเป็น

ก. กิจกรรมเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ ได้แก่

เดินป่า	Hiking, Trekking, Walking
ศึกษาธรรมชาติ	Nature educating
ส่องสัตว์/ดูนก	Animal/Bird watching
เที่ยวถ้ำ/น้ำตก	Cave/Waterfall exploring
พายเรือ-แคนู	Canoeing
-คะยัก	Kayak
-เรือใบ	Sailing boat
-กระดานโต้ลม	Windsurfing
ดำน้ำดูปะการัง	-น้ำตื้น Snorkelling
	-น้ำลึก Scuba diving
ตั้งแคมป์	Tent camping

ล่องแพ	Rafting
ขี่ม้า นั่งช้าง	Horse/Elephant riding
- ข. กิจกรรมกึ่งนิเวศ
ถ่ายรูป บันทึกภาพ/เสียง	Photographing , Sound recording
ศึกษาท้องฟ้า	Sky interpreting
ขี่จักรยานท่องเที่ยว (เสือภูเขา)	Terrain/Mountain biking
ปีน/ไต่เขา	Rock/Mountain climbing
ตกปลา	Fishing
- ค. กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์
- ชมความงาม ความเก่าแก่ ลักษณะเฉพาะตัวของแหล่งประวัติศาสตร์
  - ศึกษาเรียนรู้ ประวัติความเป็นมาของแหล่งโบราณคดี และประวัติศาสตร์
  - ศึกษาชื่นชม งานศิลปกรรมและวัฒนธรรม
  - ร่วมกิจกรรม เรียนรู้ พฤติกรรมของผู้คน
  - การศึกษาเรียนรู้การผลิตของที่ระลึก และสินค้าพื้นเมือง

3. แนวคิดการพัฒนา และการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3.1 แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable development)

การพัฒนาเป็นแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน การพัฒนาเป็นการทำให้สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ดีขึ้นหรือ การปรับปรุงเป็นการนำไปสู่สถานภาพที่ดีขึ้นกว่าเดิมทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ (บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา, 2542: 50) แต่การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวคิดที่ครอบคลุมความหมายมากกว่าการพัฒนา และบุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา. (2542: 25) ให้ความหมายการพัฒนาแบบยั่งยืน ไว้ว่า คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพที่ประกอบด้วยตัวแปรมากมายที่ทำให้บุคคลและชุมชนเริ่มสร้างเอกลักษณ์แห่งตน ที่มีความเป็นลักษณะเฉพาะ และสร้างความสามารถที่จะเผชิญกับโลกได้อย่างมีจุดหมายและความภาคภูมิใจ กระบวนการนี้เน้นการเติบโตอย่างกลมกลืนของบุคคลและชุมชนกับสภาพทางเศรษฐกิจสังคม การเมือง และจิตวิญญาณของสังคม โดยส่วนรวม กระบวนการพัฒนาเช่นนี้จะเน้นความเสมอภาคระหว่างเพศ ความเสมอภาคระหว่างศาสนา และความเสมอภาคระหว่างรุ่น อายุ

เมื่อพิจารณาจากคำจำกัดความของการพัฒนาแบบยั่งยืน ประกอบด้วย 3 มิติ คือ การพัฒนาทางด้านปริมาณ ด้านคุณภาพ และด้านเวลา การพัฒนาแบบยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพชีวิตของมนุษย์ปัจจุบันให้ดีขึ้น ซึ่งสามารถกระทำได้โดยการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

และสังคม ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาที่เกิดขึ้น ไม่ควรเป็นการทำลายหรือลดความสามารถในการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยนำเข้าสู่สำคัญสำหรับการพัฒนา ลักษณะของการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่มีการคำนึงถึงการรักษาสสมดุลระหว่างสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างผสมผสานกันทุกระบบ

จากการศึกษาแนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดการพัฒนาที่คำนึงถึงการรักษาสสมดุล ระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันให้ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันยังคำนึงถึงผลของการพัฒนาว่าต้อง ไม่ทำลายหรือลดความสามารถในการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอีกด้วย

3.2 แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable tourism development)

จากกระแสความคิดในการพัฒนาการใช้ทรัพยากรและการจัดการท่องเที่ยวแบบใหม่ และกระแสการเรียกร้องการอนุรักษ์ทรัพยากรและการจัดการท่องเที่ยวได้เพิ่มมากขึ้นทำให้ หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Principles of sustainable tourism) มีองค์ประกอบ ดังนี้ (บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา. 2542: 40)

- 1) การอนุรักษ์ และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using resource sustainable) ควรคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางสังคม และทรัพยากรทางวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม เนื่องจากสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญ และเป็นแนวทางในการดำเนินธุรกิจระยะยาว
- 2) การลดการบริโภคที่มากเกินไปและความจำเป็นและการลดของเสีย (Reducing over-consumption and waste) ทำให้มีทรัพยากรเหลือเก็บไว้ใช้ได้ยาวนานขึ้น และเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดของเสีย หรือฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลาย
- 3) การรักษาและการส่งเสริมความหลากหลายทางธรรมชาติ สังคม และ วัฒนธรรม (Maintaining diversity) สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และยังช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้อีกด้วย
- 4) การประสานการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบการวางแผนพัฒนา (Integrating tourism into planning) ทั้งในระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น รวมทั้งการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมซึ่งจะช่วยเพิ่มศักยภาพของการท่องเที่ยวในระยะยาว
- 5) การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น (Supporting local economies) โดยการสนับสนุนการซื้อสินค้าที่ผลิตโดยชุมชนในท้องถิ่นและใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นและเป็นการลดความขัดแย้งของประชาชนในท้องถิ่นด้วย

6) การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น (Involving local communities) การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นจะทำให้เกิดคุณภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวของท้องถิ่น และเป็นการลดความขัดแย้งของประชาชนในท้องถิ่นด้วย

7) การปรึกษากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนในท้องถิ่น (Consulting stakeholders and the public) ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันทำงานไปในทิศทางเดียวกันร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งของประชาชนในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

8) การฝึกอบรมบุคลากร (Training staff) โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อบุคลากรในท้องถิ่นทุกระดับ ซึ่งจะช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยวได้

9) มุ่งรักษาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้อยู่รอดในระยะยาวเพื่อเป็นแหล่งรองรับการท่องเที่ยวตลอดไป

10) มุ่งทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาคระหว่างภาคธุรกิจการท่องเที่ยว องค์กรท้องถิ่น องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม และรัฐบาล บนหลักการข้างต้น

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมีวัตถุประสงค์โดยรวมดังนี้ (ภราเดช พัทม์วิเชียร. 2527: 4-7)

1) เพื่อสร้างจิตสำนึกและความเข้าใจว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ

2) เพื่อสร้างดุลยภาพในการพัฒนา

3) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่น

4) เพื่อให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว

5) เพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม อันเป็นสิ่งซึ่งวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ข้างต้นต้องพึ่งพาอย่างยิ่ง

และองค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO: World Tourism Organization. 1993) (อ้างอิงจากสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท). 2540:155) ได้กล่าวถึง หลักการสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนดังนี้

1) มีการดำเนินการจัดการภายใต้ขีดความสามารถของระบบธรรมชาติ (Carrying capacity) ในการทดแทนฟื้นฟู ให้สามารถผลิตและให้บริการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ตลอดโดยไม่ลดถอยหรือเสื่อมโทรมลง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (Local participation) และความต้องการของชุมชน (Local needs)

2) มีการกระจายประโยชน์อย่างเป็นธรรมสู่ท้องถิ่น (Equity)

3) ให้ประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว (Quality of experience)

- 4) ให้ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ทรัพยากร และวิถีชีวิต (Education and understanding)
- 5) เน้นการออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และใช้วัสดุในท้องถิ่น (Local architecture and local material)
- 6) เน้นการผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สู่แผนพัฒนาระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับประเทศ (Integration of sustainable tourism to local, regional and national plans)
- 7) เน้นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นฐานการตัดสินใจ และการติดตามตรวจสอบ (Information and monitoring)

4. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว

พฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวในลักษณะความจำเป็นหรือความต้องการและมูลเหตุจูงใจที่เป็นจุดเริ่มต้นทำให้เกิดการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว ทฤษฎีที่มีผู้นำมาประยุกต์ใช้กันมากคือ Hierarchy of needs ซึ่งแบ่งระดับความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ลำดับขั้น แต่ละขั้นมีความสำคัญแตกต่างกัน ความต้องการในขั้นพื้นฐานจะต้องได้รับการตอบสนองก่อนที่จะให้ความต้องการในลำดับขั้นสูงขึ้นไปถูกกระตุ้น (เดมคักต์ คทวณิช. 2547: 30) ซึ่งประกอบด้วย

- 1) ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological needs) ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานที่สุดเกี่ยวกับความอยู่รอดของบุคคล
  - 2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety needs) โดยจะแสวงหาความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมการปกป้องดูแลจากผู้อื่น
  - 3) ความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Belonging needs) เช่น ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานให้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม
  - 4) ความต้องการเป็นที่นิยมนับถือ (Esteem needs) หมายถึงการอยากให้บุคคลอื่นเห็นความสำคัญของตน ต้องการมีชื่อเสียง เกียรติยศ และมีสภาวะภาพเหนือกว่าบุคคลอื่น
  - 5) ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-actualization needs)
- รวมทั้งเกิดความรู้สึกและยอมรับในตนเอง มีรูปแบบชีวิตตามที่ตนคิดว่า บุคคลหนึ่งๆ จะสามารถเป็นไป

ได้

นอกจากความต้องการทั้ง 5 ลำดับขั้นแล้วมีความต้องการอีก 2 ประการ คือ ความต้องการได้รับความรู้และเข้าใจในสิ่งต่างๆ (To know and understand) ทำให้มนุษย์มีพฤติกรรมแสวงหาคำตอบ เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็น และความต้องการความสุนทรีย์และความงาม (Aesthetics) ทำให้มนุษย์มี

พฤติกรรมแสวงหาและธำรงรักษาสีงสวยงาม ซึ่งชมความงามทั้งที่เป็นธรรมชาติและศิลปะตามรสนิยมของตน (เดิมศักดิ์ คพวณิช. 2547: 50)

จากความต้องการทั้ง 7 ประการสามารถนำมาเชื่อมโยงกับแนวคิดทางการท่องเที่ยวได้ดังนี้ (เกษรา เกิดมงคล. 2546: 47- 48.)

1) ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological needs) กระตุ้นให้เกิดความต้องการพักผ่อนหย่อนใจ อยากจะผ่อนคลายทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยนักท่องเที่ยวแต่ละคนมีวิธีการที่แตกต่างกัน เช่น ผู้ที่มีลักษณะกระตือรือร้นจะลดความตึงเครียด ผ่านทางกิจกรรมที่ต้องออกแรงกาย ซึ่งอาจตอบสนองได้ทั้งความต้องการทางด้านร่างกาย และความต้องการเป็นที่นับถือ ในขณะที่บางคนไม่ต้องทำอะไรเพียงอยู่ในบรรยากาศแวดล้อมที่สดชื่น ก็สามารถปลดปล่อยความตึงเครียดได้แล้ว

2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety needs) เป็นเหตุผลหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า เหตุใดนักท่องเที่ยวจึงพยายามดูแลตนเองทั้งร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้ก็เพื่อให้แน่ใจว่าตนเองจะมีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัย ส่งผลให้มีอายุยืนยาว ดังนั้นการท่องเที่ยวในลักษณะสปา (Spa) จึงได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันนี้

3) ความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Belonging needs) ทำให้นักท่องเที่ยวเลือกใช้เวลาอยู่กับครอบครัวและเพื่อน หรือลักษณะที่เรียกว่า VFR (Visit friends and relatives) เพื่อให้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ได้เป็นทั้งผู้ให้และรับความรักจากกลุ่มเพื่อนและญาตินั่นเอง

4) ความต้องการเป็นที่นิยมนับถือ (Esteem needs) หากสถานะทางสังคมเริ่มลดลงเมื่อเริ่มมีอายุมากขึ้น การท่องเที่ยวเป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มพูนให้บุคคลนั้นกลับมารู้สึกมั่นคงเช่นเดิมได้ โดยบางคนเลือกเดินทางไปเที่ยวต่างประเทศ เพื่อให้ตนเองรู้สึกว่าเหนือกว่าผู้อื่นและเพื่อให้ได้รับการยกย่อง

5) ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-actualization needs) ความต้องการในขั้นนี้เป็นเป้าหมายของการพักผ่อนและใช้เวลาว่างเนื่องจากเป็นขั้นที่บุคคลรู้สึกถึงความมีอิสระจากความต้องการในลำดับที่ต่ำกว่า นักท่องเที่ยวมีโอกาสที่จะค้นพบตนเอง ประเมินตนเองเพื่อให้รู้ว่าควรปรับปรุงหรือคงไว้ซึ่งภาพลักษณ์เดิม ของตนเองต่อไปอย่างไร

6) ความต้องการความรู้และเข้าใจในสิ่งต่างๆ (To know and understand) ซึ่งผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ โดยนักท่องเที่ยวบางกลุ่มเดินทางไปในที่ต่างๆ เพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่แตกต่างจากตนเอง เพื่อตอบสนองความต้องการที่จะรู้และเข้าใจในสิ่งต่างๆ นั่นเอง

7) ความต้องการความสุนทรีย์และความงาม (Aesthetics) เป็นเหตุผลที่ทำให้นักท่องเที่ยวนิยมเที่ยวชมธรรมชาติชื่นชมทิวทัศน์รอบตัวที่สวยงามแปลกตา

นอกจากทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ มาสโล (Maslow) แล้ว มีกวิน (Meguin) นักวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ได้แบ่ง ความต้องการออกเป็น 12 ประการ และการท่องเที่ยวสามารถตอบสนองความต้องการบางประการได้ (เกษรา เกิดมงคล. 2546: 45) เช่น

- ความต้องการความแปลกใหม่ (Need for novelty) เกิดขึ้นจากการที่ต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิมๆ ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายและต้องการการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงมักจะจัดรายการท่องเที่ยวแบบผจญภัย เช่น ล่องแก่ง หรือปีนหน้าผา เป็นต้น

- ความต้องการเข้าร่วมเป็นสมาชิก (Need for affiliation) เป็นความต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่นให้เข้าร่วมเป็นกลุ่มเดียวกัน จึงตัดสินใจซื้อและใช้สินค้าเช่นเดียวกับกลุ่ม เพื่อรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในกลุ่มไว้ เช่น ช่วงปิดเทอมนิสิตมักจะออกค่ายอาสาพัฒนาชนบท โดยมักจะเป็นกันทุรกันดาร ซึ่งอาจจะขัดกับความชอบส่วนตัวที่รักความสบายแต่เมื่อต้องการได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนและรุ่นพี่ จึงต้องร่วมเดินทางไปด้วย

- ความต้องการที่จะทำตาม (Need for modeling) โดยอาจจะเลียนแบบพฤติกรรมจากบุคคลอื่น เช่น กลุ่มอ้างอิง ดารา บุคคลที่มีชื่อเสียง เช่น โครงการ ยังครีเอทีฟเทรเวลเลอร์ (Young creative traveler) ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยซึ่งเลือก เจษฎาภรณ์ ผลดี เป็นผู้แสดงนำในโฆษณา เพื่อเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวใส่ใจในสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยคาดว่าเมื่อวัยรุ่นเห็นดาราที่ตนชื่นชอบก็อาจจะเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมเช่นเดียวกันนั้นบ้าง

เกษรา เกิดมงคล (2546: 47) ได้ทำการศึกษาวิจัยทางด้านการท่องเที่ยว โดยจะเน้นที่แนวคิดมูลเหตุจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว พบว่ามาจาก ปัจจัยผลักดัน (Push factors) และปัจจัยดึงดูด (Pull factors) โดยปัจจัยผลักดันนั้นเกิดจากภายในตัวบุคคลเอง เช่น ต้องการพักผ่อนเปลี่ยนบรรยากาศจากสิ่งที่จำเจอยู่ทุกวัน ต้องการเข้าสังคม ส่วนปัจจัยดึงดูดนั้น เกิดจากสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมายปลายทาง มีความน่าสนใจ สวยงาม และดึงดูดให้อยากไปท่องเที่ยว ดังนั้น ปัจจัยผลักดันจึงอธิบายได้ว่าทำไมมนุษย์จึงอยากไปท่องเที่ยว ในขณะที่ปัจจัยดึงดูดใช้อธิบายว่า ทำไมจึงเลือกเดินทางไปท่องเที่ยวที่สถานที่แห่งนั้นและการพักผ่อนโดยการท่องเที่ยวนั้น เป็นการหยุดพักจากวิถีชีวิตในรูปแบบเดิม ซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำทุกวัน โดยไม่จำเป็นต้องทำสิ่งที่แตกต่าง หรือเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตไปเลย นักท่องเที่ยวหลายคน ยังคงทำสิ่งเดิมๆ ที่เคยทำ เพียงแต่เปลี่ยนสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมเท่านั้น ดังนั้นนักท่องเที่ยวจึงได้รับแรงจูงใจจากสถานที่ท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการในด้านจิตวิทยาและค่านิยมของตนเอง โดยความต้องการทางด้านจิตวิทยานั้นได้แก่

1) การค้นพบตัวเอง (Self-exploration) : นักท่องเที่ยวเรียนรู้เกี่ยวกับตัวเองได้จากการเรียนรู้โลกรอบๆ ตัว การท่องเที่ยวช่วยเชื่อมโยงตัวเขาเข้ากับโลกที่เขาอาจจะยังไม่รู้จัก โดยที่เขามีโอกาสในการค้นหาได้มากกว่าการเรียนรู้จากหนังสือหรือโทรทัศน์

2) ปฏิสัมพันธ์กับคนในสังคม (Social interaction) : ทุกคนไม่ต้องการที่จะอยู่อย่างโดดเดี่ยว ต่างก็ต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งในสังคม ได้พบปะพูดคุย และทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่นๆ เช่น ดูภาพยนตร์ ฟังคอนเสิร์ต หรือแม้กระทั่งการท่องเที่ยวก็ตาม

3) ความตื่นเต้น (Excitement) : ผู้ที่อยากเปลี่ยนแปลงกิจวัตรประจำวัน จะเลือกไปท่องเที่ยวยังสถานที่แปลกใหม่ เพื่อให้มีประสบการณ์ที่แตกต่างไปจากทุกวัน ได้รับความตื่นเต้นและรู้สึกเป็นอิสระจากบ้าน ได้ทำอะไรตามใจตัวเอง สนุกสนานกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว เป็นการหนีหนีจากโลกแห่งความจริง

4) เสริมอัตตาของตนเอง (Ego enhancement) : การเลือกจุดหมายปลายทางในการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับความต้องการให้คนยอมรับ อยากให้คนอื่นรู้ และชื่นชมยกย่อง อยากให้คนอื่นอิจฉา ดังนั้นรสนิยมของคนกลุ่มหนึ่ง อาจจะเป็นเหมือนมาตรฐานให้กลุ่มอื่นๆ ทำตาม

5) การรับรู้ในประสบการณ์ท่องเที่ยว (Perception of tourist experiences) : การท่องเที่ยวแต่ละประเภทมีความหมายที่แตกต่างกันสำหรับแต่ละบุคคล เช่น การเล่นสกี หรือกอล์ฟ อาจจะเป็นวิธีหนึ่งที่จะได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น บางคนอาจจะได้รับความตื่นเต้น ในขณะที่บางคนอาจจะใช้เป็นการติดต่อธุรกิจ

จากการศึกษาทฤษฎีและแนวความคิดถึงมูลเหตุจูงใจหรือความต้องการในการเดินทางท่องเที่ยวนั้นสามารถสรุปได้ว่าประกอบด้วยมูลเหตุจูงใจที่ได้มีการพักผ่อน และมีสุขภาพดี มูลเหตุจูงใจทางกายภาพ (Physical) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการช่วยให้ร่างกายได้มีการพักผ่อนและมีสุขภาพดี มูลเหตุจูงใจภายในตัวบุคคล เช่น การต้องการพบปะผู้คน หลีกหนีชีวิตประจำวันและครอบครัว และมูลเหตุจูงใจด้านสถานภาพและความมีชื่อเสียง เป็นความต้องการที่จะพัฒนาตนเอง ความนิยมยินดี ได้รับความสนใจมีชื่อเสียงโด่งดัง

5. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว

ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวสามารถเกิดได้ทั้งทางบวกและทางลบ (ก้อเกียรติ ฉัตรศิริวรกุล. 2546: 13) ซึ่งในทางบวก (Positive impacts) เกิดจากการท่องเที่ยวมักจะแสดงออกมาให้เห็นในเชิงปริมาณ รายได้ที่เป็นตัวเงิน เช่น รายได้ประชาชาติ รายได้ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวหรือเกิดจากการจ้างงาน ขณะเดียวกันผลกระทบทางลบ (Negative impacts) ก็

ออกมาในรูปการสร้าง นิสัยหรือความเสียหาย การถูกทำลายโดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติจะปรากฏผลชัดเจน

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและผลกระทบทางสังคม

5.1 ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

แบ่งออกเป็น ผลกระทบทางกายภาพและผลกระทบทางชีวภาพ

5.1.1 ผลกระทบทางกายภาพ ได้แก่

1) ผลกระทบต่อดิน กิจกรรมการท่องเที่ยวหลายชนิดก่อให้เกิดผลกระทบต่อดินในการลดปริมาณของอินทรีย์วัตถุผิวดินและทำให้ดินอัดตัวแน่นมากขึ้น เช่น กิจกรรมเดินป่า ศึกษาธรรมชาติ กางเต็นท์พักแรม เป็นต้น การอัดแน่นของดินทำให้เสียความพรุนของดินและลดอัตราการซึมผ่านของน้ำในดิน ทำให้อากาศและน้ำในดินมีการเคลื่อนไหวน้อย จุลินทรีย์ลดน้อยลง และส่งผลโดยตรงต่อการเจริญเติบโตและความแข็งแรงของพืชพรรณ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดน้ำไหลบ่าหน้าดินมากขึ้นเป็นผลต่อการกัดเซาะพังทลายของดินตามมาอีกด้วย นอกจากนี้กิจกรรมการท่องเที่ยวอาจสร้างผลกระทบต่อดินจากของเสียและขยะต่างๆ หากมีการจัดการไม่ถูกวิธี

2) ผลกระทบต่อน้ำและแหล่งน้ำส่วนมากมักเกิดผลกระทบ ในเชิงปริมาณและคุณภาพ ทั้งด้านกายภาพ ชีวภาพ และคุณภาพ ด้านเคมีของน้ำในแหล่งธรรมชาติ สำหรับผลกระทบด้านปริมาณน้ำนั้นมักพบในแหล่งท่องเที่ยวที่มีปริมาณนักท่องเที่ยวสูงแต่แหล่งให้น้ำมีจำกัด เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางทะเล เป็นต้น สำหรับผลกระทบต่อคุณภาพน้ำนั้น โดยทั่วไปจะเกิดจากสาเหตุการทิ้งขยะ การปล่อยของเสียสิ่งปฏิกูลต่างๆ ลงแหล่งน้ำ จึงต้องใช้การวางแผนสร้างระบบกำจัด บำบัด หรือ การขนย้ายไปกำจัดที่อื่น และมีการควบคุมดูแลอย่างสม่ำเสมอ

5.1.2 ผลกระทบทางชีวภาพ ได้แก่

1) ผลกระทบต่อพืชพรรณ พืชพรรณเป็นองค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเลือกแหล่งท่องเที่ยว เพราะพืชพรรณเป็นสิ่งดึงดูดใจของพื้นที่ โดยให้ความร่มรื่นและความสวยงาม ให้คุณค่าด้านการศึกษาและความเพลิดเพลิน แต่ในขณะเดียวกันพืชพรรณอาจถูกเหยียบย่ำทำลายได้โดยง่าย โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเดิน กางเต็นท์พักแรม และรับประทานอาหาร การเหยียบย่ำทำลายมีผลกระทบโดยตรงและโดยอ้อมต่อพืชพรรณ พืชพรรณอายุน้อยตาย การหักกิ่งเปลี่ยนสภาพลำต้นทำให้ความสามารถในการเจริญเติบโตและการสืบพันธุ์ลดลง รวมถึงการตัดตางเพื่อปรับสภาพพื้นที่เป็นลาน หรือเส้นทางเดิน ต้นไม้ใหญ่อาจถูกทำลายทั้งจากเจ้าหน้าที่หรือกิจกรรมของนักท่องเที่ยวเอง ความยากง่ายของการทำลาย หรือความเสื่อมโทรมของพืช

พรรณมีความแตกต่างกันไปตามกิจกรรมและสภาพแวดล้อม ผลกระทบที่รุนแรงที่สุด คือ การถางเอาออกจากพื้นที่ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงชนิดและปริมาณของพืชที่ปกคลุม สัดส่วนการกระจายของพืชชนิดต่างๆ ในพื้นที่ที่ประกอบกิจกรรมนั้นหนา การสภาพต้นไม้ เช่น ร่องรอยการหัก ชูตขีด เป็นต้น

2) ผลกระทบต่อสัตว์ป่า การรบกวนจากมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อมรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสืบพันธุ์ จำนวนประชากร องค์ประกอบของชนิดพันธุ์ ตลอดจนความหลากหลายของชนิดพันธุ์ ความทนทานต่อการรบกวนจากนักท่องเที่ยวของสัตว์ป่าแตกต่างกันไปตามชนิดพันธุ์ ฤดูกาล ถิ่นที่อยู่ ประสิทธิภาพของสัตว์เอง การรบกวนที่เกิดจากความไม่ตั้งใจ สามารถป้องกันได้โดยหลีกเลี่ยงการใช้ประโยชน์และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในบริเวณที่เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของสัตว์ป่า หรือให้ใช้ได้แบบมีข้อจำกัดอย่างเคร่งครัด

5.2 ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

ผลกระทบทางเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น มีทั้งทางบวกและทางลบ

1) ผลกระทบทางเศรษฐกิจชุมชนทางบวก ได้แก่ การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เกิดการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น ทำให้รายได้ต่อหัวต่อครัวเรือนสูงขึ้น ทำให้มาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น ป้องกันการอพยพย้ายถิ่นของประชากรในชุมชนและสร้างความเจริญกับชุมชน

2) ผลกระทบทางลบต่อชุมชน คือ กรณีที่การบริการการท่องเที่ยวเป็นอาชีพหลักของชุมชนก็เกิดการว่างงานนอกฤดูกาลการท่องเที่ยว ค่าครองชีพสูงขึ้น เกิดการแย่งผลประโยชน์ ราคาที่ดินสูงขึ้น

5.3 ผลกระทบทางสังคม

ผลกระทบทางด้านสังคม ประกอบด้วย

1) ผลกระทบทางบวกของการท่องเที่ยวต่อสังคม ชุมชนท้องถิ่น คือ เกิดความเจริญทางสังคม เกิดความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมมีความสะดวกสบายเพิ่มขึ้น การครองชีพมีมาตรฐานสูงขึ้น ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่นป้องกันการอพยพย้ายถิ่นของชุมชน

2) ผลกระทบทางลบที่มีต่อสังคมชุมชนท้องถิ่น คือ เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยม ของสังคมชุมชนท้องถิ่นก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยอันดีของชุมชน และเกิดปัญหาอาชญากรรมขึ้นในชุมชน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลกระทบในแหล่งท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม (ก่อเกียรติ นัตรศิริวรกุล, 2546: 15) ได้แก่

1) ลักษณะของพื้นที่ เนื่องจากความคงทนของสิ่งแวดล้อมหรือความคงทนของระบบนิเวศ (Environmental durability) ในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ มีความสลับซับซ้อนที่แตกต่างกัน ดังนั้นระดับของ

ผลกระทบที่เกิด จึงขึ้นอยู่กับความทนทาน (Resistance) ของสิ่งแวดล้อมหรือของระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว และความสามารถของพื้นที่ในการฟื้นคืนสภาพ (Resilience) จากการใช้ประโยชน์ที่เกิดขึ้น โดยปัจจัยที่กำหนดความคงทนของระบบนิเวศ ได้แก่ ลักษณะของสังคมพืช ลักษณะดิน ลักษณะของภูมิประเทศ และลักษณะของภูมิอากาศ

2) ลักษณะของผู้ใช้ประโยชน์และกิจกรรมการใช้ประโยชน์ การใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประเภทและระดับของผลกระทบที่แตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างนั้นขึ้นอยู่กับปริมาณการใช้ประโยชน์ (Amount of use) การกระจายของกิจกรรมการใช้ประโยชน์ (Use distribution) ประเภทของกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ (Type of use group) ขนาดของกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ (Party size) พฤติกรรมของผู้ใช้ประโยชน์ (Use behavior) และประเภทของการเข้าถึงพื้นที่ (Mode of travel)

ผลกระทบด้านการท่องเที่ยว มีความหนักเบา ประเภท การกระจายของผลกระทบแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับขนาดของกลุ่มผู้ใช้ กลุ่มขนาดเล็กมักสร้างผลกระทบน้อยกว่ากลุ่มขนาดใหญ่ ประเภทของผู้ใช้ประโยชน์ ผู้ที่พักค้างคืนมักสร้างผลกระทบมากกว่ากลุ่มที่มาเข้าเฝ้ากลับ เนื่องจากมีระยะเวลาของการใช้ประโยชน์พื้นที่ยาวนานกว่า ปริมาณการใช้ยังมีคนใช้จำนวนมากผลกระทบก็มักจะมากตามไปด้วย การกระจายการใช้ประโยชน์และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ในส่วนของแหล่งท่องเที่ยวสามารถจัดการพื้นที่ให้มีการใช้ประโยชน์ที่เหมาะสม ตามประเภทของกลุ่ม ขนาดของกลุ่มกระจายการใช้ประโยชน์ได้ แต่ในส่วนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบที่มาจากตัวนักท่องเที่ยวเอง จึงควรเน้นถึงในส่วนของคุณภาพของนักท่องเที่ยวด้วย

สุรเชษฐ์ เศรษฐมาศ. (2535: 20) ได้กล่าวว่า การเกิดผลกระทบในแหล่งท่องเที่ยว ส่วนหนึ่งมีอิทธิพลมาจากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึง การกระทำของบุคคลไม่ว่าที่ใดทั้งเหมาะสมและไม่เหมาะสม ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของบุคคลและสภาพแวดล้อมของพื้นที่บริเวณนั้น นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยทางพฤติกรรมบางอย่างด้วย ได้แก่ แรงกระตุ้น (Motivation) กลุ่มสังคมในขณะนั้นระดับการศึกษาและประสบการณ์ในอดีตของบุคคลเป็นตัวกำหนด

ดังนั้น ฝ่ายจัดการพื้นที่จึงควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และความสัมพันธ์ของพฤติกรรมต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นประโยชน์ในการปรับเปลี่ยนการกระทำอันไม่เหมาะสมของผู้ใช้เพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อไป ปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวสรุปได้ดังนี้

1) ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบ หน่วยงานที่รับผิดชอบพื้นที่อาจให้บริการข้อมูลโดยผ่านทางสื่อความหมาย (Interpretation) โดยให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับผลกระทบและการลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อาจจะยังไม่ทราบว่าตัวเองมีส่วน

รบกวนธรรมชาติ เมื่อมีการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรอย่างเหมาะสมจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมที่ถูกต้องในตัวนักท่องเที่ยวอย่างถาวรต่อไป

2) ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในการใช้พื้นที่อย่างถูกต้องเหมาะสม มีแนวโน้มต่อการใช้แหล่งท่องเที่ยวที่เกิดผลกระทบน้อยที่สุด ในทางตรงกันข้ามผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์หรือมีน้อย มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดผลกระทบแก่แหล่งนันทนาการ ดังนั้นการให้ประสบการณ์ที่ถูกต้องเหมาะสมจึงเป็นสิ่งที่ผู้รับผิดชอบพื้นที่ควรต้องพิจารณา

3) แรงกระตุ้นของนักท่องเที่ยว แรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว อธิธิพลต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ผู้ที่เกิดแรงกระตุ้นในการไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาความสันโดษ จะกระทำกิจกรรมแบบงายๆ ซึ่งมีแนวโน้มในการก่อให้เกิดผลกระทบน้อยกว่าบุคคลที่มีแรงกระตุ้นในการไปเยือนแหล่งท่องเที่ยว เพื่อหวังพบปะผู้คนและกระทำกิจกรรมที่ต้องใช้เครื่องยนต์ต่างๆ เป็นต้น

4) กลุ่มสังคมและโครงสร้าง เช่น กลุ่มเพื่อน กลุ่มครอบครัว หรือกลุ่มผสมระหว่างกลุ่มเพื่อนและครอบครัว กลุ่มสังคมที่ใช้ประโยชน์เป็นสมาชิก และโครงสร้างของสมาชิกภายในกลุ่ม ต่อทรัพยากรธรรมชาติ เช่น มีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มเพื่อนวัยรุ่นและกลุ่มครอบครัว พบว่าพฤติกรรมการใช้พื้นที่หรือทำกิจกรรมจะต่างกัน เพราะมีแรงกดดันจากกลุ่มเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม เช่น การทิ้งสิ่งปฏิกูล ขนาดของแคมป์ มีแนวโน้มว่ากลุ่มวัยรุ่นจะสร้างปัญหาโดยเฉพาะการกระทำที่เป็นการทำลายทรัพยากรอันส่งผลกระทบต่อแหล่งนันทนาการได้มากกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง

จากการศึกษาแนวความคิดเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยว สามารถสรุปได้ว่าผลกระทบจากการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นทางกายภาพและชีวภาพ ผลกระทบทางด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบจากการท่องเที่ยวมีทั้งผลในทางบวกและผลในทางลบ ผลกระทบในทางสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติทางกายภาพและชีวภาพ ปรากฏได้ชัดเจนและแก้ไขยาก โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลกระทบในแหล่งท่องเที่ยวคือ ลักษณะของพื้นที่ที่จะใช้รองรับการท่องเที่ยว และลักษณะของผู้ใช้ประโยชน์รวมทั้ง กิจกรรมการใช้ประโยชน์จากแหล่ง อันได้แก่ กลุ่มประเภท พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ระยะเวลาของการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ โดยเฉพาะปริมาณคนยังมีจำนวนมากก็ยิ่งเกิดผลกระทบมาก การกระจายการท่องเที่ยวออกไปตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ไม่ให้มีการกระจุกตัวอยู่เพียงที่ใดที่หนึ่ง นับเป็นการป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง

6. พื้นที่ศึกษา: แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่

6.1 มรดกโลก (World heritage)

คำนิยามของมรดกโลก องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and cultural organization) หรือ องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้

ให้คำนิยามว่า หมายถึงแหล่งธรรมชาติ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ที่ทรงคุณค่าและมีความสำคัญจากทั่วโลก เช่น มหาพีรามิดจากประเทศอียิปต์ เมืองหลวงพระบางจากประเทศลาว แนวปะการังเกรทแบริเออร์รีฟจากประเทศออสเตรเลีย เป็นต้น (เนเจอร์เอกซ์พลอเรอร์. 2548: 12) ปัจจุบัน (พ.ศ.2548) มีสถานที่ ที่ประกาศให้เป็นมรดกโลกแล้ว จำนวน 812 แห่ง โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือมรดกโลกทางวัฒนธรรม (World cultural heritages) จำนวน 628 แห่ง มรดกโลกทางธรรมชาติ (World natural heritages) จำนวน 160 แห่ง และมรดกโลกแบบผสมผสาน (Mixed properties) จำนวน 24 แห่ง

5.1.1 มรดกโลกทางธรรมชาติ องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึงสภาพธรรมชาติ ที่มีลักษณะทางกายภาพ อันมีคุณค่าเด่นชัดในด้านความงาม ล้ำเลิศ หรือมีสภาพทางธรณีวิทยา และภูมิประเทศได้รับการวิเคราะห์แล้วว่าเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของพืชและสัตว์หายาก (โรเมโอแคมป์ดอทเน็ต. 2548: ออนไลน์.)

หลักเกณฑ์และข้อกำหนดในการพิจารณาเป็นแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติต้องประกอบด้วย (โรเมโอแคมป์ดอทเน็ต. 2548: ออนไลน์.)

1) มีความเด่นชัดในการเป็นตัวแทนของวิวัฒนาการสำคัญๆ ในอดีตของโลก รวมถึงแหล่งที่เป็นตัวแทนของยุคสำคัญๆ ในอดีตเช่น ยุคของสัตว์เลื้อยคลาน ยุคน้ำแข็ง ซึ่งมนุษย์ดึกดำบรรพ์ หรือสิ่งแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก

2) มีความเด่นชัดในการเป็นตัวแทนของกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทางธรณีวิทยา หรือวิวัฒนาการทางชีววิทยาและปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่กำลังเกิดอยู่ในลักษณะนี้ซึ่งแตกต่างจากข้อ 1) คือ เน้นกระบวนการที่กำลังจะเกิดขึ้นในชุมชนพืชและสัตว์ การเกิดสภาพภูมิประเทศต่างๆ เช่น แผ่นดิน ทะเล และแหล่งน้ำผิวดิน อันได้แก่

ก. กระบวนการทางธรณีวิทยา ธารน้ำแข็ง หรือภูเขาไฟ

ข. วิวัฒนาการทางชีววิทยา ตัวอย่างของกลุ่มสิ่งมีชีวิต เช่น ป่าไม้เขตร้อน ทะเลทราย ที่ราบทุนดรา

ค. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ลักษณะภูมิประเทศที่ทำการเกษตรกรรมแบบขั้นบันได

3) เป็นแหล่งที่เกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์หายากเป็นพิเศษ เช่น ลักษณะหรือแหล่งธรรมชาติที่มีความงดงามกว่าพื้นที่อื่นๆ เช่น ระบบนิเวศธรรมชาติ (เช่น ภูเขา น้ำตก แม่น้ำ) แหล่งรวมความหนาแน่นของสัตว์ สภาพวิหัตว์ที่มีพืชบางชนิดเป็นองค์ประกอบ และแหล่งรวมการผสมผสานระหว่างองค์ประกอบทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

4) เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่หายากหรือตกอยู่ในภาวะอันตรายแต่ยังสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ซึ่งรวมถึงระบบนิเวศอันเป็นแหล่งรวมความหนาแน่นของพืชและสัตว์ที่ทั่วโลกให้ความสนใจด้วย

6.2 พื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2548: 2-1)

พื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ประกอบด้วยพื้นที่ของ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ รายละเอียดอยู่ในตาราง 4 และภาพประกอบ 2

ตาราง 4 แสดงพื้นที่เขตการปกครอง และขนาดพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	พื้นที่ในเขตปกครอง	พื้นที่ (ตารางกิโลเมตร)
อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	จ. นครนายก จ. สระบุรี จ. ปราจีนบุรี และ จ. นครราชสีมา	2,151.05
อุทยานแห่งชาติทับลาน	จ. ปราจีนบุรี และ จ. นครราชสีมา	2,235.80
อุทยานแห่งชาติปางสีดา	จ. ปราจีนบุรี และ จ. สระแก้ว	847.70
อุทยานแห่งชาติตาพระยา	จ. สระแก้ว และ จ. บุรีรัมย์	625.00
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่	จ. สระแก้ว และ จ. บุรีรัมย์	312.70
รวม		8,986.56

ที่มา : ดัดแปลงจากกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. (2548).

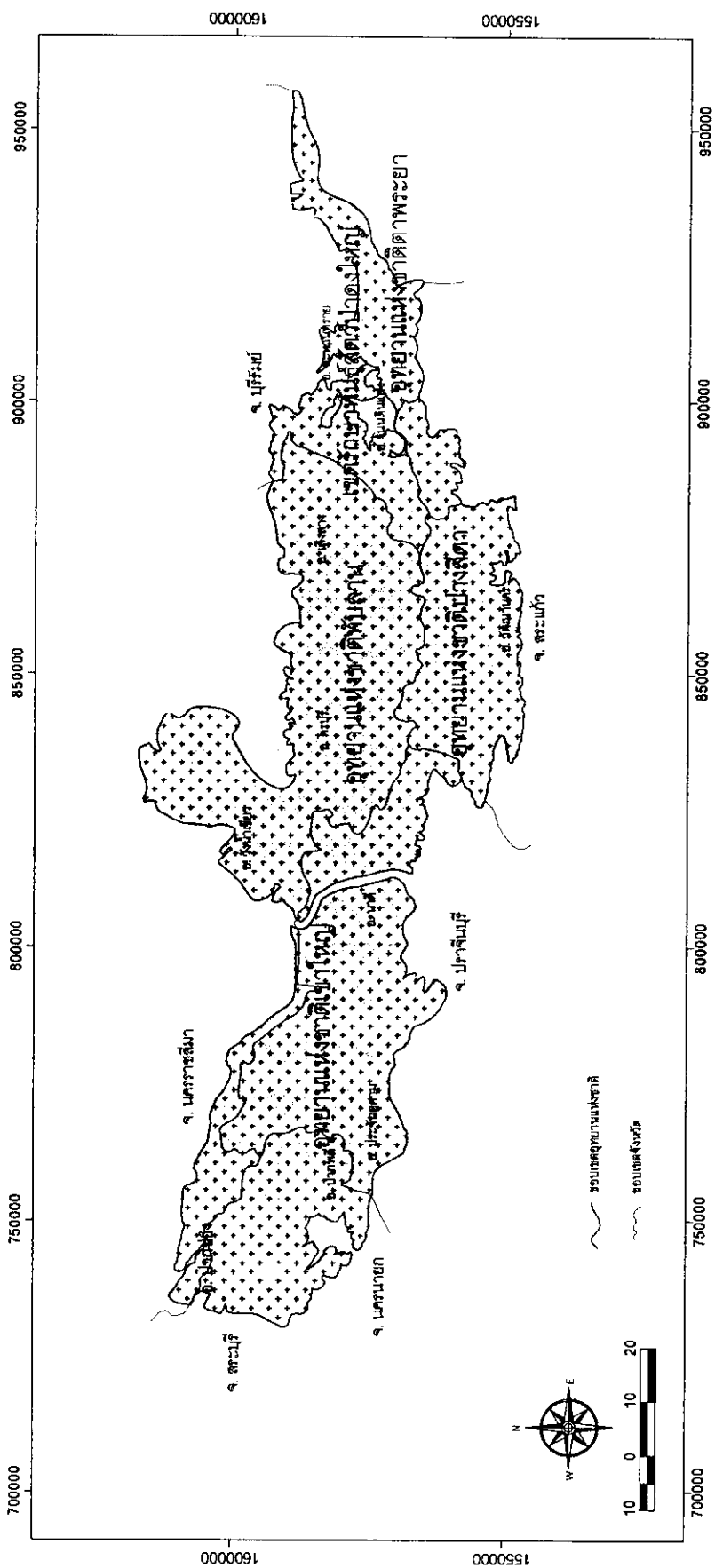
พื้นที่ของกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ได้รับการประกาศให้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ เมื่อวันที่ 14 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2548

6.3 ที่ตั้งและอาณาเขต ประวัติการจัดตั้ง การเข้าถึงพื้นที่และการคมนาคม

6.3.1 อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2548: 2-5 – 2-7)

1) ที่ตั้ง และอาณาเขต

พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 14 องศา 5 ลิปดา ถึง 14 องศา 15 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 101 องศา 5 ลิปดา ถึง 101 องศา 50 ลิปดาตะวันออก ครอบคลุมเนื้อที่

ภาพประกอบ 2 แผนที่แสดงที่ตั้งพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่
ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช (2548)

2,151.05 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,344,409.25 ไร่ (ภาพประกอบ 2) โดยมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับเขตอำเภอปากช่อง อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
ทิศใต้	ติดกับเขตอำเภอบ้านนา อำเภอเมือง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก และอำเภอเมือง อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี
ทิศตะวันออก	ติดกับเขตอำเภอนาดี อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี
ทิศตะวันตก	ติดกับเขตอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก อำเภอแก่งคอย อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี

2) ประวัติการจัดตั้ง

ในปี พ.ศ. 2502 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้ไปตรวจราชการทางภาคเหนือและเห็นว่าผืนป่าแห่งนี้มีสภาพธรรมชาติอันสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีความคิดที่จะให้ประเทศไทยมีการอนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาติที่มีความสวยงาม เพื่อใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนจึงได้บัญชาให้กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร่วมมือ และประสานงานกันจัดตั้งระบบอุทยานแห่งชาติขึ้น มีนียมไพโรสมาคม โดยนายแพทย์ บุญส่ง เลขะกุล เป็นผู้มีส่วนช่วยผลักดันให้มีการออกพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติขึ้น และต่อมา เขาใหญ่จึงได้รับการจัดตั้งให้เป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทย เมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2505

ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จัดเป็นอุทยานแห่งชาติที่สำคัญมากแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และได้รับ การพิจารณาจัดให้เป็นอุทยานมรดกของกลุ่มประเทศเอเซีย (Asean heritage park and reserves) และเป็นส่วนหนึ่งในพื้นที่แหล่งมรดกโลก

3) การเข้าถึงพื้นที่และการคมนาคมโดยรอบ

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นอุทยานแห่งชาติที่มีการคมนาคมสะดวกสามารถเดินทางติดต่อได้หลายจังหวัด และอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ เป็นระยะทาง 205 กิโลเมตร และอยู่ใกล้กับเส้นทางผ่านไปตามภาคต่างๆ ของประเทศ คือ แยกจากถนนมิตรภาพสระบุรี-นครราชสีมาบริเวณ กม. ที่ 58 โดยอยู่ห่างจากถนนมิตรภาพไปตามถนนธนะรัชต์ 23 กม. เท่านั้น หรือหากมาจากกรุงเทพมหานครโดยให้เส้นทางถนนพหลโยธิน ให้เลี้ยวขวาริมทางรังสิต เข้าทางหลวงหมายเลข 305 มุ่งสู่ตัวเมืองจังหวัดนครนายก เป็นระยะทาง 105 กิโลเมตร จากจังหวัดนครนายกเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 33 ถึงแยกเนินหอม เลี้ยวซ้ายเข้าถนนปราจีนบุรี-เขาใหญ่ (ทางหลวงหมายเลข 3077) รวมระยะทางประมาณ 190 กิโลเมตร สำหรับการเดินทางโดยรถไฟ เส้นทางแรก จากสถานีกรุงเทพฯ ไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือลงที่สถานีปากช่อง แล้วเดินทางต่อด้วยรถโดยสารประจำทางไปยังอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และ

เส้นทางที่สอง คือจากกรุงเทพฯ-อรัญประเทศ ซึ่งผ่านสถานีปราจีนบุรี ตรงเนินหอมเพื่อเช่ารถต่อไปยังอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

6.3.2 อุทยานแห่งชาติทับลาน (กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2548: 2-7 – 2-11)

1) ที่ตั้ง และ อาณาเขต

อุทยานแห่งชาติทับลานตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 14 องศา 05 ลิปดา 14 องศา 33 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 101 องศา 50 ลิปดาถึง 102 องศา 40 ลิปดา ตะวันออก รวมมีเนื้อที่ 2,235.8 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,397,375 ไร่ (ภาพประกอบ 2) มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดอำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันออก ติดอำเภอปะคำ และอำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันตก ติดอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ทิศใต้ ติดอุทยานแห่งชาติปางสีดา

2) ประวัติการจัดตั้ง

เมื่อปี พ.ศ. 2520 นายประดิษฐ์ วนาพิทักษ์ อธิบดีกรมป่าไม้ในขณะนั้น ได้มีดำริให้จัดตั้งป่าลาน บริเวณบ้านทับลาน บ้านขุนศรี และบ้านวังมืด ตำบลพยุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 85 ตารางกิโลเมตร หรือ 36,250 ไร่ เป็นวนอุทยานแห่งชาติ เพื่ออนุรักษ์ป่าลานแห่งสุดท้ายของประเทศไว้ ต่อมาได้ขยายพื้นที่ออกไปเป็น 1,397,375 ไร่ หรือ 2,235.8 ตารางกิโลเมตร และประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อ พ.ศ. 2525

3) การเข้าถึงพื้นที่และการคมนาคมโดยรอบ

อุทยานแห่งชาติทับลาน ครอบคลุมพื้นที่ของ 2 จังหวัด คือจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดปราจีนบุรี ที่ทำการของอุทยานแห่งชาติทับลาน ติดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 ห่างจากกรุงเทพฯ 197 กิโลเมตร การเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปที่ทำการอุทยานฯ กระทำได้โดยทางรถยนต์จากกรุงเทพฯ ไปจังหวัดฉะเชิงเทรา ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 ไปอำเภอภักดีชุมพล ถึงสี่แยกภักดีชุมพลใหม่ ต่อด้วยเส้นทางสายภักดีชุมพล-นครราชสีมาทางอำเภอบักรังชัย จากสี่แยกสามทหารอำเภอบักรังชัย ไปทางอำเภอบักรังชัย ประมาณ 32 กิโลเมตร จะถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน เส้นทางสะดวกเพราะเป็นถนนลาดยาง การเดินทางนั้นสามารถเดินทางได้ทั้งรถยนต์ส่วนตัวหรือรถประจำทาง สำหรับรถไฟนั้นต้องลงที่อำเภอบักรังชัย และต่อด้วยรถยนต์

6.3.3 อุทยานแห่งชาติปางสีดา (กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2548: 2-12 – 2-15)

1) ที่ตั้งและอาณาเขต

อุทยานแห่งชาติปางสีดา ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 14 องศา 00 ลิปดา ถึง 14 องศา 12 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 101 องศา 55 ลิปดา ถึง 102 องศา 36 ลิปดาตะวันออก ครอบคลุมพื้นที่ 847.71

ตารางกิโลเมตร หรือ 529,819.98 ไร่ (ตัวเลขดังกล่าวนี้ได้จากคำนวณพื้นที่รวมจากฐานข้อมูลระบบ GIS: Geographic Information System ซึ่งแตกต่างจากพื้นที่ที่ได้ประกาศในราชกฤษฎีกา เป็นอุทยานแห่งชาติปางสีดาไว้ 527,500 ไร่ โดยมีพื้นที่ลดลงไปประมาณ 2,319.98 ไร่) ดังภาพประกอบที่ 2 มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

- ทิศเหนือ ติดกับเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน
 ทิศใต้ ติดกับบ้านคลองผักขม บ้านคลองน้ำเขียวในอำเภอเมือง
 บ้านคลองทราย และบ้านท่ากระบาก บ้านห้วยชันใน อำเภอวัฒนานคร
 จังหวัดสระแก้ว
 ทิศตะวันออก ติดกับเขาพรานนุช เขาทะลาย เขาวงในอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว
 ทิศตะวันตก ติดกับเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน อำเภอสระแก้ว และติดต่อกับบางส่วนของ
 อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

2) ประวัติการจัดตั้ง

อุทยานแห่งชาติปางสีดาจัดตั้งขึ้นตามโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เพื่อจัดป่าบริเวณนี้ให้เป็นสถานที่สำหรับพักผ่อนของประชาชนในท้องถิ่น และนักทัศนอาจร และเป็นการรักษาต้นน้ำลำธารและสภาพป่าธรรมชาติ ให้เป็นวนอุทยานปางสีดาขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2521 และมีการขยายพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่ใกล้เคียงที่มีสภาพป่าอุดมสมบูรณ์ อันประกอบด้วย ป่าไม้และสัตว์ป่า สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงชันสลับซับซ้อน มีน้ำตกหลายแห่ง เช่น น้ำตกปางสีดา น้ำตกถ้ำค้างคาว น้ำตกผาตะเคียน และแหล่งต้นน้ำลำธารของแม่น้ำบางปะกง รวมเป็นพื้นที่ 844 ตารางกิโลเมตรหรือ 527,500 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้วและอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี และได้รับการประกาศจัดตั้งให้เป็นอุทยานแห่งชาติในปี พ.ศ. 2525 นับเป็นอุทยานแห่งชาติ แห่งที่ 41

3) การเข้าถึงพื้นที่และการคมนาคมโดยรอบ

สามารถเข้าถึงได้หลายทาง การเดินทางด้วยรถยนต์ต้องเดินทางมายังอำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว แล้วใช้เส้นทางสระแก้ว-คลองน้ำเขียว มีระยะทาง 27 กิโลเมตรจะถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติ การเดินทางด้วยรถไฟให้ใช้ทางรถไฟ สายตะวันออก ลงที่สถานีสระแก้วแล้วต่อรถยนต์โดยสารสาย สระแก้ว-คลองน้ำเขียว

6.3.4 อุทยานแห่งชาติตาพระยา (กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2548: 2-16 – 2-19)

1) ที่ตั้งและอาณาเขต

อุทยานแห่งชาติตาพระยา ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 14 องศา 5 ลิปดา ถึง 14 องศา 22 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 102 องศา 30 ลิปดา ถึง 103 องศา 14 ลิปดาตะวันออก ครอบคลุมเนื้อที่ 625

ตารางกิโลเมตร หรือ 390,405.12 ไร่ ตัวเลขนี้ได้จากการคำนวณพื้นที่รวมจากฐานข้อมูลระบบ GIS ซึ่งแตกต่างจากพื้นที่ที่ได้ประกาศพระราชกฤษฎีกา เป็นอุทยานแห่งชาติตาพระยา คือ 371,250 ไร่ โดยมีพื้นที่เพิ่มขึ้น 19,155.12 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศใต้ ติดกับอำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว

ทิศตะวันออก ติดกับประเทศกัมพูชา

ทิศตะวันตก ติดกับเขตอุทยานแห่งชาติปางสีดา อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

2) ประวัติการจัดตั้ง

สาเหตุการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติตาพระยาเนื่องจากกองทัพภาคที่ 1 มีความประสงค์ให้ป่าบริเวณเทือกเขาบรรทัด คือป่าตาพระยา ป่าดงใหญ่ ในจังหวัดปราจีนบุรีและบุรีรัมย์ ซึ่งมีสภาพเป็นป่าเบญจพรรณ ป่าดิบแล้ง และป่าเต็งรัง เป็นเขตอุทยานแห่งชาติ จึงมีการประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติตาพระยา เมื่อปี พ.ศ. 2534 ปัจจุบันยังมีสภาพเป็นป่าที่สมบูรณ์ เนื่องจากเป็นพื้นที่อยู่ใกล้แนวชายแดน และมีการสู้รบกันของกองกำลังในประเทศกัมพูชา จึงไม่มีความปลอดภัย ทำให้ไม่มีราษฎรเข้าไปบุกเบิกทำลายป่า

3) การเข้าถึงพื้นที่และการคมนาคมโดยรอบ

การเดินทางไปยังอุทยานแห่งชาติตาพระยา โดยรถยนต์ คือ จากกรุงเทพฯ ไปยังอำเภออรัญประเทศ ระยะทาง 245 กิโลเมตร แล้วใช้เส้นทาง อรัญประเทศ-นางรอง (ทางหลวงหมายเลข 3068) ผ่านอำเภอตาพระยาถึงบ้านช่องเขาตะโก เป็นระยะทาง 77 กิโลเมตร มีทางแยกซ้ายเป็นถนนลูกรังระยะทาง 13 กิโลเมตร ถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติตาพระยา

7.3.5 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ (กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2548: 2-19 – 2-21)

1) ที่ตั้งและอาณาเขต

พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลโคกมะม่วง ตำบลนาทานบ อำเภอปะคำ และตำบลโนนดินแดง ตำบลลำนางรอง กิ่งอำเภอโนนแดง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ปรากฏอยู่ในแผนที่มาตราส่วน 1: 50,000 ลำดับชุดที่ L7017 ระวังที่ 5437 I-IV

อาณาเขตติดต่อ

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ มีเนื้อที่ 312.7 ตารางกิโลเมตรหรือ 195,486 ไร่ ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน เนื่องจากมีทางหลวงหมายเลข 348 (ละหานทราย-ตาพระยา) ตัดผ่านพื้นที่ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ส่วนที่ 1

ทิศเหนือ	ติดลำห้วยเพลิง ลำห้วยซับใหญ่ ลำห้วยโป่งสะแก ลำห้วยซับน้อย ลำห้วย ซับวาย คลองกะเบา ในเขตตำบลนุททำนบ ตำบลโคกมะม่วง อำเภอปะคำ
ทิศใต้	ติดอุทยานแห่งชาติตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว
ทิศตะวันออก	ติดเส้นทางเพื่อความมั่นคงสายละหารทราย-ตาพระยา จังหวัดสระแก้ว ทางหลวงหมายเลข 348 คลองโป่ง-คลองหิน
ทิศตะวันตก	ติดอุทยานแห่งชาติทับลาน อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา อุทยาน แห่งชาติปางสีดา จังหวัดสระแก้ว

ส่วนที่ 2

ทิศเหนือ	ติดอ่างเก็บน้ำคลองมะนาว สำนักงานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำ นางรอง
ทิศใต้	ติดอุทยานแห่งชาติตาพระยา อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันออก	ติดเขื่อนลำนางรอง
ทิศตะวันตก	ติดคลองมะนาว ห้วยละลอกพลวง

2) ประวัติการจัดตั้ง

บริเวณพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ เดิมเป็นป่าสงวนแห่งชาติดงใหญ่ ตั้งอยู่ในท้องที่
อำเภอปะคำ อำเภอระหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยพรรณไม้ และ
สัตว์ป่า มีสัตว์ป่าที่หายากและที่ใกล้สูญพันธุ์อาศัยอยู่ในพื้นที่ ถูกราษฎรบุกรุกพื้นที่ จึงมีการป้องกัน
และปราบปรามการลักลอบทำลายป่า โดยประกาศให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เมื่อ พ.ศ. 2539

3) การเข้าถึงพื้นที่และการคมนาคมโดยรอบ

การเดินทางไปเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ โดยทางรถยนต์ ถ้าเริ่มจากกรุงเทพฯ ไปตาม
ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (กรุงเทพฯ-สระบุรี) แล้วเลี้ยวไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ผ่าน
อำเภอแก่งคอย มวกเหล็ก แยกไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 24 ก่อนถึงอำเภอสีคิ้ว ผ่านอำเภอ
โชคชัย หนองบุญมาก หนองกี่ จากอำเภอนางรอง แยกขวาไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 348
(นางรอง-ตาพระยา) ผ่านอำเภอปะคำ อำเภอโนนดินแดง ที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ ตั้งอยู่
บนทางหลวงสายละหารทราย-ตาพระยา ห่างจากอำเภอโนนดินแดงประมาณ 1 กิโลเมตร การคมนาคม
สะดวก สามารถเดินทางโดยรถประจำทางหรือรถยนต์ส่วนตัวได้

6.4 สภาพทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ

6.4.1 ทรัพยากรกายภาพ

1) สภาพภูมิอากาศ (กรมอุตุนิยมวิทยาแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2548: 3-1 - 3-5)

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปของผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ เป็นแบบเมืองร้อนเฉพาะฤดู (Tropical savanna climate) โดยอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งสามารถแบ่งฤดูกาลออกเป็น 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม อากาศจะร้อนอบอ้าวทั่วไปโดยเฉพาะในช่วงเดือนเมษายนเป็นเดือนที่อากาศร้อนอบอ้าวมากในรอบปี ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นระยะมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเข้าสู่ประเทศไทย อากาศเริ่มชุ่มชื้นและมีฝนตกตั้งแต่เดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อากาศโดยทั่วไปหนาวเย็นและแห้งแล้ง แต่เนื่องจากได้รับกระแสลมจากทะเลทำให้อากาศไม่หนาวจัดมากนัก จากข้อมูลด้านอุตุนิยมวิทยาที่รวบรวมจากสถานีภูมิอากาศของกรมอุตุนิยมวิทยาและสถานีตรวจอากาศจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปราจีนบุรี และอำเภอภักดีชุมพลบุรี ในคาบ 10 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2539-2548 สามารถแสดงรายละเอียดไว้ในตารางที่ 5 ถึงตารางที่ 7 และสรุปได้ดังนี้

ก. อุณหภูมิ

อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีอยู่ในช่วง 27.6-28.5 องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยเท่ากับ 37.1 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยเท่ากับ 18.9 องศาเซลเซียส ในเดือนธันวาคม

ข. ความชื้นสัมพัทธ์

ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดปีเท่ากับร้อยละ 69.8-76.2 โดยช่วงเดือนสิงหาคมถึงกันยายน เป็นเดือนที่มีค่าความชื้นสัมพัทธ์สูงสุดเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 95.1 เดือนกุมภาพันธ์ และเดือนมีนาคม เป็นเดือนที่มีค่าความชื้นสัมพัทธ์ต่ำสุดเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 39.8

ค. ปริมาณน้ำฝน

ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยทั้งปีอยู่ในช่วงระหว่าง 1,063.1 - 1,705.9 มิลลิเมตร โดยมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยสูงสุด 333.2 มิลลิเมตร ในเดือนสิงหาคม และปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่ำสุด 2.8 มิลลิเมตร ในเดือนมกราคม สำหรับจำนวนวันที่มีฝนตกเฉลี่ยตลอดปีอยู่ในช่วงระหว่าง 107.9-131.4 วัน โดยเดือนกันยายน มีจำนวนวันที่มีฝนตกเฉลี่ยมากที่สุด คือ 20.8 วัน และเดือนมกราคมมีจำนวนวันที่มีฝนตกเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 0.7 วัน

ตาราง 5 ข้อมูลอุตุนิยมวิทยาของสถานีตรวจวัดอากาศกบินทร์บุรีในคาบ 10 ปี (พ.ศ. 2539-2548)

CLIMATOLOGICAL DATA FOR THE PERIOD 1996-2005

Station KABINBURI												Elevation of station above MSL	12	Meters	
Index station 48439												Height of barometer above MSL	13	Meters	
Latitude 13 58 N												Height of thermometer above ground	1.40	Meters	
Longitude 100 43 E												Height of wind vane above ground	10.50	Meters	
												Height of rain gauge	1.30	Meters	
	JAN	FEB	MAR	APR	MAY	JUN	JUL	AUG	SEP	OCT	NOV	DEC	ANNUAL		
Pressure (Hectopascal)															
Mean	1011.8	1011.2	1009.5	1008.5	1007.2	1006.8	1006.6	1007	1008.11	1009.9	1011.0	1012.5	1009.2		
Ext. max.	1018.6	1017.8	1016.6	1014	1011.7	1011.3	1011.2	1011.7	1013	1014.5	1016.6	1018.8	1018.8		
Ext. min.	1005.3	1005.4	1003.1	1002.5	1001.8	1001.6	1001.4	1001.3	1002.49	1004.8	1005.5	1006.4	1001.3		
Temperature (Celsius)															
Mean	26.4	27.9	29.2	29.8	29.0	28.55	28.0	27.9	27.7	27.7	26.9	25.6	27.9		
Mean max.	33.6	34.8	36.5	37.0	35.0	33.8	32.9	32.7	32.55	33.0	32.5	31.8	33.8		
Mean min.	20.6	22.1	24.0	25.0	25.2	25.09	24.8	24.8	24.57	24.1	22.5	20.5	23.6		
Ext. max.	36.6	37.7	39.3	40.0	38.2	36.42	35.8	35.3	34.93	35.3	35.5	34.9	40.0		
Ext. min.	15.9	17.8	20.1	23.4	23.51	23.61	23.4	23.4	23.44	22.1	19.1	16.0	15.9		
Relative Humidity (%)															
Mean	68.9	68.3	70.3	73.8	79.6	81	83.1	83.5	84.2	80	73.1	68.2	76.2		
Mean max.	88.6	88.5	91.0	91.9	93.7	94.3	94.9	95	95.1	93.4	89.1	85.3	91.7		
Mean min.	42.5	41.5	42.9	48.1	57.4	61.6	65.5	65.7	66.3	60	50.9	46.1	54.0		
Ext. min.	31.6	30.7	29.8	32	39.7	44.1	46.3	47.6	50.3	42.4	37.5	33.4	29.8		
Dew Point (Celsius)															
Mean	19.6	20.8	22.5	24.0	24.7	24.7	24.7	24.6	24.6	23.6	21.2	18.8	22.8		
Evaporation (mm.)															
Mean-pan	142.4	145.1	170.0	164.5	142.2	124.3	118.0	117.0	105.1	118.3	133.3	149.5	1629.7		
Cloudiness (0-10)															
Mean	3.2	3.8	4.6	5.3	6.9	7.7	8.0	8.4	8.3	6.1	4.3	3.4	5.8		
Sunshine Duration (hr.)															
NO OBSERVATION															
Visibility (km.)															
Mean	8.2	8.0	8.5	9.0	8.9	9.1	8.9	8.9	8.8	8.9	9.0	8.9	-		
Wind (Knots)															
Mean wind speed	1.1	1.3	1.2	1.3	1.1	1.2	1.1	1.1	0.6	1.0	2.3	2.9	-		
Prevailing wind	E	E, W	W, SW	W, SW	W, SW	W	W	W	W	E	E, NE	E	-		
Max. wind speed	19.8	20.4	25.9	24.1	25.7	21.3	23.3	23.4	22.7	20.3	22.8	23.4	25.9		
Rainfall (mm.)															
Mean	13.4	25.1	58.4	97.5	176.2	175.4	248.7	258.8	329.0	142.7	36.8	5.0	1566.8		
Mean rainy day	1.0	2.6	5.4	9.2	16.9	16.2	20	20.2	20.6	13.5	4.9	0.9	131.4		
Daily maximum	12.8	15.7	31.0	38.1	42.9	41.8	59.3	52.5	59.4	43.9	21.8	4.0	59.4		
Number of days with															
Haze	17.0	18.6	11.7	5.5	1.1	0.5	0	0	0	3.2	5.6	13.5	76.7		
Fog	1.3	1.0	0.2	0	0	0	0	0	0.1	0.2	0.0	0.0	2.8		
Hail	0.0	0.0	0.0	0	0	0	0	0	0	0	0.0	0.0	0.0		
Thunderstorm	0.5	1.4	5.1	7	13	10	7.7	9.1	12.3	8.2	1.9	0.4	76.6		
Squall	0.0	0.0	0.0	0	0	0	0	0	0	0	0.0	0.0	0.0		

ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา. (2549).

ตาราง 6 ข้อมูลอุตุนิยมวิทยาของสถานีตรวจวัดอากาศปราจีนบุรีในคาบ 10 ปี (พ.ศ. 2539-2548)

CLIMATOLOGICAL DATA FOR THE PERIOD 1996-2005

Station PRACHINBURI												Elevation of station above MSL	5	Meters	
Index station 48430												Height of barometer above MSL	5	Meters	
Latitude 14 03 N												Height of thermometer above ground	1.20	Meters	
Longitude 102 22 E												Height of wind vane above ground	11.00	Meters	
												Height of rain gauge	0.80	Meters	
	JAN	FEB	MAR	APR	MAY	JUN	JUL	AUG	SEP	OCT	NOV	DEC	ANNUAL		
Pressure (Hectopascal)															
Mean	1011.8	1011.2	1009.6	1008.5	1007.1	1006.7	1006.6	1007.0	1008.0	1009.8	1010.9	1012.4	1009.1		
Ext. max.	1018.2	1017.4	1016.5	1013.9	1011.5	1011.1	1011.1	1011.6	1012.8	1014.4	1016.5	1018.7	1018.7		
Ext. min.	1005.5	1005.9	1003.4	1002.8	1001.7	1001.4	1001.3	1001.3	1002.3	1004.8	1005.8	1006.5	1001.3		
Temperature (Celsius)															
Mean	27.0	28.6	29.5	30.2	29.5	29.0	28.7	28.4	28.1	28.4	27.7	26.5	28.5		
Mean max.	33.6	35.5	36.5	37.1	35.5	34.4	33.7	33.4	33.2	33.5	33.2	32.5	34.3		
Mean min.	21.0	22.9	24.2	25.2	25.1	25.0	24.8	24.7	24.4	24.4	22.9	20.7	23.8		
Ext. max.	36.1	37.6	39.0	39.6	38.4	36.7	36.0	35.6	35.1	35.4	35.8	35.5	39.6		
Ext. min.	16.3	19.1	20.7	22.7	23.3	23.3	23.0	23.1	22.9	22.4	19.8	16.6	16.3		
Relative Humidity (%)															
Mean	64.7	66.5	70.3	73.4	79.2	80.1	80.6	81.7	82.4	76.1	68.1	61.3	73.7		
Mean max.	82.5	84.6	88.3	90.1	92.7	92.5	92.9	93	93.6	89.4	82.1	77.6	88.8		
Mean min.	43.3	42.5	47.1	51.3	59.6	62.1	63.4	64.8	65.4	59	51.1	43.5	54.4		
Ext. min.	29.7	28.5	30.5	35.4	46.3	50	52	54.2	53.1	44.6	36.6	33	28.5		
Dew Point (Celsius)															
Mean	19.2	21.1	23.0	24.4	25.2	25.0	24.8	24.8	24.6	23.9	20.9	17.9	22.8		
Evaporation (mm.)															
Mean-pan	139.1	136.9	161.6	158.2	147.7	135.9	129.6	125.2	121.0	138.0	145.7	149.2	1687.9		
Cloudiness (0-10)															
Mean	3.6	4.1	5.0	5.5	7.0	7.6	8.0	8.4	8.1	6.0	4.3	3.5	5.9		
Sunshine Duration (hr.)															
NO OBSERVATION															
Visibility (km.)															
Mean	8.0	8.2	8.3	8.5	8.8	9.0	9.0	8.9	8.9	8.9	8.4	8.2	-		
Wind (Knots)															
Mean wind speed	1.5	1.1	1.1	1.1	0.9	0.7	0.7	0.8	0.8	1.8	2.6	3.0	-		
Prevailing wind	E	E	S, NE	S, SW	S, SW	SW, W, S	SW, W	W	W	NE	E	E	-		
Max. wind speed	14.7	11.6	19.2	20.7	13.2	13	11.8	13.6	13.2	14.6	15.3	15.9	20.7		
Rainfall (mm.)															
Mean	2.8	16.7	55.3	125.0	230.6	203.7	253.5	333.2	302.6	132.4	46.7	3.8	1705.9		
Mean rainy day	0.7	1.6	5.9	8.1	15.6	17	18.8	20.6	20.8	12.5	3.8	0.9	126.3		
Daily maximum	2.1	12.5	26.8	59.5	66.2	49.2	70.7	80.1	58.7	41.0	17.8	3.1	80.1		
Number of days with															
Haze	30.7	28.1	24.3	18.8	7	1.5	0.2	0.1	0.6	8.6	23.9	30.6	174.4		
Fog	0.3	0	0	0	0	0.1	0	0	0	0.3	0.1	0	0.8		
Hail	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Thunderstorm	0.1	0.6	4	8.5	11.6	8.5	8.4	9.7	11.4	6.6	1.2	0.4	71.0		
Squall	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		

ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา. (2549).

ตารางที่ 7 ข้อมูลอุตุนิยมวิทยาของสถานีตรวจวัดอากาศนครราชสีมาในคาบ 10 ปี (พ.ศ.2539-2548)

CLIMATOLOGICAL DATA FOR THE PERIOD 1996-2005

Station	NAKHON RATCHA SIMA												Elevation of station above MSL	187	Meters
Index station	48431												Height of barometer above MSL	188	Meters
Latitude	14 58 N												Height of thermometer above ground	1.25	Meters
Longitude	105 06 E												Height of wind vane above ground	11.30	Meters
													Height of rain gauge	0.80	Meters
	JAN	FEB	MAR	APR	MAY	JUN	JUL	AUG	SEP	OCT	NOV	DEC	ANNUAL		
Pressure (Hectopascal)															
Mean	1012.8	1011.7	1009.4	1008.2	1006.6	1006.1	1005.9	1006.3	1008.0	1010.6	1012.1	1014.1	1009.3		
Ext. max.	1021.4	1020.3	1018.5	1017.8	1011.8	1010.8	1010.9	1011.1	1013.1	1015.7	1018.6	1021.4	1021.4		
Ext. min.	1004.9	1004.7	1002.1	998.7	1001.0	1000.2	999.8	1000.3	1001.6	1004.9	1005.8	1006.8	998.7		
Temperature (Celsius)															
Mean	25.0	26.8	29.0	29.9	29.3	29.3	28.7	28.3	27.4	27.1	25.8	24.1	27.6		
Mean max.	31.3	33.3	35.6	36.4	35.1	34.6	33.9	33.5	32.3	31.6	30.6	29.6	33.1		
Mean min.	19.1	20.9	23.3	24.8	25.0	25.1	24.8	24.7	24.1	23.5	21.5	18.9	23.0		
Ext. max.	35.5	37.3	39.5	40.1	38.0	37.1	36.6	36.0	34.6	34.1	34.1	33.2	42.2		
Ext. min.	13.9	16.3	18.4	21.1	23.1	23.1	23.2	23.0	22.5	20.7	17.8	14.2	13.9		
Relative Humidity (%)															
Mean	64.0	61.9	61.6	66.7	72.7	71.6	73	74.6	79.6	76.4	71.4	64.6	66.8		
Mean max.	84.5	82.7	81.6	85.0	87.7	86.6	87.7	88.7	92.2	90.9	88	82.9	86.5		
Mean min.	41.4	39.8	39.8	44.2	52.0	52.3	53.6	55.2	60.7	57.9	53.1	45.3	49.6		
Ext. min.	26.9	25.5	21.4	29.0	39.9	42.5	40.6	43.1	48.1	43.9	39.3	34.0	21.4		
Dew Point (Celsius)															
Mean	17.0	18.2	20.1	22.3	23.3	23.1	23.0	23.0	23.3	22.3	19.9	16.6	21.0		
Evaporation (mm.)															
Mean-pan	134.2	138.9	174.9	166.3	161.4	165.1	155.4	149.2	120.0	130.2	130.3	140.7	1756.7		
Cloudiness (0-10)															
Mean	3.6	3.7	4.9	5.7	7.1	7.7	8.1	8.4	8.2	6.4	4.9	4.2	6.1		
Sunshine Duration (hr.)															
NO OBSERVATION															
Visibility (km.)															
Mean	6.9	6.8	7.3	8.2	9.1	9.6	9.4	9.4	9.0	8.5	8.6	8.1	-		
Wind (Knots)															
Mean wind speed	1.2	1.3	1.4	1.3	1.6	1.9	1.8	1.8	1.3	1.8	2.0	2.1	-		
Prevailing wind	NE	NE	S, NE	S, SW	S, SW	SW,W	W	W	W	NE	NE	NE	-		
Max. wind speed	11.5	12.8	15.6	18.3	17.5	15.7	15.2	13.6	12.3	13.0	13.0	15.9	20.0		
Rainfall (mm.)															
Mean	4.8	21.2	39.4	74.4	145.1	127.2	109.6	176.0	206.0	114.8	40.7	4.1	1063.1		
Mean rainy day	1	2.5	5.2	9.2	12.6	12.4	14.2	16.8	18.1	10.2	4.7	1	107.9		
Daily maximum	4.6	16.5	20.3	26.6	46.9	38.7	30.9	64.6	59.1	40.6	22.1	3.5	64.6		
Number of days with															
Haze	29	27.3	27.4	21.4	6	4	2.4	2.3	2.5	12.3	16.2	22.4	173.2		
Fog	0	0	0	0	0	0.1	0	0	0.1	0.2	0	0	0.0		
Hail	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.0		
Thunderstorm	0.4	1.2	3.7	8.1	9.1	5.6	6.3	6.1	7.5	4.5	0.8	0.1	53.0		
Squall	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0.0		

ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา. (2549).

6.4.2 ลักษณะภูมิประเทศ ธรณีวิทยา และปฐพีวิทยาของพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่ม ปาดงพญาเย็น-เขาใหญ

1) ลักษณะภูมิประเทศ (กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2548: 3-5)

ลักษณะภูมิประเทศพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มปาดงพญาเย็น-เขาใหญ่ มีลักษณะเป็นเทือกเขาสูงติดต่อกันไป จากเทือกเขาสูงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ต่อกับอุทยานแห่งชาติทับลาน เชื่อมต่อไปยังพื้นที่อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ ลักษณะโดยทั่วไปโดยรวมเป็นเทือกเขาสูง มีป่าไม้ปกคลุมต่อเนื่องกันไป เริ่มจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของเทือกเขาพนมดงรัก สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อนมีระดับความสูงแตกต่างกัน ประกอบด้วยภูเขาที่สำคัญ 5 ลูกด้วยกัน คือ เขาแหลมสูง 1,326 เมตร เขากำแพง สูง 875 เมตร เขาเขียว สูง 1,292 เมตร เขาสามยอด สูง 1,142 เมตร และเขาร่มซึ่งเป็นยอดเขาที่สูงที่สุดในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีความสูง 1,351 เมตร จากระดับน้ำทะเล พื้นที่ที่ค่อยๆ ลาดลงไปสู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ติดกับทางหลวงแผ่นดินสายสระบุรี-นครราชสีมา (ถนนมิตรภาพ) ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือติดกับทางหลวงแผ่นดินสาย นครราชสีมา-กบินทร์บุรี และทางทิศใต้และตะวันตกนั้น เป็นที่สูงชัน

อุทยานแห่งชาติทับลานเป็นอุทยานแห่งชาติที่มีพื้นที่ส่วนหนึ่งอยู่ในเทือกเขาสันกำแพง สภาพภูมิประเทศ โดยทั่วไปประกอบไปด้วยภูเขาสลับซับซ้อนต่อเนื่องกันไปเป็นอาณาเขตบริเวณกว้างขวาง มีภูเขาที่สำคัญ เช่น เขาละมั่ง เขาภูสามง่าม เขาภูสูง เป็นต้น เขาละมั่งเป็นยอดเขาที่สูงที่สุด มีความสูง 992 เมตร จากระดับน้ำทะเล และบริเวณที่ราบบนเขาละมั่ง ด้านตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี มีต้นลานขึ้นอยู่จำนวนมาก ในเนื้อที่ประมาณ 4,000 ไร่ นับว่าเป็นป่าลานแห่งสุดท้ายของประเทศไทย

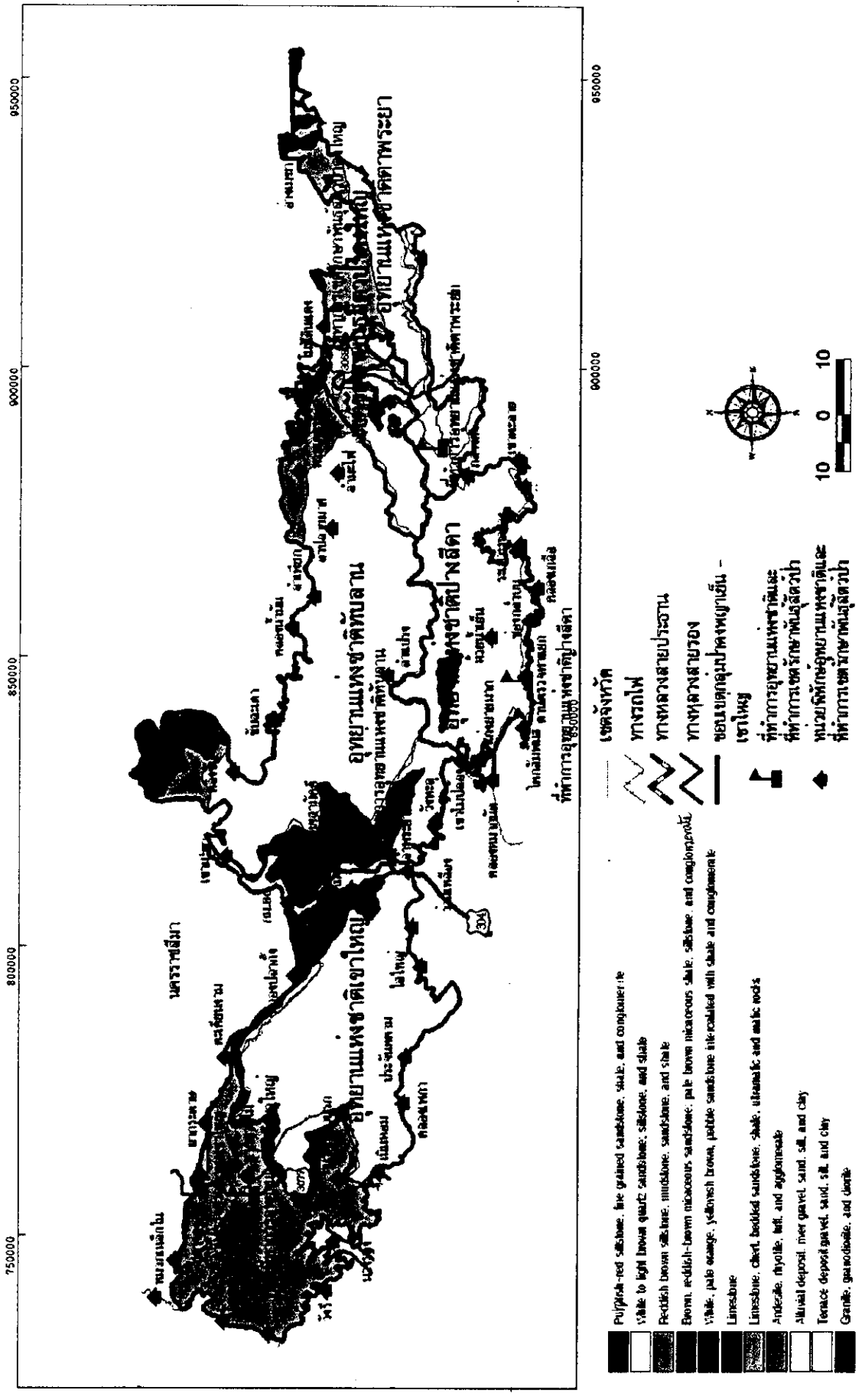
อุทยานแห่งชาติปางสีดาตั้งอยู่ทางทิศใต้ของเทือกเขาพนมดงรัก สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงชันสลับซับซ้อน เป็นพื้นที่ป่าอันอุดมสมบูรณ์ เป็นต้นน้ำของลำห้วยหลายสายที่ไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำบางปะกง มีแนวป่าด้านทิศเหนือติดกับอุทยานแห่งชาติทับลาน ระดับความสูงของพื้นที่ในอุทยานแห่งชาติปางสีดามีค่าอยู่ในช่วง 100-800 เมตร จากระดับน้ำทะเล

ลักษณะภูมิประเทศของอุทยานแห่งชาติตาพระยา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของที่ราบสูงโคราช ซึ่งมีความสูงเฉลี่ยประมาณ 10-200 เมตร จากระดับน้ำทะเล เป็นเทือกเขาสูงของเทือกเขาบรรทัดตลอดแนวจนถึงเทือกเขาพนมดงรัก เป็นแนวเขตติดต่อระหว่างไทยกับสาธารณรัฐกัมพูชา ประชาธิปไตย ตั้งแต่หลักเขตประเทศที่ 24 ถึงหลักเขตที่ 28 วางตัวในแนวทิศตะวันตกไปทิศตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 206 เมตร ถึง 579 เมตร ยอดเขาที่สูงที่สุดคือ ยอดเขาพรานนุช ความสูง 579 เมตร จากระดับน้ำทะเล มีความลาดชันเฉลี่ยประมาณ 35 เปอร์เซ็นต์

สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่มีลักษณะเป็นที่ราบสูง มีภูเขาสูงทางด้านทิศตะวันตกแล้วค่อยๆ ลาดต่ำลงไปทางทิศตะวันออก มีภูเขาขึ้นโดดเดี่ยวไม่ติดกันเป็นเทือกเขา ได้แก่ เขาเนิน เขากะบือด เขาแสงทอง เขากะเจียว และเขาลูกช้าง ความสูงของพื้นที่จากระดับน้ำทะเลปานกลางตั้งแต่ 230-685 เมตร มียอดเขาที่สูงที่สุด 686 เมตร จากระดับน้ำทะเล มีอ่างเก็บน้ำที่สำคัญคือ เขื่อนลำนางรอง อ่างคลองมะนาว อ่างเขาลูกช้าง อ่างเขาประทุน

2) ลักษณะทางธรณีวิทยา (กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2548: 3-5 – 3-7)

พื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ มีโครงสร้างทางธรณีวิทยาเริ่มต้นจากยุคจูแรสซิก (Jurassic) หรือประมาณ 180 ล้านปีมาแล้ว พื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นหินเปลือกโลกชุดเก่าที่เรียกว่า อินโดจีนีย (Indosinia) ต่อมาในยุคปลายของมีโซโซอิก (Mesozoic) น้ำทะเลเข้าแผ่ปกคลุมพื้นที่ประกอบกับเกิดกระบวนการทางธรณีวิทยาในยุคครีเทเชียส (Cretaceous) และต้นยุคของ เทอร์เชียรี (Tertiary) ทำให้ลักษณะทางธรณีวิทยาบริเวณทิศตะวันออกและทิศใต้ของที่ราบสูงโคราชเกิดการยกตัวและการระเบิดของภูเขาไฟ ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดเทือกเขาเพชรบูรณ์ด้านทิศตะวันออก และเทือกเขาพนมดงรักทางด้านทิศใต้ทอดตัวเป็นแนวยาวตามชายแดนลาว-กัมพูชา-ไทย และโครงสร้างทางธรณีวิทยาของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีความเก่าแก่มากแห่งหนึ่งของประเทศ มีการสร้างตัวทางธรณีวิทยาเป็นผลมาจาก วัฏจักรของการทับถมของตะกอน การยกตัวของเปลือกโลก และการกัดเซาะพังทลายของดิน และหินสลับกับการระเบิดของภูเขาไฟในมหายุคพาลีโอโซอิก (Paleozoic) หินที่เป็นรากฐานเป็นหินยุคโคราช ชุดกาญจนบุรี และยุคราชบุรี ซึ่งมีทั้งหินปูน หินทราย หินดินดาน และหินไรโอไรต์ ส่วนสภาพธรณีวิทยาในพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน ปางสีดา ตาพระยา ส่วนใหญ่ เป็นหินทรายชั้นหนา เนื้อเป็นแร่ควอตซ์ ดังภาพประกอบ 3 และตาราง 8 สำหรับลักษณะทางธรณีวิทยาของพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นที่ค่อนข้างราบบนเขา จึงมีลักษณะดินร่วนปนทรายและดินเหนียวปนทรายที่เป็นสีแดงซึ่งเกิดจากการผุกร่อนของหิน ลักษณะของหินส่วนใหญ่เป็นหินทราย ผุกร่อน สลายตัวได้ง่าย สภาพการพังทลายรุนแรง ดังภาพประกอบ 3 และตาราง 8

ภาพประกอบ 3 แผนที่แสดงลักษณะทางธรณีวิทยาในบริเวณพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ
ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติป่าและพันธุ์พืช (2548)

ตาราง 8 แสดงลักษณะทางธรณีวิทยาและหินในพื้นที่กลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่

หมู่หิน	หน่วยหิน	ชนิดหิน	ยุค
ตะกอนตามชั้นบันได	-	กรวดและทรายตามที่ราบ เป็นหลัน บางแห่งเป็นศิลาแลง ดินแลง และคราบปูน	ควอเทอร์นารี
ตะกอนในที่ราบลุ่ม	-	กรวดและทรายตามที่ราบเป็นหลัน บางแห่งเป็นศิลาแลง ดินแลง และคราบปูน	ควอเทอร์นารี
โคกกรวด	โคราซ	หินซิลต์ และหินทรายสีแดงแกมเทา น้ำตาลแกมแดง และแดงเรื่อกับหินกรวดมนเม็ดเล็กมีปูนปน	ครีเทเชียส
ภูพาน	โคราซ	หินทรายและหินทรายปนกรวดชั้นหนา มีรอยชั้นเฉียงระดับ สีเทาเจือน้ำตาล เทาแกมชมพู และสีส้มกับหินซิลต์ และหินดินดาน สีน้ำตาลแกมขาว	จูแรสซิก
เสาขรัว	โคราซ	หินซิลต์และหินทรายชนิดมีสารปูนเจือปน สีน้ำตาลแกมม่วงเทาแกมม่วงและน้ำตาลแกมแดง	จูแรสซิก
พระวิหาร	โคราซ	หินทรายชั้นหนามีรอยชั้นเฉียงระดับ เนื้อเป็นแร่ควอตซ์ สีขาว น้ำตาล และน้ำตาลแกมเหลือง หินซิลต์สีแดงแกมม่วง และหินโคลนสีเทาแกมขาว	จูแรสซิก
ภูกระดึง	โคราซ	หินซิลต์สีน้ำตาลแกมแดง แดงแกมม่วง ส่วนมากมีปูน และไมกาปน หินทรายสีเทาเขียวถึงน้ำตาลแกมเหลือง บางแห่งมีหินกรวดมนเป็นชั้นฐาน	จูแรสซิก
หินภูเขาไฟเขาใหญ่	-	หินภูเขาไฟแยกประเภทไม่ได้ ประกอบด้วยหินไรโอไลต์ หินแอนดีไซต์ หินทัฟฟ์ ที่มีส่วนประกอบทางไรโอไลต์ และแอนดีไซต์ กับหินกรวดภูเขาไฟและหินกรวดเหลี่ยมภูเขาไฟ	ไตรแอสซิก
หินอัคนีเขาสอยอย	-	หินอัคนีแยกประเภทไม่ได้ ประกอบด้วย หินแกรนิตไดออไรต์ หินฮอว์มเบลนด์ แกรนิต หินไบโอไทต์แกรนิต หินควอตซ์มอนไซไนต์ หินควอตซ์ไดออไรต์ และหินไซโนไดออไรต์ บางแห่งเป็นหินแกรนิตที่ถูกบีบ	ไตรแอสซิก
เขาขาด	ราชบุรี	หินปูนสีดํา เทาเข้มจนถึงเทาอ่อน บางส่วนเป็นหินปูนตกลึกใหม่ และหินปูนเนื้อดินกับหินโดโลไมต์ มักมีหินเชิร์ตที่เป็นกระเปาะ และมีชั้นดินแทรก บางส่วน สลับด้วยหินดินดาน หินทราย และหินภูเขาไฟบ้างเล็กน้อย บางแห่งเป็นหินอ่อนและหินแคลก์-ซิลิเกต	เพอร์เมียน
ซับบอน	ราชบุรี	หินทราย หินซิลต์ หินดินดาน หินดินดานปนเชิร์ต และหินเชิร์ตสีเทาน้ำตาลอ่อนชั้นบางๆ สลับด้วยหินปูนสีเทา บางแห่งเป็นหินฟิลไลต์	เพอร์เมียน

ที่มา : ดัดแปลงจากกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2548: 3-7

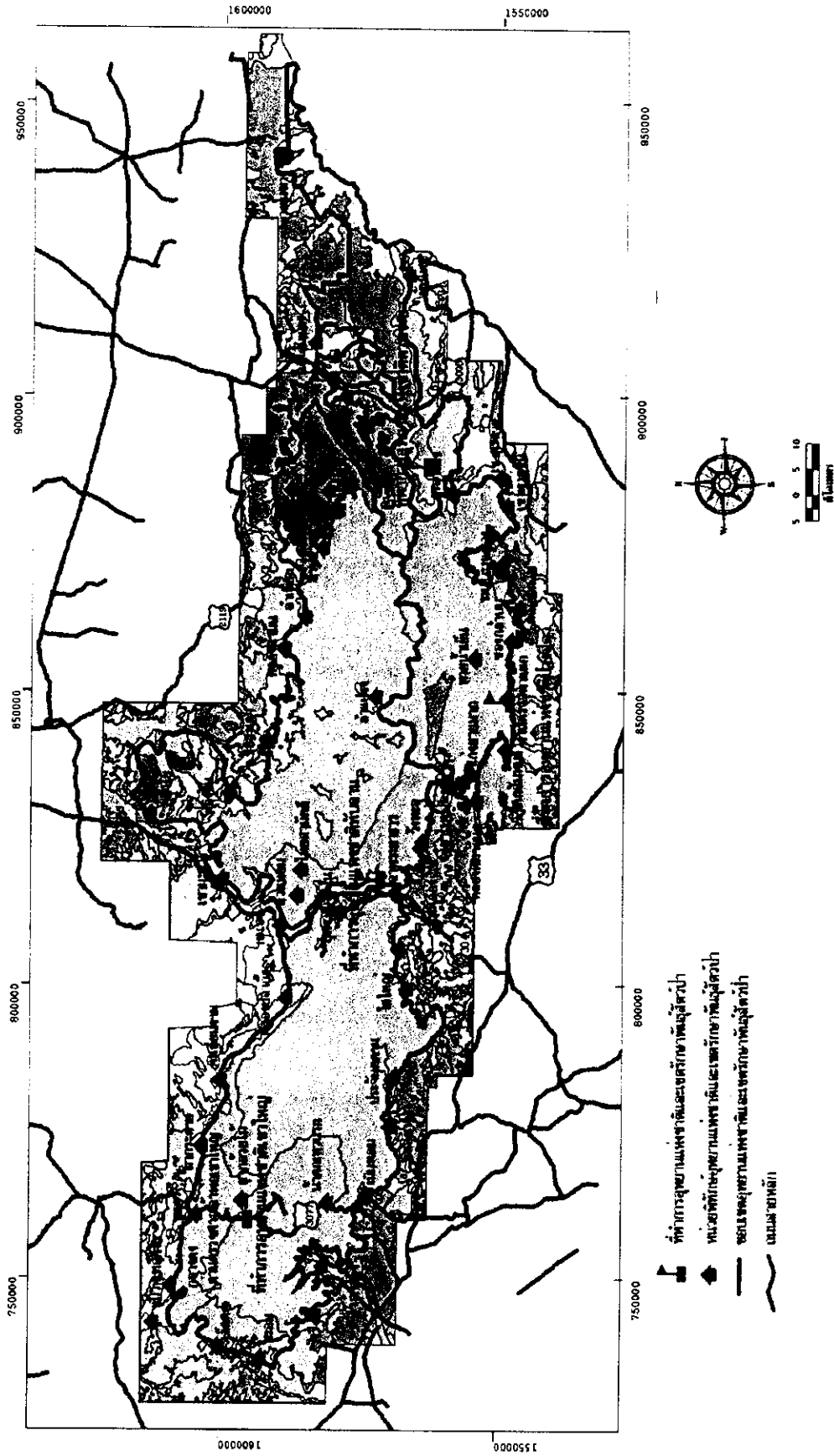
3) ลักษณะทางปฐพีวิทยา

บริเวณพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ มีลักษณะภูมิประเทศต่างๆ ได้แก่ เทือกเขาสูงติดต่อกันไป มีป่าไม้ปกคลุม มีทุ่งหญ้า บริเวณที่ราบเชิงเขาและริมแม่น้ำ พื้นที่ลาดตามเชิงเขา หรือบริเวณที่สูงมีความลาดชันมากและพื้นที่แต่ละลักษณะมีบริเวณกว้าง จึงทำให้ มีลักษณะของดินแตกต่างกันไป และจัดอยู่ในกลุ่มชุดดินต่างๆ จำนวน 18 ชุด (ภาพประกอบ 4) ดังรายละเอียดในตาราง 9 (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2548: 3-8 - 3-9), (กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2548: 6-30)

ตาราง 9 แสดงชุดดินในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่

ลำดับของชุดดิน	สัญลักษณ์	ชื่อชุดดิน		ลักษณะดิน
		ภาษาอังกฤษ	ภาษาไทย	
4	Rb	Ratchaburi Series	ดินชุดราชบุรี	ลักษณะเนื้อดินบนส่วนใหญ่ เป็นดินร่วนเหนียว ดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง และดินเทาเข้มหรือสีน้ำตาลเข้มปนเทา ส่วนดินชั้นล่างเป็นดินเหนียว หรือดินเหนียวปนทรายแป้ง สีน้ำตาล น้ำตาลอ่อนหรือสีเขียวมะละกอ พบจุดประสีน้ำตาลแก่ น้ำตาลปนเหลือง บางแห่งอาจพบก้อนปูน เหล็ก และแมงกานีส การระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงกรดจัด (pH 4.5-6.5)
6	Nn. Kl	Nakhon Phanom Series Klaeng Series	ดินชุดนครพนม ดินชุดแก่ง	เป็นดินลึกมาก ลักษณะเนื้อดินเป็นดินเหนียวปนทรายแป้ง ดินชั้นบนมีสีเทา ดินชั้นล่างมีสีน้ำตาลปนเทาหรือสีเทา มีจุดประสีน้ำตาลหรือสีเหลือง และสีแดงตลอดชั้นดิน บางแห่งมีศิลาแลงอ่อน

ภาพประกอบ 4 แผนที่แสดงลักษณะทางภูมิวิทยาในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่

ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช (2548)

สัญลักษณ์	ชื่อชุดดิน	สัญลักษณ์	ชื่อชุดดิน	สัญลักษณ์	ชื่อชุดดิน
A.C.	Alluvial Complex	Kb	Krabin Buri Series	Nh	Nakhon Phanom Series.
A.U.	Undifferentiated Alluvium	Kb-br	Krabin Buri/brown variant	On	On Series
Bb-c	Bonabu Complex	Kl	Klaeng Series	Pc	Pak Chong Series
Bm	Ban Mai Series	Kt	Khorat	Pn	Phen Series
Br	Buri Ram series	KtNg	Khorat/Nam Phong Association	Png	Phon Ngam Series
Cb	Chon Buri Series	KvRe	Khorat/ Roi Et Association	Png-md	Phon Ngam Moderately Deep
Cc	Chachoengsao Series	KvRn	Khorat/ Renu Association	Pp	Phon Phisal Series
Cg-n	Chiang Khong, neutral variant	KvSuk	Khorat/ Satuk Association	R	Rock land
Cl	Chok Chai series	KvRnSuk	Khorat/Renu/ Satuk Association	Rb	Ratchaburi Series.
Cm	Chiang Mai Series	Ky	Khao Yai Series	Re	Roi Et Series.
Cu	Chan Tuk Series	Lp	Lop Buri Series	Re-ca	Roi Et, Calcareous riant
Dr	Don Rai Series	LvBg	Lv/Ban Chong Association	Re-l	Roi Et, Loamy and Calcareous Variant
Dr-cn	Don Rai, concretionary variant	Lr-d	Loei Series	Bb-c	Borabu Complex
Dr/Cb	Don Rai/ Chon Buri Association	LvTy	Lat Yai/Tha Yang Association	A.C.	Alluvial Complex
Dr/Kt	Don Rai/ Khorat Association	Ma	Maha Phot Series	A.U.	Undifferentiated Alluvium.
Ds	Dan Sai Series	Mak	Malham Series	Re-l-ca	Roi Et, Loamy and Calcareous Variant

ภาพประกอบ 4 (ต่อ) สัญลักษณ์และคำอธิบายแผนที่แสดงลักษณะทางปฐพีวิทยาในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขา

ใหญ่

ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช (2548)

สัญลักษณ์	ชื่อชุดดิน	สัญลักษณ์	ชื่อชุดดิน	สัญลักษณ์	ชื่อชุดดิน
G	Gullied Land	Mak/Re	Makham/Roi Et Association	Re/Rn	Roi Et/ Renu Association
Gl	Gravelly Land	Ml	Muak Lek Series	Rn	Renu Series
Hk	Hin Kong Series	Ml/Tk	Muak Lek Series/ Takhlil Series Association	Rs	Rangsit Series
Hs	Hin Son Series	Mr	Mae Rim Series	Sa	Sapphaya Series
Si	Si Khiu Series	Ng	Nam Pong Series	Sc	Slope Complex
Si/Sn	Si Khiu/Sung Noan Association	Suk/Kt	Satuk Series/ Khorat Association	Ub	Udon series
Sn	Sung Noan Series	Suk/Rn	Satuk/Renu Association	Wn	Warin Series
St	Si Thon Series	Trn	Tha Muang Series	Wn/Suk	Warin Series/ Satuk Series
Su	Surin Series	R	Rock Land	Yt	Yasothon Series
Suk	Satuk Series	Tw	Thap Kwang Series	Cl	Gravelly Land
Suk-gr	Satuk Series	Tw/ Tw-lat	Thap Kwang /Thap Kwang, Lateritic Variant Association		
		Ty	Tha Yang Series		

ภาพประกอบ 4 (ต่อ)

ตาราง 9 (ต่อ)

ลำดับของ ชุดดิน	สัญ ลักษณ์	ชื่อชุดดิน		ลักษณะดิน
		ภาษาอังกฤษ	ภาษาไทย	
				(Plinthite) หรือก้อนสารเคมีพวกเหล็กและ แมงกานีส ปะปนอยู่ด้วย การระบายน้ำเลว ถึงค่อนข้างเลว ความอุดมสมบูรณ์ตาม ธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัด (pH 4.5-5.5)
17	Re Re-ca Re-l	Roi Et Series Roi Et, Calcareous Variant. Roi Et, Loamy and Calcareous Variant	ดินชุดร้อยเอ็ด ดินชุดร้อยเอ็ด แคลคาเรียส ดินชุดร้อยเอ็ด แคลคาเรียส เป็นดินร่วน	ลักษณะเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายหรือ ดินร่วน ส่วนดินชั้นล่างเป็นดินร่วน ปนดิน เหนียวปนทรายหรือดินร่วนเหนียว สีน้ำตาล อ่อนถึงสีเทา พบจุดประสีน้ำตาลสีเหลือง หรือสีแดงปนเหลือง บางพื้นที่พบศิลาแลง อ่อน หรือก้อนเหล็กและแมงกานีสผสมกัน การระบายน้ำค่อนข้างเลว ความอุดม สมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินเป็น กรดจัดถึงรุนแรงมาก (pH 4.5-5.5)
18	Cb	Chon Buri Series	ดินชุดชลบุรี	ลักษณะเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย สี น้ำตาลเข้มปนเทาหรือน้ำตาลปนเทา ส่วน ดินชั้นล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายถึงดิน ร่วนเหนียวสีเทา พบจุดประสีน้ำตาลเข้ม สี เหลืองแก่หรือสีแดงปนเหลือง การระบาย น้ำค่อนข้างเลวถึงเลว ความอุดมสมบูรณ์ ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกลางถึง ด่างจัด (pH 7.0-8.5)
29	Ci Ky	Choke Chai Series Khao Yai Series	ดินชุดโชคชัย ดินชุดเขาใหญ่	ลักษณะเนื้อดินเป็นดินเหนียวหรือเหนียวปน ทรายแป้ง สีน้ำตาล สีเหลือง หรือสีแดง เกิดจากการสลายตัวของวัตถุตกค้างบน หินบะซอลต์ และหินดินดานเชิงเขา การ

ตาราง 9 (ต่อ)

ลำดับของ ชุดดิน	สัญ ลักษณ์	ชื่อชุดดิน		ลักษณะดิน
		ภาษาอังกฤษ	ภาษาไทย	
31	Pc	Pak Chong Series	ดินชุดปากช่อง	ระบายน้ำดีถึงปานกลาง ความอุดม สมบูรณ์ตาม ธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดิน เป็นกรดจัดถึงรุนแรง (pH 4.5-5.5)
	Twl- Tw-lat	Thap Kwang /Thap Kwang, Lateritic Variant Association	ดินชุดทับทรวง/ ดินชุดทับทรวง เป็นดินแดง	ลักษณะเนื้อดินเป็นดินเหนียวลึกถึงลึก มาก เกิดจากการสลายตัวของ หินดินดาน และหินปูน ปฏิกริยาดิน เป็นกลาง ความอุดมสมบูรณ์ตาม ธรรมชาติปานกลาง การระบายน้ำได้ดี ถึงปานกลาง ดินอุ้มน้ำได้สูง
35	Dr	Don Rai Series	ดินชุดดอนไร่	เป็นดินลึกถึงลึกมากลักษณะเนื้อดิน
	Suk	Satuk Series	ดินชุดสตึก	เป็นดินร่วนปนทรายหรือดินร่วน สี
	Wn	Warin Series	ดินชุดวาริน	น้ำตาลปนเทาหรือน้ำตาลปนเทาเข้ม
	Yt	Yasothorn Series	ดินชุดยโสธร	หรือน้ำตาล ส่วนดินชั้นล่างเป็นดินร่วน
	Ds	Dan Sai Series	ดินชุดด่านซ้าย	เหนียวปนทรายหรือดินร่วนปนดิน
38	Kt/Re	Khorat/Roi Et Association	หน่วยสัมพันธ์ ของดินชุด โคราช/ดินชุด ร้อยเอ็ด	เหนียว สีน้ำตาล สีแดงปนเหลือง การ ระบายน้ำดีถึงปานกลาง ความอุดม สมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดิน เป็นกรดจัด (pH 4.5-5.5)
	Tm	Tha Muang Series	ดินชุดท่าม่วง	เป็นดินลึกถึงลึกมากลักษณะเนื้อดิน
	Cm	Chiang Mai Series	ดินชุดเชียงใหม่	เป็นดินร่วนหรือร่วนปนทรายละเอียด สลับกับชั้นดินปนทรายแข็ง ดินเป็นสี น้ำตาลอ่อนหรือสีเทาปนน้ำตาล การ ระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง ความอุดม สมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงปานกลาง (pH 5.0-7.0)

ตาราง 9 (ต่อ)

ลำดับของ ชุดดิน	สัญ ลักษณ์	ชื่อชุดดิน		ลักษณะดิน
		ภาษาอังกฤษ	ภาษาไทย	
44	Ng	Nam Pong Series	ดินชุดน้ำพอง	เป็นดินลึกถึงลึกมาก ลักษณะเนื้อดิน เป็นดินปนทรายปนดินร่วน สีน้ำตาล ปนเทาหรือน้ำตาลปนเทาหรือน้ำตาล อ่อน การระบายน้ำดีถึงดีเกินไป ความ อุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยา ดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH 5.5–7.0)
46	Su Kb	Surin Series Krabin Buri Series	ดินชุดสุรินทร์ ดินชุดกบินทร์บุรี	เป็นดินตื้นถึงตื้นมาก ลักษณะเนื้อดิน ส่วนใหญ่เป็นดินร่วนเหนียวปนกรวด ลูกรัง หรือดินเหนียวปนกรวดลูกรัง สีน้ำตาลและแดงปนเหลือง การระบาย น้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ ต่ำถึงปานกลาง ปฏิกริยาดินเป็นกรดแก่ ถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.0–6.5)
47	MI	Muak Lek Series	ดินชุดมวกเหล็ก	เป็นดินตื้นถึงลึกปานกลาง ลักษณะ เนื้อดินเป็นดินร่วน ร่วนเหนียว หรือดิน เหนียวมีเศษหินปะปนอยู่ในเนื้อดินมาก เกิดจากการสลายตัวของหินดินดานที่ผุ พัง สีดินเป็นสีน้ำตาล สีแดงปนเหลือง การระบายน้ำดีถึงดีเกินไป ความอุดม สมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลางถึงสูง ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็น กลาง (pH 5.5–7.0)
48	Ty	Tha Yang Series	ดินชุดท่ายาง	เป็นดินตื้น ลักษณะเนื้อดินเป็นดินร่วน ปนทรายส่วนใหญ่ เกิดจากการสลายตัว ของหินทราย หินควอร์ตไซต์ที่ผุพังอยู่

ตาราง 9 (ต่อ)

ลำดับของ ชุดดิน	สัญลักษณ์	ชื่อชุดดิน		ลักษณะดิน
		ภาษาอังกฤษ	ภาษาไทย	
				กับที่หรือเคลื่อนที่ อาจพบชั้นหินพื้น ภายในความลึก 150 เซนติเมตร สีดิน เป็นสีน้ำตาลเข้มถึงน้ำตาลปนเหลือง การระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ตาม ธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดถึง กลาง (pH 5.0–7.0)
49	Bb-c	Borabu Complex	หน่วยผสมของ ดินบอระบือ	เป็นดินต้นถึงลูกรัง ลักษณะดินชั้นบน เป็นดินร่วนปนทราย ชั้นล่างตอนบน เป็นดินร่วนเหนียวปนทรายถึงดินเหนียว ปนกรวดลูกรัง หรือเศษหินทราย น้ำซึม ผ่านได้เร็วตอนบน สีดินเป็นสีน้ำตาล ถึงน้ำตาลปนเหลือง ใต้ชั้นกรวด ลูกรัง ลงไปเป็นดินเหนียวและพบศิลาแลง อ่อนปะปนอยู่ในเนื้อดินเป็นจำนวนมาก ลึกลงไปจากชั้นดินเหนียวอาจพบหิน ทรายหรือหินดินดานกำลังสลายตัว ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ดิน เป็นกรดปานกลาง (pH 5.0–6.5)
52	Tk	Takhli Series	ดินชุดตาคลี	เป็นดินต้นถึงต้นมาก พบก้อนปูนหรือ ปูนมาร์ลปะปนอยู่ในเนื้อดินมากภายใน ในความลึก 50 เซนติเมตร จากผิวดิน เกิดจากการผุพังของหินปูนลักษณะ เนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียว หรือดิน เหนียวปนทรายแป้ง สีดำ สีเทาเข้มมาก น้ำตาลเข้มมากปนเทา การระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปาน

ตาราง 9 (ต่อ)

ลำดับของ ชุดดิน	สัญลักษณ์	ชื่อชุดดิน		ลักษณะดิน
		ภาษาอังกฤษ	ภาษาไทย	
				กลางถึงสูง ปฏิกริยาดินเป็นกลางถึงเป็น ต่างปานกลาง (pH 7.0-8.5)
56	Png	Phon Ngam Series	ดินชุดโพนงาม	เป็นดินลึกลับปานกลางถึงลึกมาก ลักษณะ เนื้อดินเป็นดินร่วนหรือร่วนปนทราย เกิด
	Png- md	Phon Ngam Moderately Deep	ดินชุดโพนงาม ประเภท ค่อนข้างลึก	จากการสลายตัวของหินทราย สีดินเป็นสี น้ำตาล น้ำตาลแก่ หรือสีแดงปนเหลือง การระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ตาม ธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัด (pH 5.0-5.5)
60	A.C. A.U.	Alluvial Complex Undifferentiated Alluvium.	หน่วยผสมของ ดินตะกอน ดินตะกอนที่ไม่ แตกต่างกัน	เป็นกลุ่มชุดดินตะกอนประกอบด้วยดิน หลายชนิดเกิดขึ้นปะปนกันที่บริเวณริม แม่น้ำ ลำธารที่เกิดจากดินตะกอนน้ำพา เชิงซ้อน การระบายน้ำดี ความความอุดม สมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำปฏิกริยาดินเป็น กรดจัดถึงเป็นกลาง (pH 5.0-7.0)
61	R Gl	Rock Land Gravelly Land	พื้นที่ดินหินโผล่ พื้นที่ดินปน กรวด	เป็นกลุ่มดินเศษหินเชิงเขาที่เกิดจากการ สลายตัว แดงผุพังของเขา พบเศษหินหรือ ก้อนหินร่วงลงมาทับถมบริเวณเชิงเขา กระจัดกระจายอยู่ทั่วไป ลักษณะและ สมบัติดินไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับหินที่เป็น วัตถุดิบกำเนิดที่บริเวณนั้น
62	Sc	Slope Complex	หน่วยผสมของ ดินบริเวณพื้นที่ สูงชัน	เป็นกลุ่มดินประกอบด้วยดินหลายชนิด เกิดขึ้นปะปนกันบนพื้นที่เป็นภูเขาสูงชัน ไม่สามารถแยกเป็นดินแต่ละชุดได้ รวมถึง ลักษณะและสมบัติดินไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับ หินที่เป็นวัตถุดิบกำเนิดที่บริเวณนั้น แต่

ตาราง 9 (ต่อ)

ลำดับของ ชุดดิน	สัญลักษณ์	ชื่อชุดดิน		ลักษณะดิน
		ภาษาอังกฤษ	ภาษาไทย	
				ส่วนใหญ่มักมีเศษหิน ก้อนหินและหินดาน ในลึกระจัดกระจายที่ผิวดิน

ที่มา : สรุปจากกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2548: 3-7

4) ทรัพยากรน้ำ

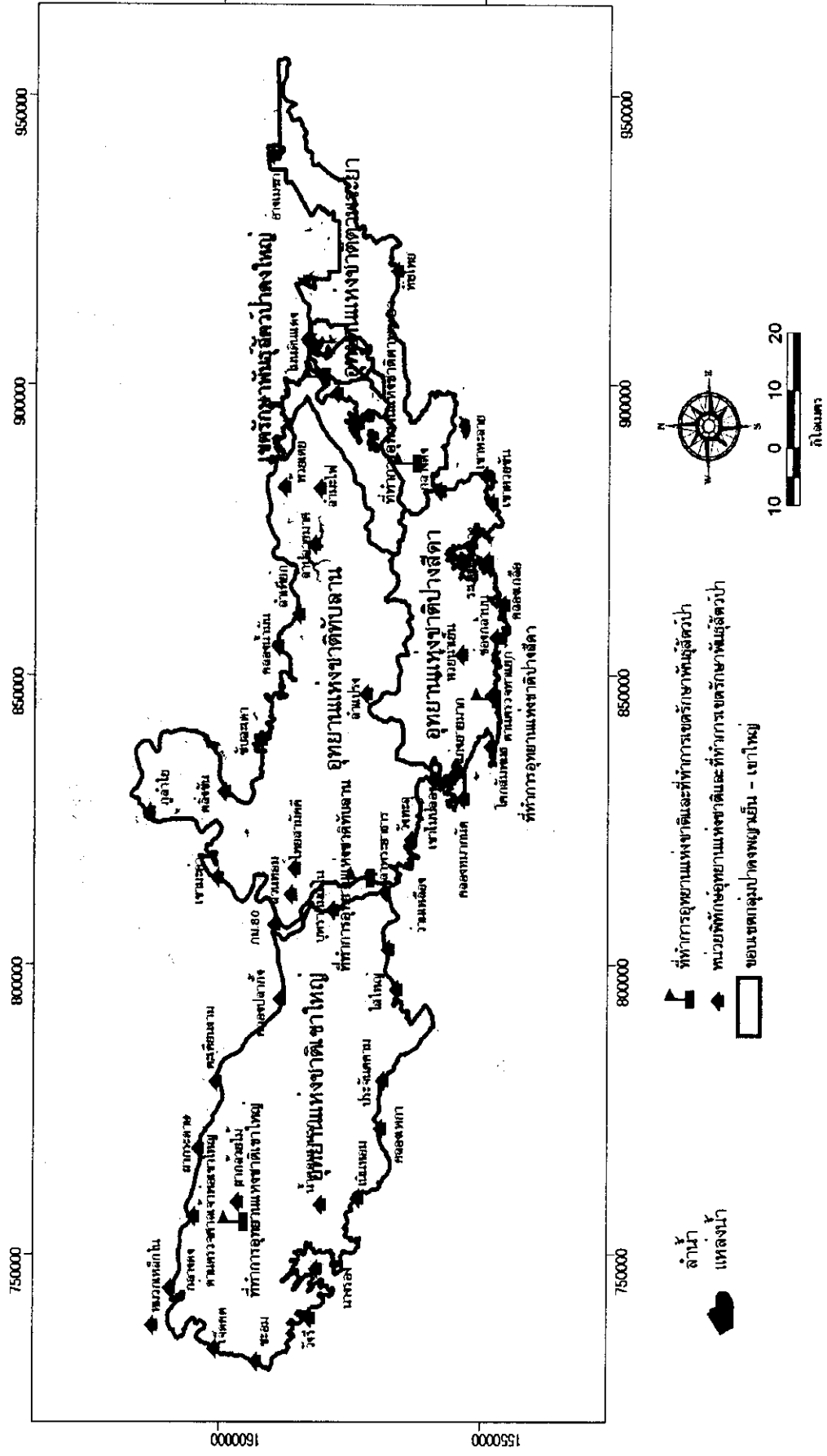
ก. เส้นทางน้ำ

พื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่มีสถานะเป็นเทือกเขาสูง ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธาร ของแม่น้ำที่สำคัญ ซึ่งเส้นทางน้ำส่วนใหญ่ในพื้นที่เป็นทางน้ำขนาดเล็ก ในฤดูแล้งอาจจะแห้งขอดสำหรับลำน้ำสำคัญเช่น แม่น้ำใสใหญ่ ห้วยใสน้อย คลองพระปรอง ห้วยน้ำเย็น คลองลำตะคอง คลองมวกเหล็ก ฯลฯ ซึ่งลำน้ำเหล่านี้ไหลมารวมกันเกิดแม่น้ำ 5 สาย ได้แก่ แม่น้ำปราจีนบุรี แม่น้ำนครนายก ลำตะคอง ลำพระเพลิง และเป็นต้นน้ำของแม่น้ำบางปะกง และแม่น้ำมูล ดังภาพประกอบ 5 (กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2548: 3-8 - 3-28)

ข. แหล่งน้ำผิวดิน

พื้นที่ลุ่มน้ำพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ กระจายไปทุกพื้นที่ ได้แก่ หนองผักขี้ บึงไผ่ ห้วยกระบอก ห้วยขมิ้น อ่างเก็บน้ำพระปรอง อ่างเก็บน้ำท่ากระบาก อ่างเก็บน้ำช่องกล้า อ่างเก็บน้ำห้วยชัน อ่างเก็บน้ำห้วยยาง อ่างเก็บน้ำลำจันทน์ อ่างเก็บน้ำลำปะเทีย อ่างเก็บน้ำเมฆา เป็นต้น มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่รอบพื้นที่กลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำลำตะคอง อ่างเก็บน้ำลำพระเพลิง อ่างเก็บน้ำลำนางรอง อ่างเก็บน้ำเขื่อนลำมูลบน และอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ และยังมีอ่างเก็บน้ำขนาดกลางในพื้นที่อีก 40 แห่ง ลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่เป็นแหล่งกำเนิดของลุ่มน้ำที่สำคัญ 5 ลุ่มน้ำหลัก ได้แก่

ลุ่มน้ำปราจีนบุรี เป็นลุ่มน้ำที่มีพื้นที่มากเกิดจากการรวมของลำห้วยเล็กๆ ที่ไหลออกจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เช่น ลำพระยาธาร คลองหนองแก้ว ใส่น้อย ใสใหญ่ ที่อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี แล้วไหลไปบรรจบแม่น้ำนครนายกเป็น แม่น้ำบางปะกงที่จังหวัดฉะเชิงเทรา พื้นที่ลุ่มน้ำนี้ประกอบด้วยพื้นที่ของ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน และอุทยานแห่งชาติปางสีดา

ภาพประกอบ 5 แผนที่ลักษณะของลุ่มน้ำบริเวณพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่
ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช (2548)

ลุ่มน้ำบางปะกง ประกอบด้วยลุ่มน้ำย่อย 1 ลุ่มน้ำ คือลุ่มน้ำนครนายก อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในเขตจังหวัดนครนายก เกิดจากการรวมของลำห้วยสำคัญหลายสาย เช่น ลำห้วย สาริกา นางรอง ลำกะตุก ท่าด่าน และสมพงษ์ใหญ่ ไหลผ่านตัวเมืองนครนายกไปบรรจบกับแม่น้ำปราจีนบุรีและเป็นแม่น้ำบางปะกงที่จังหวัดฉะเชิงเทรา พื้นที่ลุ่มน้ำนี้อยู่ในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ลุ่มน้ำป่าสัก เป็นลุ่มน้ำที่มีพื้นที่น้อยที่สุด ประกอบด้วยลุ่มน้ำย่อย 1 ลุ่มน้ำ คือลุ่มน้ำลำตะคอง อยู่ทางตอนเหนือของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยมีลำห้วยลำตะคอง เป็นลำน้ำสายหลัก ลำน้ำนี้ไหลลงสู่มหาน้ำมูล เนื่องจากสภาพภูมิประเทศ ของลุ่มน้ำลำตะคองได้รับปริมาณน้ำฝนน้อย แต่มีการระเหยของน้ำค่อนข้างสูงและมีพื้นที่รับน้ำไม่มาก เมื่อเทียบกับพื้นที่ของลุ่มน้ำด้านทิศใต้ ทำให้ปริมาณน้ำของลุ่มน้ำป่าสักที่ไหลลงสู่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาปริมาณค่อนข้างต่ำ พื้นที่ลุ่มน้ำนี้อยู่ในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

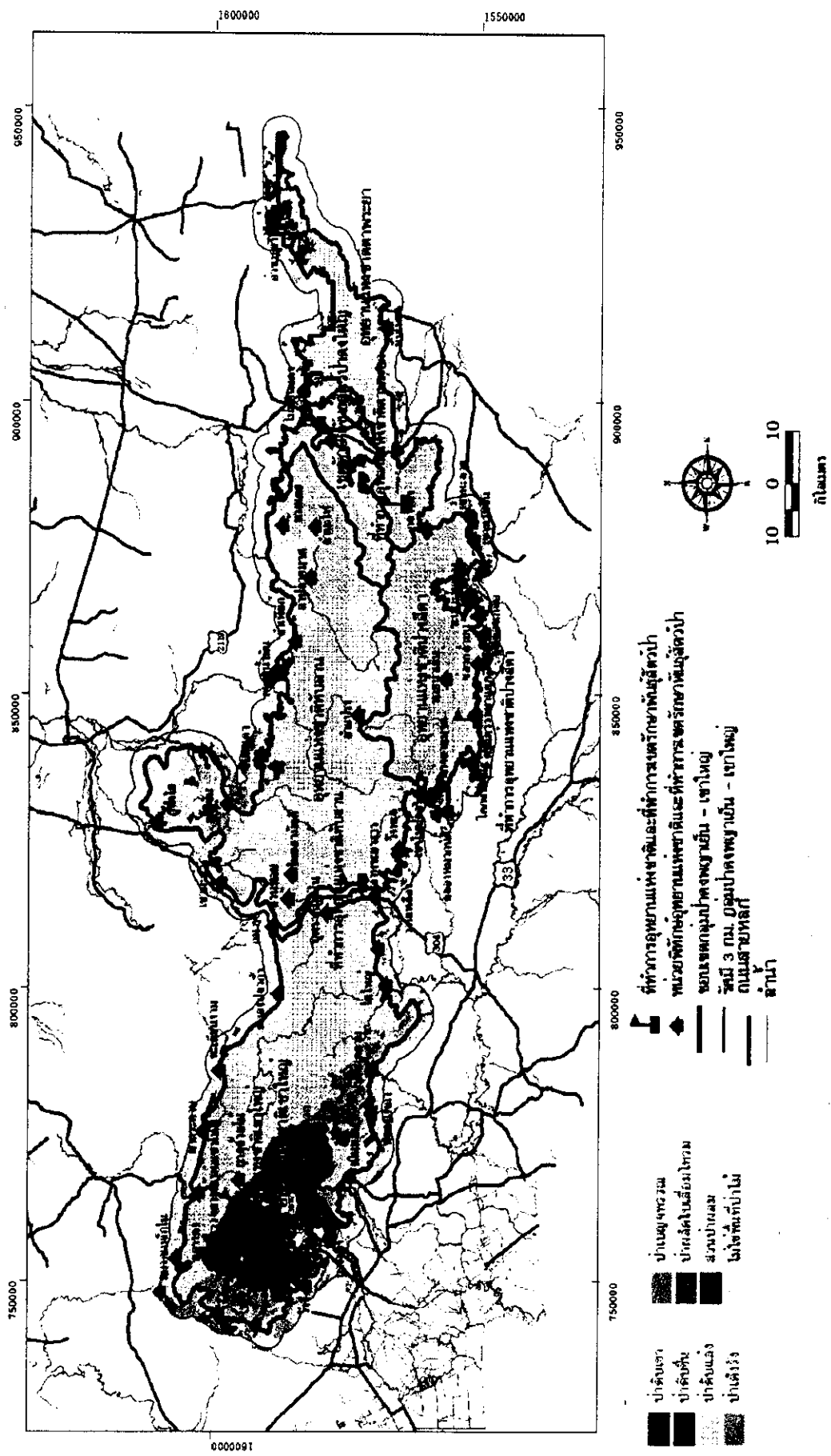
ลุ่มน้ำมูล ประกอบด้วยลุ่มน้ำย่อย 1 ลุ่มน้ำ คือ ลุ่มน้ำลำพระเพลิง อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยมีลำห้วยลำพระเพลิง เป็นลำน้ำสายหลัก เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศคล้ายคลึงกับลุ่มน้ำลำตะคอง และป่าถูกบุกรุกทำลายไปมาก น้ำที่ได้จากลุ่มน้ำนี้จึงมีปริมาณต่ำมากประมาณ 19 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี พื้นที่ลุ่มน้ำนี้ประกอบด้วยพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่

ลุ่มน้ำโตนเลสาบ อยู่บริเวณชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา โดยน้ำไหลลงสู่ประเทศกัมพูชา พื้นที่ลุ่มน้ำนี้ประกอบด้วยพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติปางสีดาและอุทยานแห่งชาติตาพระยา

6.4.2 ทรัพยากรชีวภาพของมรดกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่

1) ทรัพยากรป่าไม้

พื้นที่ส่วนใหญ่ของกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ประกอบด้วย อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ที่ ยังคงเป็นป่าสมบูรณ์ ชนิดของพันธุ์ไม้ที่สำรวจพบมี 204 ชนิด โดยลักษณะของสังคมพืชสามารถแบ่งออกเป็น 6 ประเภทดังนี้ (ตาราง 10 และภาพประกอบ 6) (กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2548: 3-31 - 3-46)

ภาพประกอบ 6 แผนที่แสดงที่ตั้งสังคัมพีช ในบริเวณพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่
ที่มา: กรมอุทยานสัตว์ป่าและพันธุ์พืช (2548)

ตาราง 10 แสดงลักษณะสังคมพืชแต่ละประเภทในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่

ลำดับ	ลักษณะสังคมพืช	พื้นที่/ไร่	ร้อยละ
1.	ป่าดิบแล้ง	596,230.16	17.95
2.	ป่าดิบชื้น	1,998,708.39	60.18
3.	ป่าดิบเขา	21,938.71	0.66
4.	ป่าผสมผลัดใบ	314,505.62	10.28
5.	ป่าเต็งรัง	47,317.71	1.42
6.	ทุ่งหญ้าและป่ารุ่นสอง	315,732.05	9.51
	รวม	3,321,432.64	100.00

ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช (2548 : 3-8)

ก. ป่าดิบแล้ง (Dry Evergreen Forest) มีพื้นที่จำนวน 596,230.16 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 17.95 ของพื้นที่ทั้งหมด ป่าชนิดนี้พบในพื้นที่ของ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ ที่มีระดับความสูง 200-600 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ยางนา (*Dipterocarpus alatus*) พันธุ์จํา (*Anisoptera costata*) เคี่ยมคะนอง (*Shorea henryana*) ตะเคียนทอง (*Hopea odorata*) ตะเคียนหิน (*H. ferrae*) ปออีแก้ง (*Pterocymbium tinctorium*) ละตอ (*Parkia speciosa*) ชาก (*Erythrophleum teysmannii*) และคอกแลน (*Nephelium hypoleucum*) พืชจําพวกปาล์ม (Palmae) พืชชั้นล่างประกอบด้วยพืชจําพวกขิงข่า (Zingiberaceae) และเตยเป็นต้น สำหรับในอุทยานแห่งชาติทับลาน พบป่าชนิดนี้ขึ้นอยู่บนพื้นที่ค่อนข้างราบ ไม้ที่พบโดยทั่วไป ได้แก่ ยางนา (*Dipterocarpus alatus*) ยางแดง (*D. turbinatus*) เป็นต้น ในเขตอุทยานแห่งชาติปางสีดาพบป่าชนิดนี้ในบริเวณพื้นที่ค่อนข้างราบ ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 100-400 เมตร ไม้ที่พบขึ้นอยู่ทั่วไป ได้แก่ ยางนา (*Dipterocarpus alatus*) เคี่ยมคะนอง (*Shorea henryana*) ตะเคียนทอง (*Hopea odorata*) มะค่าโมง (*Azelia xylocarpa*) เป็นต้น ในเขตอุทยานแห่งชาติตาพระยา ป่าชนิดนี้ส่วนใหญ่กระจายอยู่ในพื้นที่ค่อนข้างราบในบริเวณทิศตะวันตกเฉียงใต้ และกระจายในพื้นที่เพียงเล็กน้อยทางทิศตะวันออกของอุทยานฯ ครอบคลุมพื้นที่มากเป็นอันดับสองของอุทยานฯ พันธุ์ไม้ที่สำคัญพบทั่วไปคือ ยางแดง (*Dipterocarpus turbinatus*) เคี่ยมคะนอง (*Shorea henryana*) ยางนา (*Dipterocarpus alatus*) พะยอม (*Shorea roxburgii*) ตะเคียนทอง (*Hopea odorata*) ตะเคียนหิน (*Hopea ferrae*) ตะแบกใหญ่ (*Lagerstroemia duperreana*) ส่วนที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ ป่าดิบแล้งสภาพโดยทั่วไปยังคงมี

ความสมบูรณ์ พันธุ์ไม้ที่พบทั่วไป คือ ยางแดง (*Dipterocarpus turbinatus*) เคี่ยมคะนอง (*Shorea henryana*) ยางนา (*Dipterocarpus alatus*) พะยอม (*Shorea roxburgii*) ตะเคียนทอง (*Hopea odorata*) ตะเคียนหิน (*Hopea ferrea*) ตะแบกใหญ่ (*Lagerstroemia dupperreana*) มะค่าโมง (*Azelia xylocarpa*) สมพง (*Tetrameles nudiflora*) และซาก (*Erythrophloeum succirubrum*) เป็นต้น

ข. ป่าดิบชื้น (Moist Evergreen Forest) มีพื้นที่จำนวน 1,998,708.39 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 60.18 ของพื้นที่ทั้งหมด ป่าชนิดนี้พบในพื้นที่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา ที่มีความสูงระดับ 400-1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ลักษณะป่าชนิดนี้เป็นป่าที่อยู่ในระดับความสูง 400-1000 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีชนิดพันธุ์ไม้คล้ายคลึงกับป่าดิบแล้ง แต่มีไม้วงศ์ยางขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ยางกล่อง (*Dipterocarpus dyeri*) ยางขน (*D. baudii*) ยางเสี้ยน (*D. gracilis*) และกระบาก (*Anisoptera costata*) บริเวณริมลำธารมีไผ่ลำใหญ่ คือ ไผ่ลำมะลอกขึ้นอยู่เป็นกลุ่ม ป่าดิบชื้นบนที่สูงขึ้นไปจะมียางปาย (*D. costatus*) และยางควน (*D. retusus*) จำปีป่า (*Mangolia henryi*) และทะเลใต้ (*Schima wallichii*) เป็นต้น ส่วนที่อุทยานแห่งชาติทับลานในพื้นที่ที่สูงจากระดับน้ำทะเล 400-1000 เมตร เป็นป่าที่ประกอบด้วยชนิดไม้ที่ไม่ผลัดใบเป็นส่วนใหญ่ เช่น ไม้ในวงศ์ไม้ยาง (*Dipterocarpaceae*) ยางเสี้ยน (*D. gracilis*) ยางยุง (*D. grandiflorus*) ยางวาด (*D. chartaceus*) ตะเคียนทอง (*Hopea odorata*) และไข่เขียว (*Parashorea stellata*) เป็นต้น ส่วนไม้ในวงศ์อื่น เช่น กระท้อน (*Sandoricum koetjape*) ดังหน (*Calophyllum polyanthum*) ไม้จำพวกหมาก (*Palmae*) ผสมอยู่ค่อนข้างมากด้วย อุทยานแห่งชาติปางสีดา พบทั่วไปบริเวณพื้นที่ที่สูงจากระดับน้ำทะเล 400-600 เมตร ไม้ที่พบอยู่ทั่วไป ได้แก่ จำปีป่า (*Mangolia henryi*) และทะเลใต้ (*Schima wallichii*) ยางกล่อง (*D. dyeri*) ยางเสี้ยน (*D. gracilis*) เป็นต้น ที่อุทยานแห่งชาติตาพระยา ป่าดิบชื้นกระจายอยู่ในบริเวณตอนกลางของอุทยานฯ ครอบคลุมพื้นที่มากที่สุด พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ พืชวงศ์ยาง (*Dipterocarpaceae*) ชนิดต่างๆ คือ ยางกล่อง ยางขน (*D. buadii*) ยางเสี้ยน กระทุ่ม (*Anthocephalus chinensis*) ขึ้นอยู่ทั่วไปบริเวณลำธาร มักจะมีไผ่ลำมะลอก (*Dendrocalamus longispathus*) ในพื้นที่ค่อนข้างสูง มีไม้ยางดง (*D. macrocarpus*) และยาง (*Dipterocarpaceae*) นอกจากนี้มีไม้เคี่ยมคะนอง (*Shorea henryana*) มะมือ (*Choerospondias axillaris*) จำปีป่า (*Mangolia henryi*) พะยอม (*Calophyllum polyanthum*) และทะเลใต้ (*Schima wallichii*) เป็นต้น

ค. ป่าดิบเขา (Hill Evergreen Forest) มีพื้นที่น้อยที่สุดจำนวน 21,938.71 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.66 ของพื้นที่ทั้งหมด ป่าชนิดนี้เกิดอยู่ในที่มีอากาศเย็นบนภูเขา ที่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1000 เมตรขึ้นไป พบในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เท่านั้น พันธุ์ไม้ที่พบเป็นไม้เนื้ออ่อน เช่น พญาไม้ (*Nageia motleyi*) ขุนไม้ (*Nageia wallichiana*) และมะขามป้อมดง (*Cephalotaxus mannii*) และไม้

ก่อกษนิตต่างๆ ที่พบจะขึ้นบนความสูงจากระดับน้ำทะเล 600-900 เมตรเท่านั้น ตามเขาสูงพบต้นกำลังเสือโคร่ง (*Betula alnoides*) ขึ้น กระจัดกระจายอยู่ทั่วไป

ง . ป่าผสมผลัดใบ (Mixed Deciduous Forest) มีพื้นที่จำนวน 314,505.62 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 10.28 ของพื้นที่ทั้งหมด ป่าชนิดนี้พบในพื้นที่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา สภาพป่าประเภทนี้มีลักษณะของเรือนยอดที่ต่อเนื่องมากกว่าป่าเต็งรัง และความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหารในพื้นดินมีมากกว่า จึงพบพันธุ์ไม้หลากหลายชนิดขึ้นปะปนกัน ไม้ไม้ถือเป็นกลุ่มพันธุ์ไม้เด่นในระดับเรือนยอดชั้นรอง ซึ่งพบไม้ขึ้นอยู่หลายชนิด เช่น ไม้ไร่ (*Gigantochloa albociliata*) ไม้รวก (*Bambusa bambos*) พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ป่าชนิดนี้พบอยู่ทางด้านทิศเหนือซึ่งมีระดับความสูงระหว่าง 200-600 เมตร จากระดับน้ำทะเล ประกอบด้วยไม้ยืนต้นประเภทผลัดใบ เช่น มะค่าโมง (*Azelia xylocarpa*) ประดู่ป่า (*Pterocarpus macrocarpus*) ตะแบกแดง (*Lagerstroemia Calyculata*) ตะเคียนหนู (*Anogeissus acuminata*) แดง (*Xylia Xylocarpa var. kerrii*) นนทรี (*Peltophorum inerme*) ช้อ (*Gmelina arborea*) สมอพิเภก (*Terminalia bellerica*) ตะคร้ำ (*Garuga pinnata*) เป็นต้น พื้นชั้นล่างมีไม้ไม้ไผ่และหญ้าต่างๆ รวมทั้งกล้วยไม้ อุทยานแห่งชาติทับลาน มีพันธุ์ไม้ใหญ่อื่นนอกจากไม้ เช่น แดง (*Xylia Xylocarpa var. kerrii*) มะค่าโมง (*Azelia xylocarpa*) ประดู่ป่า (*Pterocarpus macrocarpus Kurz.*) ตะแบกใหญ่ (*Lagerstroemia duperreana*) มะกอก (*Spondias pinnata*) ชิงชัน (*Dalbertia oliveri*) ไม้ไม่รู้ลืม (*Elephantopus Scader*) เป็นต้น อุทยานแห่งชาติปางสีดา มีชนิดพันธุ์ไม้ที่ขึ้นอยู่ ได้แก่ มะค่าโมง (*Azelia xylocarpa*) ช้อ (*Gmelina arborea*) ประดู่ป่า (*Pterocarpus macrocarpus*) ตะแบกใหญ่ (*Lagerstroemia duperreana*) ตีนนก (*Vitex Pinnata*) สมอพิเภก (*Terminalia bellerica*) กว้าว (*Adina cordifolia*) ไม้ป่า และหญ้าต่างๆ อุทยานแห่งชาติตาพระยา พบป่าชนิดนี้จะกระจายอยู่ในพื้นที่บริเวณทางทิศตะวันออกของอุทยานฯ พันธุ์ไม้ที่สำคัญและพบทั่วไป คือ ประดู่ป่า (*Pterocarpus macrocarpus*) ตะแบกใหญ่ (*Lagerstroemia duperreana*) ปออีเก้ง (*Pterocymbium tinctorium*) ช้อ (*Gmelia arborea*) กว้าว (*Adina cordifolia*) มะค่าโมง (*Azelia xylocarpa*) ตีนนก (*Vitex pinnata*) สมอพิเภก (*Terminalia bellerica*) ตะคร้ำ (*Garuga pinata*) ตะเคียนหนู (*Anogeissus acuminata*) ไม้ป่า (*Bambusa bambos*) และหญ้าชนิดต่างๆ

นอกจากนี้ อุทยานแห่งชาติทับลานยังมีป่าผลัดใบอีกชนิดหนึ่งที่เรียกว่า "ป่าลาน" มีสภาพเป็นป่าโปร่ง มีพันธุ์ไม้ลาน (*Corypha lecomtci becc*) ขึ้นอย่างหนาแน่นทั่วพื้นที่ มีทั้งต้นลานขนาดเล็กและขนาดใหญ่ โดยเฉพาะบริเวณใกล้หนองน้ำต้นลานเจริญพันธุ์ได้เร็วกว่าบริเวณอื่น มีเนื้อที่ประมาณ 200 ไร่ ไม้ลานเป็นพืชยืนต้นใบเลี้ยงเดี่ยว ที่อยู่ในตระกูลปาล์ม (*Palmae*) เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ลำต้นตรงและแข็ง ภายในเนื้อเป็นเส้นและเส้นใย มีใบอ่อนรอบลำต้นเส้นผ่าศูนย์กลางของลำต้นประมาณ 60

ชม. เป็นไม้ที่ขึ้นได้เองตามธรรมชาติ ต้นลานเป็นไม้ยืนต้น มีการคำนวณอายุจากการประมาณการ ในแต่ละชั้นนั้น ซึ่งในชั้นหนึ่งใช้เวลาประมาณ 4-5 ปี ต้นลานจึงมีอายุตั้งแต่ 5 ปี ไปจนถึง 60 ปี วงจรชีวิตของต้นลาน เมื่อต้นแก่แล้วจะออกดอกและผล ซึ่งช่วงชีวิตของต้นลานจะออกดอกเพียงครั้งเดียว และเมื่อออกดอกแล้วจะต้องตาย ดอกต้นลานมีสีขาวหลังจากดอกและผลร่วงหล่น ต้นลานจะเริ่มเหี่ยวเฉา และเมื่อเมล็ดที่หล่นและพอเริ่มงอกใหม่พื้นดินออกมา ต้นแม่จะตายทันที

จ. ป่าเต็งรัง (Deciduous dipterocarp forest) มีพื้นที่จำนวน 47,317.71 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.42 ของพื้นที่ทั้งหมด ป่าชนิดนี้พบในพื้นที่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ มีสภาพป่าเป็นป่าโปร่งทุกไฟไหม้ทุกปี เป็นพื้นที่ที่ขาดแคลนแหล่งน้ำ พันธุ์ไม้ที่สำคัญ เช่น เต็ง (*Shorea obtusa*) รัง (*S. siamensis*) และยางพลวง (*D. tuberculatus*) ไม้พื้นล่าง เช่น หญ้าเพ็ก (*Arundinaria pusilla*) หญ้าคา (*Imperatae Cyindrica*) และสาบเสือ (*Chromolaena odoratum*) เป็นต้น

ฉ. หุบหญ้าและป่ารุ่นสอง (Grassland and secondary forest) มีพื้นที่จำนวน 315,732.05 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.51 ของพื้นที่ทั้งหมด ป่าชนิดนี้พบในพื้นที่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ อุทยานแห่งชาติตาพระยา มีลักษณะป่าชนิดนี้เป็นป่าทดแทนที่เกิดจากการถูกแผ้วถางป่าดั้งเดิมแล้วละทิ้งพื้นที่ไป ที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และอุทยานแห่งชาติปางสีดา ป่าชนิดนี้เป็นป่าทดแทนที่เกิดจากการทำไร่เลื่อนลอยในอดีต ก่อนมีการจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ ปัจจุบันมีสภาพเป็น หุบหญ้าคา (*Imperata cylindrica*) หญ้าพง (*Saccharum spontaneum*) และ เล้า (*S. spontaneum*) แคนหางคำ (*Fernando adenophylla*) กล้วยน้อย (*Xylopia*) และกูดชนิดต่างๆ ขึ้นปะปนอยู่ด้วย เช่น ไชนผี (*Cheilanthes tenuifolia*) กูดงอดแงด (*Salaginella Spp*) และกูดตีนกวาง (*Helmintrostachys zeylarica*) เป็นต้น

2) ทรัพยากรสัตว์ป่า (กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2549: 3-46 - 3-48)

ชนิดของสัตว์ป่าที่พบในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ มีความหลากหลายสูง โดยมีจำนวนรวมทั้งหมด 656 ชนิด ประกอบด้วย สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 123 ชนิด นก 421 ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน 78ชนิด และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 34 ชนิด สามารถจำแนกตามพื้นที่และสรุปไว้ในตาราง 11

ตาราง 11 แสดงประเภทสัตว์ป่าจำแนกตามชนิดและตัวอย่างชนิดสัตว์ป่าที่สำคัญในเขตพื้นที่
แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่

อุทยานแห่งชาติ/เขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่า	ประเภทสัตว์ป่า				รวม	ตัวอย่างชนิดสัตว์
	สัตว์ เลี้ยงลูก ด้วยนม	นก	สัตว์ เลื้อย คลาน	สัตว์ สะเทินน้ำ สะเทินบก		
อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	31	221	32	12	296	ช้าง (<i>Elephant maximus</i>) กระทิง (<i>Bos gaurus</i>) เสือแมว ดาว (<i>Prionilurus bengalensis</i>) ชะนีมังกู (<i>Hylobates pileatus</i>) กวาง (<i>Cervus unicolor</i>) นกเงือก กวางซ้าง (<i>Rhyticeros undulatus</i>) นกกก (<i>Buceros bicornis</i>)
อุทยานแห่งชาติทับลาน	33	164	24	15	236	ช้าง (<i>Elephant maximus</i>) กระทิง (<i>Bos gaurus</i>) วัวแดง (<i>Bos banleng</i>) เสือโคร่ง (<i>Panthera tigris corbetti</i>) หมู คน (<i>Ursus malayanus</i>) เสียงผา (<i>Naemor hedus</i>) กวาง (<i>Cervus unicolor</i>) ไก่ฟ้าหลังขาว (<i>Lophura nyethemera</i>)
อุทยานแห่งชาติปางสีดา	41	188	26	12	267	จระเข้ น้ำจืด (<i>Crocodylus siamesis</i>) ช้าง (<i>Elephant maximus</i>) กระทิง (<i>Bos gaurus</i>) เสือดาว (<i>Panthera pardus</i>) หมู คาวาย (<i>Ursus thibetanus</i>) ชะนี มังกู (<i>Hylobates pileatus</i>) ชะนีมือขาว (<i>H. lar</i>) กระเจง (<i>Tragulus javanicus</i>)

ตาราง 11 (ต่อ)

อุทยานแห่งชาติ/เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	ประเภทสัตว์ป่า				รวม	ตัวอย่างชนิดสัตว์
	สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม	นก	สัตว์เลื้อยคลาน	สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก		
อุทยานแห่งชาติตาพระยา	34	175	31	17	257	กระทิง (<i>Bos gaurus</i>) วัวแดง (<i>Bos banteng</i>) ช้าง (<i>Elephant maximus</i>) กวาง (<i>Cervus unicolor</i>) เต่าเหลือง (<i>Indotertudo elongata</i>) เหยี่ยวออสเปร (<i>Pandion haliaetus</i>) นกหัวขวานสามนิ้วหลังทอง (<i>Dinopium javanense</i>)
เขตรักษาพันธุ์ป่าสัตว์ดงใหญ่	24	141	25	12	202	กระทิง (<i>Bos gaurus</i>) เสือผา (<i>Naemor hedus</i>) เสือแมวคาบ (<i>Prionilurus bengalensis</i>) ช้าง (<i>Elephant maximus</i>) กวาง (<i>Cervus unicolor</i>) เต่าเหลือง (<i>Indotertudo elongata</i>) ไก่ฟ้าหลังขาว (<i>Lophura nyethemera</i>) นกกก (<i>Buceros bicornis</i>)

ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช (2548: 3-8)

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องและพบว่ายังไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรง แต่มีผลงานที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

สำรวย หนูแสง (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลกระทบของการจัดการท่องเที่ยวแบบทัวร์ป่าต่อสภาพแวดล้อมและ ประชาชนบ้านรวมมิตร จังหวัดเชียงราย พบว่า ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นแต่รายจ่ายก็เพิ่มขึ้นด้วย ด้านสังคมวัฒนธรรม มีวัฒนธรรมในการรับประทาน อาหารและชนิดอาหารเปลี่ยนไป เลิกแต่งกายชุดชาวเขา มีการร้องเพลงตามสมัยนิยม ใช้เครื่องอำนวยความสะดวก

ความสะอาดในชีวิตประจำวัน นิยมส่งบุตรหลานให้เรียนสูงขึ้น ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมมีผลทำให้จำนวนป่าไม้และสัตว์ป่าลดลง เพราะการใช้ช้าง ทำให้ช้างเข้าไปเหยียบต้นกล้า ทำลายต้นไม้อเล็ก เส้นทางเดินป่าเสื่อมโทรม คุณภาพของน้ำเสื่อมลง เนื่องจากมีมูลสัตว์ในน้ำ ปริมาณขยะลดลง หมู่บ้านสะอาดขึ้น

อภิญา นาคศิริ (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรม กิจกรรมดูนกและความเห็นของนักดูนกที่มีต่อทรัพยากรนันทนาการ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่า นักท่องเที่ยวและนักดูนกส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาและรูปแบบกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน รูปแบบกิจกรรมดูนกนั้นเป็นกลุ่มเพื่อนขนาด 3-5 คน ช่วงเวลาที่ดูนกส่วนใหญ่เป็นเวลาเช้า ระยะเวลาเฉลี่ย 44 นาที และมีความเห็นว่าการจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวก ที่ผากล้วยไม้มีความเหมาะสมดีอยู่แล้ว

ทัศนาวลัย อุทาสกุล (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติสำนักงานอุทยาน - หนองผักชี อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่า จากการสำรวจ ชนิดพรรณพืชและสัตว์บนเส้นทางเดินเดือนละ 3 วัน พบพืช 80 ชนิด นก 66 ชนิด และสัตว์เลื้อยคลานด้วยนม 13 ชนิด เดือนธันวาคมพบสัตว์บนเส้นทางมากที่สุด 32 ชนิด เฉลี่ยแต่ละเดือนพบสัตว์ 22 ชนิดโดยนกแก้ว และผีเสื้อพบได้ทั้งปี การศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวในเส้นทางพบขยะพลาสติกมากที่สุด และพบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับจำนวนน้ำหนักร่างกาย

เนตรชนก นันท์ (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนวัดพระบาทข้าวต้ม อำเภอสี จังหวัดลำพูน ได้พบว่าแนวทางการจัดการที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นมี 4 ด้าน คือ การจัดการด้านโครงสร้างองค์การทางการท่องเที่ยว การจัดการด้านบุคลากร การจัดระบบการดำเนินงาน และการจัดรายการนำเที่ยว

โชติสุข เกษมณี และคณะ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่พบว่า ทรัพยากรธรณี พบหินไรโอไลต์สีแดง และหินกรวดภูเขาไฟอายุเพอร์โมไทรแอสซิก หินทรายหน่วยพระวิหารอายุจูแรสซิก ทรัพยากรดินโดยทั่วไปพบว่า เป็นดินในแถบร้อนชื้น แดงภูเขา มีลักษณะเป็น Red-yellow podzolic soils ดินมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูง คุณภาพน้ำของแหล่งน้ำมีค่าต่างๆ ที่ตรวจวัดได้ คือ มีออกซิเจนละลาย (DO) 5-7 mg/l มีค่า pH เท่ากับ 5 มีอุณหภูมิอยู่ในช่วง 25-26 องศาเซลเซียส และมีค่าความนำไฟฟ้าอยู่ในช่วง 45-58 $\mu\text{s/cm}$ นับว่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานของแหล่งน้ำผิวดิน ด้านทรัพยากรชีวภาพ มีป่าไม้ 5 ประเภท คือ ป่าดิบชื้น ป่าดิบเขา ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ และทุ่งหญ้า ด้านประชากร มีการลักลอบตัดไม้และเก็บหาของป่า โดยมีกลุ่มนายทุนสนับสนุน ประชากรมีความรู้ ความเข้าใจดีพอในเรื่องการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ ด้านการท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศขึ้นมาสวม และศึกษาธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวนประมาณ 800,000-100,000 คนต่อปี กลุ่มตัวอย่าง

นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า มีความจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์ โดยเสนอแนะว่า ไม่ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากเกินไปจนเหมือนกับพักตากอากาศ ด้านการจัดการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จะพบว่า มีปัญหาอันเกิดจากกิจกรรมของนักท่องเที่ยว ประชากรที่อาศัยอยู่โดยรอบเขต

สรวิศ ใจกิจสุวรรณ (2545: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่บริเวณป่าเขาภูหลวง ในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเพื่อศึกษามุมมองของนักท่องเที่ยว รูปแบบกิจกรรมนันทนาการ ความรู้ ความพึงพอใจ ตลอดจนความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรมและบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผลการวิจัยพบว่า ป่าเขาภูหลวงมีศักยภาพของพื้นที่ต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระดับสูง ส่วนศักยภาพด้านการให้บริการซึ่งวัดจากความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ พบว่าอยู่ในระดับสูง เช่นกัน

รติกร น่วมภักดี (2545: บทคัดย่อ) ได้นำการศึกษาผลกระทบของกิจกรรมเดินป่าต่อพรรณพืชและคุณสมบัติทางกายภาพบางประการของดินในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่า ชนิดและความหนาแน่นของพรรณพืชโดยเฉลี่ยบนเส้นทางเดินป่าและริมเส้นทางเดินป่ามีปริมาณที่น้อยกว่าปริมาณที่พบในพื้นที่ธรรมชาติ ค่าความหนาแน่นรวมและน้ำหนักดินมากกว่าค่าที่พบในพื้นที่ธรรมชาติ และอัตราการไหลซึมผ่านผิวดินของบริเวณเส้นทางเดินป่า มีค่าต่ำกว่าในพื้นที่ธรรมชาติ

สุธัญญา ทองวิจิต (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยศักยภาพการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว: ศึกษากรณีตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวในตำบลบางตาเถร โดยรวมมีศักยภาพสูงใน ด้านธรรมชาติ ด้านประวัติศาสตร์ และด้านศิลปวัฒนธรรม แต่ด้านความพร้อมของทรัพยากร ด้านโครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวก ลักษณะทางกายภาพ มีศักยภาพปานกลาง

ก่อเกียรติ ฉัตรศิริวรกุล (2546: บทคัดย่อ) ทำการศึกษาผลกระทบของกิจกรรมพักผ่อนด้วยเต็นท์ต่อพันธุ์พืชและการซาบซึมน้ำในดิน อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า พื้นที่กางเต็นท์ที่มีระดับความเข้มข้นในการใช้ประโยชน์ต่างกัน มีปริมาณมวลชีวภาพของพันธุ์พืชและอัตราซาบซึมน้ำในดินต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ แต่มีความแตกต่างกับอัตราการซาบซึมน้ำในพื้นที่ธรรมชาติที่ไม่ถูกรบกวนจากกิจกรรมมนุษย์ ปริมาณของผู้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่มีความสัมพันธ์กับปริมาณมวลชีวภาพของพืชพันธุ์และอัตราซาบซึมน้ำในดิน

สุรัสวดี คำมี (2546: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาผลที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม จากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านทุ่งโป่ง ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลที่เกิดขึ้นตั้งแต่มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน สภาพพื้นที่ป่าชุมชน ปริมาณสัตว์ป่าและชนิดของสัตว์ป่าลดลง ในขณะที่คุณภาพน้ำเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ขยะและสิ่งปฏิกูลมีมากขึ้น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน

ในป่าชุมชน ปริมาณพันธุ์พืช การใช้พื้นที่สาธารณะและจำนวนอาคารบ้านเรือนไม่มีการเปลี่ยนแปลง ทางด้านสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต ไม่มีการเปลี่ยนแปลงยังคงมีเอกลักษณ์ความเป็นคนท้องถิ่น ภาคเหนือ

พรชัย กัณห์อุไร (2547: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องผลกระทบของการให้อาหารสัตว์ป่าในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่: กรณีศึกษาลิงกัง พบว่า ความถี่การปรากฏของลิงกังบนถนนที่ตัดผ่านเขตบริการ ร้อยละ 83.33 ของจำนวนครั้งที่สังเกต และ ค่าเฉลี่ยของการปรากฏของลิงในชั่วโมงวันหยุดและวันธรรมดาแตกต่างกัน ส่วนผลกระทบจากการปรากฏตัวบนถนนในส่วนที่ลิงถูกรถชน ลิงทำร้าย ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดอุบัติเหตุ หรือลิงที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ยังไม่ปรากฏชัด และนักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมให้อาหารลิงอยู่ในระดับต่ำซึ่งทางอุทยานฯจำเป็นต้องควบคุมพฤติกรรมการให้อาหารลิงต่อไป

บัทมเนตร นาคพันธ์ (2548: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อระดับความเหมาะสมในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เพราะ การคมนาคมสะดวก ที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกดี และสิ่งที่ควรปรับปรุงมากที่สุดคือ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติควรปฏิบัติงานด้วยความขะมัดและบริการด้วยความสุภาพ ความเหมาะสมในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาเพื่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สัมพันธ์กับการนำวัสดุท้องถิ่นมาใช้ในการก่อสร้างมากที่สุด การอำนวยความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรมนันทนาการสัมพันธ์กับการรักษาสภาพเดิมของพื้นที่ และเห็นว่า การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทั้ง 4 ประเภทมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

อาส์และคณะ (Aas, et al. 2005) ได้ทำการศึกษาดูตรวจสอบแนวคิดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เรื่องความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับมรดกโลกในเรื่องการจัดการท่องเที่ยว และการจัดการแหล่งมรดกโลกหลวงพระบาง โดยมีวัตถุประสงค์คือการตรวจสอบความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย บทบาทการจัดการในการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลกหลวงพระบาง และการพึ่งพากันระหว่างการท่องเที่ยวกับการอนุรักษ์ งานวิจัยนี้เป็นการตรวจสอบโครงการของ UNESCO ที่ต้องการจะพัฒนา ประชาสัมพันธ์ ให้การสนับสนุนการอนุรักษ์มรดกโลกกับการท่องเที่ยวที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการสำรวจ 5 ด้านคือ การสื่อสารระหว่างมรดกโลกกับกลุ่มนักท่องเที่ยว การสร้างรายได้ในการอนุรักษ์และการจัดการมรดกโลก ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ชุมชนท้องถิ่นมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว และการประเมินความสำเร็จของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ลิวและแมคเคอเชอร์ (Lew and McKercher, 2006) ได้ทำการศึกษาแบบจำลองการเคลื่อนที่ของนักท่องเที่ยวโดยการวิเคราะห์ในจุดหมายปลายทางท้องถิ่น แบบจำลองนี้เป็นรูปแบบการเคลื่อนที่เชิงเส้นของนักท่องเที่ยวภายในจุดหมายปลายทางแห่งหนึ่ง ซึ่งพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของรูปแบบระบบขนส่งของเมืองและพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ในการวิเคราะห์ ปัจจัยที่นำมาอธิบายว่าเป็นปัจจัยที่มี

อิทธิพลทำให้เกิดการเคลื่อนที่คือ กลุ่มชุดของลักษณะจุดหมายปลายทาง และลักษณะต่างๆของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อการตัดสินใจและรูปแบบของการเคลื่อนที่ของนักท่องเที่ยว ผลจากการศึกษาทำให้เข้าใจในการเคลื่อนที่ของนักท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการจุดหมายปลายทาง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และตลาดการท่องเที่ยว

พอร์เรียและคณะ (Poria, et al. 2006) ได้ศึกษาการสำรวจเรื่องการรับรู้ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีในแง่ความเป็นเจ้าของของนักท่องเที่ยวว่านักท่องเที่ยวมีความรู้สึกอย่างไร โดยศึกษาปัจจัยที่มีความสำคัญในการที่จะเข้าใจพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดการสภาพประวัติศาสตร์ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยให้นักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามก่อนจะเข้าไปเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ผลของการวิจัยคือการรับรู้ของนักท่องเที่ยวแต่ละคนเป็นปัจจัยที่สำคัญในการที่จะไปอธิบายเรื่องแรงจูงใจ ความคาดหวังที่ต้องการในการมาท่องเที่ยว ซึ่งผลจากการวิจัยนี้นำไปใช้ในการจัดการรวมทั้งผู้จัดการแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากร และการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ของการวิจัยดังนี้

- 1) แหล่งท่องเที่ยว จำนวน 14 แห่ง อยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน และอุทยานแห่งชาติปางสีดา มีเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่คือ ต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีทางรถยนต์เข้าถึง โดยใช้เวลาในการเดินทางจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นไม่เกิน 2 ชั่วโมง
- 2) ผู้ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ประเมินโดยคณะผู้ประเมินจำนวน 3 คน ประกอบด้วย ผู้วิจัย ผู้เชี่ยวชาญด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว จากมหาวิทยาลัยศิลปากรจำนวน 1 คน และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่ประจำอยู่ที่แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งทำหน้าที่อยู่ในตำแหน่งมาไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวนแหล่งละ 1 คน
- 3) กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว และกลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ได้แก่
  - 3.1) นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาพักแรมที่สถานที่กางเต็นท์ ผากล้วยไม้ และลำตะคอง โดยใช้สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากางเต็นท์พักแรมที่สถานที่กางเต็นท์ ผากล้วยไม้ และลำตะคอง อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน รวม 7,950 คน (ข้อมูลระหว่างวันที่ 4 – 6 ธันวาคม พ.ศ. 2548 และ วันที่ 10 – 12 ธันวาคม พ.ศ. 2548)
  - 3.2) เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา จำนวน 7 คน
  - 3.3) ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน
  - 3.4) ประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นผู้นำชุมชนของท้องถิ่นที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ในพื้นที่ จำนวน 6 คน

การเลือกจำนวนตัวอย่าง มีดังนี้

มีวิธีการเลือกจำนวนตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยงโดยใช้สูตรของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane)
(ประคอง กรรณสูต. 2523: 11-13) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง (= 0.05)

n = จำนวนตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

โดยกำหนดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง (e) เท่ากับ 0.05 หมายความว่า ในการสุ่มตัวอย่าง 100 ครั้ง มีโอกาสผิดพลาดเพียง 5 ครั้ง ถูกต้อง 95 ครั้ง ได้จำนวนตัวอย่าง = 397 ปรับเป็น 400

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

1) นักท่องเที่ยง ใช้วิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ (Systematic sampling) คือ 1 คนเว้น 3 คน ทำเช่นนั้นไปจนครบ 400 คน

2) เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่ทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษา จำนวน 7 คน ที่เป็นผู้ที่สามารถสัมภาษณ์ได้

3) ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นผู้ที่ประกอบการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษา จำนวน 5 คนที่เป็นผู้ที่สามารถสัมภาษณ์ได้

4) ประชาชนในท้องถิ่น ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชนในท้องถิ่น จำนวน 6 คนที่เป็นผู้ที่สามารถให้สัมภาษณ์ได้

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเครื่องมือได้ดังนี้

1) แบบสำรวจศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว สำหรับประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

2) แบบสอบถาม นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาพักแรมที่สถานที่กางเต็นท์ผากล้วยไม้ และลำตะคอง ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยใช้สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากางเต็นท์พักแรมที่สถานที่กางเต็นท์ผากล้วยไม้ และลำตะคอง

3) แบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือขึ้นที่ 1 แบบสำรวจศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

แบบสำหรับประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา จำนวน 14 แห่งในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา

แบบสำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว (แสดงในภาคผนวก ก) สร้างจากองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ด้าน คือ องค์ประกอบด้านสภาพพื้นที่ทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการจัดการที่มุ่งสู่ความยั่งยืน ด้านกิจกรรมและกระบวนการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน แต่แบบสำรวจฯ นี้ได้แบ่งองค์ประกอบด้านการจัดการที่มุ่งสู่ความยั่งยืนออกเป็น 2 ส่วน ทำให้แบบสำรวจฯ มีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านสภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว
- 2) ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- 3) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- 4) ด้านคุณค่าทางการเรียนรู้และการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม
- 5) ด้านเศรษฐกิจ และสังคม

ซึ่งแต่ละด้านมีดัชนีชี้วัดเป็นเกณฑ์ในการให้ระดับความสำคัญ โดยดัดแปลงตามวิธีการของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544: 36-38 - 47-53) ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ (2538: 6-1 - 6-5) และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. (2546: ๗-15 - ๗-31) คำถามมีลักษณะที่มีสเกลของการวัดเป็นสเกลแบบอันดับ มี 3 อันดับ คือ มาก ปานกลาง และน้อย

วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือขึ้นที่ 1 แบบสำรวจศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากแต่ละหน่วยงาน จำนวน 8 ท่าน (รายนามและสังกัดอยู่ในภาคผนวก ข) ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง ให้ความเห็นแต่ละดัชนีขององค์ประกอบแต่ละด้าน ในลักษณะถ้าเห็นด้วยได้ 1 คะแนน ไม่แน่ใจได้ 0 คะแนน ถ้า ไม่เห็นด้วย ได้ -1 คะแนน แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยแต่ละข้อ ซึ่งคะแนนของดัชนีแต่ละข้อไม่ควรต่ำกว่า 0.5 จึงจะใช้ได้ พร้อมทั้งให้น้ำหนักความสำคัญแต่ละดัชนีขององค์ประกอบแต่ละด้าน ตั้งแต่ 1 ถึง 5 โดย 1 มีความสำคัญน้อย และ 5 มีความสำคัญมาก ทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสำรวจ

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และนำมาทดลองใช้กับแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันจำนวน 3 แหล่งคือ

- 1) น้ำตกสาริกา จ. นครนายก
- 2) น้ำตกนางรอง จ. นครนายก
- 3) บริเวณที่ทำการของอุทยานแห่งชาติเขาพระพุทธราย

แล้วนำแบบสำรวจฯ มาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง จึงได้แบบสำรวจศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่นำมาใช้งานจริง

กระบวนการหาความเหมาะสมของค่าน้ำหนักความสำคัญในการถ่วงมาตรฐาน ของแต่ละดัชนีชี้วัด โดยผู้วิจัยสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำนวน 8 ท่าน โดยแต่ละท่านให้ค่าน้ำหนักความสำคัญของดัชนีชี้วัดแต่ละข้อตามความเห็น แล้วนำมาหาค่าน้ำหนักเฉลี่ย จะได้ค่าน้ำหนักความสำคัญในการถ่วงมาตรฐานของแต่ละดัชนีชี้วัด และนำค่าคะแนนและข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงเพื่อหาดัชนีชี้วัด และค่าถ่วงน้ำหนักที่เหมาะสมดังตาราง 12

ตาราง 12 แสดงความถี่และน้ำหนักของดัชนีชี้วัดแต่ละด้าน

ดัชนีขององค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว	ความถี่	ค่าเฉลี่ยน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ใช้ในงานวิจัย
1. ด้านสภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว			
1.1 ความสมบูรณ์ของสังคมพืช	6	4	4
1.2 ความหลากหลายชนิดของสังคมพืช	6	4.1	4
1.3 โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า	6	4.8	5
1.4 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่	6	4.8	5
1.5 สภาพทัศนียภาพและความสวยงามของทรัพยากรการท่องเที่ยว	6	4.2	4
1.6 โอกาสในการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลายในพื้นที่	6	4	4
2. ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว			
2.1 การจัดการขยะมูลฝอย	6	4.5	5

ตาราง 12 (ต่อ)

ดัชนีขององค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว	ความถี่	ค่าเฉลี่ย น้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ใช้ ในงานวิจัย
2.2 ความกลมกลืนและความเหมาะสมของสิ่ง อำนวยความสะดวก	6	4.3	4
3. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว			
3.1 เส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับถนนสาย หลัก สายรอง	6	3.1	3
3.2 ลักษณะและสภาพของถนนเหมาะสมทุกฤดูกาล	6	3.6	4
3.4 ความเหมาะสมของป้ายบอกเส้นทาง	6	3.6	4
4. ด้านคุณค่าทางการเรียนรู้และการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม			
4.1 ผลประโยชน์และความคุ้มค่า ในการเรียนรู้	6	4.5	5
4.2 วิธีการเผยแพร่เนื้อหาความรู้	6	4.3	4
5. ด้านเศรษฐกิจ และสังคม			
5.1 ชุมชนมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ	6	3.8	4
5.2 การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน	6	4.5	5

**ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือขึ้นที่ 2 แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาพักแรมที่
สถานที่กางเต็นท์ ผากกล้วยไม้ และลำตะคอง อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่**

เป็นแบบสอบถาม โดยมีลักษณะคำถามเป็นลักษณะปลายเปิด (แสดงในภาคผนวก ค) ซึ่ง
ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยแนวความคิดจากการศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยต่างๆ รวมทั้ง การทำ
แบบสอบถาม (Pre-test) ความคิดเห็น ความต้องการไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในพื้นที่แหล่ง
มรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ของนักท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
จำนวน 30 คน นำมาสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 5 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส
การศึกษาอาชีพ รายได้ ที่อยู่อาศัย

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 เป็นการถามความต้องการไปเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่น ภายในพื้นที่แหล่งมรดก
โลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่

ตอนที่ 4 เป็นความคิดเห็นเรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ตอนที่ 5 เป็นข้อเสนอแนะ

วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือชิ้นที่ 2 ก่อนนำแบบสอบถามไปใช้งานจริง ได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและงานวิจัย จำนวน 3 คน ตรวจสอบและนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาแก้ไข แล้วนำแบบสอบถามมาทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มนักท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติปางสีดา จำนวน 30 คน แล้วหาความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งมี ค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ $\alpha = 0.71$ ขึ้นไป จึงจะเป็นเครื่องมือที่มีความความเชื่อมั่น

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือชิ้นที่ 3 แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย คือเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น การสร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยแนวความคิดจากการศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยต่างๆ ซึ่งผู้ถูกสัมภาษณ์ทั้งหมดเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ แบบสัมภาษณ์ ถูกแบ่งออกเป็น 4 ตอน (แสดงในภาคผนวก ง) คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ สกุล อายุ เพศ ระยะเวลาที่อยู่/ทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาประกอบด้วย ด้านสภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว ด้านความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในเรื่อง ลักษณะทางกายภาพ สิ่งอำนวยความสะดวก และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 เป็นความคิดเห็นและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ด้านสภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว ด้านความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการตลาดของการท่องเที่ยว ด้านเศรษฐกิจและสังคมในเรื่องของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตอนที่ 4 เป็นปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ ซึ่งมีการยืดหยุ่นคำถามตามสถานการณ์ และหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล

วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือชิ้นที่ 3 แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 8 ท่าน (ภาคผนวก ข) ตรวจสอบประเด็นความถูกต้อง ความครอบคลุมเนื้อหา และความเข้าใจในการถามคำถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตามขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ

ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และข้อมูล เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จาก ตำรา เอกสารงานวิจัย รายงาน บทความทางวิชาการ และสถิติต่างๆ

2. สร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ จำนวน 3 ชิ้นแล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ(ภาคผนวก ข) ประเมินและตรวจสอบ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข และทดลองใช้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม การเก็บข้อมูลได้กระทำเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บข้อมูลและการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้แบบสำรวจศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ทำการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาจำนวน 14 แหล่ง ทั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ และเจ้าหน้าที่อุทยานฯ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง ได้แก่ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติที่ทำหน้าที่หัวหน้าเขตการจัดการพื้นที่ และหัวหน้าหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ รวม 12 คน (ภาคผนวก จ) ในแต่ละแหล่งใช้ผู้ประเมิน 3 คนคือผู้วิจัย ผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยศิลปากร และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งผู้วิจัย และผู้เชี่ยวชาญประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทุกแหล่งแต่เจ้าหน้าที่อุทยานฯเปลี่ยนไปตามแหล่งท่องเที่ยวที่รับผิดชอบ โดยใช้วิธีการ กำหนดค่าถ่วงน้ำหนัก (Weighted score) หรือ W ของดัชนีชี้วัดแต่ละตัว (กำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญ) ตามความเหมาะสมของกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ตั้งแต่ 1 ถึง 5 โดย 1 หมายถึง มีความสำคัญน้อยมาก (ต่ำสุด) และ 5 หมายถึง มีความสำคัญสูงสุด จากคณะผู้ประเมินนั้นทำการให้คะแนนศักยภาพของดัชนีชี้วัดหรือ ความเหมาะสม (Rates score หรือ R) ในแต่ละดัชนีชี้วัดขององค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว 3 ระดับ โดยคะแนน 3 หมายถึง มาก คะแนน 2 หมายถึงปานกลาง และคะแนน 1 หมายถึงน้อย แล้วคำนวณหาค่าศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งโดยใช้สมการถ่วงน้ำหนักจากสูตร (Emphandhu, and Chettamart, 1997)

$$RRP = \frac{W_1 R_1 + W_2 R_2 + W_3 R_3 + \dots + W_n R_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots + W_n R_n}$$

โดย RRP = ระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว (Recreation resouce potential)

W1....n (Weighed score) = ค่าถ่วงน้ำหนักของดัชนีที่ 1 ถึง n

R1....n (Rate score) = ค่าคะแนนศักยภาพของดัชนีที่ 1 ถึง n

จากนั้นนำค่า RRP ที่รวมได้ทุกด้าน (5ด้าน) ของแต่ละแหล่งมาเปรียบเทียบค่าระดับ ศักยภาพที่ได้ตามเกณฑ์ 3 ระดับ ซึ่งได้แบ่งตามวิธีการดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนนเฉลี่ย} &= \frac{\text{ค่าคะแนนสูงสุด} - \text{ค่าคะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนช่วงชั้นที่กำหนด}} \\ &= \frac{3 - 1}{3} \\ &= 1.33 \end{aligned}$$

ซึ่งได้คะแนนศักยภาพ 3 ระดับดังนี้

1.00 – 2.33 = ศักยภาพต่ำ (Low potential) ในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว และ/หรือดึงดูด นักท่องเที่ยวให้เข้าร่วมกิจกรรม

2.34 – 3.67 = ศักยภาพปานกลาง (Moderate potential) ในการรองรับกิจกรรม การท่องเที่ยวและ/ หรือดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าร่วมกิจกรรม

3.68 – 5.00 = ศักยภาพสูง (High potential) ในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวและ/ หรือดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าร่วมกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 2

การเก็บข้อมูล ด้วยการใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่มาพักแรม ณ สถานที่กางเต็นท์ ผากล้วยไม้ และลานกางเต็นท์ลำตะคอง ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ขั้นตอนที่ 3

ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่เจ้าหน้าที่ อุทยานแห่งชาติที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวจำนวน 7 คน ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน และประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นผู้นำชุมชน ในแหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษา จำนวน 6 คน รวม 18 คน (ภาคผนวก ฉ) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (ภาคผนวก ง)

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากภาคสนามมาทำการประมวลผลโดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) ข้อมูลเชิงคุณภาพนำมาทำการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและวิเคราะห์แบบ สัมภาษณ์
- 2) ข้อมูลแบบสอบถามนำมาบรรณาธิการแบบสอบถามทุกฉบับ
- 3) ข้อมูลที่ป้อนเปิดทุกฉบับนำมาจัดกลุ่มทำให้เป็นหมวดหมู่แล้วนำมากำหนดรหัส
- 4) ลงรหัสแล้วนำแบบสอบถามที่ลงรหัสไปวิเคราะห์และประมวลผลทางสถิติด้วยโปรแกรม

คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

- 5) แปรผลจากตารางความเป็นจริง
- 6) นำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์
- 7) สถิติที่ใช้

สำหรับข้อมูลจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวจำนวน 400 ฉบับถูกนำมาทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่ออธิบายให้เห็นถึงลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ทำการศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยว ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งความต้องการไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่น และความคิดเห็นเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

เกณฑ์ในการประเมินค่าเฉลี่ยคะแนนของข้อคำถามในแบบสอบถามที่มีตัวเลือกได้มากกว่าหนึ่งข้อสามารถคำนวณได้จากสูตร

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนนเฉลี่ย} &= \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนอัตรภาคชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \end{aligned}$$

จากการคำนวณของสูตรข้างต้น สามารถแบ่งเป็นช่วงการแปรผลคะแนนเฉลี่ยของระดับช่วงคะแนนดังนี้

1.00-1.80	หมายถึง	น้อยที่สุด
1.81-2.60	หมายถึง	น้อย
2.61-3.40	หมายถึง	ปานกลาง
3.41-4.20	หมายถึง	มาก
4.21-5.00	หมายถึง	มากที่สุด

8. การนำเสนอข้อมูลโดยการเขียนรายงานและเสนอแนะแนวทางการกระจายนักท่องเที่ยว

บทที่ 4

ผลการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

เนื้อหาในบทนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ พื้นที่ศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา จำนวน 14 แห่ง แบบสอบถามนักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาพักผ่อนที่สถานที่ทางเดินที่ผากล้วยไม้ และสถานที่ทางเดินที่ลำตะคอง อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 400 ชุด และแบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 3 กลุ่ม แล้วนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ ซึ่งผลการวิจัยและวิเคราะห์จะแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 14 แห่ง

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 3.1 คือ ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3.2 คือ พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3.3 คือ ความต้องการไปท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่นนอกจากบริเวณพื้นที่ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ส่วนที่ 3.4 คือ ความคิดเห็นเรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มคือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติ ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 14 แห่ง

1.1 อ่างเก็บน้ำพระปรง (ภาพประกอบ 7)

1.1.1 ที่ตั้ง: อยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติปางสีดา บ้านระเบาะหูกวาง ตำบลช่องกุ่ม อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว อยู่ริมถนนสายรอง แยกจากถนนสายหลัก (ทางหลวงหมายเลข 3485) ระหว่างอำเภอเมืองกับอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ประมาณกิโลเมตรที่ 29 เข้าไปตามถนนสายรองประมาณ 11 กิโลเมตร

1.1.2 จุดเด่น/รายละเอียด ที่เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลางความจุ 97 ล้านลูกบาศก์เมตร มีน่าน้ำชนิดหายาก เช่น นกอ้ายจ้าว นกกาน้ำใหญ่ เหยี่ยวออสเปร นกกระสาคอแดง เป็นต้น และน่าน้ำชนิดอื่น เช่น นกเป็ดก่า นกเป็ดคับแค

1.2 น้ำตกเหวนรก (ภาพประกอบ 8)

1.2.1 ที่ตั้ง: อยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ริมถนนสายหลัก (ทางหลวงหมายเลข 3077) ระหว่างอำเภอ เมือง จังหวัดปราจีนบุรี กับอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ประมาณกิโลเมตรที่ 24

1.2.2 จุดเด่น/รายละเอียด ที่เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว: เป็นน้ำตกสูง 60 เมตรต่อเนื่องกัน 3 ชั้น

1.2.3 การเข้าถึง: เป็นถนนลาดยางแอสฟัลต์ ขนาด 2 ช่องทาง มีความสะดวกสามารถเข้าถึงได้ตลอดปี ด้วยรถยนต์ หรือรถรับจ้างเหมา ไม่มีรถโดยสารประจำทางผ่าน

1.2.4 องค์การบริหารจัดการพื้นที่: กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช

1.2.5 มีสิ่งอำนวยความสะดวก:

- สถานที่จัดกิจกรรมนันทนาการเป็นอาคารถาวร คอนกรีตเสริมเหล็ก มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม
- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเป็นอาคารก่อสร้างชั่วคราว มีข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว
- ร้านอาหาร/สวัสดิการ
- ห้องน้ำ ชายจำนวน 5 ห้อง หญิงจำนวน 5 ห้อง
- ลานจอดรถเป็นพื้นหินคลุกบดอัด จอดรถยนต์ได้ประมาณ 100 คัน
- มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ 1 เส้นทาง
- ป้ายสื่อความหมาย ป้ายบอกทาง
- เจ้าหน้าที่สื่อความหมาย 9 คน

1.2.6 คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว: เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับประเทศ

1.2.7 กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว: ชมน้ำตก ทิวทัศน์ เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ดูนก

ภาพประกอบ 8 แสดงที่ตั้งและลักษณะของน้ำตกเหวนรก

1.3 แก่งหินเพิง (ภาพประกอบ 9)

1.3.1 ที่ตั้ง: พื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ฃญ 9 (ไลใหญ่) บ้านหนองแห่น ตำบลลำพันตา อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ตั้งอยู่ริมถนนสายรองแยกจากถนนสายหลัก (ทางหลวงหมายเลข 304) ระหว่างอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี กับอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ประมาณกิโลเมตรที่ 17 เข้าไปตามถนนสายรองประมาณ 28 กิโลเมตร

1.3.2 จุดเด่นรายละเอียดที่เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว มีแก่งหินในลำน้ำไลใหญ่ที่เป็นอุปสรรคขวางการไหลของลำน้ำ โดยเฉพาะในฤดูฝนทำให้เกิดเป็นแก่ง ที่มีระดับความยากของสายน้ำในการล่องแก่งระดับ 3-5 จำนวน 6 แก่งคือ แก่งวังไทร แก่งวังบอน แก่งวังยาว แก่งลูกเสือ แก่งผักหนามล้อม และแก่งหินเพิง

1.3.3 การเข้าถึง: เป็นถนนลาดยางแอสฟัลต์ ขนาด 2 ช่องทาง มีความสะดวกสามารถเข้าถึงได้ตลอดปี โดยรถยนต์ มีรถโดยสารประจำทางและรถรับจ้างเหมา

1.3.4 องค์การบริหารจัดการพื้นที่: กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช

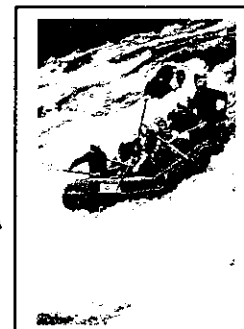
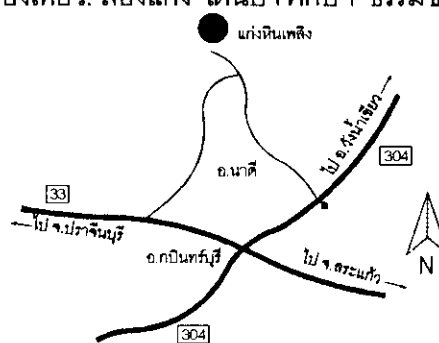
1.3.5 มีสิ่งอำนวยความสะดวก:

- สถานที่จัดกิจกรรมนันทนาการเป็นอาคารถาวร คอนกรีตเสริมเหล็ก มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม
- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเป็นอาคารถาวร คอนกรีตเสริมเหล็ก มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม มีข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว
- ร้านอาหาร/สวัสดิการ
- ห้องน้ำ ชายจำนวน 16 ห้อง หญิงจำนวน 16 ห้อง สภาพดี
- ลานจอดรถเป็นลานดินบดอัด จอดรถยนต์ได้ประมาณ 100 คัน
- มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ 2 เส้นทาง
- ป้ายสื่อความหมาย ป้ายบอกทาง และเจ้าหน้าที่สื่อความหมาย 5 คน

1.3.6 คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว: เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับประเทศ

1.3.7 กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว: ล่องแก่ง เดินป่า ศึกษา ธรรมชาติ ดูนก เล่นน้ำ ชมทิวทัศน์

พักผ่อน

ภาพประกอบ 9 แสดงที่ตั้งของแก่งหินเพิงและการล่องแก่ง

1.4 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขณู 4 (คลองปลากั้ง) (ภาพประกอบ 10)

1.4.1 ที่ตั้ง: อยู่พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ บ้านคลองปลากั้ง ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา อยู่ริมถนนสายรองแยกจากถนนสายหลัก (ทางหลวงหมายเลข 3052) ระหว่างอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา กับอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ประมาณ กิโลเมตรที่ 20 เข้าไปตามถนนสายรองประมาณ 1.5 กิโลเมตร

1.4.2 จุดเด่นรายละเอียดที่เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว มีฝูงกระทิงมาหากินที่โปงเป็นประจำ สามารถดูได้ง่าย โปงที่นกอมาหากินเป็นประจำ และมีอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี

1.4.3 การเข้าถึง: เป็นถนนลูกรัง มีขนาด 2 ช่องทาง มีความสะดวกสามารถเข้าถึงได้ตลอดปี ด้วยรถยนต์ รถรับจ้างเหมามีรถโดยสารประจำทาง

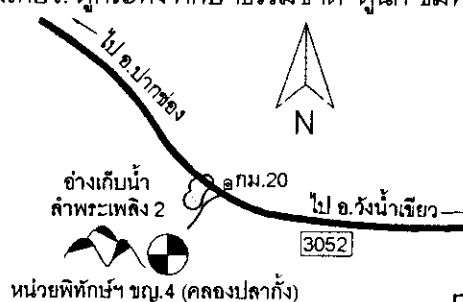
1.4.4 องค์การบริหารจัดการพื้นที่: กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช

1.4.5 มีสิ่งอำนวยความสะดวก:

- สถานที่จัดกิจกรรมนันทนาการเป็นอาคารก่อสร้างชั่วคราว พื้นคอนกรีต หลังคามุงด้วยแฝก มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม
- ร้านอาหารของกลุ่มแม่บ้าน
- ห้องน้ำชายจำนวน 6 ห้อง หญิงจำนวน 6 ห้อง
- ลานจอดรถเป็นพื้นยางแอสฟัลต์ จอดรถยนต์ได้ประมาณ 50 คัน
- กลุ่มชุมชนอาสาสมัครพิทักษ์กระทิงเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
- หอดูสัตว์ 2 แห่ง

1.4.6 คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว: เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น

1.4.7 กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว: ดูกระทิง ศึกษาธรรมชาติ ดูนก ชมทิวทัศน์ พักแรม

ภาพประกอบ 10 แสดงที่ตั้งและสภาพทั่วไปของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขณู 4 (คลองปลากั้ง)

1.5 ป่าลานบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน (ภาพประกอบ 11)

1.5.1 ที่ตั้ง: พื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน บ้านทับลาน ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ริมถนนสายหลัก(ทางหลวงหมายเลข 304) ระหว่างอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี กับอำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ประมาณกิโลเมตรที่ 32

1.5.2 จุดเด่น/รายละเอียดที่เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว: เป็นป่าลานผืนสุดท้ายของประเทศไทย

1.5.3 การเข้าถึง เป็นถนนลาดยางแอสฟัลต์ ขนาด 2 ช่องทาง มีความสะดวกสามารถเข้าถึงได้ตลอดปีด้วยรถยนต์ หรือรถรับจ้างเหมา มีรถโดยสารประจำทางผ่าน

1.5.4 องค์การบริหารจัดการพื้นที่: กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช

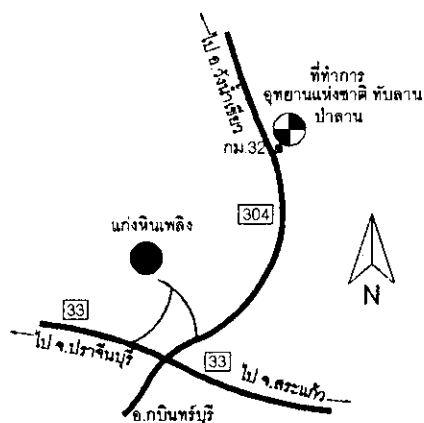
1.5.5 มีสิ่งอำนวยความสะดวก:

- ร้านสวัสดิการ
- ลานกางเต็นท์
- ห้องน้ำชาย 5 ห้อง หญิง 5 ห้อง
- มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ 1 เส้น
- ป้ายสื่อความหมาย ป้ายบอกทาง
- เจ้าหน้าที่สื่อความหมาย 9 คน

1.5.6 คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว: เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับประเทศ

1.5.7 กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว: เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ดูนก ชมทิวทัศน์ ปั่นจักรยาน พัก

แรม

ภาพประกอบ 11 แสดงที่ตั้งและลักษณะของป่าลานบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน

1.6 น้ำตกตะคร้อ (ภาพประกอบ 12)

1.6.1 ที่ตั้ง: หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ วนอุทยาน 10 (ประจันตคาม) พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ บ้านตะคร้อ ตำบลบุฝ้าย อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี อยู่ริมถนนสายรองแยกจากถนนสายหลัก (ทางหลวงหมายเลข 33) ระหว่างอำเภอ ประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรีกับอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ประมาณกิโลเมตรที่ 79 เข้าไปตามถนนสายรองประมาณ 13 กิโลเมตร

1.6.2 จุดเด่นรายละเอียดที่เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว: ในลำน้ำใสมใหญ่มีแก่งหินขนาดใหญ่ขวางลำน้ำเป็นระยะทางยาว ทำให้เกิดน้ำตกเป็นชั้นเล็กๆ ตามลำน้ำ มีทิวทัศน์สวยงาม

1.6.3 การเข้าถึง: เป็นถนนลาดยางแอสฟัลต์ ขนาด 2 ช่องทาง มีความสะดวกสามารถเข้าถึงได้ตลอดปี ด้วยรถยนต์ หรือรถรับจ้างเหมา มีรถโดยสารประจำทางผ่าน

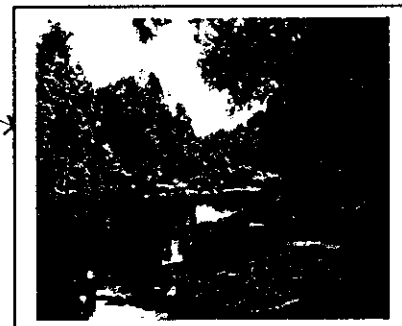
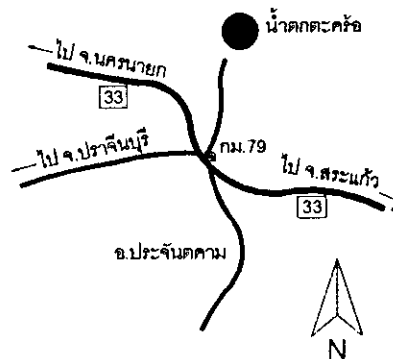
1.6.4 องค์การบริหารจัดการพื้นที่: กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช

1.6.5 มีสิ่งอำนวยความสะดวก:

- สถานที่จัดกิจกรรมนันทนาการเป็นอาคารถาวร คอนกรีตเสริมเหล็ก มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม
- ลานกางเต็นท์รองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวน 200 คน
- ห้องน้ำชาย จำนวน 24 ห้อง หญิง จำนวน 24 ห้อง
- ลานจอดรถเป็นพื้นคอนกรีต จอดรถยนต์ได้ประมาณ 50 คัน
- เส้นทางศึกษาธรรมชาติ 1 เส้นทาง
- ป้ายสื่อความหมาย ป้ายบอกทาง
- เจ้าหน้าที่สื่อความหมาย 9 คน

1.6.6 คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว: เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น

1.6.7 กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว: เล่นน้ำ เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ดูนก ชมทิวทัศน์ พักแรม

ภาพประกอบ 12 แสดงที่ตั้งและสภาพทั่วไปของน้ำตกตะคร้อ

1.7 น้ำตกปางสีดา (ภาพประกอบ 13)

1.7.1 ที่ตั้ง: อยู่บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติปางสีดา บ้านคลองน้ำเขียว ตำบลท่าแยก อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว อยู่ริมถนนสายหลัก(ทางหลวงหมายเลข 3462) ระหว่างอำเภอเมือง จังหวัดสระแก้วกับอำเภอกนครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ประมาณกิโลเมตรที่ 2

1.7.2 จุดเด่น/รายละเอียดที่เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว: เป็นน้ำตก สูง 10 เมตร มีชนิดและจำนวนของผีเสื้อเป็นจำนวนมาก

1.7.3 การเข้าถึง เป็นถนนลาดยางแอสฟัลต์ ขนาด 2 ช่องทาง มีความสะดวกสามารถเข้าถึงได้ตลอดปีด้วยรถยนต์ หรือรถรับจ้างเหมา มีรถโดยสารประจำทางผ่าน

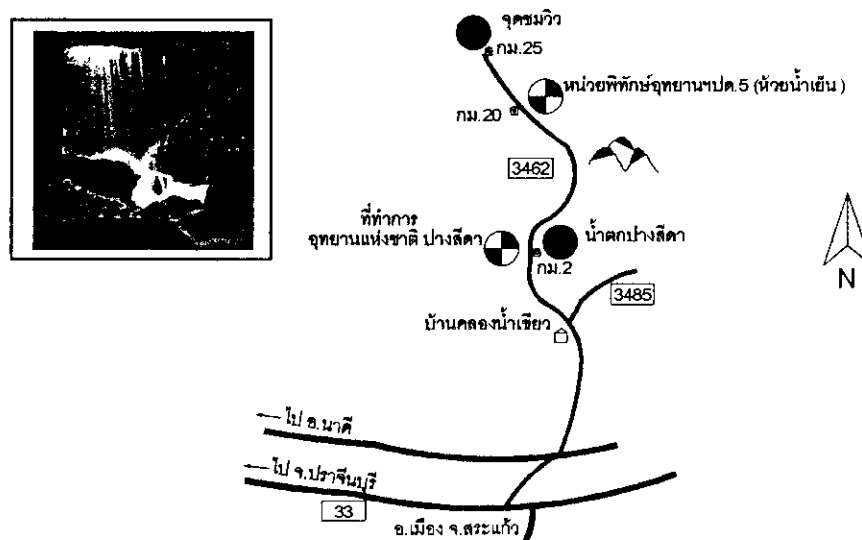
1.7.4 องค์การบริหารจัดการพื้นที่: กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช

1.7.5 มีสิ่งอำนวยความสะดวก:

- สถานที่จัดกิจกรรมนันทนาการเป็นอาคารถาวร ทรงศาลาหกเหลี่ยม ทำด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม
- ห้องน้ำชายจำนวน 5 ห้อง หญิงจำนวน 5 ห้อง
- ลานจอดรถเป็นพื้นคอนกรีต จอดรถยนต์ได้ประมาณ 30 คัน
- เส้นทางศึกษาธรรมชาติ 1 เส้นทาง
- ป้ายสื่อความหมาย ป้ายบอกทาง
- เจ้าหน้าที่สื่อความหมาย 2 คน

1.7.6 คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว: เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับประเทศ

1.7.7 กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว: เล่นน้ำ เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ดูผีเสื้อ ชมทิวทัศน์

ภาพประกอบ 13 แสดงที่ตั้งและสภาพของน้ำตกปางสีดา

1.8 เขาแผงม้า (ภาพประกอบ 14)

1.8.1 ที่ตั้ง: ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาภูหลวง บ้านโพธิ์ทองพัฒนา ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ริมถนนสายรองแยกจากถนนสายหลัก (ทางหลวงหมายเลข 3052) ระหว่างอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มากับอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ประมาณ กิโลเมตรที่ 7 เข้าไปตามถนนสายรองประมาณ 4 กิโลเมตร

1.8.2 จุดเด่น/รายละเอียดที่เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว: มีฝูงกระทิงอยู่ในพื้นที่และสามารถมองเห็นได้ง่าย ระบบนิเวศป่าปลูกทดแทนป่าเดิมที่ถูกทำลาย

1.8.3 การเข้าถึง: เป็นถนนพื้นบดอัดด้วยหินคลุก มีขนาด 2 ช่องทาง มีความสะดวกสามารถเข้าถึงได้ตลอดปีด้วยรถยนต์แต่รถยนต์ใหญ่ไม่สามารถขึ้นได้ มีรถจ้างเหมา ไม่มีรถโดยสารประจำทาง

1.8.4 องค์การบริหารจัดการพื้นที่: มีองค์การที่ดูแลรับผิดชอบ 2 หน่วยงาน คือกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชเป็นผู้ดูแลตามกฎหมาย และมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพันธุ์พืชแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ได้ทำสัญญาเช่าเพื่อปลูกป่า และทำหน้าที่ดูแลบริหารจัดการพื้นที่ (หมดสัญญา พ.ศ. 2545)

1.8.5 มีสิ่งอำนวยความสะดวก:

- สถานที่จัดกิจกรรมนันทนาการและศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยว เป็นอาคารถาวร คอนกรีตเสริมเหล็ก มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม
- ร้านขายของที่ระลึก
- ห้องน้ำ 6 ห้อง
- ลานจอดรถเป็นพื้นบดอัดด้วยหินคลุก จอดรถยนต์ได้ประมาณ 100 คันและใช้เป็นพื้นที่สำหรับกางเต็นท์
- เส้นทางศึกษาธรรมชาติ 1 เส้นทาง มีจุดสื่อความหมาย
- ป้ายสื่อความหมาย และป้ายบอกทาง

1.8.6 คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว: เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับประเทศ

1.8.7 กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว: ดูกระทิง ศึกษาธรรมชาติ ชมทิวทัศน์ พักแรม ค่ายพักแรม

1.9 อ่างเก็บน้ำท่ากระบาก (ภาพประกอบ 15)

1.9.1 ที่ตั้ง: บ้านท่ากระบาก ตำบลท่าแยก อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว อยู่ริมถนนสายหลัก (ทางหลวงหมายเลข 3462) ระหว่างอำเภอ เมือง กับอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว บริเวณ กิโลเมตรที่ 5 เข้าไปตามถนนสายรองประมาณ 3 กิโลเมตร

1.9.2 จุดเด่นรายละเอียด ที่เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง ทิวทัศน์สวยงาม มีน้ำตกท่ากระบาก และร้านอาหารจำนวนมากบริการ

1.9.3 การเข้าถึง: เป็นถนนลาดยางแอสฟัลต์ ขนาด 2 ช่องทาง มีความสะดวกสามารถเข้าถึงได้ตลอดปีด้วยรถยนต์หรือรถรับจ้างเหมา มีรถโดยสารประจำทางผ่าน

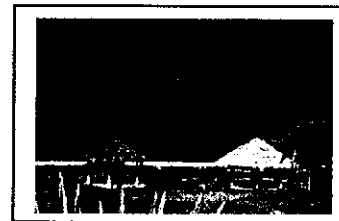
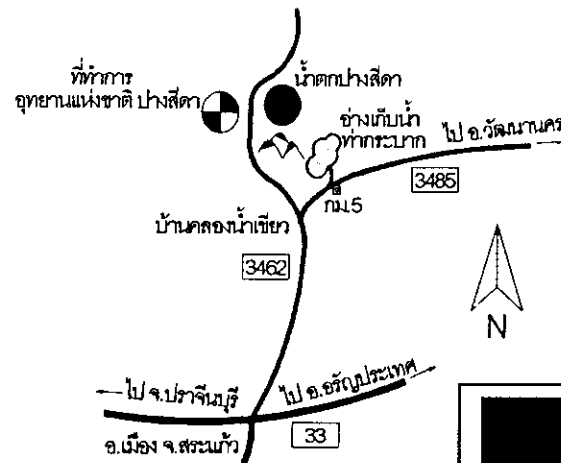
1.9.4 องค์การบริหารจัดการพื้นที่: กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมชลประทาน หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น อบต.

1.9.5 มีสิ่งอำนวยความสะดวก:

- ร้านอาหาร จำนวนมาก
- ห้องน้ำชั่วคราว มีสภาพไม่ดีจำนวน 2 ห้อง
- ลานจอดรถที่พื้นเป็นดินบดอัดแน่น

1.9.6 คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว: เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น

1.9.7 กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว: รับประทานอาหารประเภทปลา เล่นน้ำ พายเรือ ชมทิวทัศน์

ภาพประกอบ 15 แสดงที่ตั้งและลักษณะของอ่างเก็บน้ำท่ากระบาก

1.10 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติปางสีดา ปด 5 (ห้วยน้ำเย็น) (ภาพประกอบ 16)

1.10.1 ที่ตั้ง พื้นที่อุทยานแห่งชาติปางสีดา ตำบลท่าแยก อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว ตั้งอยู่ริมถนนสายหลัก (ทางหลวงหมายเลข 3462) ระหว่างอำเภอเมือง จังหวัดสระแก้วกับอำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ประมาณกิโลเมตรที่ 20

1.10.2 จุดเด่น/รายละเอียดที่เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว: อยู่ท่ามกลางป่าที่สมบูรณ์ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและสัตว์ ห้วยน้ำเย็นไหลผ่าน อากาศเย็นสบายตลอดปี

1.10.3 การเข้าถึง: เป็นถนนลูกรัง ขนาด 2 ช่องทาง มีความสะดวกสามารถเข้าถึงได้ตลอดปี ด้วยรถยนต์ หรือรถรับจ้างเหมา ไม่มีรถโดยสารประจำทางผ่าน

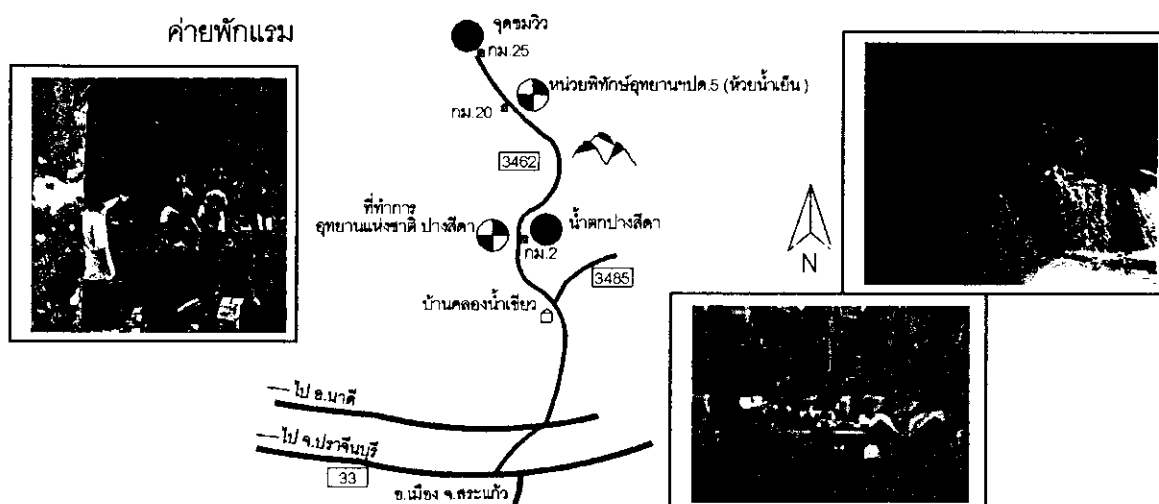
1.10.4 องค์กรบริหารจัดการพื้นที่: กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช

1.10.5 มีสิ่งอำนวยความสะดวก:

- สถานที่จัดกิจกรรมนันทนาการเป็นอาคารถาวรทำด้วยไม้ ใช้เป็นค่ายเยาวชนชนจำนวน 1 หลัง มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม
- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเป็นอาคารถาวร คอนกรีตเสริมเหล็ก
- ห้องน้ำชายจำนวน 5 ห้อง หญิงจำนวน 5 ห้อง
- ลานจอดรถเป็นพื้นดิน จอดรถยนต์ได้ประมาณ 20 คัน
- เส้นทางศึกษาธรรมชาติ 1 เส้นทาง ระยะทาง 500 เมตร และมีป้ายบอกทาง
- เจ้าหน้าที่สื่อความหมาย 8 คน

1.10.6 คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น

1.10.7 กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ดูนก ชมทิวทัศน์ เล่นน้ำ พักแรม

ภาพประกอบ 16 แสดงที่ตั้งและสภาพทั่วไปของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติปางสีดา ปด 5 (ห้วยน้ำเย็น)

1.11 น้ำตกสวนห้อม (ภาพประกอบ 17)

1.11.1 ที่ตั้ง หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล 13 (สวนห้อม) อุทยานแห่งชาติทับลาน บ้านสวนห้อม ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา อยู่ริมถนนสายรองแยกจากถนนสายหลัก (ทางหลวงหมายเลข 304) ระหว่างอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี กับอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ประมาณกิโลเมตรที่ 79 เข้าไปตามถนนสายรองประมาณ 6 กิโลเมตร

1.11.2 จุดเด่น/รายละเอียดที่เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เป็นน้ำตกสูง 3 ชั้น ชั้นที่ 1 สูงประมาณ 10 เมตร ชั้นที่ 2 สูงประมาณ 12 เมตร ชั้นที่ 3 สูงประมาณ 25 เมตร ทิวทัศน์สวยงาม อากาศเย็นสบายตลอดปี

1.11.3 การเข้าถึง: เป็นถนนคอนกรีต ขนาด 2 ช่องทาง มีความสะดวกสามารถเข้าถึงได้ตลอดปีด้วยรถยนต์ หรือรถรับจ้างเหมา ไม่มีรถโดยสารประจำทางผ่าน

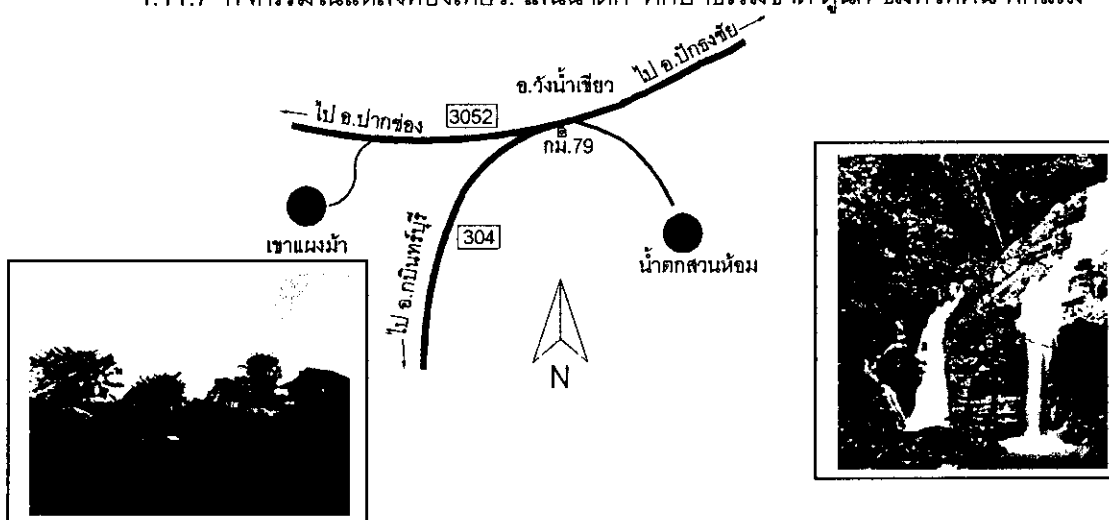
1.11.4 องค์การบริหารจัดการพื้นที่: กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช

1.11.5 มีสิ่งอำนวยความสะดวก:

- สถานที่จัดกิจกรรมนันทนาการเป็นอาคารไม้ชั่วคราว หลังคามุงแฝก มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม
- ลานกางเต็นท์ รองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวน 200 คน
- บ้านพักจำนวน 3 หลัง
- ห้องน้ำจำนวน 10 ห้อง
- เจ้าหน้าที่สื่อความหมาย 5 คน

1.11.6 คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว: เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น

1.11.7 กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว: เล่นน้ำตก ศึกษาธรรมชาติ ดูนก ชมทิวทัศน์ พักแรม

ภาพประกอบ 17 แสดงที่ตั้งและสภาพของน้ำตกสวนห้อม

1.12 อ่างเก็บน้ำวังบอน (ภาพประกอบ 18)

1.12.1 ที่ตั้ง: ใกล้ด่านเนินหอม อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ บ้านวังบอน ตำบลนาหินลาด อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก อยู่ริมถนนสายรองแยกจากถนนสายหลัก (ทางหลวงหมายเลข 3077) ระหว่างอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี กับอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ระยะทางจากด่านเนินหอมเข้าไปประมาณ 2 กิโลเมตร

1.12.2 จุดเด่นรายละเอียดที่เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว: เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง มีน้ำตกคลองยายเผา ทิวทัศน์สวยงาม เป็นจุดชมพระอาทิตย์ขึ้น

1.12.3 การเข้าถึง: เป็นถนนลาดยางแอสฟัลต์ ขนาด 2 ช่องทาง มีความสะดวกสามารถเข้าถึงได้ตลอดปีด้วยรถยนต์ หรือรถรับจ้างเหมา ไม่มีรถโดยสารประจำทางผ่าน

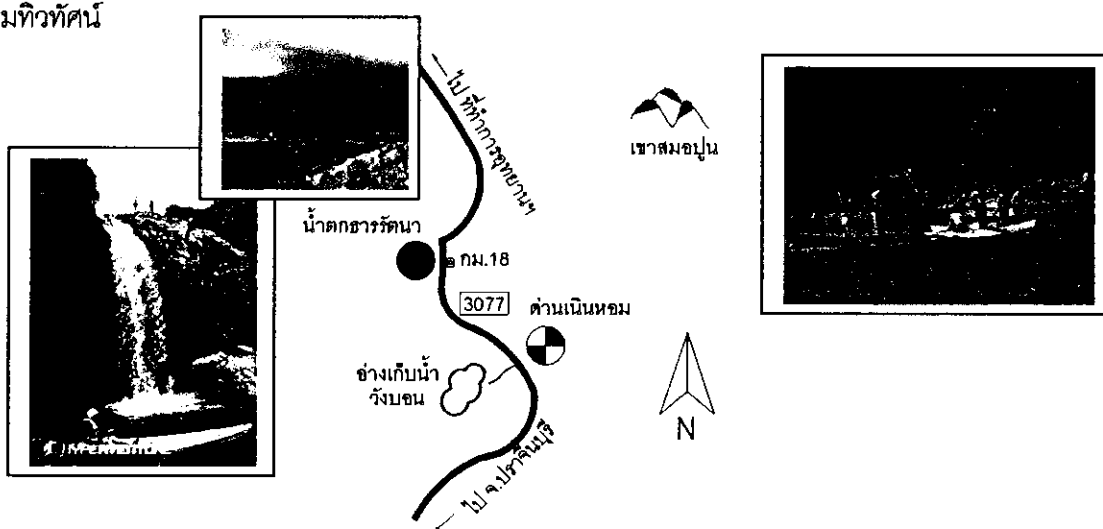
1.12.4 องค์กรบริหารจัดการพื้นที่: หน่วยงานที่ดูแล 3 หน่วยงาน คือ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมชลประทาน หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น อบต.

1.12.5 มีสิ่งอำนวยความสะดวก:

- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเป็นอาคารถาวร คอนกรีตเสริมเหล็กทรงบาหลี่ ไม่มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ไม่มีการบริหารจัดการอาคาร และข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว
- ห้องน้ำจำนวน 15 ห้อง
- เรือคายักจำนวน 30 ลำ ดำเนินการโดยสหกรณ์เรือของ อบต.

1.12.6 คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว: เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น

1.12.7 กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว: เล่นน้ำ พายเรือคายัก การโรยตัวตามน้ำตก ศึกษาระบบนิเวศชมทิวทัศน์

ภาพประกอบ 18 แสดงที่ตั้ง สภาพทั่วไปและกิจกรรมการท่องเที่ยวของอ่างเก็บน้ำวังบอน

1.13 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล 11 (ไทยสามัคคี) (ภาพประกอบ 19)

1.13.1 ที่ตั้ง: อุทยานแห่งชาติทับลาน บ้านสุขสมบูรณ์ ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา อยู่ริมถนนสายรองแยกจากถนนสายหลัก (ทางหลวงหมายเลข 304) ระหว่าง อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา กับอำเภอบักรังชัย จังหวัดนครราชสีมา ประมาณกิโลเมตรที่ 75 ไปตามถนนสายรองประมาณ 13 กิโลเมตร

1.13.2 จุดเด่นรายละเอียดที่เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว: สามารถพบเห็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เช่น ช้าง กวาง กระต๊อ ได้อย่าง ระบบนิเวศเป็นป่าต้นแม่น้ำมูล มูลหลง

1.13.3 การเข้าถึง: เป็นถนนลาดยางแอสฟัลต์ ขนาด 2 ช่องทางถึงหมู่บ้านสุขสมบูรณ์ ระยะทาง 10 กิโลเมตร จากหมู่บ้านมาที่หน่วยพิทักษ์ ระยะทาง 3 กิโลเมตรเป็นถนนดินเดิม เส้นทางลำบากไม่สามารถเข้าถึงได้ ในฤดูฝนเพราะถนนถูกน้ำกัดเซาะพังทลายทำให้รถยนต์ไม่สามารถผ่านได้ ไม่มีรถโดยสารประจำทาง

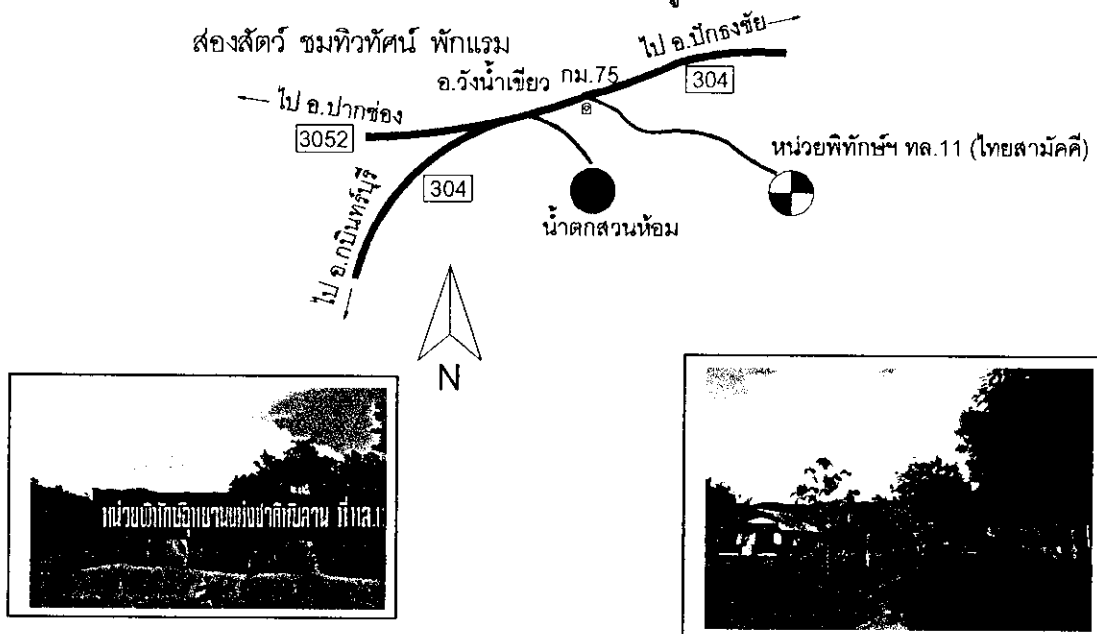
1.13.4 องค์การบริหารจัดการพื้นที่: กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช

1.13.5 มีสิ่งอำนวยความสะดวก:

- มีเจ้าหน้าที่สื่อความหมาย 1 คน
- ไม่มีสิ่งปลูกสร้างสำหรับบริการนักท่องเที่ยว

1.13.6 คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว: เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น

1.13.7 กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว: ศึกษาธรรมชาติ ดูกระต๊อ

ภาพประกอบ 19 แสดงที่ตั้งและสภาพทั่วไปของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล 11 (ไทยสามัคคี)

1.14 น้ำตกธารรัตนา (ภาพประกอบ 20)

1.14.1 ที่ตั้ง: ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อูริมถนนสายหลัก (ทางหลวงหมายเลข 3077) ระหว่างอำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี กับอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ประมาณ กิโลเมตรที่ 18

1.14.2 จุดเด่น/รายละเอียด: เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เป็นน้ำตกสูง 3 ชั้นชั้นที่ 1 สูง 40 เมตร ชั้นที่ 2 สูง 10 เมตร ชั้นที่ 3 สูง 30 เมตร มีกิจกรรมการไต่ตัวตามน้ำตก

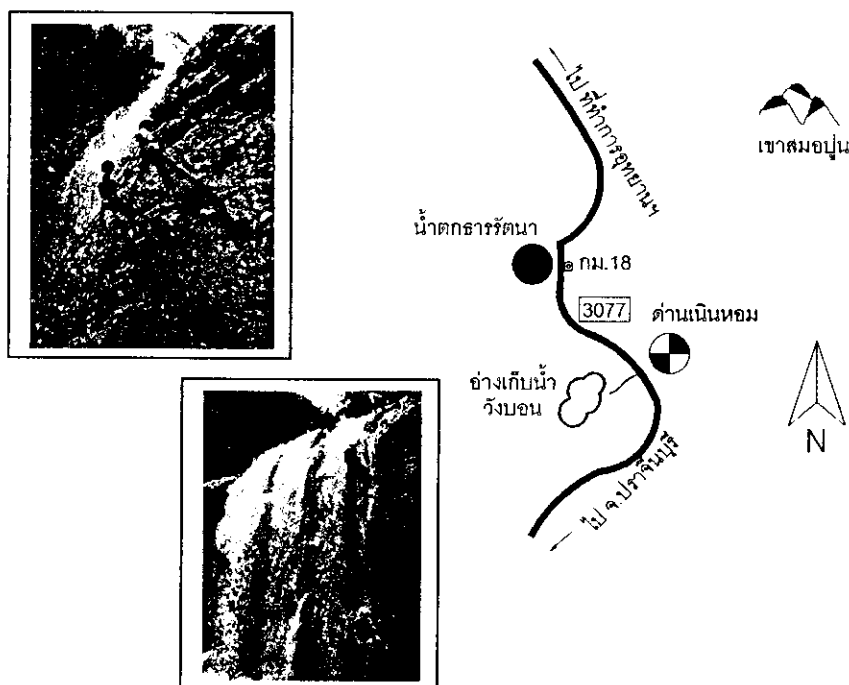
1.14.3 การเข้าถึง: เป็นถนนลาดยางแอสฟัลต์ ขนาด 2 ช่องทาง มีความสะดวกสามารถเข้าถึง ได้ตลอดปีด้วยรถยนต์ หรือรถรับจ้างเหมา ไม่มีรถโดยสารประจำทางผ่าน

1.12.4 องค์การบริหารจัดการพื้นที่: กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช

1.14.4 สิ่งอำนวยความสะดวก: ไม่มี

1.14.5 คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว: เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น

1.14.6 กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว: การไต่ตัวตามน้ำตก ศึกษาธรรมชาติ เล่นน้ำ ชมทิวทัศน์

ภาพประกอบ 20 แสดงที่ตั้งและสภาพทั่วไปของน้ำตกธารรัตนา

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทาง ธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่

การวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญา
เย็น-เขาใหญ่ พื้นที่ศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา
จำนวน 14 แห่ง โดยใช้แบบสำรวจศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว มีผลการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ดัง
ตาราง 13

ตาราง 13 สรุปค่าคะแนนศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ว่าพื้นที่ศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา

อันดับ	แหล่งท่องเที่ยว	ค่าคะแนนศักยภาพของดัชนีชี้วัด (R)																				RRP	การระดับศักยภาพ
		A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	$\sum$ (R X W)					
		5	4	5	4	4	4	5	4	3	4	3	4	5	4	4	5						
1.	อ่างเก็บน้ำพระปราง	2	3	3	2	3	3	1	2	3	3	3	3	3	2	3	3	175	2.57	ปานกลาง			
2.	น้ำตกเหวนรก	3	3	3	2	3	3	2	2	3	3	3	3	3	2	3	1	168	2.47	ปานกลาง			
3.	หน่วยพิทักษ์ฯ 4 (คลองปลากั้ง)	2	3	3	2	2	3	2	2	3	1	3	3	3	2	2	3	165	2.45	ปานกลาง			
4.	แก่งหินเพิง	2	2	1	3	3	3	2	2	3	3	3	3	2	2	3	3	167	2.45	ปานกลาง			
5.	ป่าลานที่ทำการอุทยานฯ ทับลาน	2	2	1	3	3	3	2	2	3	3	3	3	2	2	2	3	167	2.45	ปานกลาง			
6.	น้ำตกตะต้อ	2	2	2	2	3	3	2	2	2	3	3	3	3	2	3	2	164	2.41	ปานกลาง			
7.	น้ำตกปางสีดา	2	2	2	2	3	3	3	2	2	3	3	3	3	2	2	1	160	2.35	ปานกลาง			
8.	เขาแมงม้า	2	2	3	2	2	3	1	2	2	2	3	3	3	2	2	3	157	2.31	ต่ำ			
9.	อ่างเก็บน้ำท่ากระบาก	2	2	1	2	3	3	1	1	3	3	3	3	2	1	3	3	149	2.20	ต่ำ			
10.	หน่วยพิทักษ์ฯ ปด 5 (ห้วยน้ำเย็น)	3	2	2	2	3	3	2	2	2	1	3	2	3	2	3	1	148	2.18	ต่ำ			
11.	น้ำตกสวนหอม	2	2	1	2	2	3	1	2	1	2	3	1	2	2	2	2	126	1.85	ต่ำ			
12.	อ่างเก็บน้ำวังบอน	2	2	1	2	2	3	1	2	3	3	3	1	2	1	3	2	126	1.85	ต่ำ			
13.	หน่วยพิทักษ์ฯ ทล 11 (ไทยสามัคคี)	2	3	3	2	2	3	1	1	1	1	2	1	2	1	2	2	121	1.78	ต่ำ			
14.	น้ำตกธารรัตนา	3	2	2	2	2	2	1	1	3	3	3	2	2	1	1	1	121	1.78	ต่ำ			

คำอธิบายตาราง 13

R = Rate score (ค่าคะแนนศักยภาพของดัชนีชี้วัด)

W = Weighed score (ค่าถ่วงน้ำหนักของดัชนีชี้วัด)

RRP = Recreation resouce potential (ระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว)

ระดับศักยภาพ :

RRP = 1.00-2.33 ต่ำ

RRP = 2.34-3.67 ปานกลาง

RRP = 3.68-5.00 สูง

ค่าที่ปรากฏคือค่า R ของแต่ละดัชนีชี้วัดที่มีคะแนนตั้งแต่ 1-3 โดย 1 หมายถึง มีความสำคัญน้อยที่สุด และ 3 มีความสำคัญสูงสุดในดัชนีชี้วัดแต่ละตัว และค่า W คือค่าถ่วงน้ำหนักตามความสำคัญของดัชนีชี้วัด ที่มีค่าตั้งแต่ 1-5 โดย 1 หมายถึงมีความสำคัญน้อยที่สุดและ 5 มีความสำคัญมากที่สุด

ด้านสภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยดัชนีชี้วัด

A = ความสมบูรณ์ของสังคมพืช (W = 5)

B = ความหลากหลายชนิดของสังคมพืช (W = 4)

C = โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า (W = 5)

D = ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ (W = 5)

E = สภาพทัศนียภาพและความสวยงามของทรัพยากรการท่องเที่ยว (W = 4)

F = โอกาสในการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลายในพื้นที่ (W = 4)

ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยดัชนีชี้วัด

G = การจัดการขยะมูลฝอย (W = 5)

H = ความกลมกลืนและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวก (W = 4)

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยดัชนีชี้วัด

I = เส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับถนนสายหลัก สายรอง (W = 3)

J = ลักษณะและสภาพของถนนเหมาะสมทุกฤดูกาล (W = 4)

K = ความเหมาะสมทั้งในเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว (W = 3)

L = ความเหมาะสมของป้ายบอกเส้นทาง (W = 4)

ด้านคุณค่าทางการเรียนรู้และการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยดัชนีชี้วัด

M = ผลประโยชน์และความคุ้มค่าในการเรียนรู้ (W = 5)

N = วิธีการเผยแพร่เนื้อหาความรู้ (W = 4)

ด้านเศรษฐกิจ และสังคม ประกอบด้วยดัชนีชี้วัด

O = ชุมชนมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ (W = 4)

P = การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน (W = 5)

จากตาราง 13 ที่แสดงเป็นค่าคะแนนศักยภาพของตัวชี้วัดในแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ พื้นที่ศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา จำนวน 14 แหล่ง พบว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับศักยภาพปานกลาง จำนวน 7 แห่ง และระดับศักยภาพต่ำ 7 แห่ง ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวใดที่จัดอยู่ในระดับสูง แหล่งท่องเที่ยวที่จัดได้ว่ามีค่าระดับศักยภาพปานกลาง เรียงตามลำดับจากค่าระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว (RRP) จากสูงสุดไปต่ำสุดได้แก่ อ่างเก็บน้ำพระปรง น้ำตกเหวนรก หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขยู 4 (คลองปลากั้ง) แก่งหินพิง ปลายานบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน น้ำตกตะคร้อ น้ำตกปางสีดา ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่มี ระดับศักยภาพต่ำ 7 แห่งซึ่งเรียงตามลำดับคะแนนระดับศักยภาพคือ เขาแผงม้า หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติปางสีดา ปด 5 (ห้วยน้ำเย็น) อ่างเก็บน้ำท่ากระบาก น้ำตกสวนห้อม อ่างเก็บน้ำวังบอน หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล 11 (ไทยสามัคคี) และ น้ำตกธารรัตนา แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ควรให้ลำดับความสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวในลำดับรองลงมา

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาพักผ่อนที่สถานที่ทางเดินเท้าผากกล้วยไม้ และลำตะคอง อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 3.1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน มีรายละเอียด ดังแสดงในตาราง 14

ตาราง 14 จำนวนและร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจำนวน 400 คน ที่เดินทางมาพักผ่อนที่สถานที่ทางเดินเท้าผากกล้วยไม้ และสถานที่ทางเดินเท้าลำตะคอง อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพการสมรส การศึกษา รายได้ และที่พักอาศัยปัจจุบัน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	208	52.0
หญิง	192	48.0

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	32	8.0
20 – 29 ปี	155	38.0
30 – 39 ปี	120	30.0
40 – 49 ปี	66	16.5
50 – 59 ปี	24	6.0
60 ปี ขึ้นไป	3	0.8
สถานภาพการสมรส		
โสด	224	56.0
สมรส	165	41.3
ม้าย/หย่าร้าง	11	2.8
การศึกษา		
ประถมศึกษา	6	1.5
มัธยมศึกษา	57	4.3
ประกาศนียบัตร/อนุปริญญา	55	3.8
ปริญญาตรี	242	60.5
สูงกว่าปริญญาตรี	40	10.0
อาชีพ		
นักเรียนนักศึกษา	75	18.8
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	93	23.2
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	60	15.0
พนักงาน/ลูกจ้างบริษัทเอกชน	158	39.5
แม่บ้าน	6	1.5
อื่นๆ	8	2.0

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	48	12.0
5,001 – 10,000 บาท	93	23.3
10,001 – 15,000 บาท	68	17.0
15,001– 20,000 บาท	49	12.3
20,001 – 25,000 บาท	39	9.8
25,000 บาทขึ้นไป	133	25.8
ที่พักอาศัยปัจจุบัน		
กรุงเทพมหานคร	247	61.8
ชลบุรี	19	4.8
ปราจีนบุรี	14	3.5
สระแก้ว	3	0.8
นครราชสีมา	20	5.0
อื่นๆ	97	24.3

ส่วนที่ 3.2 พฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับการศึกษากับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจำนวน 400 คนที่เดินทางมาพักแรม ที่สถานที่กางเต็นท์ผากล้วยไม้ และสถานที่กางเต็นท์ลำตะคอง อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มาก่อน ร้อยละ 75.5 ที่เหลือร้อยละ 24.5 ไม่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวใน อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มาก่อน (ตาราง 15)

ตาราง 15 จำนวนและร้อยละของการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จ.นครราชสีมา

การเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยาน แห่งชาติเขาใหญ่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคยเดินทางมาก่อน	302	75.5
ไม่เคยเดินทางมาก่อน	98	24.5
รวม	400	100.0

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว เคยมาท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาจำนวน 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 35.3 รองลงมาเคยมาเที่ยว จำนวน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 18.0 และ 3 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 15.5 (ตาราง 16)

ตาราง 16 จำนวนและร้อยละของจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา

จำนวนครั้งที่เคยมาท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	141	35.3
2	72	18.0
3	62	15.5
4	10	2.5
5	22	5.5
ไม่เคยมา	93	23.3
รวม	400	100.0

กลุ่มตัวอย่างนักท่งเที่ยว ที่สามารถตอบคำถามได้มากกว่า 1 ตัวเลือก มีผู้ที่แนะนำให้นักท่งเที่ยวมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ส่วนใหญ่ คือ เพื่อน ร้อยละ 43.6 รองลงไปคือไม่มีผู้แนะนำ ร้อยละ 21.9 (ตาราง 17)

ตาราง 17 จำนวนและร้อยละของผู้แนะนำให้มาเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ผู้แนะนำให้มาเที่ยว	ความถี่	ร้อยละ
เพื่อน	199	43.6
ไม่มีใครแนะนำ	100	21.9
คนในครอบครัว	96	21.2
ญาติ	47	10.3
บริษัทนำเที่ยว	13	2.8
อื่น ๆ	1	0.2
รวม	456	100.0

กลุ่มตัวอย่างนักท่งเที่ยว ซึ่งสามารถตอบคำถามได้มากกว่า 1 ตัวเลือก นักท่งเที่ยวทราบข้อมูลเกี่ยวกับการท่งเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จากหนังสือหรือนิตยสาร ซึ่งร้อยละ 39.4 รองลงไปคือทราบจากโทรทัศน์ ร้อยละ 30.0 และเป็นแผ่นพับ ร้อยละ 13.2 (ตาราง 18)

ตาราง 18 จำนวนและร้อยละของแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการท่งเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

แหล่งข้อมูล	ความถี่	ร้อยละ
หนังสือ/นิตยสาร	253	39.4
โทรทัศน์	193	30.0
แผ่นพับ	85	13.2
ไม่เคยทราบมาก่อน	13	2.0
วิทยุ	42	6.5
อื่น ๆ	57	8.9
รวม	643	100.0

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางคือ เพื่อท่องเที่ยวหรือพักผ่อนคิดเป็น เป็น ร้อยละสูงถึง 98.8 (ตาราง 19)

ตาราง 19 จำนวนและร้อยละวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์หลัก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ท่องเที่ยว/พักผ่อน	395	98.8
การศึกษา/การกีฬา	2	0.5
เยี่ยมญาติ/เพื่อน	1	0.3
ประชุม/สัมมนา	1	0.3
เป็นทางผ่านในการเดินทาง	1	0.3
รวม	400	100.0

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว มาท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ คิดเป็น ร้อยละ 49.8 รองลงมาคือวันหยุดตามเทศกาล คิดเป็นร้อยละ 41.2 และวันหยุดพักร้อน ร้อยละ 3.5 (ตาราง 20)

ตาราง 20 จำนวนและร้อยละของช่วงเวลาที่มาท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

ช่วงเวลาที่มาท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
วันหยุดสุดสัปดาห์	199	49.8
วันหยุดตามเทศกาล	165	41.2
วันหยุดพักร้อน	22	5.5
วันธรรมดา	14	3.5
รวม	400	100.0

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว เดินทางมาท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ กับบุคคลในครอบครัวมากที่สุด ร้อยละ 51.5 รองลงไปคือ มากับเพื่อน ร้อยละ 42.8 และมากับญาติร้อยละ 2.3 (ตาราง 21)

ตาราง 21 จำนวนและร้อยละผู้ร่วมเดินทางมากับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

ผู้ร่วมเดินทาง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
บุคคลในครอบครัว	206	51.5
เพื่อน	171	42.8
ญาติ	9	2.3
บริษัทนำเที่ยว	7	1.8
มาคนเดียว	5	1.3
อื่น ๆ	2	0.5
รวม	400	100.0

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว เมื่อมาท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่แล้วพักค้างคืน 1 คืน ร้อยละ 57 และพักค้าง 2 คืน ร้อยละ 43.0 (ตาราง 22)

ตาราง 22 จำนวนและร้อยละของการพักค้างคืนในการมาท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

การพักค้างคืน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 คืน	228	57.0
2 คืน	172	43.0
รวม	400	100.0

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวพักค้างคืน ณ ลานกางเต็นท์ลำตะคอง ร้อยละ 53 และ ณ ลานกางเต็นท์ ผา กล้วยไม้ ร้อยละ 47.0 (ตาราง 23)

ตาราง 23 จำนวนและร้อยละของสถานที่ที่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวพักค้างคืน

สถานที่พักค้างคืน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ลานกางเต็นท์ลำตะคอง	212	53.0
ลานกางเต็นท์ผากล้วยไม้	188	47.0
รวม	400	100.0

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว มีค่าใช้จ่ายต่อครั้งในการมาท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ระหว่าง 500-1,000 บาท ร้อยละ 30.3 รองลงไปที่ระหว่าง 1,001-1,500 บาท ร้อยละ 18.0 และ 1,500-2,000 บาท ร้อยละ 16.0 (ตาราง 24)

ตาราง 24 จำนวนและร้อยละของค่าใช้จ่ายต่อครั้งของการท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

ค่าใช้จ่ายต่อครั้งต่อคน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 500 บาท	21	5.2
500 – 1,000 บาท	121	30.3
1,001 – 1,500 บาท	72	18.0
1,501 – 2,000 บาท	64	16.0
2,001 – 2,500 บาท	44	11.0
2,501 – 3,000 บาท	41	10.2
มากกว่า 3,000 บาทขึ้นไป	37	9.2
รวม	400	100.0

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวซึ่งสามารถตอบคำถามได้มากกว่า 1 ตัวเลือก สามารถทำกิจกรรมที่ต้องการ ในการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวอื่นนอกจากพื้นที่เขตบริการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ การพักผ่อน คิดเป็นร้อยละ 20.5 รองลงมาได้แก่ เล่นน้ำ ร้อยละ 19.3 และเดินป่า คิดเป็นร้อยละ 10.6 (ตาราง 25)

ตาราง 25 จำนวนและร้อยละของกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต้องการกระทำ ในแหล่งท่องเที่ยวอื่น นอกจากพื้นที่เขตบริการที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

กิจกรรม	ความถี่	ร้อยละ
พักผ่อน	294	20.5
เล่นน้ำ	278	19.3
เดินป่า	153	10.6
ล่องแก่ง	133	9.3
ศึกษารวมชาติ	117	8.1
พายเรือ / คยัก	90	6.3
ดูนก	90	6.3
ชมรถจักรยานเสือภูเขา	67	4.7
ดูกระทิง	67	4.7
ดูผีเสื้อ	65	4.5
การโรยตัวลงตามน้ำตก	47	3.3
เข้าค่ายพักแรม	35	2.4
รวม	1436	100.0

ส่วนที่ 3.3 ความต้องการของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ในการไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่นนอกจากพื้นที่เขตบริการที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาความต้องการไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่นในพื้นที่ศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา นอกจากพื้นที่เขตบริการที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยให้กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเรียงอันดับแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการไปท่องเที่ยว 5 อันดับ โดย เรียงจากอันดับ 1 ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการไปมากที่สุดไปจนถึง 5 เป็นอันดับที่ต้องการไปน้อยที่สุด (ตาราง 26)

ตาราง 26 จำนวน ความถี่ และร้อยละของแหล่งท่องเที่ยวที่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต้องการไป
ท่องเที่ยวรวม 5 อันดับจากมากไปหาน้อย

อันดับ	แหล่งท่องเที่ยว	ความถี่	ร้อยละ
1	แก่งหินเพิง	302	14.1
2	น้ำตกปางสีดา	264	12.4
3	หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขญ 4 (คลองปลากั้ง)	222	10.4
4	น้ำตกเหวนรก	201	9.4
5	เขาแผงม้า	181	8.5
6	หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติปางสีดา ปด 5 (ห้วยน้ำเย็น)	180	8.4
7	น้ำตกสวนห้อม	159	7.4
8	น้ำตกตะคร้อ	156	7.3
9	หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล 11 (ไทยสามัคคี)	153	7.2
10	ป่าลานบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน	95	4.4
11	อ่างเก็บน้ำพระปรอง	85	3.9
12	น้ำตกธารรัตนา	70	3.3
13	อ่างเก็บน้ำวังบอน	41	2.0
14	อ่างเก็บน้ำท่ากระบาก	27	1.3
	รวม	2,136	100.0

จากตาราง 26 พบว่า แหล่งท่องเที่ยวอื่นนอกเหนือจากพื้นที่เขตบริการที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ นักท่องเที่ยว เลือกไปเที่ยวที่ แก่งหินเพิง มากเป็นอันดับที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 14.1 รองลงมาคือ น้ำตกปางสีดา เป็นอันดับที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 12.4 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขญ 4 (คลองปลากั้ง) เป็นอันดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 10.4 น้ำตกเหวนรก เป็นอันดับ 4 คิดเป็นร้อยละ 9.4 และเขาแผงม้า มากเป็นอันดับ 5 คิดเป็นร้อยละ 8.5

ส่วนที่ 3.4 ความคิดเห็นเรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นเรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ใน 3 ด้าน คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการจัดการของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ โดยให้กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวทั้ง 400 คน พิจารณาความสำคัญผลกระทบจากการท่องเที่ยว ที่มีต่อพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ตั้งแต่ระดับที่มีความสำคัญมากที่สุดจนถึงความสำคัญน้อยที่สุด ดังตาราง 27

ตาราง 27 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน เรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาใหญ่

ผลกระทบ	ความถี่แยกตามระดับความสำคัญ					จำนวนรวม (N)	คะแนนรวม *	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$)**	SD	การแปลผล***
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด					
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)					
1. ด้านสิ่งแวดล้อม										
1.1 ปัญหาเรื่องขยะและ สิ่งปฏิกูล	69 (17.3)	111 (27.8)	152 (38.0)	57 (14.3)	11 (2.8)	400 (100.0)	1370	3.42	1.02	มาก
1.2 สัตว์ป่ามีโอกาสถูกรถชนตายบ่อยขึ้น	18 (4.5)	74 (18.5)	131 (32.8)	134 (33.5)	43 (10.8)	400 (100.0)	1090	2.73	1.03	ปานกลาง
1.3 สิ่งปลูกสร้างบริเวณพื้นที่ทำการมีจำนวนมาก มีสีสรรไม่กลมกลืนธรรมชาติ	21 (5.3)	70 (17.5)	171 (42.8)	104 (26.0)	34 (8.5)	400 (100.0)	1140	2.85	0.98	ปานกลาง
1.4 กิจกรรมการส่องสัตว์เป็นการรบกวนสัตว์	50 (12.5)	102 (25.5)	170 (42.5)	55 (3.8)	23 (5.8)	400 (100.0)	1201	3.00	1.03	ปานกลาง
1.5 สัตว์ป่าย้ายแหล่งหากินมีโอกาสมพบเห็นน้อยลง	39 (9.8)	106 (26.5)	163 (40.8)	71 (17.8)	21 (5.3)	400 (100.0)	1271	3.17	1.01	ปานกลาง
1.6 ทำให้ระบบนิเวศเสื่อมลง	57 (14.3)	103 (25.8)	148 (37.0)	76 (19.0)	16 (4.0)	400 (100.0)	1309	3.27	1.05	ปานกลาง
1.7 เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม										
การหากินของสัตว์จากเดิมเปลี่ยนไปหากินในพื้นที่บริการนักท่องเที่ยวแทน	55 (14.3)	88 (22.0)	121 (30.3)	106 (26.5)	30 (7.5)	400 (100.0)	1232	3.08	1.15	ปานกลาง
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก										
2.1 จำนวนห้องน้ำ- สุขาไม่เพียงพอ	95 (23.8)	98 (24.5)	147 (36.8)	42 (10.5)	18 (4.5)	400 (100.0)	1410	3.52	1.10	มาก
2.2 พื้นที่กางเต็นท์- บ้านพักไม่เพียงพอ	86 (21.5)	132 (33.0)	135 (33.8)	34 (8.5)	13 (3.3)	400 (100.0)	1444	3.61	1.02	มาก

ตาราง 27 (ต่อ)

ผลกระทบ	ความถี่แยกตามระดับความสำคัญ					จำนวน รวม (N)	คะแนน รวม	คะแนน เฉลี่ย ($\bar{x}$)**	SD	การ แปลผล ***
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด					
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)					
2.3 ห้องน้ำ - สุขา สกปรก ไม่สะอาด	71 (17.8)	102 (25.5)	159 (39.8)	49 (12.3)	19 (4.8)	400 (100.0)	1357	3.39	1.39	ปาน กลาง
2.4 พื้นที่จอดรถไม่เพียงพอ	84 (21.0)	123 (30.8)	134 (33.5)	47 (11.8)	12 (3.0)	400 (100.0)	1420	3.55	1.04	มาก
2.5 สภาพเส้นทางเดินเท้า/ ศึกษาธรรมชาติ ห้างชำรุด	22 (5.5)	78 (19.5)	191 (47.8)	87 (21.8)	22 (5.5)	400 (100.0)	1191	2.97	0.92	ปาน กลาง
2.6 น้ำอุปโภคบริโภคไม่ เพียงพอ	33 (8.3)	83 (20.8)	186 (46.5)	83 (20.8)	15 (3.8)	100 (100.0)	1236	3.09	0.94	ปาน กลาง
2.7 ร้านค้า-สวัสดิการไม่ เพียงพอให้บริการ	41 (10.3)	100 (25.0)	172 (43.0)	62 (15.5)	25 (6.3)	400 (100.0)	1270	3.17	1.02	ปาน กลาง
3. ด้านการจัดการของ เจ้าหน้าที่										
3.1 เจ้าหน้าที่ให้บริการไม่ เพียงพอ	28 (7.0)	84 (21.0)	197 (49.3)	79 (19.8)	12 (3.0)	400 (100.0)	1237	3.09	0.89	ปาน กลาง
3.2 ความสามารถในการ ดูแลให้นักท่องเที่ยว ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ของอุทยานฯ	65 (16.3)	115 (28.8)	154 (38.5)	55 (13.8)	11 (2.8)	400 (100.0)	1368	3.42	1.01	มาก
3.3 การจัดการด้านการ จราจร การจัดระเบียบ การจอดรถ	62 (15.5)	119 (29.8)	153 (38.3)	51 (12.8)	15 (3.8)	400 (100.0)	1362	3.41	1.02	มาก
3.4 การรักษาความสะอาด ในพื้นที่บริการ	25 (6.3)	98 (24.5)	176 (44.0)	77 (19.3)	24 (6.0)	400 (100.0)	1223	3.05	0.96	ปาน กลาง
3.5 เจ้าหน้าที่ไม่มีมาตรฐาน ในการให้บริการอย่างเท่า เทียมกันกับนักท่องเที่ยว	24 (6.0)	60 (15.0)	164 (56.5)	110 (3.8)	42 (0.8)	400 (100.0)	1114	2.78	1.02	ปาน กลาง

* = คือ ผลรวมของจำนวนความถี่ x ระดับความสำคัญ

** = คะแนนรวม / จำนวนรวม (N)

*** = ระดับความสำคัญ หากจากคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$)

1.00-1.80 หมายถึง น้อยที่สุด 3.41-4.20 หมายถึง มาก

1.81-2.60 หมายถึง น้อย 4.21-5.00 หมายถึง มากที่สุด

2.61-3.40 หมายถึง ปานกลาง

จากตาราง 27 พบว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน ได้ให้ความสำคัญ ในระดับมาก เกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก คือ การมีพื้นที่บริการกางเต็นท์-บ้านพัก ลานจอดรถในพื้นที่บริการกางเต็นท์ การมีจำนวน ห้องน้ำ-สุขา ไม่เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว ด้านสิ่งแวดล้อมคือ การเกิดปัญหาเรื่องปริมาณขยะและสิ่งปฏิกูล ด้านการจัดการของเจ้าหน้าที่คือ ความสามารถในการดูแลให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติ และการจัดการด้านการจราจรจัดระเบียบจอดรถ ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ย 3.61 3.55 3.52 3.42 3.42 และ 3.41 ตามลำดับ

ปัญหาและข้อเสนอแนะที่นักท่องเที่ยวประสบในการเดินทางท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

จากการสำรวจปัญหาที่นักท่องเที่ยวประสบในการเดินทางมาท่องเที่ยวที่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยการใช้คำถามแบบปลายเปิด ซึ่งให้ผู้ตอบแบบสอบถามเขียนข้อความเองนั้น มีนักท่องเที่ยวตอบคำถามจำนวน 205 คน จากการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีปัญหาและข้อเสนอแนะต่างๆ ซึ่งสามารถจัดกลุ่มและสรุป ได้ดังในตาราง 28

ตาราง 28 จำนวนความถี่ และร้อยละของปัญหาและข้อเสนอแนะที่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวประสบในการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ข้อ	ปัญหาและข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
1.	เพิ่มพื้นที่บริการกางเต็นท์และมีการจัดระเบียบแถวการกางเต็นท์	150	24.0
2.	ปัญหาจำนวนห้องน้ำ-ไม่เพียงพอและไม่สะอาด อุปกรณ์ชำรุด	139	22.2
3.	พื้นที่สำหรับจอดรถไม่เพียงพอ	96	15.4
4.	ควรมีการจัดระเบียบการจราจรและการจอดรถในพื้นที่บริการกางเต็นท์	95	15.2
5.	ปัญหาขยะและสิ่งปฏิกูลมีจำนวนมากตามแหล่งท่องเที่ยว น้ำตก เส้นทางศึกษาธรรมชาติและลานกางเต็นท์	50	8.0
6.	ควรปรับปรุงการให้บริการและราคาอาหารที่แพงของร้านสวัสดิการบริเวณลานกางเต็นท์ลำตะคอง	24	3.8

ตาราง 28 (ต่อ)

ข้อ	ปัญหาและข้อเสนอแนะ	ความถี่	ร้อยละ
7.	ควรมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเที่ยวในพื้นที่บริการที่ทำการอุทยานฯ ในช่วงเทศกาลหรือมีวันหยุดติดต่อกันหลายวัน	41	6.6
8.	ปัญหาเจ้าหน้าที่ควรเข้มงวดดูแลนักท่องเที่ยวให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของอุทยานเรื่องเสียงดังหลังเวลา 4 ทุ่ม	20	3.2
9.	ควรมีห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุบริการในลานกางเต็นท์	5	0.8
10.	ควรมีการจัดการกับรถจักรยานยนต์ที่มีเสียงดังเข้ามาในพื้นที่อุทยานฯ	5	0.8
	รวม	625	100.0

จากตาราง 28 พบว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวประสบปัญหาและมีข้อเสนอแนะซึ่งสามารถจัดกลุ่มเป็นประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญได้ดังนี้ ปัญหาสถานที่กางเต็นท์ไม่เพียงพอควรจะมีพื้นที่ในกางเต็นท์และมีการจัดระเบียบแนวในการกางเต็นท์ คิดเป็นร้อยละ 24.0 ปัญหาจำนวนห้องน้ำ-ห้องสุขาไม่เพียงพอและมีสภาพไม่ค่อยสะอาด ในช่วงวันหยุดเทศกาลหรือมีวันหยุดติดต่อกันหลายวันในฤดูกาลท่องเที่ยว ร้อยละ 22.2 ปัญหาพื้นที่จอดรถไม่เพียงพอ ในช่วงวันหยุดเทศกาลหรือวันหยุดหลายวันติดต่อกัน ช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว ร้อยละ 15.4 และเห็นควรมีการจัดระเบียบการจราจรและการจอดรถในพื้นที่ลานกางเต็นท์ลำตะคอง และผากล้วยไม้ในช่วงที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวมาเป็นจำนวนมากคิดเป็นร้อยละ 15.2

ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์ ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ของกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย 3 กลุ่มคือ กลุ่มเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวจำนวน 7 คน ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจำนวน 5 คน และผู้นำชุมชนท้องถิ่น จำนวน 6 คน รวมจำนวน 18 คน สามารถสรุปเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

ความคิดเห็นต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ พื้นที่ศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา จำนวน 14 แหล่งนั้น มีดังนี้

ด้านสภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีความคิดเห็นตรงกันว่า แหล่งท่องเที่ยว ยังคงมีสภาพพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติคงความอุดมสมบูรณ์ สวยงาม ไม่แตกต่างจากอดีตและสิ่งอำนวยความสะดวกมีการพัฒนา ปรับปรุงไม่มากยังคงมีจำนวนน้อย แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้ในระดับหนึ่ง ปัจจุบันโดยปกติทั่วไปนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวส่วนมากเป็นคนในท้องถิ่นหรือในจังหวัดใกล้เคียง และจะมีจำนวนไม่มาก นอกจากช่วงเทศกาลสำคัญ เช่น วันปีใหม่ วันเฉลิมพระชนมพรรษา หรือในฤดูกาลท่องเที่ยวมีจำนวนนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากกว่าปกติ

เรื่องความต้องการในการจะพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างความพร้อมให้แหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ผู้ให้ข้อมูลทุกคนมีความเห็นว่าควรปรับปรุงด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ ลานจอดรถ ลานกางเต็นท์ ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยวและร้านสวัสดิการขายอาหารทางเดินลงไปน้ำตกให้ปลอดภัย โคนเฉพาะข้อมูล รายละเอียดของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง กลุ่มผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีความเห็นว่ามีควมจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรมี เป็นอันดับแรก เพื่อให้นักท่องเที่ยวทราบตั้งแต่ทางเข้าแหล่งท่องเที่ยว

ด้านการตลาดการท่องเที่ยวนับเป็นจุดอ่อนที่จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพราะแหล่งท่องเที่ยว ในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ นักท่องเที่ยวทั่วไปจะรู้จักเฉพาะที่พื้นที่เขตบริการที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ เช่น แก่งหินเพิง น้ำตกปางสีดา เขาแผงม้า เป็นต้น ส่วนแหล่งท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น ที่นักท่องเที่ยวทั่วไปยังไม่ค่อยรู้จัก ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้รายละเอียด และจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้วยรูปแบบการศึกษารวมชาติ เพราะเป็นพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติ อย่างต่อเนื่องและจริงจังด้วยสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ หนังสือ แผ่นพับ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น นั้นผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ชุมชนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งในท้องถิ่น ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งนั้น ขึ้นอยู่กับระดับศักยภาพ ความพร้อม ทัศนคติของชุมชนที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมได้ เช่น การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ผู้นำทาง คนขายของ ด้วยการช่วยเหลือของอุทยานแห่งชาติฯ หรือหน่วยงานอื่นๆ เป็นผู้อบรมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวแก่ชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งขึ้น และการที่ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวก็จะส่งผลดีในด้านอื่นๆ ตามมา เช่น การอนุรักษ์ป่า การลดและป้องกันปัญหาการลักลอบตัดไม้ ล่าสัตว์ เป็นต้น นอกจากนี้มีผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว 2 คนมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ควรจะมีการแบ่งส่วนให้องค์กรชุมชนท้องถิ่นเป็นกำลังหลักในการจัดการการท่องเที่ยวในส่วนที่ชุมชนท้องถิ่นนั้นมีศักยภาพที่สามารถทำได้ดี เช่นเดียวกับการจัดการเที่ยวถ้ำในภาคเหนือ หรือการล่องแก่ง เป็นต้น โดยให้ทางอุทยานแห่งชาติเป็นผู้กำกับ ดูแลและกำหนดนโยบาย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติ กลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ และการหาแนวทางการกระจายนักท่องเที่ยว การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการประเมินศักยภาพตามหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 14 แหล่ง ในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ โดยมีเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสำรวจศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำข้อมูลไปประกอบการวางแผนการกระจายนักท่องเที่ยวออกจากพื้นที่เขตบริการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ การประเมินส่วนนี้กระทำโดยคณะผู้ประเมินซึ่งประกอบด้วย ผู้วิจัย ผู้เชี่ยวชาญด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว จากมหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 1 คน และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติที่ทำงานในแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษามาไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 1 คน เพื่อทำการให้คะแนนศักยภาพของดัชนีชี้วัดของแหล่งท่องเที่ยว และนำผลมาคำนวณในสมการถ่วงน้ำหนัก RRP (Recreation resource potential) ส่วนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่มีคำถามมุ่งเน้นไปในทางที่จะนำข้อมูลไปใช้ เพื่อหาแนวทางการกระจายนักท่องเที่ยวไปเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่น ของพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ตามฤดูกาลท่องเที่ยว โดยสอบถามกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่มาพักแรม ณ สถานที่กางเต็นท์ผากกล้วยไม้ และสถานที่กางเต็นท์ลำตะคอง ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ และส่วนที่ 3 เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3 กลุ่มคือ กลุ่มเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่น ในแหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษา เครื่องมือการวิจัยในส่วนนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้แบบเจาะจง ซึ่งสามารถสัมภาษณ์ได้ในพื้นที่ คือ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ จำนวน 7 คน ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น จำนวน 6 คน รวมทั้งหมด 18 คน ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาใช้ประกอบการหาแนวทางการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับการกระจายนักท่องเที่ยว การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้คอมพิวเตอร์ และโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติวิจัย สถิติที่ใช้คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวพบว่า แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ใน อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยาน

แห่งชาติปางสีดา จำนวน 14 แห่ง มีระดับศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง 7 แห่ง และอยู่ในระดับต่ำ 7 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มที่มีระดับศักยภาพปานกลาง ที่สมควรได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักเพื่อรองรับการกระจายนักท่องเที่ยว จากพื้นที่เขตบริการที่ทำการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เรียงตามลำดับคะแนนศักยภาพ คือ อ่างเก็บน้ำพระปรอง น้ำตกเหวนรก หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขญ 4 (คลองปลากั้ง) แก่งหินเพิง ป่าลานบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน น้ำตกตะคร้อ และน้ำตกปางสีดา และกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับศักยภาพต่ำ ซึ่งควรให้ลำดับความสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวในลำดับรองลงมา ซึ่งเรียงตามลำดับคะแนนระดับศักยภาพคือ เขาแผงม้า อ่างเก็บน้ำท่ากระบาก หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติปางสีดา ปด 5 (หน่วยน้ำเย็น) น้ำตกสวนห้อม อ่างเก็บน้ำวังบอน หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล 11 (ไทยสามัคคี) และน้ำตกธารรัตนา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน ที่เดินทางท่องเที่ยว พักแรมที่สถานที่กางเต็นท์ผากกล้วยไม้ และสถานที่กางเต็นท์ลำตะคอง อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 20-29 ปี มีสถานภาพโสด มีการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพเป็นพนักงานหรือลูกจ้างบริษัทเอกชน ซึ่งมีรายได้ต่อเดือนแบ่งเป็น 2 กลุ่มในจำนวนสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือ ตั้งแต่ 25,000 บาทขึ้นไป และ 5,001-10,000 บาท มีที่พักอาศัยปัจจุบันอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครมากที่สุด

พฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่คือเคยเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา เคยเดินทางมาท่องเที่ยวจำนวน 1 ครั้ง โดยมีเพื่อนเป็นผู้แนะนำให้มาเที่ยว ทราบข้อมูลการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จากหนังสือหรือนิตยสาร วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางมา คือ เพื่อท่องเที่ยวหรือพักผ่อน ซึ่งมาท่องเที่ยวในวันหยุดสุดสัปดาห์ มีบุคคลในครอบครัวเป็นผู้ร่วมเดินทาง พักแรม ณ สถานที่กางเต็นท์ จำนวน 1 คืน มีค่าใช้จ่ายต่อครั้งในการมาท่องเที่ยว อยู่ระหว่าง 500-1,000 บาท กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างต้องการกระทำในการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวอื่นนอกจากพื้นที่บริการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ การพักผ่อน

แหล่งท่องเที่ยวอื่นนอกจากพื้นที่เขตบริการที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในพื้นที่ศึกษา จำนวน 14 แห่ง ที่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเลือกไปมากที่สุด 5 อันดับสูงสุดคือ แก่งหินเพิง รองลงมาคือ น้ำตกปางสีดา หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขญ 4 (คลองปลากั้ง) น้ำตกเหวนรก และเขาแผงม้า ตามลำดับ

ความคิดเห็นเรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ที่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญระดับมากได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกคือ การมีพื้นที่บริการกาง

เดินท์-บ้านพัก ลานจอดรถในพื้นที่บริการทางเดินท์ และจำนวน ห้องน้ำ-สุขา ไม่เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว ด้านสิ่งแวดล้อมคือ การเกิดปัญหาเรื่องปริมาณขยะและสิ่งปฏิกูล ด้านการจัดการของเจ้าหน้าที่คือ ความสามารถในการดูแลให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของอุทยานแห่งชาติ และการจัดการด้านการจราจรและการจัดระเบียบการจอดรถ

ปัญหาและข้อเสนอแนะที่นักท่องเที่ยวประสบและนำเสนอมากในการเดินทางท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือจำนวนนักท่องเที่ยวมากเกินไปในช่วงวันหยุดเทศกาล หรือมีวันหยุดติดต่อกันหลายวัน ปัญหาจำนวนห้องน้ำ-สุขาไม่เพียงพอและมีสภาพไม่ค่อยสะอาด ปัญหาสถานที่ทางเดินท์ไม่เพียงพอ ปัญหาพื้นที่จอดรถไม่เพียงพอ ควรมีการจัดระเบียบการจราจรและการจอดรถในพื้นที่ลานทางเดินท์ล่าตะคอง และผากลัยไม้ในช่วงที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวมาเป็นจำนวนมาก และควรมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาท่องเที่ยวที่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ช่วงวันหยุดเทศกาล หรือมีวันหยุดติดต่อกันหลายวัน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า สภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ จำนวน 14 แหล่ง ยังคงความเป็นธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีความงดงาม ไม่เปลี่ยนแปลงจากเมื่อหลายปีก่อน รวมทั้งมีการพัฒนาปรับปรุง สิ่งอำนวยความสะดวก และจำนวนสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวมีไม่มาก แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงมีความพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้ในระดับหนึ่ง โดยปกติจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวมีจำนวนไม่มาก ส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นหรืออยู่ในจังหวัดใกล้เคียง แต่มีจำนวนมากกว่าปกติ ในช่วงเทศกาลสำคัญเช่น วันขึ้นปีใหม่ วันเฉลิมพระชนมพรรษา หรือในฤดูกาลท่องเที่ยว ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว คือควรมีการปรับปรุงด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ ลานจอดรถ ลานทางเดินท์ ร้านค้าสวัสดิการ ทางเดินลงไปน้ำตก และศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ควรจะมีข้อมูลรายละเอียดของกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวที่มีบริการแก่นักท่องเที่ยว จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ ของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง ด้วยการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่างๆ รวมถึงจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั่วไปมากขึ้น ควรให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ด้วยรูปแบบองค์กรชุมชนท้องถิ่น ตามระดับศักยภาพ ความพร้อม ทัศนคติของชุมชน ที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมได้ เช่นการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ผู้นำทาง การขายอาหาร เป็นต้น โดยมีอุทยานแห่งชาติหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ช่วยเหลือจัดอบรมให้ความรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น

การอภิปรายผล

1. การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ในพื้นที่ศึกษา อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน และอุทยานแห่งชาติปางสีดา จำนวน 14 แห่ง พบว่ามีระดับศักยภาพแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ

กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับศักยภาพปานกลาง จำนวน 7 แห่งคือ อ่างเก็บน้ำพระปรัง น้ำตกเหวนรก หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขญ 4 (คลองปลากั้ง) แก่งหินเพิง ป่าลานบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน น้ำตกตะคร้อ และน้ำตกปางสีดา และกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับศักยภาพต่ำ 7 แห่ง คือ เขาแผงม้า หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติปางสีดา ปด 5 (หน่วยน้ำเย็น) อ่างเก็บน้ำท่ากระบาก น้ำตกสวนห้อม อ่างเก็บน้ำวังบอน หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล 11 (ไทยสามัคคี) และน้ำตกธารรัตนา ตามมาตรการแบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อกำหนดมาตรฐาน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544: 44) แหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดที่ทำการศึกษา จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีสภาพพื้นที่อยู่ในกลุ่มรหัส ททท. 1100 และททท. 1200 กลุ่มรหัส ททท.1100 หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีสภาพดั้งเดิม ปราศจากการตัดแปลง อยู่ใกล้ชุมชน คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ที่ความสมบูรณ์เป็นธรรมชาติมีปรากฏการณ์ และหรือสภาพทางธรรมชาติ เช่น ภูเขา ธรณีสัณฐาน มีคุณค่าต่อผู้มาเยี่ยมชมให้ได้สัมผัสธรรมชาติในระดับประสบการณ์จริงตลอดจนได้รับความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ธรรมชาติ และส่วนใหญ่ของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 14 แห่งจัดว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มรหัส ททท. 1200 ซึ่งหมายถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีการตัดแปลง ปรุงแต่ง แต่ยังรักษาสภาพตามธรรมชาติ การปรุงแต่งก็กระทำไปเพื่อความสะดวก ในการเข้าถึงและเพิ่มความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้านคือ องค์ประกอบด้านสภาพพื้นที่ทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการจัดการที่มุ่งสู่ความยั่งยืน ด้านกิจกรรมและกระบวนการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน จากผลการประเมินระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าร่วมกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว ของกลุ่มที่มีระดับศักยภาพปานกลาง และกลุ่มที่มีระดับศักยภาพต่ำ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบแต่ละด้านของแหล่งท่องเที่ยว พบว่าองค์ประกอบด้านสภาพพื้นที่ทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว มีดัชนีชี้วัดคือ ความสมบูรณ์ของสังคมพืช ความหลากหลายของสังคมพืช โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า มีความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ มีสภาพทัศนียภาพและความสวยงามของทรัพยากรการท่องเที่ยว และโอกาสในการประกอบภารกิจกรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลายในพื้นที่ มีคะแนนศักยภาพดัชนีชี้วัดสูง โดยเฉพาะ น้ำตกเหวนรก หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขญ 4 (คลองปลากั้ง) น้ำตกปางสีดา อ่างเก็บน้ำพระปรัง เขาแผงม้า หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติปางสีดา ปด 5 (หน่วยน้ำเย็น) หน่วยพิทักษ์

อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล 11 (ไทยสามัคคี) ซึ่งหมายถึงแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ยังคงมีความสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและสัตว์ มีความเป็นธรรมชาติที่สวยงาม สอดคล้องกับความ คิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ว่า แหล่งท่องเที่ยวยังคงมีความสมบูรณ์เป็นธรรมชาติ สวยงามไม่แตกต่างกับอดีต สำหรับด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก และการเข้าถึงแหล่ง ท่องเที่ยว ซึ่งมีดัชนีชี้วัด คือ การจัดการขยะมูลฝอย ความกลมกลืนและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวก ลักษณะและสภาพของถนนเหมาะสมทุกฤดูกาล ความเหมาะสมของป้ายบอกเส้นทาง เป็นต้น มีคะแนนศักยภาพดัชนีชี้วัดต่ำ เช่นเดียวกับความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ว่าควรปรับปรุงด้านการ จัดการ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ห้องน้ำ ลานกางเต็นท์ ร้านสวัสดิการขายของ เช่น ที่เขาแผง ม้าไม่มีการจัดการขยะ แต่ให้นักท่องเที่ยวบรรจุขยะลงในถุงที่เตรียมมาเองแล้วนำลงไปกำจัดหรือทิ้ง นอกพื้นที่ ไม่มีลานกางเต็นท์มีจำนวนห้องน้ำน้อย สภาพถนนเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นถนนดินบดอัด ที่น้ำตกธารรัตนาไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกทุกชนิด น้ำตกสวนห้อมมีป้ายบอกทางไม่ชัดเจน ไม่มีลาน จอดรถ นักท่องเที่ยวต้องนำรถไปจอดในพื้นที่กางเต็นท์ และจำนวนห้องน้ำไม่เพียงพอ เป็นต้น และ ด้านกิจกรรมและกระบวนการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ส่วนใหญ่ไม่มีศูนย์ข้อมูลหรือการนำเสนอข้อมูลให้ ทราบ นอกจากที่เขาแผงม้า และน้ำตกเหวนรก จึงได้คะแนนศักยภาพดัชนีชี้วัดของด้านนี้ต่ำ ด้านการมี ส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีดัชนีชี้วัดคือ การที่ชุมชนมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมและ ความเข้มแข็งของชุมชน ในแหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษามีน้อย เป็นลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ อุทยานแห่งชาติที่มีพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติคุ้มครอง จากแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด พบว่ามีชุมชน ท้องถิ่นมีส่วนร่วมโดยการจัดการโครงการร่วมดำเนินการบริหารจัดการท่องเที่ยว ที่หน่วยพิทักษ์อุทยาน แห่งชาติเขาใหญ่ ขญ 4 (คลองปลากั้ง) เพียงแห่งเดียวเท่านั้น ดังนั้นจะเห็นว่าคะแนนศักยภาพดัชนีชี้วัด ขององค์ประกอบทั้ง 5 ด้านของแหล่งท่องเที่ยวไม่สมบูรณ์ จึงทำให้ผลการประเมินศักยภาพแหล่ง ท่องเที่ยวในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าร่วมกิจกรรมของ แหล่งท่องเที่ยว คือ มีระดับศักยภาพลดลง

2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่ พักแรมที่สถานที่กางเต็นท์ผากล้วยไม้และลำตะคอง อุทยาน แห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 20 – 29 ปี มีสถานภาพ โสด ตามลักษณะของสังคมไทยผู้ชายมีโอกาที่จะออกไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวไกลๆ ได้มากกว่า ผู้หญิง นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เป็นวัยรุ่นไปจนถึงวัยที่มีการเข้าสู่การทำงาน ซึ่งวัยรุ่นเป็นวัยที่กำลังศึกษาเล่า เรียน มีความอยากรู้อยากเห็น ต้องการเดินทางท่องเที่ยวและกลุ่มวัยที่มีการเข้าสู่การทำงาน โดยเป็น พนักงานหรือลูกจ้างบริษัทเอกชน ซึ่งมีกำลังซื้อสินค้าบริการการท่องเที่ยวด้านต่างๆ มากขึ้น ในทำนอง เดียวกันกับนักท่องเที่ยวมีการศึกษาสูง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้มีอาชีพ มีตำแหน่งหน้าที่การงาน ตลอดจน

รายได้ดีกว่าผู้มีการศึกษาต่ำจึงทำให้มีโอกาสเดินทางไปในพื้นที่ต่างๆ ได้มากขึ้น และมีกำลังซื้อสินค้า บริการการท่องเที่ยวได้มากกว่า การที่กรุงเทพมหานครเป็นแหล่งต้นทางของนักท่องเที่ยวในสัดส่วนสูง กว่านักท่องเที่ยวจากภูมิภาคอื่นๆ อาจเป็นเพราะประชากรในเขตกรุงเทพมหานครเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพ และกำลังทางเศรษฐกิจสูงกว่า ด้วยสภาพพื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นขาดแหล่งธรรมชาติ ประชากรส่วนใหญ่ อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นสังคมเมือง มีปัญหาสิ่งแวดล้อมมาก และอาศัยอยู่ เพื่อทำงานในแหล่งงานต่างๆ ขาดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่เป็นธรรมชาติ ประกอบกับอุทยานแห่งชาติ เขาใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่เดินทางมาสะดวก และใช้เวลาไม่นาน ดังนั้นแหล่ง ท่องเที่ยวแห่งนี้จึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญของคนกลุ่มดังกล่าว พฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่ม ตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เคยเดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่แล้ว และในรอบ 1 ปีที่ ผ่านมาเคยเดินทางมาท่องเที่ยวจำนวน 1 ครั้ง การที่นักท่องเที่ยวเคยมาแล้วกลับมาเที่ยวซ้ำอีกแสดงว่า อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถ เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายรูปแบบ และการคมนาคมสะดวก และอยู่ไม่ไกลจาก กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จากหนังสือหรือนิตยสาร มีเพื่อนเป็นผู้แนะนำให้มาเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเนารัตน์ พลายน้อย และคณะ (2538 : 11-12) ที่ได้รวบรวมงานวิจัยและสังเคราะห์ให้เห็นโครงสร้างของนักท่องเที่ยวไทย ว่าการรับ ข่าวสารของนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ได้มาจากการบอกเล่าของเพื่อนหรือผู้อื่น รองลงมาคือได้จากการอ่านหนังสือหรือนิตยสารต่างๆ

วัตถุประสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ของกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาเพื่อพักผ่อน เนื่องจากสภาพความเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่สวยงาม และสามารถตอบสนองความต้องการในการเข้าร่วมกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้ ลักษณะการเดินทางมาเป็นผู้ร่วมเดินทาง หรือมาเป็นกลุ่ม และกลุ่มที่มีความสำคัญมากที่สุดคือครอบครัว โดยมาเที่ยวในวันหยุด และวันหยุดตามเทศกาล เพราะวันปกติต้องทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวต้องการกระทำในการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอื่นนอกจากพื้นที่บริการของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คือ การพักผ่อน

การพักผ่อนของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ กางเต็นท์ที่ลานกางเต็นท์ลำตะคอง และผา ถ้วยไม้ มีจำนวนคืนพักผ่อน 1 คืนมากที่สุด เพราะนักท่องเที่ยวมาในวันหยุดสุดสัปดาห์ ซึ่งเป็นช่วงสั้นๆ

ความต้องการไปเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่นนอกจากพื้นที่เขตบริการของที่ทำกรอุทยานแห่งชาติ เขาใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือต้องการไปเที่ยวที่ แ่งหินเหิงมากเป็นอันดับ 1 น้ำตกปางสีดา เป็นอันดับ 2 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขย 4 (คลองปลาแก้ง) เป็นอันดับ 3 น้ำตกเหวนรกเป็นอันดับ 4 และเขาแผงม้า เป็นอันดับ 5 เมื่อพิจารณาแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยว เลือกลงไปทั้ง 5 แหล่ง นั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในกลุ่มระดับศักยภาพปานกลาง ที่ควรได้รับการพัฒนา

เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักเพื่อรองรับการกระจายนักท่องเที่ยว ทุกแหล่งยกเว้นเขาแผงม้าที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวอันดับของระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ได้จากการประเมิน มีระดับศักยภาพต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับอันดับของแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเลือกไปจะเป็นไปดังตาราง 29

ตาราง 29 การเปรียบเทียบอันดับของแหล่งท่องเที่ยว ระหว่างผลการประเมินระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว กับความต้องการไปเที่ยวของนักท่องเที่ยว

อันดับ	แหล่งท่องเที่ยว	
	เรียงตามระดับศักยภาพ	ความต้องการไปเที่ยวของนักท่องเที่ยว (5 อันดับ)
1	อ่างเก็บน้ำพระปรง	แก่งหินเพิง
2	น้ำตกเหวนรก	น้ำตกปางสีดา
3	หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ขญ 4 (คลองปลากั้ง)	หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ขญ 4 (คลองปลากั้ง)
4	แก่งหินเพิง	น้ำตกเหวนรก
5	ปาลานที่ ทำการอุทยานฯ	เขาแผงม้า

จากตาราง 29 จะเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเลือกไป 3 ใน 5 อันดับสอดคล้องกับอันดับของระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาพบว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง การเลือกของนักท่องเที่ยวสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับแหล่งท่องเที่ยวว่า ปกตินักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว เป็นคนในท้องถิ่นหรืออาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงมีจำนวนไม่มาก ดังนั้นจึงควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็นเขาใหญ่ให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั่วไปมากขึ้น เพราะแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเลือกส่วนใหญ่ เป็นแหล่งที่มีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้วยสื่อต่างๆ อันเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปอย่างกว้างขวางอยู่แล้ว แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับประเทศ และมีความสอดคล้องกับกระบวนการตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ในการนี้ นักท่องเที่ยวได้รับปัจจัยที่สำคัญ คือ การได้รับข้อมูลข่าวสารจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวของสื่อต่างๆ เพื่อชักจูงให้คนเกิดความต้องการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น และปัจจัยเรื่องภาพลักษณ์ (Image) ของแหล่งท่องเที่ยว ที่เป็นเสน่ห์ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวพอใจที่จะไปสัมผัสชื่นชม โดยเฉพาะแก่งหินเพิงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง และภาพลักษณ์ด้านการการส่งเสริมที่สนุกสนานผจญภัย มีความปลอดภัย ที่ทำให้นักท่องเที่ยววัยรุ่นและวัยที่แข็งแรงมาสัมผัส ดังนั้นจึงถูกเลือกเป็นลำดับแรก และเลือกหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ขญ 4 (คลองปลากั้ง) จากการโฆษณา ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว ของสื่อและ

หนังสือต่างๆ ว่าเป็นแหล่งดูกระทิงที่สามารถมองเห็นได้ในระยะใกล้ไม่ต้องใช้กล้องส่องทางไกล และสามารถเชื่อมโยงไปเดินป่า เทียน้ำตก ดูนก ในช่วงการมาเที่ยวครั้งเดียวกัน ทำให้เกิดการบอกปากต่อปาก ซึ่งสอดคล้องกับแรงจูงใจที่ทำให้มนุษย์เดินทางท่องเที่ยวคือความอยากรู้อยากเห็นกระทิงที่เป็นสัตว์ใหญ่มีโอกาสนพบยาก สำหรับน้ำตกปางสีดา น้ำตกเหวนรก และเขาแผงม้า แม้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคะแนนระดับศักยภาพต่ำในหลายด้าน เช่นด้านสิ่งอำนวยความสะดวก การเข้าถึง และการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นต้น แต่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมต่างๆ มากมาย เช่น การร่วมกันปลูกป่าทดแทนของมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพันธุ์พืชของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ตั้งแต่พ.ศ. 2535 ปัจจุบันป่ามีความสมบูรณ์มีกระทิงเข้ามาอาศัยอยู่และมีการประชาสัมพันธ์ให้คนมาปลูกป่าและร่วมดูแลป่าต้นน้ำ น้ำตกเหวนรกเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป โดยเฉพาะเรื่องช้างตกตายเป็นสัตว์ที่บริเวณน้ำตก เป็นต้น

กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นเรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยวหรือเกิดจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่เกิดขึ้น กับพื้นที่บริการการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในระดับมาก กับปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก คือ การมี พื้นที่บริการกางเต็นท์-บ้านพัก ลานจอดรถในพื้นที่บริการกางเต็นท์ จำนวน ห้องน้ำ-สุขาไม่เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การเกิดปัญหาเรื่องปริมาณขยะและสิ่งปฏิกูล ด้านการจัดการของเจ้าหน้าที่ คือ ความสามารถในการดูแลให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของอุทยานแห่งชาติ และการจัดการด้านการจราจรและการจัดระเบียบการจอดรถ อันเนื่องมาจากมีนักท่องเที่ยวมาพักเป็นจำนวนมากเกินกว่าขีดความสามารถการรองรับของพื้นที่บริการกางเต็นท์ทั้งสองแห่ง โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดเทศกาลหรือมีวันหยุดติดต่อกันหลายวันของฤดูกาลท่องเที่ยว ซึ่งผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวนั้นจะมุ่งเน้นที่ผลกระทบทางลบ ที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยว ด้วยปัจจัยที่มีอิทธิพล คือ ลักษณะของพื้นที่หรือความหนาแน่นของระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว ลักษณะของนักท่องเที่ยว การทำกิจกรรมและจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าไปท่องเที่ยว ล้วนทำให้เกิดผลกระทบทางลบด้านต่างๆ ถ้ามีจำนวนนักท่องเที่ยวมาใช้ประโยชน์จากพื้นที่มากเกินไปจะทำให้สภาพ และความสมดุลของพื้นที่เสียไป จนเกิดปัญหาอื่นๆ ต่อเนื่องตามมา

ข้อเสนอแนะ

แนวทางการกระจายนักท่องเที่ยว

จากผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้แนวทางการกระจายนักท่องเที่ยว จากพื้นที่เขตบริการที่ทำกรอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยแนวทางการกระจายนักท่องเที่ยวได้เน้นถึงแนวคิดที่ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวก่อนหรือมีมาตรการต่างๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ไป

เที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่นในพื้นที่ศึกษา ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าเป็นการกระจายนักท่องเที่ยว หรือเป็นการลดปัญหาการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และได้นำเสนอหลักการของแนวทางการกระจายนักท่องเที่ยวดังนี้

1) ทำการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามค่าระดับศักยภาพของดัชนีชี้วัดแต่ละด้านที่มีคะแนนต่ำ ในที่นี้ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวเป็น 3 กลุ่ม เพื่อการพัฒนา โดยควรพัฒนากลุ่มที่ 1 ก่อนและตามด้วยกลุ่มที่เหลือตามลำดับ คือ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มระดับศักยภาพปานกลาง ที่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเลือกไปมากที่สุดจำนวน 3 แหล่ง คือ แก่งหินเพิง น้ำตกเหวนรก หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ขญ 4 (คลองปลากั้ง) กลุ่มที่ 2 ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มระดับศักยภาพปานกลางที่เหลือ 4 แหล่งคือ อ่างเก็บน้ำพระปรง ป่าลานบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน น้ำตกตะคร้อ และน้ำตกปางสีดาและเขาแผงม้า ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับศักยภาพต่ำที่กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเลือกไป และกลุ่มที่ 3 ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับศักยภาพต่ำ 6 แหล่งคือ หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติปางสีดา ปด 5 (ห้วยน้ำเย็น) อ่างเก็บน้ำท่ากระบาก น้ำตกสวนหอม อ่างเก็บน้ำวังบอน หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลาน ทล 11 (ไทยสามัคคี) และน้ำตกธารรัตนา โดยพัฒนาไปตามค่าระดับศักยภาพของดัชนีชี้วัดแต่ละด้านที่มีคะแนนต่ำ โดยเฉพาะด้านกิจกรรมและกระบวนการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่ทุกแหล่งควรมี ตามข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ตามลำดับ

2) มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว เผยแพร่ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว ในกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ตามลำดับของกลุ่มระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ด้วยสื่อต่างๆ และจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและจริงจังพร้อมการให้รายละเอียดต่างๆ เช่น เส้นทาง การเข้าถึง ที่พัก สถานที่กางเต็นท์ที่พร้อม จำนวนนักท่องเที่ยวที่พื้นที่สามารถรองรับได้ สิ่งอำนวยความสะดวก รูปแบบการเดินทาง กิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่ง ตลอดจนการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ด้วยโปรแกรมการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ให้เป็นทางเลือกแก่นักท่องเที่ยวเป็นการกระจายการท่องเที่ยวในฤดูกาลท่องเที่ยว รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลความก้าวหน้าในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

3) เน้นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว จากผลการสำรวจเพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ทั้ง 14 แหล่งพบว่า แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นน้ำตก และนักท่องเที่ยวใช้เวลาในการเที่ยวไม่นาน เพื่อที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยว ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามสภาพพื้นที่ซึ่งจะสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้ประสบการณ์จากกระบวนการเรียนรู้ การทำกิจกรรมท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเวลานานมากขึ้น

4) การสร้างภาพลักษณ์ (Image) ของแหล่งท่องเที่ยว ในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่ม ปาดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ทั้ง 14 แหล่งแต่ละแหล่ง มีลักษณะเด่นของพื้นที่ต่างกัน ดังนั้นจึงควรนำเอา ลักษณะเด่นเหล่านั้นมาสร้างเป็นภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเฉพาะ กลุ่มหรือผู้ที่สนใจมาทำกิจกรรม เช่น เขาแผงม้า มีลักษณะของกิจกรรมการปลูกป่าทดแทนเปรียบ เสมือน ห้องเรียนธรรมชาติ เรื่องป่าต้นน้ำแล้วมีกระทิงมาอาศัยอยู่ อ่างเก็บน้ำพระปรองเป็นที่มึนน้ำจำนวนมาก และมีชนิดหายากมาอาศัยอยู่ด้วย หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ๔ (คลองปลากั้ง) เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวที่สามารถดูกระทิงได้ในระยะใกล้บนหอดูสัตว์โดยมีองค์กรของชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการ จัดการท่องเที่ยว

5) จัดโปรแกรมเสนอแนะการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่งด้วยกิจกรรมรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเลือกเข้าร่วม โดยการจัดให้สอดคล้องกับ ความต้องการ ระยะเวลา ค่าใช้จ่าย ของ นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

จากหลักการทั้ง 5 ข้างดังกล่าว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทาง ธรรมชาติกลุ่ม ปาดงพญาเย็น-เขาใหญ่ จำนวน 14 แหล่ง เพื่อรองรับการกระจายนักท่องเที่ยวจากพื้นที่ เขตบริการที่ทำกรอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากประเมินศักยภาพของแหล่ง ท่องเที่ยว การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว และการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้ผู้วิจัยทราบปัญหา ความคิดเห็น และความต้องการของบุคคลเหล่านั้นแล้ว จึงนำมาสรุปเป็น ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มระดับศักยภาพด้านต่างๆ ไว้ใน ตาราง 30

ตาราง 30 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามดัชนีชี้วัดขององค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อันดับ		แหล่งท่องเที่ยว	ด้านสภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	ด้านการจัดการ	ด้านกิจกรรมและสิ่งแวดลอมศึกษา	ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	ภาพลักษณ์ (Image) ของแหล่งท่องเที่ยว
ผลการประเมินศักยภาพ	นัก ทท. เลิศก						
1	.	ช้างเก็บน้ำพระปรอง	- สำรวจ ชนิด สายพันธุ์ จำนวน ประชากรของ นก ปลาที่พบใน แต่ ละเดือน - สำรวจและทวิวิธีการยัง ชนิด จำนวนของปลาปักเป้า ปลา ชนิดที่เป็นอันตรายต่อคน สัตว์ ที่สงน้ำ	- ปรับปรุง ภูมิสถาปัตยกรรมที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ทั้งฝั่งด้าน อบต. และด้าน อุทยานฯ - ปรับปรุงถนนทางเข้าจากถนน อุรุรัง - การจัดการขยะ จัดที่รองรับขยะ - สร้างห้องนั่ง-สุขา สาณทางเดินที่ ฝั่งด้านอุทยานฯ - มีการควบคุมการลงพะเบียนเรือ ที่ทำประมง	- ทำศูนย์และข้อมูลการท่องเที่ยวของพระปรองและบริเวณใกล้เคียง - ทำแผนที่และคู่มือแผนที่ เส้นทางทางอุทยานน้ำในอ่างเก็บน้ำพระปรอง	- ร่วมทำ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างกับน้ำพระปรองระยะสั้น ระยะยาว - อบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ให้กับชุมชนท้องถิ่น	- เป็นแหล่งดูนกน้ำหายาก ระดับประเทศ
2	4	น้ำตกหนองรก	- สำรวจชนิด สายพันธุ์ จำนวนของพืชและของสัตว์ที่พบในแต่ ละเดือน	-	- ทำข้อมูลการท่องเที่ยวรายละเอียดของสัตว์ และของสัตว์	-	- เป็นน้ำตกที่ใหญ่และมีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและสัตว์ป่า

ตาราง 30 (ต่อ)

อันดับ		แหล่งท่องเที่ยว	ด้านสภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	ด้านการจัดการ	ด้านกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมศึกษา	ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	ภาพลักษณ์ (Image) ของแหล่งท่องเที่ยว
2	4	น้ำตกเหวนรก (ต่อ)		-	ที่พบในแต่ละเดือน บริเวณแหล่งท่องเที่ยว - ทำแผนป้ายและคู่มือศึกษาธรรมชาติของเส้นทางศึกษาธรรมชาติ	-	
3	3	หน่วยพิทักษ์ป่า ภูเขา 4 (คลองปลากั้ง)	- สำรวจ ชนิด สายพันธุ์ ของพืชและจำนวนประชากรของกระดังงา สัตว์อื่นๆ ที่พบในแต่ละเดือน - สร้างแหล่งอาหารสัตว์เพิ่มเติม	- สร้างและ ปรับปรุงหอดูดาวให้แข็งแรงปลอดภัย - จัดหาแหล่งน้ำใช้ในฤดูแล้ง - ปรับปรุงถนนลูกรังทางเข้า - มีบริการรถกระบะ ภาชนะรองรับ	- ปรับปรุงข้อมูลการท่องเที่ยว - จัดทำศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว - จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติพร้อมจุดสื่อความหมาย	-	ดูกระทิงกับชมรมอาสาสมัครพิทักษ์กระดังงาคลองปลากั้ง
4	1	แก่งหินพิง	สำรวจ ชนิด สายพันธุ์ จำนวนของพืชและสัตว์	- การปลูกสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ให้ความสะดวก ควรให้ความเหมาะสมและกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะในฤดูกาลท่องเที่ยว	- ปรับปรุงข้อมูลการท่องเที่ยว ศูนย์ข้อมูล - จัดทำป้ายสื่อความหมายแต่จะจุดของแก่งต่างๆ เรื่องระบบนิเวศ ลักษณะทางธรณีวิทยา ตามเส้นทางไปลงเรือ สื่อแก่ง	-	เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สนุกและปลอดภัย

ตาราง 30 (ต่อ)

อันดับ	แหล่งท่องเที่ยว	ด้านสภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	ด้านการจัดการ	ด้านกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมศึกษา	ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	ภาพลักษณ์ (Image) ของแหล่งท่องเที่ยว
5	ปางตามบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน	- สำรวจ ชนิด สายพันธุ์ จำนวน อัตราการเจริญเติบโตของต้นลานในแต่ละปี และชนิดสัตว์	-	- จัดทำข้อมูลการท่องเที่ยว รายละเอียดของพืช และสัตว์ที่พบบริเวณแหล่งท่องเที่ยว - จัดทำเส้นทางศึกษารวม ชาติ และจุดสื่อความหมาย - จัดทำแผ่นป้ายและคู่มือศึกษารวมชาติของเส้นทางศึกษารวมชาติ - จัดกิจกรรมสร้างสำนึกถึงความสำคัญของป่าตามผืนสุดท้าย	- มีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาการท่องเที่ยวและความสำคัญของป่าตามผืนสุดท้าย	เป็นป่าตามผืนสุดท้ายของประเทศไทย
6	น้ำตกตะคร้อ	- สำรวจชนิด สายพันธุ์ จำนวน ของพืช และสัตว์ ที่พบในบริเวณพื้นที่	- ปรับปรุงเส้นทางและภูมิสถาปัตยกรรมของทางเข้า ซึ่งแคบมีรั้วด้านขนาดบั้ง	- จัดทำศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว - จัดทำป้ายสื่อความหมาย	- ร่วมทำแผนการจัดการท่องเที่ยว - ร่วมลงทุนดำเนินงานกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่ง	- เป็นสถานที่เหมาะสมในการจัดค่ายพักแรม

ตาราง 30 (ต่อ)

อันดับ	ผลการประเมินเชิงคุณภาพ	แหล่งท่องเที่ยว	ด้านสภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	ด้านการจัดการ	ด้านกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมศึกษา	ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	ภาพลักษณ์ (Image) ของแหล่งท่องเที่ยว
7	2	น้ำตกปางสีดา	สำรวจ ชนิด สายพันธุ์ จำนวนของผีเสื้อที่พบในแต่ละเดือน	-	<ul style="list-style-type: none"> - จัดทำข้อมูลการท่องเที่ยว รายละเอียดของผีเสื้อที่พบในแต่ละเดือน - จัดทำแผ่นป้ายและคู่มือผู้มีเลื่อมปางสีดา - จัดอบรมให้ความรู้เรื่องการดูแลผีเสื้อปางสีดาให้กับเจ้าหน้าที่ - จัดเทศกาลผีเสื้อของแต่ละปี 	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมทำแผนการจัดการท่องเที่ยว - อบรมมีคุณเสกที่ท้องถิ่นให้กับชุมชนท้องถิ่น 	เป็นแหล่งดูผีเสื้อทางด้านตะวันออก
8	5	เขามะม่วง	สำรวจ ชนิด สายพันธุ์ จำนวนของพืชและสัตว์	<ul style="list-style-type: none"> - เพิ่มและปรับปรุงจำนวนห้องน้ำ - มีการดูแลและบริหารจัดการสถานที่ซึ่งมีนักท่องเที่ยวมาพักมากในฤดูกาลท่องเที่ยว - ควรจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะมาพักค้างแรม 	<ul style="list-style-type: none"> - มีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครให้บริการสื่อความหมายประจำ 	-	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นห้องเรียนธรรมชาติ เรียนรู้เรื่องป่าต้นน้ำ แคชกูกระดังง์

ตาราง 30 (ต่อ)

อันดับ	ผลการ ประเมิน ศักยภาพ	แหล่งท่องเที่ยว	ด้านสภาพพื้นที่แหล่ง ท่องเที่ยว	ด้านการจัดการ	ด้านกิจกรรมและสิ่งแวดล้อม ศึกษา	ด้านการมีส่วนร่วมของ ชุมชน	ภาพลักษณ์ (Image) ของ แหล่งท่องเที่ยว
9	-	หน่วยพิทักษ์อุทยานฯ ปด 5 (ห้วยน้ำเย็น)	สำรวจ ชนิด สายพันธุ์ จำนวน ของพืชและสัตว์	- จัดทำป้ายบอกทางให้เหมาะ สมและมีมาตรฐาน - ปรับปรุงสถานที่จอดรถ - มีการจัดการขยะ	- จัดทำป้ายจุดสื่อความหมายใน เส้นทางศึกษาธรรมชาติ - จัดทำศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว - จัดสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว ให้มีความหลากหลาย - เพิ่มเจ้าหน้าที่สื่อความหมาย	- จัดอบรมเป็นภาคีเครือข่าย ท้องถิ่น	- เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มี เอกลักษณ์ในศตวรรษที่ 21 กลางธรรมชาติป่าใหญ่ และ เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยว เชิงนิเวศ
10	-	อ่างเก็บน้ำท่ากระเบา	สำรวจ ชนิด สายพันธุ์ จำนวน ของพืชและสัตว์	- ปรับปรุงภูมิสถาปัตยกรรม ระเบียบร้านค้า ให้เหมาะสม กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ทั้งฝั่งด้าน อบต. - ปรับปรุงถนนทางเข้าฝั่งด้าน อุทยานฯ - มีการจัดการขยะ จัดที่รองรับ ขยะทั้งฝั่งด้าน อบต. และ อุทยานฯ - จัดสร้างห้องน้ำ-สุขา ที่ถาวร ดูจุดสังเกตขยะ	- จัดทำศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว - จัดสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว ให้มีความหลากหลาย	- ชุมชนมีส่วนร่วมในการ วางแผนการและดำเนินการ จัดการแหล่งท่องเที่ยว	- เป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อน เล่นน้ำ กับศาลาใกล้ ตัวเมือง

ตาราง 30 (ต่อ)

อันดับ	แผนการประเมินศักยภาพ	แหล่งท่องเที่ยว	ด้านสภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	ด้านการจัดการ	ด้านกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมศึกษา	ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	ภาพลักษณ์ (Image) ของแหล่งท่องเที่ยว
11	นันทนาการ ประเพณี ศักยภาพ	น้ำตกสวนห้อม	- สำราญ ชบัต สหายพันธุ์ จำนวน ประชากรของพืชและสัตว์ที่พบในแต่ละเดือน	- ปรับปรุง ภูมิสถาปัตย์ สวนทางเดินที่ให้นมาะสมกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม - สร้างลานจอดรถแยกออกจากพื้นที่สำหรับกางเต็นท์ - ปรับปรุงถนนทางเข้าจากถนนสาย 304	- จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ และจุดสื่อความหมาย - จัดทำศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว - จัดทำป้ายสื่อความหมาย - จัดสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว ให้มีความหลากหลาย	- อบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ให้กับชุมชนท้องถิ่น	- เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มี อากาศเย็นสบายตลอดปี มีทิวทัศน์ สวยงาม มองได้รอบด้าน ดูทะเลหมอก มีพระอาทิตย์ขึ้นสวยงาม
				- จัดทำป้ายบอกแหล่งเที่ยวและป้ายบอกทางจากทางเข้าถนนสาย 304 ให้ชัดเจนและมีมาตรฐาน - มีการจัดการขยะ จัดที่รองรับขยะ - สร้างและปรับปรุงห้องน้ำ-สุขา - จัดระเบียบนักท่องเที่ยวที่มาพักแรมให้ปฏิบัติตามระเบียบของ			

ตาราง 30 (ต่อ)

อันดับ							
ผลท. ประเมิน ศักยภาพ	นักท. เลือก	แหล่งท่องเที่ยว	ด้านสภาพพื้นที่แหล่ง ท่องเที่ยว	ด้านการจัดการ	ด้านกิจกรรมและสิ่งแวดลอม ศึกษา	ด้านการมีส่วนร่วมของ ชุมชน	ภาพลักษณ์ (Image) ของ แหล่งท่องเที่ยว
12	-	อ่างเก็บน้ำวังบอน (ตอ)	สวยงาม สายพันธุ์ จำนวนของพืชและสัตว์	(Zoning) สำหรับนักท่องเที่ยว ที่ดื่มเหล้า - จัดทำป้ายบอกทางให้เหมาะ สมและมีมาตรฐาน - จัดทำลานกางเต็นท์ - จัดทำที่จอดรถ - มีการจัดการขยะ - จัดหาน้ำใช้สำหรับห้องน้ำ สุขาให้พอเพียง - มีผู้รับผิดชอบการบริหาร จัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ ชัดเจน - การจัดการแบ่งส่วนของพื้นที่ (Zoning)	- จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ และจุดสื่อความหมาย - จัดทำศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว - จัดทำป้ายสื่อความหมาย - จัดสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว ให้มีความหลากหลาย	มีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนา และการบริหารจัด การกิจกรรมการท่องเที่ยว - จัดอบรมเป็นนัดคุนเทศก์ ท้องถิ่น - เป็นผู้ลงทุนจัดกิจกรรม และอุปโภคบริการ ท่องเที่ยว	- เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็น ทางเลือกสำหรับผู้ที่ไม่ ต้องการไปค้างแรมบนเขา ใหญ่ ในฤดูกาลท่องเที่ยว และสามารถเดินทางไป ท่องเที่ยวในบริเวณ ใกล้เคียงได้สะดวก เช่น การท่องเที่ยวเชิงประวัติ ศาสตร์ของทหารชาติ หรือ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ โรงพยาบาลอภัยภูเบศ จังหวัดปราจีนบุรี

ตาราง 30 (ต่อ)

อันดับ		แหล่งท่องเที่ยว	ด้านสภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	ด้านการจัดการ	ด้านกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมศึกษา	ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	ภาพลักษณ์ (Image) ของแหล่งท่องเที่ยว
13	-	หน่วยพิทักษ์อุทยานฯ 11 (ไทยสามัคคี)	สำรวจ ชนิด สายพันธุ์ จำนวน ของพืชและสัตว์	- ปรับปรุงถนนทางเข้าให้สามารถใช้การได้ตลอดปี - จัดทำป้ายบอกทางให้เหมาะสมและมีมาตรฐาน - จัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านพลังงาน น้ำ ไฟฟ้า ลม - จัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัย	- จัดทำป้ายจุดสื่อความหมายในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ - จัดทำคู่มือข้อมูลการท่องเที่ยว - จัดสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย - มีเจ้าหน้าที่สื่อความหมาย	- ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการและดำเนินการจัดการแหล่งท่องเที่ยว - จัดอบรมเป็นมัลติเทคท์ท้องถิ่น	- เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีและเหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการนจกภัย และทำกิจกรรมสองล้อ
14	-	น้ำตกธารรัตนา	สำรวจ ชนิด สายพันธุ์ จำนวน ของพืชและสัตว์	- มีการจัดการขยะ จัดทิ้งรองรับขยะ - ดูแลเรื่องความปลอดภัย	- จัดทำป้ายข้อมูลระบบนิเวศ ชนิดสายพันธุ์ จำนวน ของพืชและสัตว์ โครงสร้างทางธรณีวิทยา	-	- เป็นแหล่งที่มี กิจกรรมการโรยตัว 3 น้ำตก

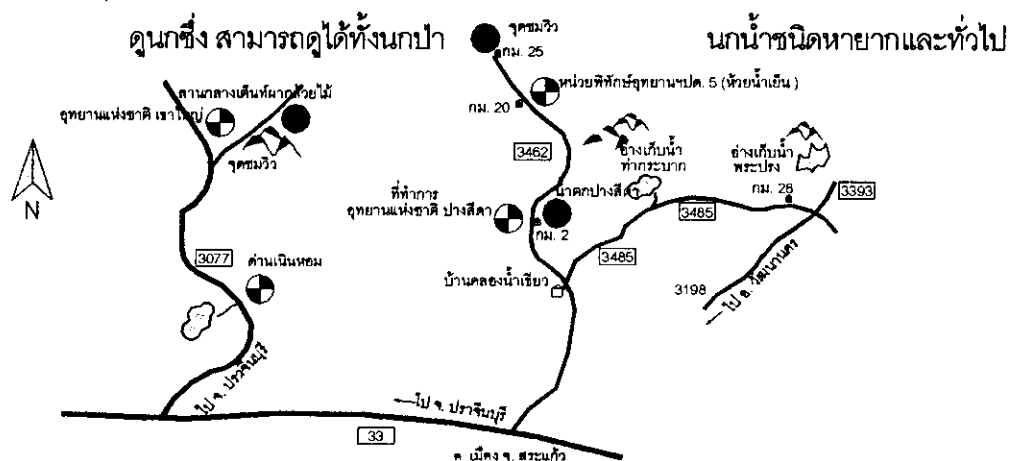
โปรแกรมการท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่

ในที่นี้ผู้วิจัยจะนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยว ซึ่งเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งเข้าด้วยกัน เป็นกลุ่ม ในแต่ละโปรแกรมประกอบด้วย การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวใช้เป็นแนวทางในการท่องเที่ยว และตอบสนองความต้องการและความสนใจของ นักท่องเที่ยวในอันที่จะทำให้เกิดความสุขสนานเพลิดเพลิน ได้ความรู้จากกระบวนการหรือกิจกรรม ธรรมชาติศึกษาควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้โดยผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้มาประกอบการ พิจารณาดัดสนใจจัดทำเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวดังกล่าวขึ้น โดยเลือกเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับ ดัชนีภาพสูงทางการท่องเที่ยวเข้าร่วม คำนึงถึงปัจจัยสำคัญ คือ ความต้องการของนักท่องเที่ยว ระยะเวลา ค่าใช้จ่าย รายได้ของนักท่องเที่ยว สภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว สภาพภูมิศาสตร์ทางการ ท่องเที่ยว การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวด้วยการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวสามารถทำได้หลายรูปแบบ แล้วแต่ชนิดของกิจกรรมที่ต้องการเข้าร่วม เช่น การเชื่อมโยงด้วยกิจกรรม เช่น กิจกรรมการท่องเที่ยว แบบผจญภัย กิจกรรมการศึกษาธรรมชาติ ฯลฯ การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวด้วยรูปแบบการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นต้น การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวด้วย รูปแบบการเดินทาง เช่น การเดินทางโดยเรือ การเดินทางโดยรถไฟ การเดินทางด้วยการเดินเท้า เป็นต้น หรือการเชื่อมโยงจากแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นศูนย์กลางซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ อยู่ใกล้เคียงในบริเวณ รอบๆ เป็นต้น โปรแกรมการท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยนำเสนอจำนวน 6 โปรแกรมเป็นเพียงตัวอย่างเท่านั้น ซึ่ง นักท่องเที่ยวสามารถปรับเปลี่ยนได้ ตามความเหมาะสม และความสะดวกของตน ผู้วิจัยจะนำเสนอชื่อ โปรแกรม สถานที่ วัตถุประสงค์ และแผนที่ ของแต่ละโปรแกรมไปตามลำดับ ส่วนรายละเอียดได้ นำเสนอไว้ในตาราง 31

1) เส้นทางดูนก เขาใหญ่ – ปางสีดา – พระปรัง ระยะเวลา 1-3 วัน (ภาพประกอบ 21)

สถานที่: อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติปางสีดา และอ่างเก็บน้ำพระปรัง

วัตถุประสงค์: เป็นโปรแกรมที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้านกิจกรรม

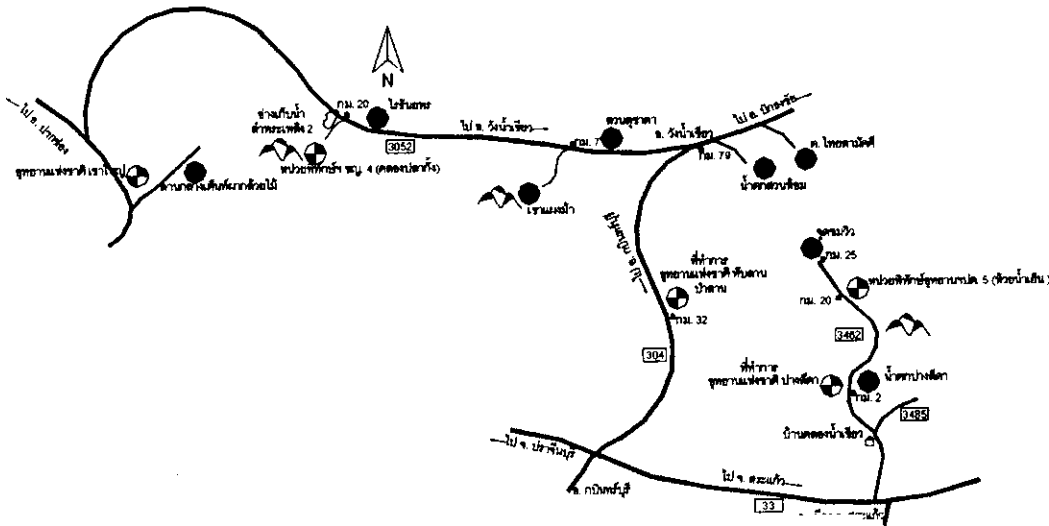

ภาพประกอบ 21 แสดงเส้นทางการดูนกเขาใหญ่ – ปางสีดา – พระปรัง

2) เส้นทางจักรยาน เขาใหญ่ – ปางสีดา ระยะเวลา 3 วัน 2 คืน (ภาพประกอบ 22)

สถานที่: อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติปางสีดา

วัตถุประสงค์: เป็นโปรแกรมปั่นจักรยาน ท่องเที่ยวชมธรรมชาติ เส้นทางรอบเขาใหญ่ผ่านป่าใหญ่ที่สมบูรณ์ สวนผลไม้ ไร่นา อ่างเก็บน้ำ ทิวทัศน์สวยงาม อากาศเย็นสบาย ตลอดเส้นทาง

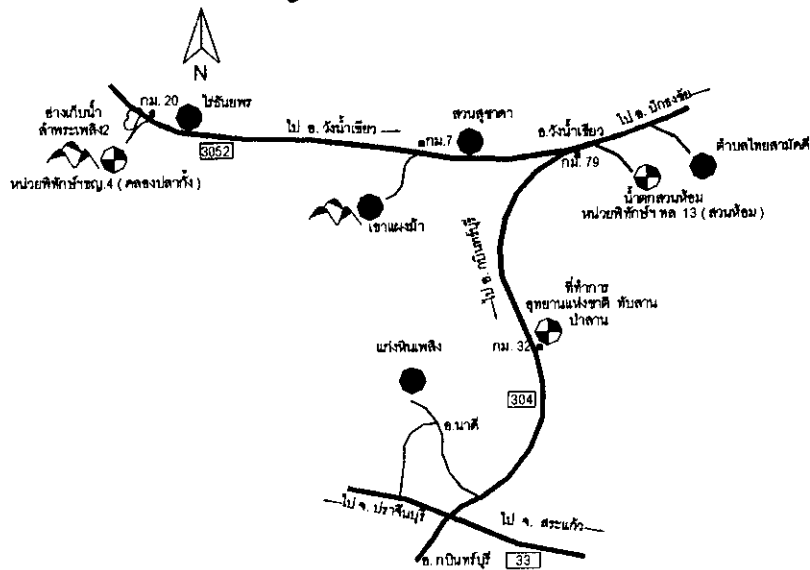

ภาพประกอบ 22 เส้นทางจักรยาน เขาใหญ่ – ปางสีดา

3) โปรแกรมล่องแก่งผจญภัย – ชมไร่ – ดูกระทิง ระยะเวลา 2 วัน 1 คืน (ภาพประกอบ 23)

สถานที่: แก่งหินเพิง – อ่างเก็บน้ำเขี้ยว

จุดประสงค์: เพื่อทำกิจกรรมผจญภัยและพักผ่อน

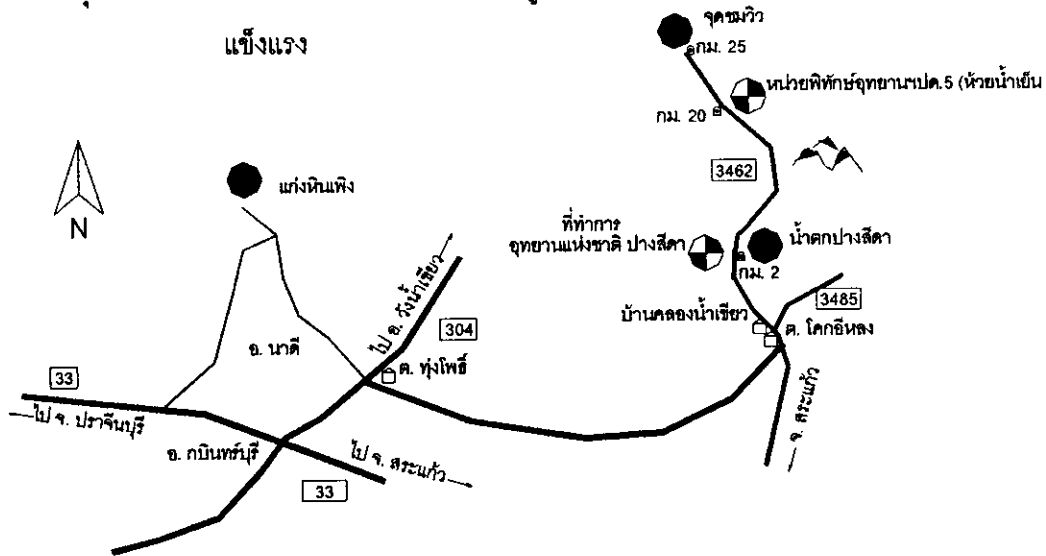

ภาพประกอบ 23 เส้นทางของโปรแกรมล่องแก่งผจญภัย – ชมไร่ – ดูกระทิง

4) โปรแกรมล่องแก่งและปั่นจักรยาน ระยะเวลา 2 วัน 1 คืน (ภาพประกอบ 24)

สถานที่: แก่งหินเพิง – อุทยานแห่งชาติปางสีดา

วัตถุประสงค์: เป็นโปรแกรมที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่ต้องการทำกิจกรรมผจญภัยและมีร่างกาย

ภาพประกอบ 24 เส้นทางของโปรแกรมล่องแก่งและปั่นจักรยาน

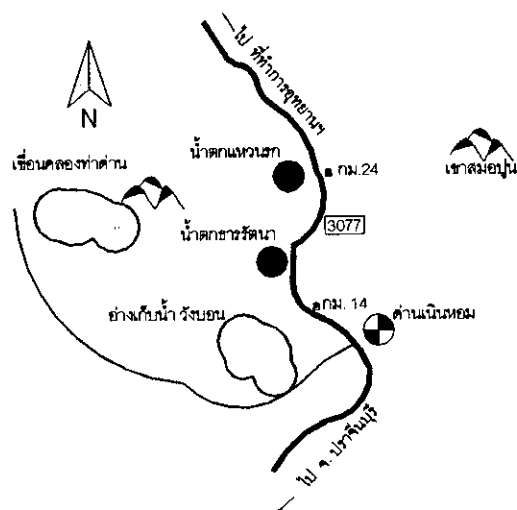
5) เส้นทางปั่นจักรยาน-พายเรือ-โรยตัวลงตามน้ำตก ระยะเวลา 2 วัน 1 คืน (ภาพประกอบ

25)

สถานที่: เขื่อนคลองท่าด่าน จังหวัดนครนายก – อ่างเก็บน้ำวังบอน – น้ำตกธารรัตนา

เขาใหญ่ จังหวัดปราจีนบุรี

วัตถุประสงค์: ผู้ที่ต้องการทำกิจกรรมผจญภัย และชอบความสูง

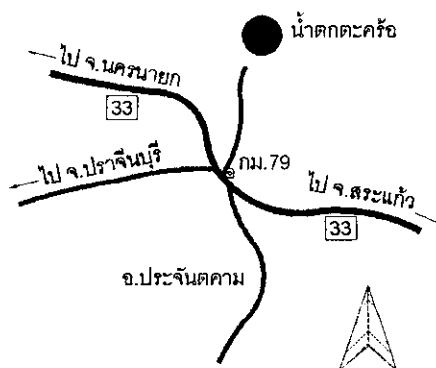

ภาพประกอบ 25 เส้นทางของโปรแกรมปั่นจักรยาน – พายเรือ – โรยตัวลงตามน้ำตก

6) โปรแกรมค่ายพักแรมที่น้ำตกตะคร้อ (ภาพประกอบ 26)

สถานที่: น้ำตกตะคร้อ อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

วัตถุประสงค์: บริเวณน้ำตกตะคร้อและพื้นที่โดยรอบ มีศักยภาพเหมาะสมที่จะจัดค่ายพักแรมทุกประเภทของนักเรียน นักศึกษาทุกระดับชั้น และประชาชนทั่วไป เช่น ค่ายอนุรักษ์ธรรมชาติ ค่ายลูกเสือเนตรนารี ค่ายผู้นำ เป็นต้น

ภาพประกอบ 26 เส้นทางกรเข้าถึงน้ำตกตะคร้อ

ตาราง 31 เส้นทางที่นำเสนอบนแผนที่แสดงมรดกโลกกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่

โปรแกรม/เส้นทาง	วัตถุประสงค์	กิจกรรมในแต่ละวัน			ช่วงเวลาที่เหมาะสม	ที่พักอาหารและการบริการ	เหตุผลที่นำเสนอในเชิงวิเคราะห์วิชาการ, ข้อมูลจากกรวิจัย
		วันที่ 1	วันที่ 2	วันที่ 3			
1) เส้นทางดูนก เขาใหญ่-ปางสีดา- พระปราง ระยะเวลา 1-3 วัน	เหมาะสำหรับผู้ที่มีความสนใจเฉพาะด้านกิจกรรมดูนก	เริ่มต้นดูนกป่าที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ บริเวณที่ทำการฯ จุดชมวิว เส้นทางไปผากงยังไม่และบริเวณรอบที่กางเต็นท์ เดินทางพักค้างคืนที่อุทยานแห่งชาติปางสีดา	- ตอนเช้าดูนกตามถนนสายยุทธศาสตร์ในอุทยานฯ ไปถึงหน่วยพิทักษ์ ปด 5 (ห้วยน้ำเย็น) บริเวณรอบๆ หน่วยริมลำธารหลังค่ายเยาวชน ดูนกจับแมลงชนิดหายาก - ตอนบ่าย 15-16 นกตึก ไปส่องเรือดูนกน้ำปริ่มกับรังนอนหรือโรงแรมนก ที่อ่างเก็บน้ำพระปราง หักค้างคืนที่อ่างเก็บน้ำพระปราง	ส่องเรือดูนกน้ำปริ่มในบริเวณอ่างเก็บน้ำพระปราง - ตอนสายๆ เดินทางไปเที่ยวที่อำเภอจรัญประเทศจังหวัดสระแก้ว หรือของที่ตลาดสินค้าชายแดน(ตลาดโรงเกลือ) แล้วเดินทางกลับภูมิลำเนา	ความารถเที่ยวได้ทั้งปี แต่ช่วงเวลาที่ดีที่สุดคือเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤษภาคม เพราะเป็นช่วงนกอพยพหนีอากาศหนาวมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากทำให้มี ความหลากหลายของชนิดนกกมากกว่าช่วงชนิดนกมากก่าช่วงปกติ	- อุทยานแห่งชาติปางสีดา จำนวน 221 ชนิดและอุทยานปางสีดา มีนกจำนวน 188 ชนิด และที่อ่างเก็บน้ำพระปรางมีจุดกางเต็นท์ 2 แห่ง คือ บริเวณหลังศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และที่หน่วยพิทักษ์ ปด 5 (ห้วยน้ำเย็น) ไม่มีบริการเช่าเต็นท์ และบ้านสวัสดิการ - อ่างเก็บน้ำพระปราง มีบ้านพักของ อบต. จำนวน 3 หลัง บ้านขายอาหาร 3 ร้าน บริการเรื่อนำเที่ยวเรือของ อบต. พระปราง บรรทุกคนได้ 15 คน 1 ลำ	

ตาราง 31 (ต่อ)

โปรแกรม/เส้นทาง	วัตถุประสงค์	กิจกรรมในแต่ละวัน			สถานที่นำเสนอในเชิง วิเคราะห์วิชาการ, ข้อมูลจากทฤษฎี
		วันที่ 1	วันที่ 2	วันที่ 3	
2) เส้นทางจักรยาน เขาใหญ่ - ปางสีดา ระยะเวลา 3 วัน 2 คืน	เพื่อเป็นจักรยานท่องเที่ยว เพื่อชมธรรมชาติ เส้นทางรอบเขาใหญ่ ท่ามกลางป่าใหญ่ที่ สมบูรณ์ ผ่านสวน ผลไม้ ไร่ นา อ่างเก็บ น้ำ ทิวทัศน์สวยงาม อากาศเย็นสบาย ตลอดเส้นทาง	วันที่ 1 - ตอนเช้า ออกจากที่พัก การอุทยานฯ เขาใหญ่ ไปตามเส้นทางเขาใหญ่ - ปากช่อง เลี้ยวขวา บริเวณด่านเก็บเงินของ อุทยานฯ เข้าถนนหมายเลข 3052 หมู่สี่-วังน้ำ อากาศเย็นสบาย ตลอดเส้นทาง	วันที่ 2 - ตอนเช้า ปันจักรยาน ตามเส้นทางเดิมไป อำเภอวังน้ำเขียว ตลอดเส้นทางเป็นเนิน เขาขึ้นลง ไร่มะพร้าว สวนอ้อย วันนี้จะทำ กิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงเกษตรตลอดเส้นทาง เริ่มจากแวะชม อิมโงุ่น ที่ไร่อินทร์ ศูนย์ศึกษา บ้านบุเจ้าคุณ เลี้ยวขวา เข้าพักค้างคืนที่หน่วย พิทักษ์ฯ 4 (คลอง ปลากั้ง)	วันที่ 3 - หน่วยพิทักษ์ 4 มี สถานที่สำหรับกางเต็นท์ และ บริการเช่าเต็นท์ ไม่ มีร้านค้าสวัสดิการ แต่มี ร้านอาหารในบริเวณใกล้ เตียง 2 ร้าน อุทยานแห่งชาติปางสีดา มีบ้านพักบริการ จำนวน 5 หลัง มีจุดกาง เต็นท์ 2 แห่งคือบริเวณ หลังศูนย์บริการ นักท่องเที่ยว และที่หน่วย พิทักษ์ฯ 4 (หัวน้ำ เย็น) มีบริการเช่าเต็นท์ และร้านค้าสวัสดิการ	เขตศูนย์ศึกษา อุทยานแห่งชาติเขา ใหญ่และอุทยานเขา ลาน ดูตาราง 5, 6, 7, 11 ภาพประกอบ 1, 22

ตาราง 31 (ต่อ)

โปรแกรม/เส้นทาง	วัตถุประสงค์	กิจกรรมในแต่ละวัน	ช่วงเวลาที่เหมาะสม	ที่พัก-อาหารและการบริการ	เหตุผลที่นำเสนอในเชิงวิเคราะห์/วิชาการ, ข้อมูลจากกรวิจัย
		วันที่ 1	วันที่ 2	วันที่ 3	
2) เส้นทางจักรยาน เขาใหญ่-ปางสีดา ระยะเวลา 3 วัน 2 คืน (ต่อ)			<p>สารพิเศษ การปลูกเห็ดหอม ชม สวนเบญจมาศ มีนออกมาตาม ทางหลวงหมายเลข 304 มุ่งหน้า ไปอำเภอภักขิรินทร์บุรี จะผ่านป่า ใหญ่ที่สมบูรณ์ตลอดเส้นทาง แวะชมป่าลานบริเวณที่ทำกร อุทยานแห่งชาติทับลาน ชื่อ สินค้า OTOP (One Tambon One Product) ทำจากใบลาน เลี้ยงช้ำยเข้าทางหลวงหมายเลข 33 ไปจังหวัด สระแก้ว ค้างคืนที่ อุทยานแห่งชาติ ปางสีดา</p>		

โปรแกรม/เส้นทาง	วัตถุประสงค์	กิจกรรมในแต่ละวัน			ช่วงเวลาที่เหมาะสม	ที่ปรึกษา/อาหารและการบริการ	เหตุผลที่นำเสนอในเชิงวิเคราะห์วิชาการ, ข้อมูลจากทฤษฎี
		วันที่ 1	วันที่ 2	วันที่ 3			
3) ส่งแก๊งผจญภัย - ชมไร่ - ชมกระทิง สถานที่ แก่งหินเหิง - อำเภอวังน้ำเขียว - ระยะเวลา 2 วัน 1 คืน	เพื่อทำกิจกรรม ผจญภัยและพักผ่อน	<ul style="list-style-type: none"> - เวลาประมาณ 9 นาฬิกา ทำกิจกรรมส่งแก่งหินเหิง รับประทานอาหารกลางวัน - ช่วงบ่าย เดินทางไปอำเภอวังน้ำเขียวซึ่งมีอากาศเย็นสบายตลอดปี และชมป่าสวนผีเสื้อหายๆ บริเวณที่ทำกิจกรรมอุทยานแห่งชาติทับลาน ชื่อสินค้า OTOP (One Tambon One Product) ทำจากใบลาน พักค้างคืนที่อำเภอวังน้ำเขียว 	<ul style="list-style-type: none"> ทำกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรตลอดวัน เริ่มจากแวะ ชมไร่ช่องน้ำที่ไร่รัชชโยธิน ศูนย์ศึกษาเกษตรผสมผสานการปลูกดอกหน้าวัวที่สวนสุชาดา ไป ตำบลไทยสามัคคี ชมการทำเกษตรปลอดสารพิษ การปลูกเห็ดหอม ชมแปลงปลูกดอกเบญจมาศ เดินทางกลับกรุงเทพฯ ทานอาหารค่ำที่โรงแรม One Tambon One Product พักค้างคืนที่อำเภอวังน้ำเขียว สวยงามตลอดเส้นทาง 	<ul style="list-style-type: none"> แก่งหินเหิงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นคือกิจกรรมการส่งแก๊งที่สนุกสนานและปลอดภัยตื่นเต้น มีทั้งบ้านพัก โฮมสเตย์ ลานกางเต็นท์ บริการเช่าเต็นท์และอาหารบริการจะอยู่ในหลายทำเล สามารถเลือกได้ดังนี้ - ทางหลวงหมายเลข 304 ตั้งแต่ กม. 88 - กม. 78 - ทางหลวงหมายเลข 3052 วังน้ำเขียว- ปากช่อง ตั้งแต่ กม. 79-บ้านบุเจ้าคุณ - ตำบลไทยสามัคคี มีรีสอร์ท โฮมสเตย์ ลานกางเต็นท์ เป็นจำนวนมาก 	<ul style="list-style-type: none"> แก่งหินเหิงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นคือกิจกรรมการส่งแก๊งที่สนุกสนานและปลอดภัยตื่นเต้น มีทั้งบ้านพัก โฮมสเตย์ ลานกางเต็นท์ บริการเช่าเต็นท์และอาหารบริการจะอยู่ในหลายทำเล สามารถเลือกได้ดังนี้ - ทางหลวงหมายเลข 304 ตั้งแต่ กม. 88 - กม. 78 - ทางหลวงหมายเลข 3052 วังน้ำเขียว- ปากช่อง ตั้งแต่ กม. 79-บ้านบุเจ้าคุณ - ตำบลไทยสามัคคี มีรีสอร์ท โฮมสเตย์ ลานกางเต็นท์ เป็นจำนวนมาก 	<ul style="list-style-type: none"> แก่งหินเหิงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นคือกิจกรรมการส่งแก๊งที่สนุกสนานและปลอดภัยตื่นเต้น มีทั้งบ้านพัก โฮมสเตย์ ลานกางเต็นท์ บริการเช่าเต็นท์และอาหารบริการจะอยู่ในหลายทำเล สามารถเลือกได้ดังนี้ - ทางหลวงหมายเลข 304 ตั้งแต่ กม. 88 - กม. 78 - ทางหลวงหมายเลข 3052 วังน้ำเขียว- ปากช่อง ตั้งแต่ กม. 79-บ้านบุเจ้าคุณ - ตำบลไทยสามัคคี มีรีสอร์ท โฮมสเตย์ ลานกางเต็นท์ เป็นจำนวนมาก 	<ul style="list-style-type: none"> แก่งหินเหิงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นคือกิจกรรมการส่งแก๊งที่สนุกสนานและปลอดภัยตื่นเต้น มีทั้งบ้านพัก โฮมสเตย์ ลานกางเต็นท์ บริการเช่าเต็นท์และอาหารบริการจะอยู่ในหลายทำเล สามารถเลือกได้ดังนี้ - ทางหลวงหมายเลข 304 ตั้งแต่ กม. 88 - กม. 78 - ทางหลวงหมายเลข 3052 วังน้ำเขียว- ปากช่อง ตั้งแต่ กม. 79-บ้านบุเจ้าคุณ - ตำบลไทยสามัคคี มีรีสอร์ท โฮมสเตย์ ลานกางเต็นท์ เป็นจำนวนมาก

ตาราง 31 (ต่อ)

โปรแกรม/เส้นทาง	วัตถุประสงค์	กิจกรรมในแต่ละวัน			ช่วงเวลาที่ เหมาะสม	ที่พัก-อาหารและการ บริการ	เหตุผลที่นำเสนอใน เชิงวิเคราะห์/วิชาการ, ข้อมูลจากทฤษฎี
		วันที่ 1	วันที่ 2	วันที่ 3			
3) ส่งแก่งผกัญภัย- ชมไร่-ชมกระดังง์ (ต่อ)	เพื่อทำกิจกรรมผกัญ ภัยและพักผ่อน	<ul style="list-style-type: none"> - ตอนบ่ายเวลาประมาณ 16 - 18 นาฬิกา ไปชมกระดังง์ที่เขาแมงมัว หรือหน่วยพิทักษ์ชาย 4 (คลองปลากั้ง) 	-	-		<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยพิทักษ์ชาย 4 (คลองปลากั้ง) มีสถานที่สำหรับกางเต็นท์ และมีร้านค้าสวัสดิการ แต่มีร้านอาหารในบริเวณใกล้เคียง 2 ร้าน - เขาแมงมัว มีสถานที่สำหรับกางเต็นท์ ไม่มีร้านค้าสวัสดิการ แต่มีร้านอาหารในบริเวณใกล้เคียง - หน่วยพิทักษ์ฯ ทล 13 (สวนห้อม) มีบ้านพัก 3 หลัง สถานที่สำหรับกางเต็นท์ และบริการเช่าเต็นท์ 	

ตาราง 31 (ต่อ)

โปรแกรม/เส้นทาง	กิจกรรมในแต่ละวัน			สถานที่นำเสนอใน เชิงวิเคราะห์วิชาการ, ข้อมูลจากทฤษฎีวิจัย	
	วัตถุประสงค์	วันที่ 1	วันที่ 2		วันที่ 3
4) ส่งแก๊งและปั่นจักรยาน	เป็นโปรแกรมที่ เหมาะสำหรับผู้ที่ ต้องการทำกิจกรรม สนุกๆ	ทำกิจกรรมส่งแก๊งแก๊ง พักนอนตามอัยาศัย พัก ค้างคืนที่แก๊งแก๊ง	ตอนเช้าปั่นจักรยานไปอุทยาน แห่งชาติปางสีดา ตามเส้นทาง ทุ่งโพธิ์ - โดกอินหลง จาก อ.นาดี ไป บ้านโคกอีหลิง อ.เมือง จ. สระแก้ว ระยะทางประมาณ 40 กิโลเมตร ชมธรรมชาติ สวนป่า ไผ่นา ที่สวยงามตลอดทาง	ช่วงเวลาการทำกิจกรรม การส่งแก๊ง และชมน้ำตก คือฤดูฝน ตั้งแต่เดือน กรกฎาคม ถึงเดือน พฤศจิกายน	แก๊งแก๊งที่มีสำหรับงาน เดินที่แคบบริการเข้าเดินที่ ไม่มีร้านค้าสวัสดิการ แต่ ในบริเวณรอบๆ แก๊งแก๊ง เพิง มีที่พักของเอกชนเปิด บริการหลายแห่ง ซึ่งแต่ละ แห่งมีทั้ง รีสอร์ท บ้านพัก พร้อมอาหารบริการคิด ราคารวมการทำกิจกรรม ส่งแก๊ง

ท่องเที่ยวในฤดูฝน

อย่างใกล้ชิดธรรมชาติ

ดูตาราง 5.6.10.11

ภาพประกอบ 1.2.24

ตาราง 31 (ต่อ)

โปรแกรม/เส้นทาง	วัตถุประสงค์	วันที่ 1	วันที่ 2	วันที่ 3	ช่วงเวลาที่เหมาะสม	ที่พักร้านอาหารและ บริการ	เหตุผลที่นำเสนอใน เชิงวิเคราะห์/วิชาการ, ข้อมูลจากภารกิจ
5) เส้นทางจักรยาน - พายเรือ - ไรยด์ลวงตามน้ำตก สถานีที่เชื่อมคลองท่าด่าน จังหวัดนครนายก - อย่างเก็บน้ำกังบอน - น้ำตกธารรัตนา เขาใหญ่ จังหวัดปราจีนบุรี	เป็นโปรแกรมที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่ต้องการทำกิจกรรมผจญภัย	- ตอนเช้า เริ่มปั่นจักรยาน จากเขื่อนคลองท่าด่าน ไป อ่างเก็บน้ำกังบอน ตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัด ระยะทาง 25 กิโลเมตร ระยะชมสวนผลไม้ วิถีชีวิตของชาวสวน และวัดไทรพระซ้อสินธุ์ OTOB (One Tumbon One Product) ชมธรรมชาติที่สวยงามตลอดเส้นทาง รับประทานอาหารกลางวัน สว่าง เกษตรกร ตอมเย็น หัดพายเรือคายัก เล่นน้ำ พักค้างคืนที่ อ่างเก็บน้ำกังบอน ด้านเนินหอมทางขึ้นอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ด้านจังหวัดปราจีนบุรี	วันที่ 2 - ตอนเช้าเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ที่ กม.14 เส้นทางขึ้นอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ด้านด้านเนินหอม จังหวัดปราจีนบุรี รับประทานอาหารกลางวันแบบปิกนิก ทำกิจกรรมไรยด์ลวงตามน้ำตกธารรัตนา สูง 3 ชั้น ความสูง 64 เมตร ลงมาตามน้ำตกคลองยายภา ลงมาพายเรือคายักที่อ่างเก็บน้ำกังบอน บริเวณหน้าน้ำตกคลองยายภา กลับที่พัก ช่วงบ่ายเดินทางกลับภูมิลำเนา	วันที่ 3 ในการทำกิจกรรม การไรยด์ลวงตามน้ำตกธารรัตนา คือ จุดฝนน้ำตกจะมีน้ำมาก ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึงเดือนพฤศจิกายน	ช่วงเวลาที่ทำการและ บริการ	ที่พักร้านอาหารและ บริการ	เหตุผลที่นำเสนอใน เชิงวิเคราะห์/วิชาการ, ข้อมูลจากภารกิจ

ภาพประกอบ 1, 25

ตาราง 31 (ต่อ)

โปรแกรม/เส้นทาง	วัตถุประสงค์	สภาพพื้นที่	การเข้าถึง	ช่วงเวลาที่เหมาะสม	สิ่งอำนวยความสะดวก	เหตุผลที่นำเสนอในเชิงวิเคราะห์วิชาการ, ข้อมูลจากภาควิชาวิจัย
6) ค่ายพักแรมที่น้ำตกตะคร้อ สถานที่ อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี	บริเวณน้ำตกตะคร้อและพื้นที่โดยรอบ มีศักยภาพเหมาะสมที่จะจัดค่ายพักแรมทุกประเภท ของนักเรียน นักศึกษาทุกระดับชั้น และประชาชนทั่วไป เช่น ค่ายอนุรักษธรรมชาติ ค่ายลูกเสือเนตรนารี ค่ายผู้นำ เป็นต้น	มีสาธารณชนขนาดใหญ่ มีน้ำตลอดทั้งปี เชื่อมโยงกับภายนอก เป็นระยะทางยาว สามารถประกอบกิจกรรมทางน้ำได้หลากหลาย - น้ำตกตะคร้อ มีลักษณะเป็นแก่งหินกว้าง ระยะทางยาว ซึ่งมีส่วนที่ลึก สงนที่ตื้น เหมาะที่จะทำกิจกรรมผจญภัยหรือพักผ่อน	- มีป้ายบอกทางที่เหมาะสมชัดเจน - มีระยะห่างจากอำเภอหรือตัวจังหวัดปราจีนบุรีที่ใช้เวลาเดินทางไม่นาน มีเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างถนนสายหลักกับถนนสายรอง เช้าออกได้หลายสาย	เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมีนาคม เพราะฤดูฝนจะมีน้ำหลากท่วมเป็นบริเวณกว้าง	- พื้นที่บริการกางเต็นท์ และพื้นที่ทำกิจกรรมถูกแบ่งออกเป็นสัดส่วน จากนักท่องเที่ยวทั่วไป ที่มาพักผ่อน - อาคารกิจกรรม มีจำนวนห้องน้ำ-ห้องสุขา ที่สามารถรองรับคนได้เป็นจำนวนมาก	เหตุผลที่นำเสนอในเชิงวิเคราะห์วิชาการ, ข้อมูลจากภาควิชาวิจัย น้ำตกตะคร้อเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมที่รองรับการทำกิจกรรมของคนจำนวนมาก ด้วยความพร้อมของสภาพพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวก ระยะเวลากาเดินทาง
		- ระบบนิเวศของป่า มีความหลากหลายเหมาะสมแก่การทำกิจกรรมธรรมชาติศึกษา ประกอบกับมีเส้นทางเดินป่าที่เดินสะดวก ในระยะสั้นและระยะยาว ได้เลือก	ส ก า พ อ น น เป็น ขนาด 2 ช่องทางเดินทางเข้าได้ทุกฤดูกาล		- มีร้านค้าของชุมชนอยู่ ด้านหน้าหน่วยพิทักษ์	ดู ตาราง 10, 11, 13, ภาพประกอบ 1, 26

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ในการสร้างแบบสำรวจศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวการให้คะแนนระดับความสำคัญ/ความเข้มข้น/ความเหมาะสม (Rate scores หรือ R) ในแต่ละดัชนีขององค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวควรให้ 4 ระดับ คือ ระดับค่า 3 หมายถึง มาก ระดับค่า 2 หมายถึง ปานกลาง ระดับค่า 1 หมายถึง น้อย ระดับค่า 0 หมายถึง ไม่มี เพื่อที่จะให้เกิดความละเอียดมากขึ้น

2) การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับการกระจายนักท่องเที่ยวครั้งต่อไป ควรให้ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยว ที่อยู่นอกพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ว่าพื้นที่บริเวณใกล้เคียง เช่น อำเภอวังน้ำเขียว มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจำนวนมาก ซึ่งสามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวได้ และเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยว

3) ควรเพิ่มระยะเวลาในการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่สถานที่ทางเดินที่ลำตะคอง และสถานที่ทางเดินที่ผากล้วยไม้ ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ให้ครอบคลุมตลอดทั้งปี

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2548ก) รายงานการจัดการทรัพยากรดินเพื่อการปลูกพืชเศรษฐกิจหลักตามกลุ่มชุดดิน เล่มที่ 1 ดินที่ราบต่ำ. กรุงเทพฯ.
- กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2548ข) รายงานการจัดการทรัพยากรดินเพื่อการปลูกพืชเศรษฐกิจหลักตามกลุ่มชุดดิน เล่มที่ 2 ดินบนพื้นที่ดอน. กรุงเทพฯ.
- กรมอุตุนิยมวิทยา. (2549). ข้อมูลอุตุนิยมวิทยาของ สถานีปราจีนบุรี กบินทร์บุรีและนครราชสีมา พ.ศ. 2539-2448. (ซีดี) กรุงเทพฯ.
- กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. (2548) รายงานข้อมูลพื้นฐานกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่วโครงการเสนอพื้นที่ที่เหมาะสมให้ขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลก. กรุงเทพฯ: แอ็ดวานซ์โปรเกรสเนวิเกชั่นเซ็นเตอร์ จำกัด.
- ก่อเกียรติ ฉัตรศิริวรกุล. (2546). ผลกระทบของกิจกรรมพักผ่อนด้วยเต็นท์ต่อพรรณพืชและการซาบซึมนในดิน อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (อุทยานและนันทนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2542ก). สถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศปี 2542 .กรุงเทพฯ.ถ่ายเอกสาร.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2542ข) โครงการสำรวจการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย ปี 2542. กรุงเทพฯ. ถ่ายเอกสาร.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). โครงการศึกษาเพื่อจัดทำดัชนีวัดคุณภาพมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- เกษรา เกิดมงคล. (2546). รูปแบบการดำเนินชีวิต การแสวงหาข้อมูลเพื่อการตัดสินใจท่องเที่ยวและพฤติกรรมการท่องเที่ยวของคนวัยทำงาน. วิทยานิพนธ์ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (การประชาสัมพันธ์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- จารุจณ์ กลิ่นดีปสี. (2541). การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติไทรโยค สารนิพนธ์นิพนธ์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- จุฑามาศ ไชยศร (2536).การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน. ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- โชติบุษย์ เกษมณีและคณะ. (2545). *อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และการอนุรักษ์*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงฤทัย เรืองเกศา. (2548,15 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย ประชุมพร วิสารทวิชิตย์ ณ ที่ทำงาน
 นันทนาการสื่อและความหมาย ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่.
- เต็มศักดิ์ คทวณิช. (2547). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน).
- ทัศนาวลัย อุทาร์สกุล. (2544). *ผลกระทบจากการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติ สำนักงานอุทยาน – หนองผึกี่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (วิทยาศาสตร์สภาวะแวดล้อม) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- เนเจอร์เอกซ์พลอเรอร์. (2548). *UNESCO กับมรดกของชาวโลก*. 6 (ฉบับที่ 70 ตุลาคม): 12.
- เนตรชนก นันท์. (2544). *การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม.กรณีศึกษามุขมนตรีวัดพระบาทห้วยต้มอำเภอสี จังหวัดลำพูน*. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม. (การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- เนารัตน์ พลายน้อย และคณะ. (2538). *พฤติกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวชาวไทย*. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา. (2542). *การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประคอง กรรณสุด. (2524). *สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ.
- ปราณี ไพบูลย์สมบัติ. (2546). *ชนิด ปริมาณชยะและพฤติกรรมการท่องเที่ยวชยะของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (อุทยานและนันทนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ปัทมเนตร นาคพันธ์. (2548). *ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อระดับความเหมาะสมในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การจัดการทรัพยากร). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- พรชัย กัณหอุไร. (2547). *ผลกระทบของการให้อาหารสัตว์ป่าในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่:กรณีศึกษาลิ่งก้ง*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (อุทยานและนันทนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ฟูศักดิ์ กาญจนสำราญวงศ์. (2546). *การวิเคราะห์แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวในการเลือกแหล่งและฤดูกาลท่องเที่ยวในแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติ: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์*

- และเขาใหญ่ . วิทยานิพนธ์ วท.ม.(การบริหารทรัพยากรป่าไม้). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ภราเดช พยัฆวิเชียร. (2527). *การวางแผนการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว รายงานการสัมมนา หัวหน้าอุทยานแห่งชาติทั่วประเทศ ครั้งที่ 1, 20 -30 กรกฎาคม 2527*. กรุงเทพฯ: กรมป่าไม้.
- มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. (2546). *การวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อจัดทำทำเนียบแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. นครศรีธรรมราช: สาขาวิชาการท่องเที่ยว สำนักวิชาการการจัดการ. ถ่ายเอกสาร.*
- รติกร น่วมภักดี. (2545). *ผลกระทบของกิจกรรมเดินป่าต่อพรรณพืชและคุณสมบัติทางกายภาพบางประการของดินในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (อุทยานและนันทนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร
- ระห์ตร โรจนประดิษฐ์. (1999) *Responsive Environment*. เอกสารคำบรรยายประกอบวิชา250413 Urban Planning หน้า 7-10 ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- โรมีโอแคมป์ปิงดอทเน็ต. (2548). *อุทยานเขาใหญ่ องค์การยูเนสโกมรดกโลก สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548*, จาก <http://www.romeocamping.net>
- วิวัฒน์ชัย บุญยศศักดิ์. (2532). *ศักยภาพสำคัญอย่างไรต่อการท่องเที่ยว*. จุลสารการท่องเที่ยว .8 (เมษายน-มิถุนายน): 42.
- วีระเดช พะเยาศิริพงษ์. (2540). *รวมกฎหมายก่อสร้างฉบับปรับปรุงใหม่*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.
- ศุภณีย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์. (2538). *โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ: กรณีภาคใต้*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท). (2540). *การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ: กองบริการที่ปรึกษา ศูนย์บริการวิชาการ. ถ่ายเอกสาร.
- สรุทธิ ใจกิจสุวรรณ. (2545). *ศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บริเวณป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การบริหารทรัพยากรป่าไม้). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ส่วนศึกษาและวิจัยอุทยานแห่งชาติ สำนักอุทยานแห่งชาติ. (2548). *สถิติข้อมูลนักท่องเที่ยว*. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2548, จาก <http://www.dnp.go.th>

- สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2547) *เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ ด้านการท่องเที่ยวและกิจการภาพยนตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำรวจ หนูแสง. (2541). *ผลกระทบของการจัดการท่องเที่ยวแบบทัวร์ป่าต่อสภาพแวดล้อมและประชาชนบ้านรวมมิตร จังหวัดเชียงราย*. สารนิพนธ์ วท.ม. (บริหารการเกษตรและป่าไม้). จังหวัดเชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้. ถ่ายเอกสาร.
- สุธัญญา ทองวิจิต. (2545). *ศักยภาพการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว: ศึกษากรณีตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี*. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ : คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุรเชษฐ ชะรูมาส. (2535). *นันทนาการกับป่าไม้ชุมชน*. เอกสารการสอนชุดวิชาการป่าไม้ชุมชน.
- สุรสวดี คำมี. (2546). *ผลที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านทุ่งโป่ง ตำบลแม่มิม อำเภอแม่มิม จังหวัดเชียงใหม่*. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (บริหารการพัฒนา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้. ถ่ายเอกสาร.
- เสรี วังสีไพจิตร. (2534). *ท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน* เอกสารประกอบโครงการอบรมผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์ท่องเที่ยวไทย ครั้งที่ 4 นิเวศสัญจรวิถีทางการอนุรักษ์หน้า 13 – 17 ตุลาคม 2537. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- อภิญา นาคศิริ. (2543). *พฤติกรรม กิจกรรมคุณค่าและความคิดเห็นของนักดูนกที่มีต่อทรัพยากรนันทนาการ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. (2548). *แบบฟอร์มแสดงเนื้อที่และประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยวที่สามารถรับได้สูงสุด อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่*. สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 1 (ปราจีนบุรี). อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. อัดสำเนา.
- Aas, C. , Ladkin ,A and Fletcher, J. (2005). *Stakeholder collaboration and heritage management . Annals of tourism research*. (Volume 32, Issue 1 , January): 28-48.
- Buckley, R. (1993). *International centre for ecotourism research (Research Report 1993)*.Gold coast, ICER.
- Emphandhu, D. and Chettamart, S. (1997). *What makes for a viable ecotourism site* *Proceedings of an International Seminar 28-31 January 1997 on Ecotourism for Forest Conservation and Community Development*. Bangkok: Regional Community Forestry Training Centre.

- Environnetnew. (2548). *ตะลุยทั่วไทย: อุทยานเขาใหญ่ ดั่งกระซอน สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2548*,
จาก <http://www.enviroment.in.th>
- Gardner, T. and McArthur, T. (1994). *Guided nature based tourism in Tasmania's forest: Trends constrains and implication*. Tasmania, Forestry Tasmania.
- Lew, A and McKercher, B. (2006) . *Modeling tourist movements: A Local Destination Analysis*. *Annals of Tourism Research* . (Volume 33, Issue 2 , April): 403-423.
- McIntosh, W. (1986). *Tourism principle practices, Philosophies*. 5th ed. New
- Mill, C., R. (1990). *Tourism the international business*. New Jersey: Prentice Hall.
- Poria, Y. , Reichel , A. and Biran , A. (2006). *Heritage site management: Motivations and expectations* . *Annals of Tourism Research*. (Volume 33, Issue 1, January): 7-29.
York: John Wiley & Sons, Inc.

ภาคผนวก ก

แบบสำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

แบบสำรวจเพื่อประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่
พื้นที่ศึกษา อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา

*****

คำชี้แจง

แบบสำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติฉบับนี้ ใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์เรื่องการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ เพื่อหาแนวทางการกระจายนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงขอความกรุณาท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ทำการสำรวจแล้วประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ ตามความเห็นท่านที่จะให้ความสำคัญของดัชนีชี้วัด แต่ละด้านของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แล้วกรอกรหัสแนบแต่ละข้อและความคิดเห็นลงใน แบบสำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติฉบับนี้

ด้วยความขอบพระคุณ
ประชุมพร วิสาททิษฐ์
ปริญญาโทสาขาวิชา การวางแผนการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อการท่องเที่ยว
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว.....
ที่ตั้ง พื้นที่อุทยานแห่งชาติ.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
การเข้าถึง.....
จุดเด่น/รายละเอียด.....
.....
.....

ประเมินเมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2549
โดย.....

2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- 2.1 ความสะดวก ดี พอใช้ ลำบาก
- 2.2 การให้บริการคมนาคมในพื้นที่ รถโดยสาร จ้าง / เหม่า
- 2.3 สามารถเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล ได้ ไม่ได้
3. สิ่งอำนวยความสะดวก ในแหล่งท่องเที่ยว
- สถานที่จัดกิจกรรมทางนันทนาการ โครงการสร้างอาคารสิ่งก่อสร้าง (อธิบาย)..... ชั่วคราว
- ความคงทนถาวร ถาวร ไม่กลมกลืน
- ความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม กลมกลืน ไม่กลมกลืน
- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โครงการสร้างอาคาร/ สิ่งก่อสร้าง (อธิบาย)..... ชั่วคราว
- ความคงทนถาวร ถาวร ไม่กลมกลืน
- ความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม กลมกลืน ไม่กลมกลืน
- การแสดงนิทรรศการ ห้องน้ำ ชายจำนวน..... ห้อง หญิง..... ห้อง สภาพ (อธิบาย)..... ความสวยงาม / น่าสนใจ
- ร้านอาหาร / สวีตติการ ลานจอดรถ จอดได้ประมาณ..... คัน สภาพ (อธิบาย).....
- ร้านขายของที่ระลึก ป้ายบอกเส้นทาง เจ้าหน้าที่สื่อความหมายจำนวน.....คน
- ป้ายสื่อความหมาย เส้นทางศึกษาธรรมชาติจำนวน.....เส้นอธิบายรายละเอียด.....
4. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว
- 4.1 ความสำคัญแหล่งท่องเที่ยว ระดับนานาชาติ ระดับประเทศ ระดับท้องถิ่น
- 4.2 กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว เดินป่า ดูนก ดูผีเสื้อ ต่องสัตว์ ปีนหน้าผา/ ไรยตัว ศึกษาธรรมชาติ
- ชมถ้ำ เล่นน้ำตก ปิกนิก ชมทิวทัศน์ แคมป์ ส่องแก่ง ชิมทุเรียน.....
- 4.3 ความสุนทรีย์ภาพ ดึงดูดใจมาก ดึงดูดใจปานกลาง ดึงดูดใจน้อย

ข้อมูลทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

1. รายละเอียด

- 1.1 ชื่อแหล่งท่องเที่ยว.....
- 1.2 ชื่อเรียกในท้องถิ่น.....
- 1.3 ที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว ถนน..... หมู่บ้าน..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....
  - ตั้งอยู่ริมถนนสายหลักเส้นทางหมายเลข..... ระหว่างอำเภอ..... กับอำเภอ..... ระหว่างที่โลเมตรที่.....
  - ตั้งอยู่ริมถนนสายรองแยก จากถนนสายหลัก เส้นทางหมายเลข..... ระหว่างอำเภอ..... กับอำเภอ..... ระหว่างที่โลเมตรที่.....เข้าไปตามถนนสายรองประมาณ..... กิโลเมตร
- 1.4 องค์การบริหารจัดการพื้นที่
  - หน่วยงานภาครัฐ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช อื่นๆ ระบุ.....
  - หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น อบต. อบจ.
  - หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ .....
- 1.5 การมีส่วนร่วมของชุมชน
  - ร่วมแก้ปัญหา ร่วมกันคิดงานต่างๆ ร่วมร่างกฎหมาย ร่วมรับประโยชน์ อื่นๆ.....
- 1.6 จุดเด่นของสถานที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้แก่ (อธิบายลักษณะเด่น)
  - 1. .... 2. .... 3. ....

องค์ประกอบ	ดัชนี	ค่าน้ำหนัก (W)	ระดับความสำคัญ / ความเหมาะสม (R)			คะแนน (W X R)	เกณฑ์การจัด และคำอธิบาย
			มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อย (1)		
1. ด้านสภาพพื้นที่ ของแหล่งท่องเที่ยว	1.1 ความสมบูรณ์ของสังคมพืช (Plant community status)	5				องค์ประกอบด้านพื้นที่มี 3 ระดับคือ ระดับ 3 หมายถึงพื้นที่ที่ยังเป็นป่าดั้งเดิม ความสมบูรณ์ของสังคมพืชมีความสมบูรณ์สูงไม่มีร่องรอยการถูกทำลาย สภาพความเป็นป่าดั้งเดิม พันธุ์ไม้ขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ ระดับ 2 หมายถึงพื้นที่ที่ค่อนข้างสมบูรณ์พันธุ์ไม้ขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ มีร่องรอยการถูกทำลายบ้างแต่เล็กน้อย ส่วนหนึ่งของพื้นที่มีการสูญเสียสภาพเดิมไปบ้าง ระดับ 1 หมายถึงพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ของสังคมพืชน้อย ปรากฏร่องรอยการถูกทำลาย หรือความเสื่อมโทรมอย่างชัดเจน (ดัดแปลงจาก คู่มือวิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์. 2538 : 6-2, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ 2546: ๙ -17)	

องค์ประกอบ	ดัชนี	ค่าน้ำหนัก W	ระดับความสำคัญ / ความเหมาะสม (R)			คะแนน (W)X(R)	เกณฑ์การวัด และคำอธิบาย
			มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อย (1)		
1. ด้านสภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว (ต่อ)	1.2 ความหลากหลายของสังคมพืช (Plant community diversity)	4				ความหลากหลายของสังคมพืชที่นำสนใจของนักท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ ระดับ 3 หมายถึงมีชนิดของป่า 3 ชนิด ระดับ 2 หมายถึงมีชนิดของป่า 2 ชนิด ระดับ 1 หมายถึงมีชนิดของป่า 1 ชนิด (ตัดแปลงจาก ศูนย์วิจัยป่าไม้ 2538: 6-2)	
	1.3 โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า (Sighting opportunity)	5				หมายถึงโอกาสหรือความเป็นไปได้มากน้อยที่นักท่องเที่ยวจะสามารถพบเห็นสัตว์ป่าขณะมาเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ ระดับ 3 พบบ่อย ง่าย ในลักษณะเป็นสัตว์สัตว์ รอยเท้า หรือเสียงร้องของนก/ผีเสื้อ/แมลง มากกว่า 20 ชนิด และสัตว์ที่เลี้ยงดูด้วยนมชนิดอื่นๆ 10 ตัว ระดับ 2 นานๆ พบ ในลักษณะเป็น สัตว์สัตว์ รอยเท้า หรือเสียงร้องของนก/ผีเสื้อ/แมลง จำนวน 20 ชนิด และสัตว์ที่เลี้ยงดูด้วยนมชนิดอื่นๆ 5 ตัว	

องค์ประกอบ	ดัชนี	ค่าน้ำหนัก W	ระดับความสำคัญ/ ความเหมาะสม (R)			คะแนน (W)X(R)	เกณฑ์การวัด และคำอธิบาย
			มาก (3)	ปาน กลาง (2)	น้อย (1)		
1.ด้านสภาพพื้นที่ของ แหล่งท่องเที่ยว (ต่อ)	1.3 โอกาสที่จะพบเห็นสัตว์ป่า (ต่อ)					ระดับ 1 พบได้ยาก นานๆจะออกมาสักครั้ง ปริมาณของนก 10 ชนิด และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดอื่นๆ 1 ตัว (สอบถามเจ้าหน้าที่ปกครอง) (ตัดแปลงจาก ศูนย์วิจัยป่าไม้ 2538: 6-1)	
	1.4 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ (Area uniqueness)	4				ความมีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัวของระบบนิเวศ ลักษณะเด่นแปลกตา ด้านกายภาพ เช่น น้ำตก แก่ง ถ้ำ หน้าผา ภูมิทัศน์เด่น เฉพาะตัวทางด้าน ชวนวิทย์ตา เป็นต้น แบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ ระดับ 3 หมายถึงเป็นแหล่งมีเอกลักษณ์โดดเด่นชัดเจน ที่หาพบได้ยาก ในประเทศไทย ที่ยังคงมีลักษณะดั้งเดิม ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไป จากอดีตมากนัก ระดับ 2 หมายถึงเป็นแหล่งมีเอกลักษณ์โดดเด่น แต่สามารถพบเห็นในที่อื่นได้บ้าง มีการปรับปรุงดูแลแก้ไข	

องค์ประกอบ	ดัชนี	ค่านำหนัก W	ระดับความสำคัญ/ ความเหมาะสม (R)			คะแนน (W)(R)	เกณฑ์การวัด และคำอธิบาย
			มาก (3)	ปาน กลาง (2)	น้อย (1)		
	1.4 ความโดดเด่นเฉพาะตัวของพื้นที่ (ต่อ)					สภาพพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเพียงเล็กน้อย ระดับ 1 หมายถึงเป็นแหล่งมีสภาพแวดล้อม สภาพภูมิทัศน์ ไม่โดดเด่น ไม่มีเอกลักษณ์หรือมีการดัดแปลงไม่รักษาสถิติขณะของเดิม (ดัดแปลงจาก ศูนย์วิจัยป่าไม้. 2538: 6-3 . มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. 2546: 4-17)	
	1.5 สภาพทัศนียภาพและความสวยงาม ของทรัพยากรการท่องเที่ยว	4				ทัศนียภาพ มีคุณค่าหรือสภาพความงาม ก่อให้เกิดความประทับใจ อภิรมย์ สบาย ตา สะอาดสวยงาม พื้นที่เหมาะสมแก่การพักผ่อนและทำกิจกรรม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับ 3 หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบของสภาพแวดล้อม โดย ต้นสายงามเป็นพิเศษ ทัศนียภาพก่อให้เกิดความประทับใจ ความอภิรมย์อย่างยิ่ง	

องค์ประกอบ	ดัชนี	ค่าน้ำหนัก W	ระดับความสำคัญ/ ความเหมาะสม (R)			คะแนน (W)X(R)	เกณฑ์การวัด และคำอธิบาย
			มาก (3)	ปาน กลาง (2)	น้อย (1)		
	1.5 สภาพทัศนียภาพและความสวยงาม ของทรัพยากรการท่องเที่ยว (ต่อ)					ระดับ 2 หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพภูมิทัศน์ค่อนข้างสวยงาม อาจจะไม่โดดเด่นมากนัก แต่ก่อให้เกิดความประทับใจ สบาย ตาพอสมควร ระดับ 1 หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพภูมิทัศน์แบบธรรมดา หรือไม่ กลมกลืนกับสภาพทางธรรมชาติ ปรากฏในสายตาหรือขาดความ งามตามธรรมชาติ (ตัดแปลงจาก มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 2546: 4 -20)	
	1.6 โอกาสในการประกอบกิจกรรมการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลายใน พื้นที่	4				โอกาสในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลายในพื้นที่ เกณฑ์แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับ 3 หมายถึงพื้นที่มีศักยภาพสูง ซึ่งเชื้อโอกาสให้นักท่องเที่ยว ประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ตั้งแต่ 4 ประเภทขึ้นไป เช่น ศึกษาระบบนิเวศ ส่งแก่ ดูนก ดูผีเสื้อ เป็นต้น ทรัพยากรเป็น หน้าตา เป็นต้น	

องค์ประกอบ	ดัชนี	ค่านำหนัก W	ระดับความสำคัญ/ความเหมาะสม (R)			คะแนน (W)X(R)	เกณฑ์การวัด และคำอธิบาย
			มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อย (1)		
	1.6 โอกาสในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลายในพื้นที่ (ต่อ)					<p>ระดับ 2 หมายถึงพื้นที่มีศักยภาพปานกลาง ซึ่งถือโอกาสให้นักท่องเที่ยวประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ 2 - 3 ประเภท</p> <p>ระดับ 1 หมายถึงพื้นที่มีศักยภาพต่ำ และมีโอกาสน้อยที่นักท่องเที่ยวประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เกิน 1 ประเภท (ดัดแปลงจาก ศูนย์วิจัยป่าไม้. 2538: 6-3, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. 2546 : 4-28)</p>	
2. ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	2.1 การจัดการขยะมูลฝอย	4				<p>มีระบบการบริหารจัดการขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆ เกณฑ์แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ</p> <p>ระดับ 3 หมายถึง มีอุปกรณ์รองรับขยะเพียงพอและเหมาะสม มีระบบกำจัดขยะที่ถูกต้อง (แยกแยะ/ฝังกลบ/ทำปุ๋ยหมัก) มีการนำขยะใช้ซ้ำมาใช้ใหม่ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง มีป้ายเตือนทั้งขยะ การออกแบบที่รองรับขยะกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ไม่พบขยะนอกที่รองรับ</p>	

องค์ประกอบ	ดัชนี	ค่าน้ำหนัก W	ระดับความสำคัญ/ ความเหมาะสม (R)			คะแนน (W)X(R)	เกณฑ์การวัด และคำอธิบาย
			มาก (3)	ปาน กลาง (2)	น้อย (1)		
	2.1 การจัดการขยะมูลฝอย (ต่อ)					<p>ระดับ 2 หมายถึง มีอุปกรณ์รองรับขยะเพียงพอ มีระบบกำจัดขยะที่ไม่ถูกต้อง (แยกแยะ/ฝังกลบ/ทำปุ๋ยหมัก) มีป้ายเตือนทั้งขยะ รูปแบบภาชนะรองรับขยะไม่มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม พบขยะได้บ้างประปราย</p> <p>ระดับ 1 หมายถึง มีอุปกรณ์รองรับขยะน้อยไม่เหมาะสม รูปแบบภาชนะรองรับขยะไม่มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ไม่มีระบบกำจัดขยะถูกต้อง ขยะพบเห็นได้ง่าย</p> <p>(ตัดแปลงจาก ศูนย์วิจัยป่าไม้: 2538: 6-3, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. 2546: 4 -23)</p>	
	2.2 ความกลมกลืนและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวก	4				<p>มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสมตามความจำเป็น เพื่อสนองตอบความต้องการนักท่องเที่ยว / ผู้มาเยือน ในการประกอบกิจกรรม นันทนาการและกิจกรรมการท่องเที่ยว และ มีความกลมกลืนกับธรรมชาติ</p> <p>แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ</p> <p>ระดับ 3 มีสิ่งอำนวยความสะดวก บ้านพัก ลานกางเต็นท์ ร้านสวัสดิการ ห้องน้ำ-ห้องสุขา จำนวนตามเกณฑ์ที่มากกว่า และ สถานจอดรถ</p>	

องค์ประกอบ	ดัชนี	ค่าน้ำหนัก W (A)	ระดับความสำคัญ/ ความเหมาะสม (R)			คะแนน (A)X(B)	เกณฑ์การวัด และคำอธิบาย
			มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อย (1)		
	2.2 ความกลมกลืนและความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวก (ต่อ)					เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว มีความกลมกลืนกับธรรมชาติ ระดับ 2 มีสิ่งอำนวยความสะดวก ลานกางเต็นท์ ห้องน้ำ-ห้องสุขา จำนวนตามเกณฑ์หรือมากกว่า และ ลานจอดรถ เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว ไม่มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ระดับ 1 มีสิ่งอำนวยความสะดวก ห้องสุขา จำนวนน้อยกว่าเกณฑ์ และ ลานจอดรถ ไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว มีความกลมกลืนกับธรรมชาติ เกณฑ์ คือพื้นที่ 200 ม ² มี ห้องน้ำ 2 ห้อง ส่วนชาย 1 ห้อง โดยมีสภาวะ 2 โถ (พ.ร.บ. กฎหมายก่อสร้างฉบับปรับปรุง. 2540: 162-164) (ตัดแปลงจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2544: 47, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. 2546: 4-22)	
3 ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	3.1 เส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับถนนสายหลัก สายรอง	3				ความใกล้-ไกล จากถนนสายหลักและถนนสายรอง มีพาหนะประจำทางที่แน่นอน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับ 3 หมายถึงมีทางเชื่อมถนนสายหลักต่างๆ ไป และถนนท้องถิ่นมากกว่า 2 สาย มีบริการรถสาธารณะประจำชั่วโมงลาออกแน่นอน	

องค์ประกอบ	ดัชนี	ค่าน้ำหนัก W	ระดับความสำคัญ/ ความเหมาะสม (R)			คะแนน (W)(R)	เกณฑ์การวัด และคำอธิบาย
			มาก (3)	ปาน กลาง (2)	น้อย (1)		
	3.1 เส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับ ถนนสายหลัก สายรอง (ต่อ)					ระดับ 2 หมายถึงมีทางเชื่อมถนนสายหลักทั่วไปและถนนท้องถิ่น 2 สายมีบริการรถสาธารณะเป็นบางเวลาเท่านั้น ระดับ 1 หมายถึงมีทางเชื่อมถนนสายหลักทั่วไปและถนนท้องถิ่น 1 สายไม่มีบริการรถสาธารณะ (ตัดแปลงจาก มาตรการ วิชาประดิษฐ์ 1999: 7-10)	
	3.2 ลักษณะและสภาพของถนนเหมาะสม ทุกฤดูกาล	4				คุณภาพของเส้นทาง ถนนแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับ 3 หมายถึงถนนที่มีผิวทางทำด้วย คอนกรีต/ แอสฟัลต์ติก คอนกรีต มีสภาพดีใช้ได้ทุกฤดูกาล ระดับ 2 หมายถึงถนนที่มีผิวทางทำด้วยหินคลุก มีสภาพดีใช้ได้ทุก ฤดูกาล ระดับ 1 หมายถึงถนนที่มีผิวทางทำด้วยลูกรัง หรือดินเดิม มีสภาพใช้ได้ บางฤดูกาล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544: 49) (ตัดแปลงจาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544: 49)	

องค์ประกอบ	ดัชนี	ค่าน้ำหนัก W	ระดับความสำคัญ/ ความเหมาะสม (R)			คะแนน (W)X(R)	เกณฑ์การวัด และคำอธิบาย
			มาก (3)	ปาน กลาง (2)	น้อย (1)		
	3.3 ความเหมาะสมทั้งในวงศา และ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปแหล่ง ท่องเที่ยว	3				<p>ความคุ้มค่าในการเดินทางไปท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ</p> <p>ระดับ 3 หมายถึงมีระยะห่างและการเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวที่ ทำการประเมินกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆทั้งในประเภทเดียวกันและ ต่างประเภทได้มากกว่า 3 แห่ง โดยแต่ละแหล่งใช้เวลาเดินทาง ไปถึง ไม่เกิน 1 ชั่วโมง</p> <p>ระดับ 2 หมายถึงมีระยะห่างและการเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวที่ ทำการประเมินกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆทั้งในประเภทเดียวกันและ ต่างประเภทได้ 2 -3 แห่ง โดยแต่ละแหล่งใช้เวลาเดินทางไป ถึง ไม่เกิน 1 ชั่วโมง 30 นาที</p> <p>ระดับ 1 หมายถึงไม่มีความเชื่อมโยงหรือตั้งอยู่โดดเดี่ยว (ตัดแปลงจาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2544: 47)</p>	
	3.4 ความเหมาะสมของป้ายบอกเส้นทาง	4				<p>คุณภาพของป้าย การจัดป้ายบอกทางชัดเจน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ</p> <p>ระดับ 3 หมายถึงป้ายมีขนาดมาตรฐานทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มองเห็นได้ชัดเจน มีจำนวนเหมาะสมกับเส้นทาง โดยเฉพาะ</p>	

องค์ประกอบ	ดัชนี	ค่าน้ำหนัก W	ระดับความสำคัญ/ ความเหมาะสม (R)			คะแนน (W)X(R)	เกณฑ์การวัด และคำอธิบาย
			มาก (3)	ปาน กลาง (2)	น้อย (1)		
	3.4 ความเหมาะสมของป้ายบอกเส้นทาง (ต่อ)					จำนวนป้ายติดในระยะ 5 กิโลเมตรสุดท้ายก่อนถึงแหล่ง ระดับ 2 หมายถึงป้ายมีขนาดมาตรฐานที่มีเฉพาะภาษาไทย มองเห็น ชัดเจน มีจำนวนน้อย แต่ป้ายห่างกันมากโดยเฉพาะจำนวน ป้ายติดในระยะ 5 กิโลเมตรสุดท้ายก่อนถึงแหล่ง ระดับ 1 หมายถึงป้ายที่ทำขึ้นเอง จัดวางไม่เหมาะสม มีจำนวนน้อย ติดก่อนถึงทางเข้าแหล่งเท่านั้น (ดัดแปลงจากเกณฑ์ยาแห่งประเทศไทย. 2544: 47)	
4. ด้านคุณค่าทางการ เรียนรู้และการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental awareness and education)	4.1 ผลประโยชน์และความคุ้มค่า ในการ เรียนรู้	4				สภาพทรัพยากรที่เอื้อให้นักท่องเที่ยวในระดับสูง แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับ 3 หมายถึงมีทรัพยากรในพื้นที่ที่มีความโดดเด่นที่เอื้ออำนวยให้ นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ ในระดับสูง ระดับ 2 หมายถึงมีทรัพยากรในพื้นที่ที่เอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวได้ เรียนรู้ ในระดับปานกลาง ระดับ 1 หมายถึงไม่มีทรัพยากรในพื้นที่ที่เอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวได้ เรียนรู้ (ดัดแปลงจาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2544: 47)	

องค์ประกอบ	ดัชนี	ค่าน้ำหนัก W	ระดับความสำคัญ/ ความเหมาะสม (R)			คะแนน (W)X(R)	เกณฑ์การวัด และคำอธิบาย
			มาก (3)	ปาน กลาง (2)	น้อย (1)		
	4.2 วิธีการเผยแพร่เนื้อหาความรู้	4				<p>การจัดรูปแบบ วิธีการสื่อความหมายที่เหมาะสม ชัดเจน มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ</p> <p>ระดับ 3 หมายถึงมีศูนย์ข้อมูล แผ่นพับ การจัดทำป้ายสื่อความหมาย ปุ่มนิเทศน์ที่ท่องเที่ยวก่อนเที่ยวชม มีเจ้าหน้าที่สื่อความหมาย/ มัคคุเทศก์ท้องถิ่น มีการจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ มีสถานีสื่อความหมายมากกว่า 1 เส้นทาง มีจุดศึกษาธรรมชาติ พร้อมป้ายสื่อความหมาย เช่น ปิง หอดูดาว</p> <p>ระดับ 2 หมายถึงมีศูนย์ข้อมูล แผ่นพับ การจัดทำป้ายสื่อความหมาย 'ไม่มีเจ้าหน้าที่สื่อความหมาย/มัคคุเทศก์ท้องถิ่น' มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ 1 เส้นทาง มีจุดศึกษาธรรมชาติแต่ขาดป้ายสื่อความหมายหรือมีแต่ไม่เหมาะสม</p> <p>ระดับ 1 หมายถึงมีแต่ป้ายไม่มีการให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ไม่มีเส้นทางและจุดศึกษาธรรมชาติ</p> <p>(ตัดแปลงจาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2544: 56)</p>	

องค์ประกอบ	ดัชนี	ค่าน้ำหนัก W	ระดับความสำคัญ/ ความเหมาะสม (R)			คะแนน (W)X(R)	เกณฑ์การวัด และคำอธิบาย
			มาก (3)	ปาน กลาง (2)	น้อย (1)		
5. ด้านเศรษฐกิจ และสังคม	5.1 ชุมชนมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ	4				<p>ประชาชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ และโอกาสที่ดี ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ</p> <p>ระดับ 3 หมายถึง ประชาชนในท้องถิ่น จำนวน 60 เปอร์เซ็นต์ของกลุ่มตัวอย่างมีรายได้ เพิ่มขึ้นจากเดิมต่อคน /ครอบครัวซึ่งเกิดจากการส่งเสริมหรือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>ระดับ 2 หมายถึง ประชาชนในท้องถิ่นจำนวน 20 เปอร์เซ็นต์ของกลุ่มตัวอย่างหรือมีเฉพาะบางกลุ่มในท้องถิ่นที่ได้รับผลประโยชน์จากการส่งเสริมหรือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>ระดับ 1 หมายถึง ผลประโยชน์จากส่งเสริมหรือพัฒนาการท่องเที่ยว ตกอยู่กับนายทุน /กลุ่มคนนอกพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ คนในท้องถิ่นไม่ได้รับประโยชน์</p> <p>(ตัดแปลงจาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2544: 53. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. 2546: 4-30)</p>	

องค์ประกอบ	ดัชนี	ค่านำหนัก W	ระดับความสำคัญ/ความเหมาะสม (R)			คะแนน (W)X(R)	เกณฑ์การวัด และคำอธิบาย
			มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อย (1)		
	5.2 การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน	4				<p>กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรืออำนวยการหรือเสริมสร้างให้สมาชิกในชุมชนมีการพัฒนาด้านกระบวนการความคิด เพื่อให้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ</p> <p>ระดับ 3 หมายถึงมีส่วนร่วม เช่น การเสนอความเห็น การเข้าร่วมประชุม กับเจ้าหน้าที่ในการจัดการนักท่องเที่ยว มีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรเพื่อดูแลการท่องเที่ยว มีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้กับชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ในการดำเนินงานของแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>ระดับ 2 หมายถึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะถูกจ้างจ้างเป็นรายบุคคล เช่น เป็นดูนกหาบ คนตัดหญ้าคนขายของ เป็นต้น</p> <p>ระดับ 1 หมายถึง ชุมชนไม่มีส่วนร่วม</p> <p>(ดัดแปลงจาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย: 2544: 53, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์: 2546: ฝ -29)</p>	

ภาคผนวก ข

รายนามและสังกัดของผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ในการตรวจเครื่องมือการวิจัย

**รายนาม และสังกัดของผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ในการตรวจเครื่องมือการวิจัย**

1. ผศ. ดร. นภวรรณ ฐานะกาญจน์	คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. อ. ดร. เทอดชาย ช่วยบำรุง	หัวหน้าสาขาวิชาการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืน วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล
3. อ. จิตศักดิ์ พุฒจรรยา	สาขาการจัดการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตเพชรบุรี
4. ผศ. ดร. ระหัตถ์ โรจนประดิษฐ์	ภาควิชาผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. อ. จำเนียร ชุณหโสภาค	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
6. นายพรหมเมธ นาคมทอง	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
7. นางอนุชญา ชำนาญคิด	สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ ป่าและพันธุ์พืช
8. นายยุทธนา ธนาสินทรัพย์	บริษัทสื่อเดินทาง จำกัด

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

แบบสอบถาม

เรื่อง

การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลก
กลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ เพื่อหาแนวทางการกระจายนักท่องเที่ยว

โดย

ประชุมพร วิจารณ์ศิษย์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
สาขาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ปีการศึกษา 2548

แบบสอบถาม

สำหรับการหาแนวทางการกระจายนักท่องเที่ยว

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้ใช้ในการเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวเพื่อประกอบการทำปฏิญานิพนธ์ เรื่องการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกกลุ่มป่าดงพญาเย็นเขาใหญ่ เพื่อหาแนวทางการกระจายนักท่องเที่ยว

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริงโดยการใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หรือเติมค่าลงในช่องว่างซึ่งข้อมูลที่ได้จะถูกปกปิดเป็นความลับ แต่จะนำมาวิเคราะห์ทางวิชาการเพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่กลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ให้ดียิ่งขึ้นไป

เลขที่แบบสอบถาม

วันที่เก็บรวบรวมข้อมูล .....

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ

1 ( ) ชาย

2 ( ) หญิง

2. อายุ

1 ( ) ต่ำกว่า 20 ปี

2 ( ) 20 – 29 ปี

3 ( ) 30 – 39 ปี

4 ( ) 40 – 49 ปี

5 ( ) 50 – 59 ปี

6 ( ) 60 ปีขึ้นไป

3. สถานภาพสมรส

1 ( ) โสด

2 ( ) มีภรรยา / หย่าร้าง

3 ( ) สมรส

4. การศึกษาสูงสุด

1 ( ) ประถมศึกษา

2 ( ) มัธยมศึกษา

3 ( ) ประกาศนียบัตร/อนุปริญญา

4 ( )ปริญญาตรี

5 ( ) สูงกว่าปริญญาตรี

6 ( ) อื่น ๆ (ระบุ) .....

5. อาชีพ

1 ( ) นักเรียน / นักศึกษา

2 ( ) ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ

3 ( ) ประกอบธุรกิจส่วนตัว

4 ( ) พนักงาน/ลูกจ้างบริษัทเอกชน

5 ( ) แม่บ้าน

6 ( ) อื่น ๆ (ระบุ).....

6. รายได้ต่อเดือนของท่าน

1 ( ) ต่ำกว่า 5,000 บาท

2 ( ) 5,001 – 10,000 บาท

3 ( ) 10,001 – 15,000 บาท

4 ( ) 15,001 – 20,000 บาท

5 ( ) 20,001 – 25,000 บาท

6 ( ) 25,000 บาทขึ้นไป

7. ที่พักอาศัยปัจจุบัน จังหวัด

1 ( ) กทม.

2 ( ) ชลบุรี

3 ( ) ปราจีนบุรี

4 ( ) สระแก้ว

5 ( ) นครราชสีมา

6 ( ) อื่น ๆ .....

สำหรับเจ้าหน้าที่

1

2

3

4

5

6

7

8

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

8. ท่านเคยเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ก่อนหรือไม่
 1 ( ) เคย 2 ( ) ไม่เคย (ข้ามไปทำข้อ10)
9. ในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
 จำนวน ..... ครั้ง
10. ใครเป็นผู้แนะนำให้ท่านมาเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 1 ( ) บุคคลในครอบครัว 2 ( ) ญาติ
 3 ( ) เพื่อน 4 ( ) บริษัทนำเที่ยว
 5 ( ) ไม่มีใครแนะนำ 6 ( ) อื่น ๆ (ระบุ) .....
11. ท่านเคยทราบข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จากสื่อใดบ้าง
 (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 1 ( ) หนังสือ / นิตยสาร 2 ( ) แผ่นพับ
 3 ( ) วิทยุ 4 ( ) โทรทัศน์
 5 ( ) ไม่เคยทราบ 6 ( ) อื่น ๆ (ระบุ) .....
12. ในการมาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ครั้งนี้ท่านมาด้วยวัตถุประสงค์ใดเป็นหลัก
 1 ( ) ท่องเที่ยว/พักผ่อน 2 ( ) เยี่ยมญาติ/เพื่อน
 3 ( ) ปฏิบัติงานติดต่อธุรกิจ 4 ( ) ประชุม/สัมมนา
 5 ( ) การศึกษา/การกีฬา 6 ( ) เป็นทางผ่านในการเดินทาง
 7 ( ) อื่น ๆ (ระบุ) .....
13. ในการมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ส่วนใหญ่ท่านมักจะมาในช่วงใด
 1 ( ) วันธรรมดา 2 ( ) วันหยุดสุดสัปดาห์
 3 ( ) วันหยุดตามเทศกาล 4 ( ) วันหยุดพักร้อน
 5 ( ) อื่น ๆ (ระบุ) .....
14. ท่านเดินทางมาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ครั้งนี้กับใคร
 1 ( ) คนเดียว 2 ( ) บุคคลในครอบครัว
 3 ( ) เพื่อน 4 ( ) บริษัทนำเที่ยว
 5 ( ) อื่น ๆ (ระบุ) ..... 6 ( ) ญาติ
15. ท่านพักค้างคืนหรือไม่
 1 ( ) ค้าง 2 ( ) ไม่ค้าง
16. ท่านพักค้างคืนที่ใด
 1 ( ) สถานกางเต็นท์ผกกล้วยไม้ 2 ( ) สถานกางเต็นท์ลำตะคอง
17. ระยะเวลาที่ท่านพักค้างคืนจำนวน .....คืน
18. ในการมาท่องเที่ยวเขาใหญ่ ค่าใช้จ่ายที่ท่านใช้ต่อครั้งของการมาเป็นจำนวน
 เท่าใด
 1 ( ) ต่ำกว่า 500 บาท 2 ( ) 500 – 1,000 บาท
 3 ( ) 1,001 – 1,500 บาท 4 ( ) 1,501 – 2,000 บาท
 5 ( ) 2,001 – 2,500 บาท 6 ( ) 2,501 – 3,000 บาท
 6 ( ) 3,000 บาทขึ้นไป

9

10

11 12 13 14 15 16

17 18 19 20 21 22

23

24

25

26

27

28

29

ส่วนที่ 3 ความต้องการไปท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ นอกจากบริเวณพื้นที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
ให้ท่านเลือกแหล่งท่องเที่ยวเรียงตามความสนใจที่จะไปท่องเที่ยวจำนวน 5 แหล่ง โดยเรียงจาก มากลงไป ให้น้อย
จำนวน 5 ลำดับ คือ 5 ต้องการไปเที่ยวมากที่สุด และ 1 คือ ต้องการไปเที่ยวน้อยที่สุด

ลำดับ ที่เลือก	แหล่งท่องเที่ยว	เส้นทางกาารเข้าถึง	สภาพแหล่งท่องเที่ยว	กิจกรรมท่องเที่ยวใน แหล่ง	ที่พัก	สำหรับ เจ้าหน้าที่
19 ( )	หน่วยพิทักษ์ คลอง ปลาทั้ง อ. วังน้ำเขียว จ. นครราชสีมา	รถส่วนตัว / รถ ประจำทาง / รถรับจ้าง	เป็นป่าดิบแล้งที่ สามารถพบเห็นกระทิง ได้ในระยะใกล้ หรือเห็น สัตว์ป่าอื่นๆ ได้ง่าย เช่น กวาง หมูป่า	ศึกษารธรรมชาติ/ดู กระทิง เส้นทางเดิน ป่า 4 เส้น ส่องสัตว์ ต อ น ก ล าว ค ี น ดูนก / ค่ายพักแรม	ลานกางเต็นท์ รับได้ 200 คน โฮมสเตย์ 2 หลัง	30 ☐
20 ( )	แก่งหินแดง อ. นาดี จ.ปราจีนบุรี	รถส่วนตัว / รถ ประจำทาง/ รถรับจ้าง	เป็นแก่งหินขนาดใหญ่ มีลำน้ำใสใหญ่ไหลผ่าน ลดหลั่นเป็นแก่ง 6 ชั้น ระดับน้ำมีความยากใน การล่องแก่ง 3 - 5	ล่องแก่ง / ศึกษา ธรรมชาติ / พักผ่อน / พักแรม	ลานกางเต็นท์ รับได้ 500 คน ริสอร์ทของเอก ชน อยู่บริเวณ โดยรอบ	31 ☐
21 ( )	น้ำตกปางสีดา จ. สระแก้ว	รถส่วนตัว / รถ ประจำทาง/ รถรับจ้าง	เป็นน้ำตกชั้นเดียว สูง 10 เมตร ริมฝั่ง เป็น ป่าธรรมชาติ	เล่นน้ำ / พักผ่อน เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ดูผีเสื้อ / ซักจักรยานเสือ ภูเขา / พักแรม	ลานกางเต็นท์ รับได้ 500 คน มีบ้านพัก 5 หลัง	32 ☐
22 ( )	น้ำตกเหวนรก ทางขึ้นด้านด้านเนิน หอม จ. ปราจีนบุรี	รถส่วนตัว / รถ รับจ้าง	เป็นน้ำตกต่อเนื่อง 3 ชั้น สูง 60 เมตร ริม ฝั่ง เป็นป่าธรรมชาติ	ชมน้ำตก / พักผ่อน /ดู นก / เดินป่าศึกษา ธรรมชาติ / ดูผีเสื้อ	ไม่มี	33 ☐
23 ( )	น้ำตกสวนห้อม อ. วังน้ำเขียว จ. นครราชสีมา	รถส่วนตัว / รถ ประจำทาง/ รถรับจ้าง	เป็นน้ำตกชั้นเดียว สูง 10 เมตร ริมฝั่งเป็นป่า ธรรมชาติ	เล่นน้ำ / พักผ่อน เดินป่าศึกษา ธรรมชาติ / พักแรม	ลานกางเต็นท์ รับได้ 300 คน มีบ้านพัก 5 หลัง	34 ☐
24 ( )	น้ำตกตะกั่ว อ. ประจันตคาม จ. จ. ปราจีนบุรี	รถส่วนตัว / รถ ประจำทาง/ รถรับจ้าง	เป็นแก่งหินขนาดใหญ่ มีลำน้ำใสใหญ่ ไหล ผ่าน ลดหลั่นเป็นแก่ง ชันกว้าง	ศึกษารธรรมชาติ เล่นน้ำ / พักผ่อน ดูนก / ค่ายพักแรม	ลานกางเต็นท์ รับได้ 500 คน	35 ☐
25 ( )	หน่วยพิทักษ์ ไทย สามัคคี อุทยาน แห่งชาติทับลาน อ. วังน้ำเขียว จ. นครราชสีมา	รถส่วนตัว / รถ รับจ้าง	เป็นป่าดิบแล้งที่ สามารถพบเห็นกระทิง หรือเห็นสัตว์ป่าอื่นๆ ได้ ง่าย เช่น กวาง หมูป่า เป็นป่าต้นน้ำมูล	ศึกษารธรรมชาติ / ดู กระทิง เส้นทางเดิน ป่า ส่องสัตว์ตอ น ก ล าว ค ี น ดูนก	ลานกางเต็นท์ รับได้ 100 คน มีบ้านพัก 1 หลัง	36 ☐

ส่วนที่ 4 : ความคิดเห็นเรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

	5	4	3	2	1		
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
ด้านสิ่งแวดล้อม							
33. เกิดปัญหาเรื่องปริมาณขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล.....	( )	( )	( )	( )	( )	<input type="text"/>	56
34. สัตว์ป่ามีโอกาสรุกรานคนตายบริเวณถนนบ่อยขึ้น.....	( )	( )	( )	( )	( )	<input type="text"/>	57
35. สิ่งปลูกสร้างบริเวณพื้นที่บริการมีจำนวนมาก สีสรร ลักษณะ..... และขาดความกลมกลืนกับธรรมชาติ	( )	( )	( )	( )	( )	<input type="text"/>	58
36. กิจกรรมการส่องสัตว์คอนกลางคืนเป็นการรบกวนสัตว์.....	( )	( )	( )	( )	( )	<input type="text"/>	59
37. สัตว์ป่าย้ายแหล่งหากินมีโอกาสพบเห็นน้อยลง.....	( )	( )	( )	( )	( )	<input type="text"/>	60
38. ทำให้ระบบนิเวศเสื่อมโทรมลง.....	( )	( )	( )	( )	( )	<input type="text"/>	61
39. เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหากินของสัตว์ป่าจากเดิม เปลี่ยนไปหากินในพื้นที่บริการนักท่องเที่ยว.....	( )	( )	( )	( )	( )	<input type="text"/>	62
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก							
40. จำนวนห้องน้ำ – ห้องสุขาไม่เพียงพอ.....	( )	( )	( )	( )	( )	<input type="text"/>	63
41. พื้นที่กางเต็นท์ – บ้านพักไม่เพียงพอ.....	( )	( )	( )	( )	( )	<input type="text"/>	64
42. ห้องน้ำ – ห้องสุขาสกปรกไม่สะอาด.....	( )	( )	( )	( )	( )	<input type="text"/>	65
43. ลานจอดรถ ไม่เพียงพอ.....	( )	( )	( )	( )	( )	<input type="text"/>	66
44. สภาพเส้นทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติ พังชำรุด.....	( )	( )	( )	( )	( )	<input type="text"/>	67
45. น้ำอุปโภคบริโภคไม่เพียงพอ.....	( )	( )	( )	( )	( )	<input type="text"/>	68
46. ร้านค้า-ร้านสวัสดิการไม่เพียงพอบริการ.....	( )	( )	( )	( )	( )	<input type="text"/>	69
ด้านการจัดการของเจ้าหน้าที่							
47. จำนวนเจ้าหน้าที่ให้บริการไม่เพียงพอ.....	( )	( )	( )	( )	( )	<input type="text"/>	70
48. ความสามารถในการดูแลให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบ ของอุทยาน เช่น การใช้เสียงหลัง 4 ทุ่ม การก่อกองไฟ ฯลฯ.....	( )	( )	( )	( )	( )	<input type="text"/>	71
48. การจัดการด้านการจราจร การจัดระเบียบการจอดรถ.....	( )	( )	( )	( )	( )	<input type="text"/>	72
50. การรักษาความปลอดภัยในพื้นที่บริการ.....	( )	( )	( )	( )	( )	<input type="text"/>	73
51. เจ้าหน้าที่ไม่มีมาตรฐานในการให้บริการอย่างเท่าเทียมกันกับ นักท่องเที่ยว.....	( )	( )	( )	( )	( )	<input type="text"/>	74

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

ประชุมพร วิศวกรวิศิษฐ์

นิสิตปริญญาโท สาขาการวางแผนและการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์

มศว ประสานมิตร

ภาคผนวก ง

แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลก
กลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ว่าหาแนวทางในการกระจายนักท่องเที่ยว

โดย

ประชุมพร วิจารณ์วิเศษณ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
สาขาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ปีการศึกษา 2548

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกกลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ว่าหาแนวทางในการกระจายนักท่องเที่ยว

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ใช้ในการเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวเพื่อประกอบการทำปฏิญญายานีพนธ์ เรื่อง การประเมิน ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งมรดกโลกกลุ่มป่าดงพญาเย็นเขาใหญ่ เพื่อหาแนวทางในการกระจายนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....เพศ.....

ระยะเวลาที่ทำงาน / อาศัยอยู่.....ปี

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

1. ด้านสภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว

- ลักษณะเฉพาะและคุณค่าของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว
- ความเปลี่ยนแปลงของแหล่งท่องเที่ยวตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

2. ด้านความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว

- ลักษณะทางกายภาพได้แก่ สภาพภูมิประเทศ สภาพอากาศ
- สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ศูนย์ข้อมูล ข่าวสาร ห้องน้ำ ร้านค้าสวัสดิการ บ้านพัก ลานกางเต็นท์ น้ำอุปโภคและบริโภค ฯลฯ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ในด้าน

1. ด้านสภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

- การบูรณะ ปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว

2. ด้านความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว

- การสร้างและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก

3. ด้านตลาดการท่องเที่ยว

- การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว
- การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

4. ด้านเศรษฐกิจและสังคม

- การส่งเสริมให้องค์กรชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว
- การส่งเสริมให้องค์กรชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

.....

ภาคผนวก จ

รายนามและสังกัดของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ร่วมประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

รายนามและสังกัดของผู้เชี่ยวชาญและผู้ร่วมประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

1. อ. จิตศักดิ์ พุฒจรรย์	สาขาการจัดการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตเพชรบุรี
2. นายอนันต์ พลาลพ	เจ้าหน้าที่บริหารงานป่าไม้ 7 ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขา ใหญ่
3. นายชัยณรงค์ บัวบาน	ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
4. นายเทอดไท กัญจระ	ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติปางสีดา
5. นายตระกูล อาจารย์บุญ	ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติทับลาน
6. นายรัชชาติ อักษรดำ	ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายจัดการอุทยานแห่งชาติทับลาน
7. นายสมพูล ถอนสันเทียะ	หัวหน้าหน่วยพิทักษ์ฯ ขญ 4 (คลองปลากั้ง)
8. นายเต๋า มุ่งผลกลาง	หัวหน้าหน่วยพิทักษ์ฯ ขญ 9 (แก่งหินเพิง)
9. นายจำนงค์ ทองแก้ว	เจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่าประจำหน่วยพิทักษ์ฯ ทล 11 (ไทยสามัคคี).
10. นายไพฑูลย์ เปปะตั้ง	เจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่าประจำหน่วยพิทักษ์ฯ ขญ 12 (เนินหอม)
11. นายจิรศักดิ์ พูนเพ็ง	เจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่าประจำหน่วยพิทักษ์ฯ ขญ 12 (เนินหอม)
12. นายสมเกียรติ ไพฑูรย์	เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาของมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ และพันธุ์พืช แห่งประเทศไทย

ภาคผนวก จ

รายนามและสังกัดของผู้ให้สัมภาษณ์

**รายนามและสังกัดของผู้ให้สัมภาษณ์
กลุ่มเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ**

1. นายอนันต์ พาลลพ	เจ้าหน้าที่บริหารงานป่าไม้ 7 ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
2. นายชัยณรงค์ บัวบาน	ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่
3. นายเทอดไท กีฎะมระ	ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติปางสีดา
4. นายตระกูล อัจจารัญญ	ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติทับลาน
5. นายรัชชาติ อักษรดำ	ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายจัดการอุทยานแห่งชาติทับลาน
6. นายสมพูล ถอนสันเทียะ	หัวหน้าหน่วยพิทักษ์ฯ ชญ 4 (คลองปลากั้ง)
7. นายเต่า มุ่งผลกลาง	หัวหน้าหน่วยพิทักษ์ฯ ชญ 9 (แก่งหินเพิง)

กลุ่มผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1. นายอนุกุล สอนนอก	กลุ่มไฮเปอร์แอดเวนเจอร์
2. นายณัฐวัตร บุญอยู่	บริษัทสบายดีออนทัวร์
3. นายบัณฑิต จันทร์ศรีคำ	บริษัทสาลิกาแอดเวนเจอร์พอยท์
4. นายสินธ์ ศรีเคลือบ	แก่งหินเพิงริเวอร์ไซด์
5. นายรณกร มาลีวัตร	กลุ่มแอดเวนเจอร์โครซี

กลุ่มชุมชนท้องถิ่น

1. นายศักดิ์ศิลป์ เทพกลาง	ประธานชมรมอาสาสมัครมัคคุเทศก์ ตำบลวังหมี่
2. นายธรรมบุญ มานิตเจริญ	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลนาดี อำเภอนาดี
3. นายจัด กุ่มประสิทธิ์	รองนายก อบต.พระปรัง
4. นางภิญญภรณ์ โยสะมา	กลุ่มแม่บ้านตำบลบุฝ้าย อำเภอประจันตคาม
5. นายสุรชัย รัตนคำนจาก	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทรัพย์ทวีคุณ หมู่ 22 ตำบลวังหมี่
6. นายนิธิ ณ ระนอง	กลุ่มสหกรณ์เรือพายอ่างเก็บน้ำวังบอน

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อนางประทุมพร วิสารทวิเศษย์

เกิดวันที่ 17 มิถุนายน 2501

สถานที่เกิด ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

สถานที่อยู่ปัจจุบัน 99/1097 ถนนกรุงเทพกรีฑา เขตสะพานสูง กทม. 10120

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8

สถานที่ทำงาน คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2549 วิทยาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการวางแผนและการจัดการท่องเที่ยว

เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

พ.ศ. 2547 ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

พ.ศ. 2528 ครุศาสตรมหาบัณฑิต (คม.) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2524 ครุศาสตรบัณฑิต (คบ.) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2519 มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ. 5) สายวิทยาศาสตร์